

Peter Gogola
Ján Mičovský
Michal Tomčík

ZOSTAVOVATELIA

POMNÍK PLNÝ LESA

Pane Bože, prosím Ťa, daj nám dost citu a
rozvahy, aby sme lesu pomohli a nepoškodili.
Daj nám silu a vytrvalosť všetku prácu vykonať.
Dokážem Ťi zo všetko dobrodeje, ktoré nám dáváš.
Amen (Laco Alcnauer) (P)

Text modlitby
Ladislava Alcnauera, ktorú
vyslovoval vždy pred začiatkom
vyznačovania ťažby dreva.

**POMNÍK
PLNÝ LESA**

Peter Gogola
Ján Mičovský
Michal Tomčík

ZOSTAVOVATELIA

POMNÍK PLNÝ LESA

RECENZENTI: Jaroslav Kovalčík, Ladislav Maxim

ZOSTAVOVATELIA: Peter Gogola, Ján Mičovský
Michal Tomčík

MAĽBY, AKVARELY: Ladislav Alcnauer

GRAFICKÉ RIEŠENIE: Mária Gálová

SADZBA A ZALOMENIE: Miloš Sedláček

JAZYKOVÁ ÚPRAVA: Jana Bajtošová
Katarína Kovačechová

NÁKLAD: 1500 ks

POČET STRÁN: 272

VYDAVATEĽ:

LESY Slovenskej republiky, štátny podnik,
Banská Bystrica
a Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky,
Banská Bystrica

VYDANIE: Prvé

ROK VYDANIA: 2017

ISBN: 978-80-8184-051-7

POMNÍK PLNÝ LESA

2017
Banská Bystrica

OBSAH

1. Príhovory	8
Milan Boroš, Marian Staník	
2. Slovo zostavovateľov	13
Peter Gogola, Ján Mičovský, Michal Tomčík	
3. Keď máš vstúpiť do hôr	15
Olga Alcnauerová	
4. Naš Dedušák	21
Janka Bajtošová, Slávka Vyrosteková	
5. Lesník s paletou	25
Ján Mičovský	
6. Človek rovnakej zelenej krvnej skupiny	29
Milan Saniga	
7. Malá spomienka	33
Renáta Červeňanová	
8. Lesu zdar	35
Jozef Marko	
9. Breza	36
Jozef Hlásny	
10. Ako sa Laco zafal	38
Jozef Kováč	
11. Prvý	40
Jaroslav Šulek	
12. Obrázky Ladislava Alcnauera	42
Tatiana Figurová	
13. Päť obhliadnutí v čase	45
Pavol Fabian	
14. Lacov podiel na rozvoji prírody blízkeho hospodárenia v LESOCH SR	49
Rudolf Bruchánik	
15. Daj veci meno	52
František Písařík	
16. S priateľmi v lese i v čase	54
Dušan Mikuš	
17. Najlepšia kniha	61
Pavol Dendys	
18. Človek, ktorý rozumel lesu a miloval ho	63
Mikuláš Huba	
19. „Neboj še...“	65
Jaroslav Kovalčík	
20. Bodky	68
Mária Oberhauserová	
21. Alcnauerov zákon	70
Ján Mičovský	
22. Pirohy	72
Peter Marcinko	
23. Spomienka lesníčiara	74
Jaroslav Hrubý	
24. Zopár čísel	76
Michal Tomčík	
25. Päť dní	80
Peter Valek	
26. „Nestaraj sa o zmladenie...“	83
Peter Šiška	
27. Maliar lesa	86
Juraj Lukáč	
28. Večne spievajú lesy?	89
Ladislav Alcnauer	
29. Lesoochranársky čin roka 2005	93
Peter Gogola	
30. Idealista?	95
Robert Markech	
31. Z malej náhody do veľkej spolupráce	97
Michal Tomčík	
32. „Je to tak dobre, Laco?“	104
Igor Morong	
33. Tri oriešky od Laca	107
Mário Perinaj	
34. Niet cesty späť	110
Michal Mišenda	

35. Jesenná návšteva	112
Ľubica Miľanová	
36. Posledný rozhovor	115
Peter Gogola	
37. Lacov reverend	121
Ján Schürger	
38. Ďakujem, pán Alcnauer	126
Miroslav Bača	
39. Dekretov pokračovateľ	129
Eduard Apfel	
40. Muž, ktorý zanechal stopy	130
Vojtech Ilčík	
41. Z malého semienka po obrovské smolnícke jedle	135
Lucia Miňová	
42. Rozhliadnutie	136
Ján Mičovský	
43. Najvzácnejší strom	138
Martin Pavúk	
44. Na Kráľovej holi...	141
Ján Mičovský	
45. V tieni	144
Vladimír Sajdák	
46. UNESCO oceňuje	145
Július Oszlányi	
47. Schodná cesta	147
Jozef Špišák	
48. Cesta do neba	149
Pavol Konečný	
49. Aby večne spievali lesy...	150
Valentín Hvizdoš	
50. Rozlúčka	154
Ján Mičovský	
51. Podvečer	156
Ján Mičovský	
...tu mala kniha našich spomienok končiť.	160

I. Čierny Balog - Cena Jozefa Dekreta Matejovie	163
II. Smolnícka osada - môj osud	166
III. Učňovské roky - 1968 až 1978	168
IV. Od prevodov k prebierkam - 1978 až 1980	171
V. Doma i vtáci krajšie spievajú - 1981 až 1987	177
VI. Smrek začína umierať!	184
VII. Rok 1987 - chápanie hodnôt	193
VIII. Znovu na Urbáriate - 1988 až 1991	196
IX. Kloptaň - jeseň 1992	203
X. Jedľa - symbol výberkového lesa	218
XI. LHP pre obhospodarovanie lesa výberkovým spôsobom	223
XII. Od zložitosti k jednoduchosti	227
XIII. Bukový výberkový les	229
XIV. Kvalita ťažby = kvalita lesa	236
XV. Rok 2002 - stretnutia	242
XVI. Úvahy o pestovaní lesa z iného pohľadu	249
XVII. Skúsenosti a poučenia z lesov Rakúska a Nemecka	252
Dobry boj	259
Ján Mičovský	
Resumé	264
Literatúra	267

čas...

Milan Boroš
Marian Staník

Čas ako taký, má mnoho charakteristík a ich obsah často závisí od interpreta. Každý z nás sa už počas svojho života s nejakými určite stretol a pravdepodobne ešte stretne, no na čas ako taký, či jeho plynutie, už máme všetci viac menej vlastný názor.

Každý z nás ho vníma inak, niekomu je bližšia interpretácia fyziky, iný uprednostňuje vysvetlenia filozofov. Tak napríklad, čas je podľa Aristotela podmienka pohybu, a to miera pohybu podľa zásady „predtým a potom“. Entitu predtým či potom vsúvame do našich výstupov účelovo tak, aby sme boli schopní vyjadriť logickú líniu hmotných a nehmotných udalostí či faktov k naplneniu cieľov.

S časom sa nedá obchodovať. A to aj napriek tomu, že ho máme všetci. Viac či menej. Mnohí z vás mi určite oponujú, ale fakt je, že našou najčastejšie používanou vetou v súčasnosti je konštatovanie, že ho máme primálo. Nakoľko je tvrdenie subjektívne, či už je to pravda alebo nie, čas každého z nás má svoje hranice, má svoje predtým a má aj svoje potom a je to, ako všetci vieme, relatívny pojem. Iné znamená v živote človeka a inak sa vníma napríklad v existencii života na našej planéte.

Čas daný človeku a planéte som v jednej vete nespomenul náhodou. Ak si k nim ešte pridáme slovné spojenie klimatické zmeny, či ich dopady vo všeobecnosti, je základná línia zrejماً. Vieme, čo sa nám ľuďom v tejto súvislosti podarilo dosiahnuť, aj keď slovo dosiahnuť treba v uvedenom kontexte

vnímať skôr ironicky. Či sú negatívne zmeny, ktoré sa nám svojou činnosťou podarilo dosiahnuť trvalé alebo dočasné, prirodzené či umelé, fakt je, že sú - a my im svoj život pozvoľne prispôsobujeme, či sa nám to páči, alebo nie...

No snád' by sa nič nestalo, keby sme dopady zmien klímy znášali len my, ľudia. V prispôbení sa aktuálnym podmienkam vieme byť veľmi flexibilní. Tí starší z nás si ešte pamätajú doby, kedy zimy boli zimami a pokiaľ bolo v lete 30 °C, tak to už bolo leto, ktoré sa pamätalo dlho. No zmeny, ktoré vnímame všetci okolo nás, nemenia spôsob života len nám - ľudskej populácii. Zmenám sa prispôbujú aj ostatné zložky prostredia a tieto zmeny len násobia negatívne dopady tak, ako ich vnímame my ľudia.

Ale tak, ako sa mení prostredie okolo nás, tak ako sa mení globálny svet, je potrebné zmeniť nielen naše správanie v zmysle okamžitej reakcie na neočakávané zmeny prostredia. Je potrebné zmeniť naše doterajšie chápanie prístupu k prostrediu, v ktorom žijeme tak, aby sme v ňom vedeli koexistovať neustále, či ako sa teraz s obľubou vraví trvaloudržateľne, a to nielen deklaratívne, ako tomu bolo doteraz.

A to sa týka najmä zásadnej zmeny prístupu k entite, ktorú všetci milujeme a bez ktorej vlastne nevieme plnohodnotne fungovať - k lesu. Tradičný prístup k lesu tak, ako sme sa to kedysi učili, už nefunguje. Intenzifikácia lesného hospodárstva, kedysi mantra lesníckej ekonomiky, je v súčasnej dobe pojem vysoko neaktuálny a je konečne potrebné si uvedomiť, že tradičné prístupy k hospodáreniu v lese už jednoducho nestačia a už je taktiež zrejmé, že tradičným prístupom takisto došlo k potlačeniu prirodzených regulačných mechanizmov v lesnom ekosystéme. S negatívnymi dopadmi klimatických zmien sa najlepšie vyrovnáme pozorovaním prirodzeného lesa - ten sa ako živý organizmus so zmenami vysporadúva prirodzene, trvalo a maximálne efektívne. Ved' už nestor slovenského lesníctva vravel: „Príroda odhaľuje svoje tajomstvá len tomu, kto sa pozerá, počúva, pozoruje, premýšľa a hľadá súvislosti.“

Aj naše súčasné lesníctvo už dávno vie napodobniť prirodzený les tak, aby ostali jeho funkcie v plnej miere zachované a aby bolo možné les využívať aj hospodárskym spôsobom, no z rôznych dôvodov je v lesníckej verejnosti ťažké presadzovať práve jemnejšie, prírode blízke spôsoby obhospodarovania. Najčastejšie používaným argumentom je vyššia ekonomická či časová náročnosť týchto rubov, alebo nenaplnenie požadovaného etátu a mnohé ďalšie.

Ako je teda vidieť, na presadenie je práve potrebné mať nielen množstvo odborných argumentov, ale v mnohých prípadoch aj osobnú odvahu. Mnohým z nás práve táto chýba, aj keď si uvedomujeme, že to, čo sa v lesoch okolo nás deje, nie je vždy správne. A práve preto sú ľudia, ktorí túto odvahu majú, oveľa vzácnejší. Sú to ľudia, ktorí pozerali, počúvali, pozorovali, premýš-

lali, hľadali a našli súvislosti. Na nás ostatných je len, aby sme ich počúvali a ich myšlienky, mnohokrát prevratné, prijali za svoje, prípadne ich tak, ako sme schopní, šírili ďalej. Toto je jediná povinnosť, ktorú máme.

A vlastne ešte jednu. Odovzdať našim deťom prírodu v takom stave, ako sme ju prevzali od našich otcov. Jednu časť už sa nám zrejme nepodarí dodržať. Ale mali by sme vyvinúť maximálne úsilie na to, aby sme tým, čo idú po nás, odovzdali prírodu čo najzachovalejšiu.

Ako sme si už v úvode povedali, čas je relatívny. Môžeme na túto tému diskutovať, takpovediac, donekonečna. No fakt je, že už ho veľa na to, aby sme prešli na zmenu správania voči prírode, nemáme...

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky úprimne ďakuje pánovi Ladislavovi Alcnaurovi za to, že celý svoj lesnícky život venoval lesu a presadzovaniu jeho prírode blízkeho obhospodarovania.

Lesu zdar!

Milan Boroš

generálny riaditeľ

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky

Vážení čitatelia,

pri tvorbe svojho textu do tejto publikácie som si uvedomil, že lesníka Ladislava Alcnauera, ktorý je jej hlavnou postavou, som vlastne nepoznal a už ani nikdy nespoznám. Aby som získal obraz o človeku, ktorý verne a zodpovedne pracoval štyri desaťročia v štátnych lesoch a ktorému prekvapivo lesnícka obec venovala, už krátko po jeho odchode na večnosť celú knihu, obrátil som sa s otázkami na svojich kolegov a zamestnancov. Vysoko pozitívne hodnotenia z ich strany som rozšíril o informácie z článkov uverejnených v podnikovom časopise, či z najaktuálnejších príspevkov na internete, zoznámil som sa s jeho knihami, videl expozíciu v Lesníckom a drevárskom múzeu, ktorú zdobia jeho kresby.

Možno som nemal k dispozícii všetky dostupné zdroje a materiály, ale môj obraz Ladislava Alcnauera bol viac ako dobrý. Pre mňa bol uznávaný odborník, ktorý zasvätil svoj pracovný život teórii, no najmä praxi výberkového spôsobu hospodárenia v lese. Osobitne si cením, že sa pokúsil ukázať všetkým zrozumiteľnú cestu k tomu najvyššiemu stupňu obhospodarovania lesov na Slovensku. Pochopil som aj to, že táto cesta nebola pre neho jednoduchá, ale poskytnutý priestor a čas naplno využil a nikým sa nedal odradiť. S hlbokým presvedčením vytváral dielo, ktoré posúva moderné lesníctvo v oblasti pestovania lesa o veľký kus dopredu. Stal sa lesníckym, ale aj ľudským vzorom, ktorý dokázal dôrazne argumentovať a odôvodňovať svoje postupy pri uplatňovaní prírode blízkeho hospodárenia v podobe výberkových lesov v Smolnickej osade uprostred Volovských vrchov. Práve tieto lesy na území štátneho podniku LESY Slovenskej republiky a jeho Odštepného závodu Košice sú s výmerou 2130 ha najväčším a najstarším objektom Pro Silva na Slovensku. Za svoju cielavedomú a zanietenú prácu pri propagácii prírode blízkeho

obhospodarovania lesa sa stal v roku 2007 prvým laureátom Ceny Jozefa Dekreta Matejovie, ktorú udeľuje Slovenská lesnícka komora spolu so štátnym podnikom LESY Slovenskej republiky.

O význame osobností v dejinách ľudstva sa historici občas sporia. Bez toho, aby sme sa pokúsili do takýchto diskusií zasahovať, môžeme s istotou povedať, že pokrok v sedemstoročnej lesníckej histórii bol vždy spojený aj s konkrétnymi postavami, ktoré kliesnili cestu novým postupom, aktivitám a činnostiam v lesníctve. Dnes si dovoľím napísať, že príkladného lesníka Ladislava Alcnauera môžeme medzi takéto lesnícke osobnosti zaradiť, pretože mu nik nezoberie prvenstvo v praktickom zápalistom presadzovaní prírody blízkeho spôsobu hospodárenia. Využijem na tomto mieste jedinečnú príležitosť poďakovať všetkým, ktorí sa pričínili o to, že do lesníckej histórie bude Ladislav Alcnauer natrvalo zapísaný aj vďaka tejto knihe. Som presvedčený, že ochota desiatok ľudí, lesníkov štátnych i neštátnych, pedagógov, historikov, študentov, ochranárov, priateľov i rodinných príslušníkov..., autorsky vstúpiť na jej stránky, je pre lesníctvo dobrou službou. Pre mňa osobne bola práve táto skutočnosť motiváciou k podpore tohto vydavateľského počinu.

Lesníci sú často stavaní do pozície odporcov tých, ktorí chcú lesy chrániť. Je to veľmi nespravodlivé. Ak len trocha poznáme históriu lesníctva, nemôžeme nevidieť, že toho lepšieho, zásadného, čo nepochybne rozhodlo o záchrane našich lesov, bolo a je v historickom vývoji slovenského lesníctva podstatne viac. Preto ma osobitne teší, že túto knihu vydávajú LESY Slovenskej republiky, štátny podnik, spoločne aj so Štátnou ochranou prírody SR. Nie je to prázdne gesto, ale skôr predobraz našej spolupráce, nevyhnutne oveľa užšej, ako bola tá doterajšia. Priestor nám ponúka aj výberkové hospodárenie, ktoré môže byť jedným z dôležitých cieľov našej spoločnej cesty. Význam lesa ako dominantného krajnotvorného prvku a jeho produkcie v tom najširšom ponímaní - od dreva, cez vodu, až po zdravie národa - prudko narastá a my už dnes stojíme pred naliehavou úlohou, ako túto produkciu zabezpečiť čo najlepšie a najšetrnejšie. Ak pri týchto úlohách siahneme aj po životných skúsenostiach lesníka Ladislava Alcnauera, určite neurobíme chybu.

Marian Staník
generálny riaditeľ
LESY Slovenskej republiky, štátny podnik

Slovo zostavovateľov

Peter Gogola
Ján Mičovský
Michal Tomčík

2

Vážení čitatelia, milovníci lesa, priatelia, kolegyne, kolegovia,

publikácia, ktorú držíte v ruke, vznikla z úprimnej snahy vyzdvihnúť výsledky práce výnimočného človeka, lesníka Ladislava Alcnauera. Naše rozhodnutie postaviť tomuto človeku virtuálny pamätník vyplynula z poznania hodnoty jeho diela. Ladislav Alcnauer zanechal po sebe dedičstvo, ktoré je svojím významom porovnateľné s odkazom Jozefa Dekreta Matejovie. Na začiatku jeho snaženia bolo v lesoch Smolníckej osady necelých tridsať hektárov porastov, ktoré bolo možné pokladať za výberkové lesy – pozostatok výskumných plôch inžinierov Burgana a Holubčika. V čase jeho odchodu do dôchodku tu bolo vďaka jeho neúnavnej priekopníckej práci takmer dvestíc (!) hektárov výberkových lesov.

Výberkový hospodársky spôsob pestovania lesa je jednou z možných odpovedí na otázku, kam sa bude uberať vývoj v slovenskom lesníctve. I keď je zrejmé, že táto metóda určite nie je univerzálnym riešením, aplikovateľným v každom poraste, dielo Ladislava Alcnauera je hmatateľným dôkazom jeho širokej uplatniteľnosti. Taktiež sa vnucuje otázka, či je na uplatnenie výberkového hospodárenia pripravené lesnícke školstvo, prevádzka, drevospracujúci sektor a všetky dotknuté oblasti. Ale každé priekopnícke snaženie vo svojich počiatkoch naráža na nepochopenie, nesúhlas či odmietanie. Aj preto sme sa rozhodli osloviť ľudí, ktorí mali príležitosť spoznať Ladislava Alcnauera a požia-

dať ich o spomienku na tohto vzácneho človeka. Nehľadajte silu týchto textov v ich brilantnej štylistike, ale v úprimnosti slov, ktoré pramenia z osobných stretnutí s týmto jedinečným človekom a jeho vzácnym dielom. Veríme, že pri čítaní tejto knižky rozpoznáte hodnotu človeka a jeho celoživotného úsilia, ktoré je posolstvom porozumenia prírodných zákonov a nasmerovaním lesníctva do budúcnosti.

No aby sme nezabudli! Sme vďační, že túto knihu sponzorsky rozhodujúcou mierou podporila Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica a Lesy SR, štátny podnik, Banská Bystrica. Rozhodnutie dvoch pre lesníctvo mimoriadne významných mienkotvorných subjektov, spojiť sa pri tomto počine, vnímame ako silný symbol. Symbol, z ktorého by mal Laco Alcnauer nesmiernu radosť, pretože často zdôrazňoval, že vo výberkovom hospodárení je kľúč k porozumeniu medzi lesníkmi a ochranármi. Radosť z toho máme aj my, zostavovatelia, lebo všetko, čo sme pre vydanie tejto knihy podnikli, pramení z hĺbky nášho presvedčenia, že tak musíme urobiť. Pre Laca. Pre lesy. Pre lesníctvo. Pre všetkých ľudí, ktorí majú radi les, ctia si jeho hodnoty a chápu zmysel lesníckeho poslania.

Rovnako ďakujeme ostaným subjektom, ktoré pomohli. Ich reprezentívnu šírku vnímame ako dôkaz toho, že si spoločne uvedomujeme hodnoty, ktoré boli v sedemstoročnom historickom vývoji našej profesie vždy prítomné. Hodnoty, ktoré nám nepochybne pomôžu zvládnuť so ctou aj nastávajúcu krásnu lesnícku epochu.

No a na záver a zo srdca - ďakujeme všetkým, ktorí vypočuli našu prosbu a prispeli svojimi spomienkami, názormi a postrehmi do tejto knihy. Vaše široké osobnostné spektrum chápeme ako najvyššie vyznamenanie, ktoré sa nášmu zámeru mohlo dostať! Vážime si každé vaše slovo! Aj tu platí ono antické: scripta manent - napísané ostáva. Nepochybujeme, že slovám, ktoré ste tejto knihe láskavo darovali, vystaví história spravodlivé vysvedčenie. A o to nám išlo predovšetkým.

Ked' máš vstúpiť do hôr...

3

Ol'ga Alcnauerová

**Ked' máš vstúpiť do hôr, do oblakov,
do sveta krásot božích a zázrakov,
zlož bremä hriechu horám do podnožia,
bo kade kráčaš, svätyňa je Božia.**

Citát Sama Bohdana Hroboňa, ktorý sa vryl do pamäti môjho manžela na jednej z mnohých potuliek našimi krásnymi Tatrami, viedol jeho životné i pracovné kroky. V každej jeho činnosti, v každom skutku, ktorý vykonal, v každom vyjadrenom slove bolo možné vycítiť jeho pokoru a lásku ku všetkému a ku všetkým, ale predovšetkým k jeho milovaným lesom.

Narodil sa v Mníšku nad Hnilcom v rodine lesného robotníka. I napriek tomu, že mu otec veľmi skoro zomrel, zanechal v jeho srdci mnoho spomienok na spoločne prežitú chvíľu v lese, ktorý bol v ťažkých časoch zdrojom ich obživy, ale i miestom pozorovania prírody. Otec bol dôležitým impulzom v rozhodnutí pri výbere strednej školy.

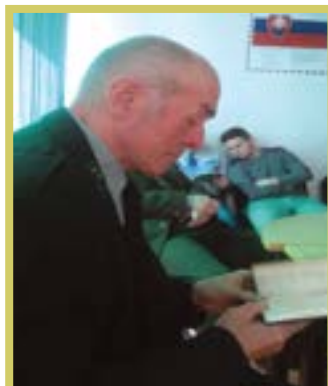
Po ukončení Strednej lesníckej školy v Liptovskom Hrádku nastúpil ako lesník v Smolníckej osade, žiaľ, len nakrátko, pretože narukoval. Základnú vojenskú službu v Hradci Králové musel zo zdravotných dôvodov prerušiť a vrátil sa domov.

Bol nesmierne sklamaný, keď sa po liečbe nemohol vrátiť na svoje pôvodné pracovisko, ale v konečnom dôsledku bol vďačný za to, že bol umiestnený blízko svojho rodiska, na poľesie Helcmanovce.

Tu pracoval ako lesník desať rokov. Veľa sa naučil o výchove porastov, robil prvé prerezávky, prvé prebierky. A tu sa vlastne skrížili i naše cesty. Vstúpili sme do manželstva, vychovávali spoločne naše dve milované dcéry a spoločne kráčali životom celých 47 rokov.

V osemdesiatych rokoch minulého storočia mu bolo dopriate vrátiť sa do svojho lesa. Tam, kde začínal ako praktikant, tam, kde trávil mnoho času so svojím milovaným otcom - na Smolnícku osadu. Bol neuveriteľne šťastný. Vždy tvrdil, že tam sú lesy najkrajšie, vzduch najčistejší, že je tam neopísateľný pokoj a pohoda. Spomínam si, že nanešťastie (či našťastie) nastúpil na úsek práve po veľkej snehovej kalamite. A práve veľká pohroma v podobe poválaných stromov ho posunula vpred. Spolu so svojimi kolegami hľadali spôsob, ako prebudovať zničené porasty podľa svojich predstáv.

Práca lesníka v tejto mimoriadnej situácii si vyžadovala celodenný pobyt v lesoch v čase i v nečase, často i na úkor pracovného voľna, na úkor rodiny i na úkor vlastného zdravia. Mnohokrát narážal na nepochopenie zo strany nadriadených, často dochádzalo v dôsledku nedorozumení k prudkým výmenám názorov, po ktorých prichádzal domov unavený, znechutený, nepochopený a nešťastný. Bola to práca náročná tak po fyzickej, ako i psychickej stránke.

Medzi študentami lesníctva v Prešove

Jeho plné pracovné nasadenie si vyžiadalo svoju daň - pracovné zaniechanie na dlhšiu dobu prerušila choroba. Bolo to ťažké a náročné obdobie. Keď sa po čase rekonvalescencie svojím neuveriteľným úsilím, cvičením, ktoré bolo vždy súčasťou jeho života, zmenou životosprávy i zmenenými postojmi k životu a jeho hodnotám, z choroby vystrábil, prehodnotil rebríček svojich hodnôt a s elánom sa pustil do ďalšej práce.

Aj jeho odborné smerovanie sa stále viac uberalo inou cestou. Tvrdohlavo začal presadzovať jemnejší spôsob hospodárenia, dnes sa tomu hovorí výberkový hospodársky spôsob. Neúnavne vysvetľoval mnohým nadšencom z radov kolegov, priateľov

i známych, ba dokonca i všetkým našim rodinným príslušníkom, že tento spôsob pestovania lesa možno chápať zložito, ale i veľmi jednoducho, aby mu dobre porozumel každý. Diskusie na danú tému sa mnohokrát viedli pri našom rodinnom stole. Rozumela som tomu, o čo sa môj manžel snaží, bola som však pesimistická, vždy som vyjadrila svoje presvedčenie, že bojuje s veternými mlynmi. Tajne som však dúfala, že jeho snaha o presadenie správnych myšlienok bude korunovaná úspechom.

Stalo sa. Prelomovým rokom na ceste za dosiahnutím vytýčených cieľov bol podľa manželových vyjadrení rok 2002, kedy sa prostredníctvom svojho priateľa Janka Mičovského zoznámil s množstvom rovnako zmýšľajúcich ľudí, predovšetkým s profesorom Milanom Sanigom z Lesníckej fakulty vo Zvolene a Rudolfom Bruchánikom, špecialistom Lesov SR v oblasti výberkových lesov. Všetkým menovaným bol nesmierne vďačný za vzácne priateľstvo, za množstvo konzultácií, za obrovské úsilie, ktoré spoločne venovali myšlienkam uplatňovania a rozširovania prírody blízkeho hospodárenia v lesoch.

Vďaka týmto zanietým odborníkom v danej oblasti, vďaka ďalším nemenovaným priateľom a známym, vďaka lesníkom, lesným inžinierom z praxe sa im konečne začalo dariť i v legislatívnej oblasti. V aktuálnom programovom vyhlásení vlády SR je deklarovaný jeden z cieľov lesného hospodárstva: „Vláda podporí ekologizáciu a ekonomiku lesnej výroby a prírode blízke obhospodarovanie lesov ako súčasť sofistikovanej lesnej ekonomiky.“ Prijatie tohto programového vyhlásenia vládou ho nesmierne potešilo, bol šťastný, že vynaložené úsilie prinieslo svoje výsledky, ktoré môžu byť i po právnej stránke akceptované širokou lesníckou verejnosťou.

Lesom a propagácii jemnejšieho hospodárenia v nich sa veľmi intenzívne venoval i po odchode do dôchodku. Mal viac času na individuálne štúdium odbornej literatúry, absolvoval množstvo školení k danej problematike. Získal interný certifikát Lesov Slovenskej republiky o overení znalostí a praktického využitia progresívnych pestovateľských metód i osvedčenie o vzdelaní v oblasti výberkového hospodárenia. Sám odovzdával získané poznatky a skúsenosti z praxe formou nespočetného množstva prednášok a školení.

Na svojom náučnom chodníku v Smolníckej osade

Bol spoluautorom a jedným zo zakladateľov lesníckeho náučného chodníka v Smolníckej osade, ktorý bol otvorený v auguste roku 2006. Exkurzie na tomto náučnom chodníku viedol manžel spolu s kolegom Jarkom Kovalčíkom. Daný lesný úsek bol v tomto období najreprezentatívnejším objektom Pro Silva. Tu sa organizovali školenia širokej lesníckej verejnosti zo Slovenska, ale i z iných krajín V 4, pretože na tomto objekte tunajší lesníci už niekoľko rokov predtým uplatňovali prírode blízke hospodárenie.

Je autorom príručky „Cesta lesa“ vydanéj v roku 2009 a príručky „Návrat k prameňu“ (2011). Obe sú ilustrované jeho vlastnými malbami. V nich prezentuje svoje celoživotné lesnícke skúsenosti z realizácie výberkového hospodárenia a sú určené širokej lesníckej verejnosti.

V dôchodkovom veku často poskytoval teoretickú i praktickú pomoc mnohým lesným hospodárom priamo na jednotlivých pracoviskách. Ozrejmoval im základné pravidlá pestovania výberkového lesa. Zdôrazňoval, že lesník nemôže byť len ťažobným majstrom a výdajcom dreva, ale musí byť skutočným hospodárom, pretože kvalita a budúcnosť našich lesov závisí od odbornosti, poctivosti a zodpovednosti za vykonanú prácu. Nikdy nedokázal odmietnuť pozvanie kolegov, niekedy odchádzal z domu i na pár dní aj napriek mojím protestom, pretože jeho zdravotný stav nebol vždy v poriadku. Bol presvedčený o tom, že keď Boh dá, všetko zvládne, všetko sa na dobré obráti.

V marci 2013 bol menovaný za člena Lesníckej komisie Výboru Národnej rady SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie, kde sa tiež snažil zodpovedne plniť svoje úlohy vyplývajúce z koncepcie a strategických zámerov rozvoja slovenských lesov.

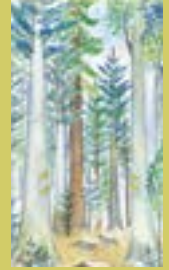
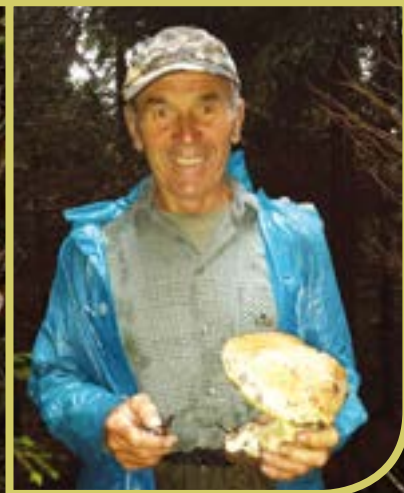
V poslednom období najradšej pracovne navštevoval svojho zanieteneho mladého kolegu Michala Tomčíka, v ktorom na veľké potešenie objavil svojho nasledovníka v šírení myšlienok prírode blízkeho hospodárenia a jeho spolupracovníkov v Obecných lesoch vo Veľkom Folkmari.

Za dlhoročné mimoriadne úsilie a vynikajúce výsledky pri zavádzaní výberkového spôsobu hospodárenia v Lesoch SR získal v roku 2007 cenu Jozefa Dekreta Matejovie. Ochrannárska nadácia „Zelená nádej“ mu udelila 2. cenu v súťaži „Lesoochrannársky čin roka 2005“. Hodnotili sa v nej ochrannárske skutky nominovaných v prospech záchrany lesov v rámci V 4.

Aby som v závere bližšie priblížila osobnosť môjho manžela, použijem jeho citát z rozhovoru zverejneného v lesníckom časopise: „Snažil som sa pochopiť tajomstvá a zákony prírody, a to ma priviedlo k pokore a poznaniu.“ Plne sa s týmito jeho slovami stotožňujem. Pokora, láska k ľuďom a k prírode, schopnosť pozorovať ju, premýšľať o jej zákonitostiach, učiť sa z nej, za svoje presvedčenie bojovať, nevzdávať sa pri neúspechoch - toto sú základné vlastnosti, ktoré vyjadrovali nielen jeho postoj k práci, ale i k rodine, ktorú nadovšetko miloval, ku všetkým priateľom a známym.

S úctou a láskou manželka Olga

Náš Dedušák

4

Janka Bajtošová
Slávka Vyrosteková

**Ach, Bože, čo sa to stalo?
Najlepšieho človeka
nebo nám vzalo.**

**Nečakane odišiel si preč,
nás to teraz bolí,
opustil si tento svet,
verme, že to raz prebolí.**

**Otec, bol si najlepší,
otec, i najmúdrejší,
otec, pre nás drahý,
dedko, vždy láskavý...**

Múdry, vzácny a veľmi dobrý človek s veľkým srdcom, v ktorom bolo dosť miesta pre nás všetkých. Človek, ktorý všetko riešil s pokojom v duši, s nadhľadom a s rozvahou. Cieľavedomý a pracovitý, aby zabezpečil len to najlepšie pre nás a naše rodiny. Takto sme nášho tatka vnímali my, jeho dcéry. Prenádherný vianočný stromček, deduškom starostlivo hľadaný počas dennodenných potuliek lesom, každoročne krásnil a prevoňal nezabudnuteľnou vôňou, akú mali len stromy z jeho poľesia, naše príbytky. Samozrejme, boli to väčšinou jedličky spod elektrického vedenia určené na vyrezanie, aby neutr-pela príroda...

Medzi najmilšími

S vnúčatami

Keď mal niekto z rodiny sviatok, bol prvým gratulantom. Už o šiestej ráno zvonil telefón a každý z nás vedel, že to nemôže byť nikto iný ako dedko Lacko. Jeho príjemný hlas a úprimné slová ihneď prežiarili celý deň.

Bol tým najlepším dedkom, Dedušákom, pre svojich 6 vnúčat, takým, aký sa dá vysnívať len v rozprávke. Prežil s nimi, tak ako aj s nami, množstvo nezabudnuteľných chvíľ. Čítal im rozprávky ako rodený herec a ony počúvali a smiali sa, pretože to boli príbehy humorné so šťastným koncom. V reálnom živote sa však niekedy ani ten najlepší zámer nekončí najšťastnejšie.

Dedko, samozrejme, s dobrým úmyslom vystrúhal svojmu prvorodenému vnúčikovi Ľubkovi drevené kladivko. Celý natešený mu ho dal do jeho malej rúčky. Ten neváhal a ihneď ho vyskúšal a kde inde ako na sklennom stole. Najväčšiu „radosť“ z toho mala babka. Dnes je to jeden z príbehov, nad ktorým sa všetci už len pousmejeme.

Príjemným spestrením jesene života mu boli najmladšie vnúčatká Pepík a Zuzanka. Veľmi sa mu páčili ich „múdre“ výroky. Najviac však asi oslovenie Dedušák, ktoré sme začali používať všetci.

Náš Dedušák bol športovec telom i dušou. Telocvičňu si urobil, kde sa dalo. V panelákovom byte, v kotolni, dokonca si bradlá postavil do záhrady, rovno pred okno. Najviac času však trávil v prírode.

Fandil a múdre rady dával i svojim vnukom Tomáškovi a Janíkovi, ktorí sa venujú hokeju i Michalovi, ktorý ako dieťa chcel byť tak ako dedo lesníkom, no keď zistil, aká je to namáhavá práca, rozhodol sa, že bude radšej veterinárom. Všetko, čo povedal dedko, bolo pre nich najlepšie a najmúdrejšie.

Nezabudnuteľné boli aj potulky prírodou po jeho boku. Okom i srdcom lesníka a maliara zároveň videl aj to, čo oku bežného smrteľníka, teda nám, uniklo. No neopakovateľnými boli aj preto, lebo keď nás zobral na túru, alebo na miesto, kde by sme mohli nazbierať nejaké lesné plody, nikdy nepovedal, aká tá túra bude dlhá. Keď sme sa unavení každú chvíľu pýtali, kedy tam už budeme, odpovedal: „Už len chvíľu, tu za zákrutou.“ Tých zákrut bolo ešte neúrekom a keď sme dorazili do cieľa, kde sme mali zbierať veľké čučoriedky, s prekvapením sme zistili, že už bol niekto rýchlejší ako my. Tak sme pooberali, čo ostalo, opiekli sme si slaninku a vďaka dedkovým vtipným príbehom, ktorými korenil cestu späť, sme na nemilé prekvapenie zabudli.

Lesy, ktoré tak veľmi miloval a dôverne poznal, vedel aj obdivuhodným

spôsobom maľovať. Pri pohľade na jeho olejomalby či akvarely, ktoré zdobia príbytky naše i jeho priateľov, a tých veru nie je málo, máte pocit, že ste presne tam, uprostred tejto krásnej prírody.

O lesoch veľa rozprával. Pri rodinných stretnutiach sme veľa počúvali o tom, ako sa mu darí vo výberkovom spôsobe hospodárenia, o služobných cestách, kde mladším kolegom odovzdával skúsenosti, ktoré počas svojej lesníckej praxe získal, no nezabudol zaspomínať aj na staré časy, keď ako lesník začínal. Práve tieto príhody sme počúvali najradšej. S jednoduchými, no pracovitými a skromnými dedinskými ľuďmi zažil neuveriteľne komické situácie. Pri tých, kde hlavnými postavami bol ujko Sobiňák, tetka Kasirka, či jeho svokor Dzurja, sme sa smiali dopopuku.

Mnoho vtipných chvíľ sme s naším Dedušákom zažili aj my. Bol taký vtipkár, akým bol vraj aj jeho otec. Akousi živou kronikou našej rodiny. Veľakrát vylovil z pamäti humorné príbehy, vety, skomolené slová vnúčat z doby, keď sa učili rozprávať, na ktoré sme časom akosi všetci pozabudli.

Do chalúčky pod Sereďňou horou sa všetci stále radi vraciame. Hoci tam vždy nájdeme pokoj, lásku a porozumenie, náš Dedušák sa na nás usmieva už len z fotografie.

Dedko Lacko, aj keď nás už nepohladkáš, nedáš múdru radu, nepovtipkuješ, chlapom nepovieš priateľské nazdar, si a budeš stále s nami, v našich srdciach!

Dcéry Ladislava Alcnauera Janka a Slávka s rodinami

Rodina a priatelia Ladislava Alcnauera pri jeho pamätníku na Smolnickej osade
zľava: Lenka Pisková, Pavol Šramko, Katarína Pisková, Jaroslav Pisko, Mária Pisková, Anna Šrámková, Olga Alcnauerová, Jana Bajtošová, Hilda Horváthová, Karol Horváth, Anna Šlovinská, Peter Šramko, Milan Šlovinský.

Ladislav Alcnauer bol aj talentovaný maliar. Obraz Tajomstvo lesa daroval v roku 2002 počas rozhovoru pre podnikový časopis LESNÍK svojmu zamestnávateľovi - štátnemu podniku Lesy Slovenskej republiky, Banská Bystrica. Dielo je súčasťou výzdoby reprezentačného poľovníckeho zámčoka v Topolčiankach.

Lesník s paletou

Ján Mičovský

5

Spoznať nového kolegu je vždy zaujímavé. Spoznať kolegu, ktorý je osobnosťou, je navyše aj povzbudivé. Seriál „Ludia a lesy“ ma pracovne zavial k človeku, ktorý je živým dôkazom toho, že tento svet predsa len patrí tvorivým, odvážnym a statočným ľuďom. Toto zistenie je v dobovom kontexte, ktorý nás občas privedie na myšlienky presne opačné, dvojnásobne cenné. Ďakujem Ti, Palko FABIAN, čiperný správca spod Zlatého stola, za vynikajúci tip na Tvojho lesníka Ladislava ALCNAUERA, pôsobiaceho na lesnom obvode Kloptaň, ktorý patrí do Lesnej správy Smolník na OZ Košice.

Na kopci Kloptaň (1 153 m) sa smer hlavného hrebeňa Slovenského rudohoria pravouhlo lomí. Výhľady tu bývali kedysi chýrečné, dnes však jeho vrchol pokrýva húština smrekovca. Ale výhľad tu predsa len zostal. To vďaka rozhľadni, ktorú priamo na vrchole vybudovali agilní prakovskí turisti. Z jej vežičky možno panoramaticky vzhliadnuť na tunajšie lesy, ktorých jesenná krása, prekvapivo šibnutá prvým snehom, nás všetkých troch víjala v piatok 4.októbra práve na tomto kopci. Dlho sme sa tu však nezdržali, a tak nás už čoskoro pohltil interiér okolitých porastov, ktoré mierou vrchovatou spĺňajú lesnícke kritériá biologické, ekonomické i estetické...

Pán Alcnauer, o lesníckej brašni sa v známom vtipe hovorí, že by mala obsahovať 33 vecí. Vidím však, že tá vaša má dosť netypický obsah - grafy a maliarsky skicár...

Tunajšie porasty sme si naplno spriemerkovali a na tých grafoch mám vnesenú početnosť stromov podľa hrúbok. Žltou krivkou si označujem stav ideálneho výberkového lesa, červenou skutočnosť. Pozrite sa, práve tieto grafy mi hovoria, že naše porasty sa k tomuto ideálu približujú. V platnom LHP je pre ne predpísaný klasický dorub na striedavých pásoch, no použili sme tu jemnejší hospodársky spôsob. Preto tu žiadne pásy nevidíte. Napokon, za tie roky som na obvode po ťažbe zalesnil dohromady len 0,10 hektára...

Prepáčte, ale tu všade naokolo sú porasty, čo sa priam na dorub ponúkajú. Všade prítomné bohaté zmladenie je zárukou, že po ťažbe materského porastu by ho tu ostalo vysoko nad 50 %...

...to máte pravdu, ale prečo by sme sa mali dorubom pripraviť o nemalý zisk?...

Pripraviť o zisk? Ťažbou predsa získame tržby, zmladenie nám ušetrí náklady na zalesňovanie a následnú ochranu... Ideálne, nie ?

Vy hovoríte presne, ako tí taxátori pred 10 rokmi. Navrhoval som im, aby tu nedávali doruby, veď ak zrúbeme hornú etáž, ktorá pozostáva z kmeňov rôznej hrúbky, tak zákonite odíde aj veľká časť stromov, ktoré ešte nedosiahli plnú zrelosť. Pri týchto stromoch je dobré počkať pár rokov na maximálny prírastok a vyťažiť ich až potom. Boli tu však obavy, že ak sa budeme venovať jednotlivému výberu, tak nemôžeme splniť ťažbový predpis. No, a pozrite, sme v deviatom roku platnosti LHP a z predpisu 32 000 m³ sme už vyťažili 29 000 m³. Je pravda, že je to náročný spôsob práce, vyžaduje v podstate poznať každú skupinu stromov, dobré rozčlenenie a prístupenie porastov, no výsledok stojí za to: v lese tú ťažbu v podstate ani nevidno. V priebehu decénia musím s ťažbou prísť 2-3 krát do každého porastu, no celková ekonomická bilancia výberkového hospodárenia je aj tak kladná. Som preto rád, že náš závod aj lesná správa výberkové hospodárenie tu, kde to prirodzené členenie porastov priam núka, podporuje. Aj kolegovia lesníci z dolnej časti správy (bývalá Lesná správa Smolnícka osada, ktorá bola od 1. apríla 2002 pričlenená k LS Smolník) sú už dnes, napriek tomu, že to na nich kladie väčšie nároky, jednoznačne za. Ba aj Lesoprojekta nám už oznámila, že pri obnove bude pre tunajšie porasty predpísaný výberkový spôsob hospodárenia...

Zdá sa, že ste tu všetkých presvedčili...

Ale nie, treba sa len dobre prizerať lesu, on nám vlastne sám ukazuje, čo a kedy je treba robiť. Jemným spôsobom sme splnili všetky predpisy a vytvorili slušný základ pre prebudovu tunajších porastov na výberkový spôsob hospodárenia. Napokon, závery seminára Pro Silva, ktorý sme tu nedávno na túto tému mali, to konštatovali celkom jasne...

Znie to celé akosi ideálne. Naozaj to šlo bez väčších problémov?

Máločo ide bez starostí. Viete, nestačí si len myslieť, že máte pravdu a hotovo. Treba sa stále z lesa učiť. No, asi sa nám to tu darí. Napokon nič nové sme tu nevymysleli, len sme nadviazali na prácu kolegov z lesníckeho výskumu a vysokej školy. Problémy však, samozrejme, sú. Napríklad teraz nejde buk, ktorý však pri zásahoch v jednotlivých skupinách musíme vybebrať. Nedá sa to tu riešiť jednoduchou zámenou porastov. Odbytári nás však majú zaradených medzi „ihličnatých“ a ťažiť buk nám zakazujú. Videli ste však z rozhladne, koľko ho tu je...(videl, jeseňou sfarbených bukových korún je tu naozaj dosť, možno 30-40 %...).

No, dobre, je to všetko pekné, ale veď obvod má len 413 hektárov...

To je pravda. Ak mám však vedieť o každej skupine stromov, rozhodnúť o každom strome na výrub, nájsť najlepší technologický spôsob na jeho priblíženie, tak je tých hektárov akurát dosť. Dôležité tu je len jedno: výberkový spôsob je nielen prírode najbližší, ale určite aj najekonomickejší...

Pán Alcnauer, podme teraz k druhej časti vašej brašne. Keď som sa na správe prizrel tomu obrázku lesa na stene, povedali ste, že ste ho namalovali, pokiaľ ste čakali na auto....

No, k malovaniu som mal vždy blízko. Keď som mal ísť do škôl, rozhodoval som sa medzi výtvarnou a lesníctvom. Otec, ktorý celý život robil v lese, mi však hovorí: „Synu, len ty choď na lesníctvo...“ Poradil mi dobre, na výtvarnej by ma naučili technike maľby, ale ten vzťah, ktorý mám k prírode, by som tam nezískal. Do roboty chodím so skicárom a keď ma niečo zaujme, tak si to načrtnem. Nemaľujem však stále, niekedy uplynú aj mesiace, kým sa k tomu dostanem. Doma však mám za tie roky stovky skíc a obrazov. Pozývam vás k nám, prídte sa na ne pozrieť. (Pozvanie sme s pánom správcom s vďakou prijali a veru, že v útulnom domčeku v Helcmanovciach sa bolo na čo pozerieť! Jeden obraz plný slnkom zaliatych borovic poputoval z tejto návštevy ako dar majstra Alcnauera generálnemu riaditeľstvu.)

Počul som, že pred časom ste mali namierené do urbariátu...

To je pravda, volali ma, už som to skoro aj zobral, ale chceli odo mňa veci, ktoré sa nerobia, tak som ostal. Viete, keď sa raz človek naučí, čo tu les naozaj potrebuje, potom už nemôže ísť proti tomu. To ako by išiel proti sebe. Keď raz vidím, že sa buk tlačí do porastov a jedľa opäť chradne, tak predsa nemôžem ťažiť jedľu len preto, že oni majú kupca... Napokon, čaká ma tu ešte jedna úloha: uviesť pred odchodom do dôchodku svojho nástupcu, ktorému pomaly odovzdávam všetko, čo ma tunajší les za tie roky naučil...

Vaše meno, pán Alcnauer, naznačuje, že predkovia boli Nemci...

Áno, myslím, že prišli vtedy, keď sem v XIII. storočí kráľ Václav povolal nemeckých baníkov. V roku 1946, keď odtiaľto vyhánali Nemcov, sa tento stá-

ročný pobyt predkov takmer ukončil, no mama, našťastie, ušla so mnou do lesa a vrátila sa až potom, keď bolo po všetkom... V mladosti som sa venoval vzpieraniu, osobný rekord v mŕtvom ťahu som mal 273 kg... Ako 41-ročný som dostal infarkt, a to mi vtedy rebríček hodnôt veľmi zmenilo... Som presvedčený, že každý človek by mal mať svoje poslanie, moje je azda v tom lese, no snažím sa byť aj veriacim človekom. Pravidelne cvičím jogu, behám, kondične robím kulturistiku a tuším, že mi to všetko dohromady pomáha múdro žiť...

Keď budete zostupovať z vrcholu Kloptaň smerom do Mníška, uvidíte v prítmí lesa nad zväžnicou pekný malý zrub. Smelo tam môžete vstúpiť, nezamkyna sa. V čistom vnútri nájdete útulné, no najmä účelné zariadenie: dve prične, stôl, stoličky, kamenný krb s drevom, poličku so sviečkou. Pre zmoknutého lesného robotníka, či turistu priam rozprávka! Postavil to tu Ladislav Alcnauer so svojimi kolegami. Tuším je to pre neho príznačné - múdro pracovať pre tých, ktorí raz pôjdu okolo. Dnes, zajtra...

Vstúpte, nezamkyna sa...

Za rozhovor poďakoval **Ján Mičovský**
publikované v časopise *Lesník* č.10/2002

Lacov zrub

Človek rovnakej zelenej krvnej skupiny

6

Milan Saniga

Keď ma 9. septembra 2016 zastihla smutná zvesť z Helcmanoviec, že toto pozemské bytie opustil jeden z aktívnych propagátorov a realizátorov prírody blízkeho hospodárenia Laco Alcnauer, bol som nemilo prekvapený. Rodák z Mníška nad Hnilcom ešte niekoľko mesiacov predtým prekypoval optimizmom, myšlienkami a zámermi, ktoré chcel realizovať v lesoch vo Veľkom Folkmari, kde aktívne pracoval po odchode do dôchodku. Najväčšiu časť svojho pracovného života prežil na Lesnej správe Smolnícka osada. Tu som sa s ním prvý raz stretol v roku 1999, keď sme obnovovali hranice trvalých výskumných plôch výberkových porastov po desiatich rokoch od predchádzajúceho merania. Aj keď pracoval na svojom lesníckom obvode, dobre poznal naše výberkové lesy, ktoré začal prevádzať na túto štruktúru Ing. Burgan, neskoršie doc. Holubčík a môj predchodca prof. Korpel. Zaujal ma svojimi otázkami, ktoré boli veľmi konštruktívne, odborne fundované a svedčili o jeho veľkých praktických skúsenostiach. Po tomto stretnutí sme si začali mentálne rozumieť a naše odborné kontakty sa začali prehĺbovať. Okrem literatúry, ktorú som mu poskytol, začal náš odborný dialóg, ktorý mal efekt na oboch stranách. Laco bol pozvaný na prednášku na univerzitu, kde hlavne poslucháčom fakulty ekológie prezentoval prácu lesníka, ktorému je cudzí schematizmus, pozná prírodné procesy a využíva ich pri formovaní štruktúry porastov vo svojom lesníckom obvode. Navštívil som ho, keď bol na liečebnom pobyte v Kováčovej a celý rozhovor pri čaji sa krútil okolo výberkových lesov a výberkovania. Laco mal aj druhý talent daný mu „zhora“, a to bola jeho láska ku

Profesor a priekopník – Milan Saniga a Ladislav Alcnauer

malovaniu. Dokázal verne zobrazit' porastové štruktúry z jeho lesného obvodu, resp. obrazne ich interpretovať a takto popísať prevod lesa vekových tried na výberkovú štruktúru. Maloval prevažne sakrálné príbehy, hlavne pre kostol v ich dedine, ale aj polovnícke a iné lesnícke námety. Mne, a to si veľmi vážim, namaloval a daroval tri obrazy. Prvý som dostal v roku 2001 - Mlynickú dolinu s vodopádom Skok vo Vysokých Tatrách. Druhý obraz som dostal v roku 2011. Laco v ňom figurálne veľmi verne namaloval bukový výberkový les z jeho lesníckeho obvodu Kloptaň. Tento obraz je veľmi pôsobivý a cítiť z neho, že ho autor maľoval srdcom. V roku 2013 som od neho dostal pomerne vernú kópiu náboženského výjavu z Nového zákona od Il Guercina, talianskeho barokového maliara, jedného z najvýznamnejších predstaviteľov talianskeho baroka, nasledovníka Caravaggia. Aj túto stránku jeho talentu som si veľmi vážil. Zanechal obrazy, na ktoré, keď mi padne zrak, pripomenú mi Laca. Z hľadiska môjho odboru si veľmi dobre pamätám, keď ma prvý raz sprevádzal po lesníckom obvode Kloptaň. Veľmi som bol ľudsky a profesijne prekvapený, keď ma prvýkrát zaviedol na tieto komplexy porastov, kde som na vlastné oči videl výsledky jeho práce. Tu som si uvedomil, že keď je človek presvedčený o svojej lesníckej pravde, ktorá ide ruka v ruku so zákonitostami, ktoré prebiehajú v prírode, dokáže vytvoriť a zanechať „lesnícky náučný pomník“ pre nasledujúce generácie lesníkov. Tu je a bude jeho symbolický a reálny pamätník štruktúry výberkových lesov, jeho lesnícky obvod Kloptaň. Laco bol človek, ktorý vnímal prírodu, prírodné procesy v nej, dokázal tieto zákonitosti identifikovať a štruktúry porastov čítať. Jeho hlbavosť, precíznosť, samostatnosť, zásadovosť a česťnosť ho viedli po neľahkej ceste obhospodarovania lesov, ktoré mu boli zverené do odbornej opatery. Napriek, v mnohých častiach jeho života, neľahkým ekonomickým, odborným a personálnym podmienkam ostal verný svojmu odbornému presvedčeniu, odložil schematizmus hospodárenia v lese a tvrdošijne šiel svojou cestou, ktorú mu nalinkovala príroda. Keď sa pri odchode do dôchodku pozrel na výsledok svojej práce, so skromnosťou

jemu vlastnou mi povedal, že je ešte veľa práce v jeho lesníckom obvode. Laco zapálil oheň výberkovania aj pri svojich nasledovníkoch na lesnej správe, ktorí idú v jeho stopách. Výsledky jeho poctivej odbornej práce pri uplatňovaní výberkového spôsobu obhospodarovania lesov v porastoch Smolníckej osady boli a sú predmetom odborných ukážok počas rôznych závodných škôl práce, odborných konferencií a seminárov.

Záujem o jeho skúsenosti mali aj jeho stúpenci v obecných lesoch Veľkého Folkmara, kde posledné roky pomáhal pri pestovnom formovaní porastov v konverzii na viacvrstvové resp. porasty s výberkovou štruktúrou. Za svoje celoživotné lesnícke dielo mu bola v roku 2007 ako prvému lesníkovi udelená Cena Jozefa Dekreta Matejovie, ktorá je prejavom ocenenia pre osobnosti, ktoré sa mimoriadne zaslúžili alebo zasluhujú o zvelaďovanie lesov a rozvoj lesníctva na Slovensku. Myslím si, a som o tom hlboko presvedčený, že život tohto významného lesníka v lesníckych dejinách Slovenska veľmi symbolizuje prácu a život Laca Alcnauera.

Laco bol zanietým propagátorom prírode blízkych pestovných postupov. Jeho objekty a myšlienky na náučnom lesnom chodníku, na ktorého tvorbe sa podieľal spolu s kolegami z Lesnej správy Smolník, sú ľahko pochopiteľné a pre lesníkov, ktorí chcú ísť touto cestou aj chytľavé. Svoje odborné skúsenosti z obhospodarovania lesa výberkovým spôsobom si nenechával pre seba, ale spracoval písomne a graficky prezentoval v niekoľkých odborných pojednaniach. Odišiel človek, lesník a priateľ, ktorý bude v mozaike života každého, kto ho poznal, chýbať. Som rád, že som mohol časť jeho odborného života kráčať spolu s ním, aby som ho lepšie pochopil a poznal jeho názory na obhospodarovanie lesov.

Milan Saniga

vysokoškolský profesor

*Lesnícka fakulta Technickej univerzity vo Zvolene
predseda výboru Pro Silva Slovakia*

Malá spomienka

7

Renáta Červeňanová

Renáta Červeňanová (v prvom rade druhá zľava) s kolegami na Smolníckej osade

Laco a jeho poslucháči z okresu Trenčín

Naša skupina lesných inžinierov zo súkromných lesov a štátnej správy z okresu Trenčín navštívila Smolnícku osadu v máji roku 2012. Pán Alcnauer nám vtedy venoval jeden celý deň. Sprevádzal nás ochotne „svojimi“ lesmi a odpovedal na všetky naše otázky. Tento človek a jeho názory na les mi zostanú navždy v pamäti. Jeho myšlienky veľmi ovplyvnili Ing. Jozefa Zahradníka z Trenčína - Kubrej, ktorý hospodári na 300 ha urbárskych lesov.

Renáta Červeňanová
štátna správa lesného hospodárstva

Lesu zdar

Jozef Marko

8

Na vrchole Kloptane pri plánovaní náučného chodníka Smolnícka osada (2006).
Vpredu Jozef Marko, za ním zľava František Pisarčík,
Konštantín Gedeon, Andrea Danihelová, Ladislav Alcnauer,
Mária Oberhauserová a Pavol Jakab.

Nikdy nezabudnem na to, ako mi raz pán Alcnauer povedal, že pre neho je les chrámom a krásny strom v ňom oltárom, pri ktorom sa zvykne s pokorou a láskou v srdci pomodliť. Tento jeho odkaz ostal vo mne nielen ako krásna a múdra myšlienka, ale premietol sa aj do môjho života, pretože ako veriaci človek, vyštudovaný lesník a milovník prírody som presne takto začal vnímať les a les ma takto začal prijímať v chráme pokoja a pohody, ktorý prirodzene vytvára. Víkendové prechádzky v lese sú pre mňa tým najcennejším duchovným aj telesným oddychom a priblížením sa k Bohu a k sebe samému. Nikdy preto na pána Alcnauera nezabudnem. Česť jeho pamiatke.

Jozef Marko
lesník, publicista, PR špecialista

Breza

Jozef Hlásny

9

Lesy sú zeleným zlatom Hnileckej doliny. Pri mnohých vetrových kalami-tách a následných útokoch lykožrúta lesníci vždy pomáhali prírode zakladať nové porasty, či už umelo, ale aj využívaním prirodzenej obnovy, ďalej ich vychovávať, chrániť a zveľaďovať, aby toto naše bohatstvo ostalo aj pre ďalšie generácie.

Výnimočným lesníkom bol Lacko Alcnauer. Jednoduchý, skromný človek s veľkým srdcom k prírode, s jemným citom k výchove porastov, aby doslova platilo, že les sa pestuje ťažbou. A na tom mu najviac záležalo. Aby les aj po ťažbe zostal tak životaschopným, že sa môže i prirodzene obnovovať.

Pri holorubnom hospodárstve, ktoré sa v tom čase na strmých svahoch používalo v prevažnej miere, sa v tejto oblasti hlavne uplatňoval podrastový hospodársky spôsob. Nášho Lacka však lákalo niečo ešte jemnejšie, niečo, čo vyžaduje nielen vysokú odbornosť, ale znamená aj určité riziko, keď sa vo výraznom sklone a členitom teréne výberkový hospodársky spôsob uplatňuje.

Skúsenosti s týmto spôsobom hospodárenia v bývalom Lesnom závode Smolník mal už Ing. Burgan. Ako pracovník výskumného ústavu tieto vybrané porasty navštevoval a vyhodnocoval ťažby, ktoré v niektorých porastoch aj vyznačoval. O rozšírenie plôch, ktoré sa mali obhospodarovať výberkovým spôsobom sa zaslúžil aj profesor Štefan Korpel. Často privádzal aj študentov Technickej univerzity zo Zvolena, aby výsledky tohto hospodárenia videli priamo v praxi. Takýchto praktických ukážok sme sa zúčastňovali aj my, pra-

covníci lesného závodu a podávali sme študentom informácie o týchto porastoch a zásahoch v nich. Z lesných správ najväčšiu iniciatívu pri hospodárení výberkových lesov prejavili pracovníci Lesnej správy Smolnícka osada, Konštantín Gedeon a Lacko Alcnauer.

Najmä porasty, ktoré patrili do Lackovho lesného obvodu, boli veľmi náročné na rozčlenenie. Bolo potrebné vyťahovať a odviezť vyznačené stromy skupinovitým výberkovým spôsobom bez poškodenia existujúceho prirodzeného zmladenia a umožniť v budúcnosti vytvárať ďalšie prirodzené zmladenie.

Na túto úlohu sa iniciatívne podujal náš Lacko. I keď konzultoval túto úlohu s nami, veľká časť pri jej realizácii bola jeho zásluhou. Celá realizácia zásahov na jeho úseku sa v týchto porastoch uskutočňovala za jeho bezprostrednej účasti a riadenia, čo bolo kladne hodnotené aj profesorom Korpelom.

Áno, náš Lacko bol skutočne lesníkom telom i dušou. Ukážem to aj na tejto udalosti. Bola kontrola lesného hospodárskeho plánu po 10 rokoch. Pri previerke jeho lesného obvodu komisia nešetřila slovami chvály. Na jeho úseku sa nenašli žiadne nedostatky. Až v jednom poraste pri krásnom zmladení predseda komisie ukázal na brezu, ktorá tam už nemala čo hľadať. Bola to maličkosť oproti tým všetkým veľmi dobrým a odborne bezchybným zásahom na jeho úseku. A tu je odpoveď Lacka: „Vážená komisia, ja o tej breze viem a nechal som ju naschvál, lebo mojou druhou záľubou je maľovanie prírody. Na dôkaz toho, že neklamem, vám ten obraz ukážem.“ A aj ho ukázal. Po skončení previerky jeho obvodu mu vedúci komisie úprimne poďakoval za bezchybnú prácu s prianím, aby sme takých zapálených a zodpovedných lesníkov mali na východnom Slovensku viac.

Keďže bol naozaj najlepším lesníkom na celom lesnom závode, ponúkli sme mu vyššiu funkciu. Odmietol! A prečo? Lebo on chcel byť stále v lone prírody, ktorú nesmierne miloval, ktorú si vážil a ďalej zveľaďoval.

Lacko už nie je medzi nami. Odišiel. Ale krásne porasty na Smolníckej osade sú svedectvom jeho šľachetného ducha.

*Jozef Hlásny
bývalý riaditeľ Lesného závodu Margecany*

Ako sa Laco zaťal...

Jozef Kováč

10

Som jedným z tých šťastlivcov, ktorí vďaka pracovným povinnostiam mohli spoznať vzácného človeka, statočného lesníka Laca Alcnauera. Zoznámil som sa s ním ako začínajúci taxátor, pracovník Lesoprojektu Zvolen, pobočka Košice, v roku 1984. Naše stretnutia pokračovali počas preberania fázových výrobkov pestovnej činnosti koncom 80-tych rokov minulého storočia, keď som bol zamestnancom odvetvového pracoviska Sliac s pôsobnosťou prevažne v lesoch Hnileckej doliny. Neskôr som sa s ním stretával ako pracovník štátnej správy lesného hospodárstva pri obnovách lesných hospodárskych plánov a ich previerkach, štátnych dozoroch, ale aj súkromne, mimo pracovných povinností. Za tých vyše 30 rokov som v Lacovi spoznal nielen zanieteneho a múdreho lesníka, ale aj slušného a statočného človeka. Urobil na mňa dojem svojím skromným vystupovaním a trpezlivosťou, premyslenou argumentáciou pri odborných výmenách názorov, pričom by človek od vyšportovaného svalnatého atléta skôr čakal buchnutie po stole. Prežil som s ním niekoľko pekných zážitkov, ale opišem ten, ktorým som si o ňom urobil prvý dojem a počas ďalších rokov sa v ňom utvrdzoval.

V rokoch 1984 - 1985 pracovníci Lesoprojektu - Ústavu pre hospodársku úpravu lesov Zvolen, zabezpečovali celoslovenskú aktualizáciu zásob dreva, čím bola narušená plynulá a plánovaná obnova lesných hospodárskych plánov. Pre lesné hospodárske celky, v ktorých sa ukončila v tom období platnosť plánov, sa vyhotovovali skrátene rozpisované plány na 2-4 roky. S kolegami

Jozef Kováč pri výkone štátneho dozoru v lesoch

taxátormi z pobočky Košice sme takýto rozpis úloh robili na Lesnom hospodárskom celku Mníšek nad Hnilcom. Pri opise porastov som prechádzal lesnými porastami nad Smolníckou osadou, v ktorých bola vykonaná výchovná ťažba (prebierka). Vyťažené stromy boli ešte v poraste a neveril som vlastným očiam - všetky smrekové stromy boli odkôrnené a lesné robotníčky pálili kôru. V škole sme sa síce učili o takejto asanácii napadnutého dreva lykožrútom, ale v takom rozsahu som to videl prvýkrát, pretože prevádzka sa v tej dobe snažila napadnuté drevo čím skôr spracovať a odviezť z porastov. Dal som sa do reči s lesnými ženkami a po chvíli prišiel vedúci lesného obvodu, Laco. Predstavili sme sa navzájom. Pýtal som sa na prácu a Laco sa rozhovoril. V tej dobe lesníci Hnileckej doliny už postrehli zvýšený výskyt chradnúcich jedincov smreka v lesných porastoch, aj začali s obrannými opatreniami, ale štátny plán bol na prvom mieste a dodávky dreva do drevospracujúcich podnikov sa museli plniť. Keď drevospracujúce závody požadovali listnatú drevnú hmotu, lesné závody prednostne vykonávali obnovnú ťažbu v listnatých porastoch a lesníci nemali priestor na dôsledné spracovanie začínajúcej kalamity. Plnili plán dodávok, veď od toho závisel aj ich príjem, ich výplaty a prémie. Chradnutie smreka sa zdôvodňovalo hlavne spádom imisii a napadnutie dreva lykožrútom smrekovým za sekundárne. Laco sa zaťal, odmietol prednostne zabezpečovať vykonávanie obnovnej ťažby a zameral sa na ochranu lesa v smrečinách. Keď sme sa po nejakom čase stretli, povedal mi, že za tie odkôrnené smrekové stromy bol disciplinárne riešený krátením prémie. Zanedlho sa žiaľ potvrdilo to, na čo upozorňoval. Nespracovávaním chrobačiarov a zanedbaním preventívnych opatrení pred škodami spôsobenými lykožrútom smrekovým, začali v lesných porastoch pribúdať suché smrekové stromy a lykožrút sa premnožil tak, že Krajský národný výbor v Košiciach vyhlásil v roku 1988 na území Spiša oblasť mimoriadneho ohrozenia lesa. Laco mal vtedy pravdu...

Jozef Kováč
štátna správa lesného hospodárstva

Prvý

11

Jaroslav Šulek

Prvý laureát
Ceny Jozefa Dekreta Matejovie,
Vydrovská dolina,
Lesnícky skanzen, Deň stromu 2007

Cenu Jozefa Dekreta Matejovie za rok 2007

lesníkovi Ladislavovi Alcnauerovi

Cena je laureátovi udelená za dlhoročné mimoriadne úsilie a vynikajúce výsledky pri zavádzaní výberkového spôsobu hospodárenia v lesoch východného Slovenska. Odbornosť, odvaha, húževnatosť, skromnosť a pracovný elán oceneného sú mimoriadnym príkladom všetkých, ktorí sa vydali na cestu čestnej cieľavedomej práce v prospech lesov Slovenska.

Anketa o Cenu Jozefa Dekreta Matejovie, priekopníka novodobého slovenského lesníctva, sa na Slovensku organizuje od roku 2007. Organizátori ankety - Slovenská lesnícka komora a Lesy Slovenskej republiky, štátny podnik, udeľujú túto cenu každoročne osobnostiam, ktoré sa významnou mierou zaslúžili o rozvoj a zvelaďovanie slovenského lesníctva. Ako prvému bola Cena Jozefa Dekreta Matejovie udelená v roku 2007 práve lesníkovi Ladislavovi Alcnauerovi. Lesnícka odborná verejnosť takýmto spôsobom ocenila celoživotné zásluhy Ladislava Alcnauera za jeho osobný prínos pri realizácii a propagácii výberkového spôsobu hospodárenia. Som rád, že mi bolo ešte počas jeho života dopriať stretnúť sa s ním a spoznať jeho obetavú a zanietenú prácu pre naše lesy.

Jaroslav Šulek
predseda Slovenskej lesníckej komory

odvaha, húževnatosť, skromnosť a pracovný elán oceneného sú mimoriadnym príkladom všetkých, ktorí sa vydali na cestu čestnej cieľavedomej práce v prospech lesov Slovenska.

V lesníckom skanzene
vo Vydrovej doline pri Čiernom Balogu
dňa 14. júla 2007

doc. RNDr. Ing. Jozef Mindaľ, PhD.
generálny riaditeľ

Obrázky Ladislava Alcnauera

12

Tatiana Figurová

Bol majstrom nielen lesa a slova, ale aj štetca.

Som pracovníčkou Lesníckeho a drevárskeho múzea vo Zvolene a v roku 2011 som stála pred úlohou vníknúť, aspoň čiastočne, do problematiky lesníckej vedy – presnejšie do problematiky hynutia smrečín na Slovensku. To pre mňa, ako absolventku humanitne orientovaného vzdelania, nebolo jednoduché. V rámci prípravy dlhodobej výstavnej prezentácie financovanej z projektu EÚ mi pomáhali odborníci z Technickej univerzity vo Zvolene, Národného lesníckeho centra, Ústavu ekológie lesa Slovenskej akadémie vied i kolegovia zo štátneho podniku Lesy SR. Čiastočne sa mi to podarilo, čo bola však len prvá časť úlohy. Druhou časťou bolo predstaviť

problematiku zrozumiteľnou formou verejnosti, nevynímajúc z toho ani deti. Lámala som si hlavu nad tým, ako aj tým najmenším návštevníkom múzea vysvetliť postupy lesníka v prírode blízkom obhospodarovaní lesa. Dnes už neviem, kto ma vtedy upozornil na Ladislava Alcnauera - možno to bol Ján Mičovský, možno Rudolf Bruchánik, ale dodnes som za túto informáciu vďačná. Na moju telefonickú prosbu prišiel Ladislav Alcnauer osobne do múzea vo Zvolene a navrhol mi riešenie – sériu vlastných kresieb, na ktorých zobrazí postup práce lesníka v lese. Bez nároku na odmenu, bez akýchkoľvek požiadaviek, ochotne a srdečne mi vysvetlil, ako danú problematiku stvárni. Dohodli sme sa, že z jeho kresieb vytvoríme videoslučku, nahráme k nej hovorené slovo a túto obrazovo-zvukovú prezentáciu budeme púšťať najmenším návštevníkom múzea ako súčasť výstavy Les v zrkadle vedy. Aj sa tak stalo a Ladislav Alcnauer, osobnosť, v ktorej sa snúbila duša umelca s lesníkom toho najpokrokovejšieho razenia, mi pomohol. A tak ešte aj dnes, keď k nám prídu naši najmenší návštevníci a vojdú do miestnosti s výstavou Les v zrkadle vedy, posadíme ich pred obrazovku a pred ich očami defilujú obrázky Ladislava Alcnauera v sekvencii o podsadbách smrekového lesa. Jeden z nich ponúkam čitateľovi a k nemu prikladám fotografiu z r. 2011, keď Ladislav Alcnauer kráčal výstavnou miestnosťou nášho múzea pri otvorení spomínanej výstavy.

Som vďačná za príležitosť, hoci len krátku, spolupracovať s lesníkom jeho kvalita a zároveň smutná, že sme roky po nej už preňho nevytvorili priestor na niečo väčšie a rovnako zmysluplné.

Tatiana Figurová

kurátorka, Lesy SR, š.p., Lesnícke a drevárske múzeum Zvolen

Na otvorení výstavy v Lesníckom a drevárskom múzeu vo Zvolene.
Ladislav Alcnauer druhý zľava.

Päť obhliadnutí v čase

13

Pavol Fabian

Prvé stretnutie

Písal sa rok 1996, práve v tom čase som bol inšpektorom ochrany lesa a poľovníctva Východoslovenských lesov, š. p. Košice. Vyslali ma do Hnileckej doliny, v tej dobe patrila pod Lesný závod Margecany a Lesnú správu Mníšek nad Hnilcom. Ako bývalý vedúci lesnej správy som mal veľmi blízko k prevádzke, okrem poľovačiek som rád chodil kontrolovať aj pestovnú a ťažbovú činnosť.

Raz sme sa aj spolu s vedúcim Lesnej správy, Jánom Kačmárom, vybrali na lesnícky úsek pána Alcnauera. Ako si tak kráčame, prichádzame ku skupine, ktorá uhadzuje haluzinu. Všetci sú oblečení v robotníckom a ja si v duchu hovorím, že tu snád' ani lesníka nemajú. Naštartovalo ma to a pýtam sa: „Kde je vedúci lesníckeho úseku?“ V tej chvíli sa prihlásil Lacko Alcnauer. Bol oblečený v modrých montérkach a na hlave mal lesnícky klobúk. To bolo naše prvé stretnutie. A hneď mi aj začal rozprávať, aké má úmysly s výberkovým lesom.

Po celý čas, čo som ho poznal, sa skutočne nikdy na nič nehral. Naozaj bol takým robotníkom lesa. Fakt tam s tými ľuďmi po celý čas bol, len aby sa jeho lesu náhodou niečo nestalo. No zároveň si takto aj vychovával tých, ktorí tam pôsobili, či už v pestovnej alebo ťažbovej činnosti. Počas tých rokov som neraz lesníkov stretol nielen na lesnej správe alebo na lesnom závode, ale aj v krčme, no Lacko bol chlap, ktorého som stretával iba v lese, v tom jeho chráme, ako on nazýval svoje výberkové lesy...

Už sme pracovali spolu

Keď vznikali Lesy SR, stiahli ma z Košíc na generálne riaditeľstvo do Banskej Bystrice, neskôr som sa však vrátil späť do prevádzky, na Lesnú správu Smolník. Tá sa po racionalizačných opatreniach spojila s Lesnou správou Smolnícka osada, kde Lacko dlhé roky pôsobil. On sa tohto kroku veľmi obával, lebo ja som bol známy tým, že „naháňam“ kubíky. V tých časoch sa v Smolníku ťažilo okolo päťdesiat tisíc kubíkov ročne, čo bolo dosť. Šli sme doslova ako kombajny, keďže nám les vplyvom vetra, podkôrneho hmyzu a najmä imisií, ktoré pochádzali z Krompách, odchádzal veľmi rýchlo. Bohužiaľ, stalo sa. Spojili sme sa a vtedy mi naozaj úprimne povedal, že sa toho dňa neskutočne bál. Zhodou okolností bolo to práve v období, keď jedno „elhápéčko“ (LHP, Lesný hospodársky plán, pozn. vyd.) končilo a druhé sa začínalo. Bol to práve Lacko, kto ma nakoniec presvedčil, aby sme v lesoch nachádzajúcich sa v časti Smolnícka osada navrhli výberkový spôsob obhospodarovania. Takže z tých „jeho“ 150 hektárov, ktoré mal dovtedy takýmto spôsobom obhospodarovných, sme prešli na asi dvetisíc hektárov! Len vďaka vedúcemu projekčnej skupiny, Jožkovi Bednárovi, sme to zvládli aj po ekonomickej stránke, keďže určiť všetky zásady obhospodarovania vo výberkových lesoch je finančne aj časovo oveľa náročnejšie.

Aj sme si poplakali

Lacko mal neskutočne rád lokalitu, ktorá sa po nemecky, resp. mantácky, nazývala Raabanstein, teda Zbojnická skala. Jedno z miest, kam často chodieval, bola Kloptaň. Na vrchu bola vyhládka a keď som odchádzal pracovať do Štátnych lesov TANAP-u, tak som mu poslal päťdesiat alebo sto kusov limby, ktoré sme hore aj spoločne zasadili.

S kolegami na Hladkom štíte vo Vysokých Tatrách. Zľava: Štefan Boršódy, Ladislav Alcnauer, Ján Vilčko, František Berezňák, Konštantín Gedeon a Pavol Fabian.

Samotný hrebeň bol dosť rozbitý po vetrovej a podkôrnikovej kalamite, ale spodná časť ostala zachovaná. Bolo tam dosť veľa buka a to bola cesta neoraná, také nóvum. Pre Lacka to bola výzva. Povedal mi: „Vedúci, ty len zariad, aby sme mali buldozér!“ Samozrejme, že sme to tam v žiadnom prípade nechceli devastovať, ale keď chce lesník robiť dobre v hospodárskych lesoch – a zvlášť vo výberkových spôsobom obhospodarovovaných lesoch – musí mať vybudovanú primerane hustú lesnú dopravnú sieť. Podstatná je hlavne tá terciárna, lebo bez nej to vo výberkových lesoch nejde. Rubári sú kľúčová vec, lebo keď sa zle spustí strom, tak sa urobí viac škody ako osuhu. Dodnes si s úsmevom spomínam na istého Jula Plachetku, ktorý stále za mnou chodil a pýtal si čižmy. Nakoniec som si dovoľil zobrať mu najdrahšie čižmy od firmy Husqvarna. Boli ozaj kvalitné, mali ocelový špic a boli veru poriadne ťažké. Nikdy ich síce nenesil, ale už mi nemohol nič vytýkať.

V Smolníckej osade bol v tom čase skutočne veľmi dobrý kolektív. Chlapi boli nielen ľudskí, ale vedeli aj kvalitne robiť. Aj napriek tomu, že mám prezývku Kubík majster, tak ma obmáčkili, vždy všetko nejakým zázrakom nachystali a čo je podstatné, na tom lese vôbec nebolo vidieť, že sa niečo robilo. Veru, keď som odtiaľ odchádzal do Štátnych lesov TANAP-u, tak sme si aj poplakali. Boli sme tam naozaj ako jedna veľká rodina.

Lackova sedemdesiatka

Milo ma prekvapilo, že si práve na mňa spomenul a pozval ma na oslavy svojej sedemdesiatky. Aj keď sme si vždy telefonovali, či už to boli narodeniny, alebo meniny, nikdy sme jeden na druhého nezabudli. Ešte aj dnes mám tie okamihy pred očami. Bolo to koncom augusta 2016, náš oslávenec bol vo veľmi dobrej forme, mal okolo seba svoju rodinu, priateľov. Nebolo tam veľa ľudí z prevádzky, stretol som tam niekoľkých kolegov, aj nášho spoločného kamaráta, Jarka Kovalčíka, ktorý bol dedičom tej jeho myšlienky výberkového spôsobu obhospodarovania lesov...

Bol to pre mňa šok, keď som sa dozvedel, čo sa stalo 9. septembra. Akurát som bol liezť vo švajčiarskych Alpách, keď som dostal správu, že Lacko navždy odišiel. Bolo to neuveriteľné, veď každý deň cvičil, dokázal využiť hoci aj tú chvíľu, keď čakal na odvozovom mieste a zatiaľ čo iní lesníci hromžili, on naháňal kondičku.

Nemohol som sa s ním rozlúčiť osobne, ale náš kolega zo Štátnych lesov

Oslava sedemdesiatky... Zľava: Michal Tomčík, Ladislav Alcnauer, Michal Mišenda, Oľga Alcnauerová, Pavol Fabian

TANAP-u mu bol odovzdať limbový veniec. Limbu mal Lacko veľmi rád. Takisto rád chodil do Tatier. Veľmi mal rád Dolinu Zeleného plesa. Ešte v časoch, keď som končil v Smolníku, chcel vidieť, kam pôjdem pracovať a podobne ako ja, aj on si tieto miesta veľmi obľúbil. Chodil však rád aj do oravskej časti, hlavne do oblasti Oravíc, Zverovky a Habovky. S chlapmi si neraz prešiel porasty, poradil im, podiskutoval s nimi o spôsobe obhospodarovania tých svojich výberkových lesov.

Dodnes mi Lacka pripomínajú viaceré obrazy, mám od neho napríklad aj Dianu, bohyňu lovu. Je zaujímavé, že všetky sú naaranžované v štruktúre výberkových lesov... Ešte mi vravel, že príde do Tatier za mnou, aby mi ich pretrel nejakým olejom. Žiaľ, už to nestihol...

Na hubách s prezidentom

Rád si spomínam aj na príhodu z čias, keď som ešte pracoval v Smolníku. Z toho regiónu pochádzal aj prezident Rudolf Schuster, z Medzeva je to do Smolníckej osady len cez kopec. S Lacom mali veľmi blízko k sebe, obaja boli mantáci. Raz prišla požiadavka, že by chcel ísť aj s rodinou na hriby. Všetci sme boli v napätí, báli sme sa, či sa niečo podarí nájsť. Doslova sme to tam strážili, tak sme sa báli, aby huby niekto nevyzbieral. Ale bol to neopísateľný pocit, keď človek šiel na Lade Niva a za ním nasledoval konvoj s húkačkami a luxusnými bavorákmi. Lacko ich usmerňoval, ukazoval im, kde treba ísť, aby niečo našli. Pán prezident bol aj s vnučkou a ako správny dedko sa snažil, aby toho čo najviac našla práve ona. Zámerne šiel presne opačným smerom, ako mu radil Lacko, len aby mala radosť. Nakoniec sa nám podarilo nazbierať tri, štyri koše húb. Bol to veľmi pekný deň, aj sme si posedeli na chate na Zbojníckej skale, pripravili sme mu mantácke jedlá a myslím, že všetci boli spokojní.

Ďalší vážny deň v tom mojom dva a polročnom pôsobení v Smolníku bol, keď k nám osobne zavítal generálny riaditeľ Lesov SR, Blažej Možucha. Laco to vtedy prežíval, pripravil stanovištia a sprevádzal ľudí tým svojim chrámom. A myslím si, že to bol tiež jeden z vydarených dní, keď sme celému Slovensku ukázali, že máme byť na čo hrdí.

Lacko hovorieval, že v tých jeho lesoch je to také živé, že sú tam všetky tie tri stupne, ktoré tam majú byť. Vždy chcel s lesom robiť veľmi intenzívne, aby mal tie ideálne miery. Ved' aj získal ocenenie za Lesoochranský čin roka 2005, ktoré mu udelila Nadácia Zelená nádej. Aj som mu zo žartu vtedy povedal, aby ju radšej vrátil, že my mu dáme našu, riadnu lesnícku cenu. Potom aj dostal Cenu Jozefa Dekreta Matejovie. On naozaj žil pre ten les, vždy zaň bojoval. A práve toto si na ňom cením. Dôkazom toho, že svoju prácu robil srdcom, je aj taký detail, že všetky drevené chatky, ktoré mal na svojom úseku v masíve Slovenského rudohoria, nechával otvorené, aby tam ktokoľvek mohol prenocovať. Hovorieval, že sú pre ľudí a on aj veril tým ľuďom. Veril, že sú dobrí a že mu ich nepoškodia. A, chvalabohu, to tak aj bolo. Lacko bol úžasne otvoreným človekom. Naozaj každý mohol vojsť do toho jeho chrámu. Všetci v ňom boli vítaní.

Pavol Fabian

námestník riaditeľa Štátne lesy TANAP

Lacov podiel na rozvoji prírody blízkeho hospodárenia v Lesoch SR

14

Rudolf Bruchánik

Moje prvé stretnutie s Lacovým lesníckym pôsobením sa odohralo bez toho, aby som vedel, že za ním je práve on. Bolo to v r. 2001, keď ako pestovateľ novovytvoreného podniku štátnych lesov som spolu s kolegom ochráňarom po prvýkrát zavítal na Odštepny závod Košice na dvojkoľajnú služobnú cestu. Svoj zážitok z nej by som mohol parafrázovať na názov poviedky Jonáša Záborského Dva dni v Chujave. Dňom škaredým bola prehliadka veľkoplošných holín v okolí Smolníka, kde boli vyťažené odumierajúce imisne poškodené rovnorodé smrekové porasty a predstava, koľko nákladov, práce a času bude potrebné, aby sa na nich znovu obnovil les. No a deň pekný – v sprievode vedúceho lesnej správy sme prešli cez výberkové porasty na Smolníckej osade, dozvedeli sa o histórii ich vzniku a spôsobe ich pestovania, len pár kilometrov od rozvrátených smrečín videli drevinovo pestrý, výškovo a vekovo diferencovaný les plný života a vitality – meno Alcnaier a však nespomenulo. Ja, ktorý som v tom čase už mal prvé poznatky o prírode blízkom hospodárení v Nemecku, kde som sa v r. 2000 zúčastnil na celoeurópskom kongrese Pro Silva, som bol doslova uveličený obrazom lesa, ktorý som videl a v tej chvíli som si predsavzal sprostredkovať tento spôsob hospodárenia aj ostatným lesníkom. Môj návrh sa stretol s porozumením u vtedajšieho rozvojovo-technického riaditeľa podniku, ktorý sa tiež zúčastnil na uvedenom kongrese a podporoval aj koncepciu zakladania demonštračných objektov Pro Silva, ktorú práve v tom čase európska centrála Pro Silva predložila členským krajinám. Smolnícka osada sa tak stala prvým demonštračným objektom prí-

rode blízkeho hospodárenia a dejiskom prvého celoslovenského lesníckeho dňa Pro Silva. Pri jeho organizácii meno Alcnauer už síce padlo, stále sme sa však nestretli. Lesnícky deň sa uskutočnil 20. júna 2002, otváral ho sám generálny riaditeľ, zúčastnilo sa ho 250 tak štátnych ako aj neštátnych lesníkov do slova zo všetkých kútov Slovenska, ako aj skupina spriatelnených nemeckých lesníkov. Účastníci prechádzali cez 6 rôznych stanovišť a na jednom z nich bol sprievodcom aj Laco Alcnauer. Konečne... Stretám muskulatúrne stavaného chlapa, z ktorého výkladu, ako aj z celkového vystupovania, vyžaruje skromnosť, zároveň však aj vnútorná sila, naznačujúca schopnosť zasadiť sa za svoje presvedčenie a pravdu. Ukazuje a popisuje svoje hospodárenie, čo a prečo urobil a ako urobí, k čomu svoj zverený les pretvára. Krátke stretnutie, na bližšie spoznanie mám však aj celý nasledujúci deň, keďže spolu s nemeckými hosťami po prenocovaní priamo v Smolníku prechádzame ďalšími časťami jeho lesníckeho obvodu a zasväcujeme sa do tajov výberkového hospodárstva. Jasne a presne formulované zásady, opierajúce sa o vlastné, ale aj vedecké (!) poznatky a neustále zdôrazňovanie, že ide o veľmi jednoduchý spôsob, samozrejme, „*ak je lesník pripravený trpezlivo a s pokorou pracovať spolu s prírodou a nie proti nej*“ – a výsledkom sme nadšení. Vidíme výberkový les, v ktorom Laco periodicky ťaží vybilancovaný etát, kde však nielenže nenachádzame odkryté holiny, ale ani pne po jednotlivé ťažbe, keďže takmer okamžite ich pohltí rozvíjajúce sa prirodzené zmladenie. Obrovská inšpirácia... Nielen pre mňa. Vtedajšie prevažne nelesnícke vedenie podniku vidí v prírode blízkom hospodárení príležitosť prezentovať našu lesnícku prácu aj z iného uhla pohľadu, ako je tradične verejnosťou zaužívaný obraz lesníka – ťažiara, a tak sa medzi podnikové dokumenty zaraďuje v r. 2005 metodický pokyn pre zakladanie a obhospodarovanie porastov prírode blízokým spôsobom. Kde inde ako na Smolníckej osade sa dá nájsť najvhodnejší typ lesov a najfundovanejšieho hospodára pre terénne ukážky prírode blízkeho hospodárenia? A tak sa na najbližšie 2 roky stretávame pri celkovo 8 vzdelávacích aktivitách a spolu s nami viac ako 150 pozvaných štátnych lesníkov zo všetkých odštepných závodov. A práve tu, hoci len počas krátkych, 2-dňových „školení“ s Lacom v jeho výberkových lesoch, sa u mnohých z nich, tak ako predtým i vo mne, rozohorelo nadšenie a odhodlanie pre prírode blízke hospodárenie, ktoré neskôr pretavili do svojej každodennej lesníckej činnosti. Tým sa však výpočet lesníckych návštev v Lacovom lesníckom obvode nekončí, skôr len začína. Som rád, že na Smolnícku osadu môžem nasmerovať ďalšie vzdelávacie aktivity pre štátnych ale i neštátnych lesníkov, návštevy zo štátnych lesov Maďarska, Švédska a Ukrajiny, alebo len tak jednoducho sprostredkovať jednodňové výjazdy lesníkov z lesných správ štátnych lesov. Laco sa ochotne venuje všetkým návštevám, ani slovom sa nezmieni, že čas, ktorý s nimi (bez nároku na odmenu) strávi, si musí nadpracovať, aby si splnil svoje pracovné povinnosti. Pri všetkých tých stretnutiach si všimam, ako sa postupne profesionalizuje jeho prejav, ako dokáže vysvetliť svoje pracovné postupy,

zdôvodniť výberkové princípy, odpovedať na rôzne otázky, diskutovať s prívržencami, ale i pochybovačmi jeho hospodárenia. Nemá ani problém postaviť sa pred kameru, keď s ním natáčame inštruktážne video o výberkovom hospodárení, rovnako jasne a zrozumiteľne dokáže formulovať svoje myšlienky i v z knižných publikáciách, ktoré Lesy SR vydávajú a distribuujú pre širokú lesnícku prevádzku. Ani s jeho odchodom do dôchodku sa väzby na štátne lesy nepretíhajú. Okrem toho, že často navštevuje svojich kolegov na Smolníckej osade, vydáva sa aj na niekoľkodňové pobyty za svojimi nasledovníkmi na lesné správy na strednom Slovensku, kde ich zauča a zároveň pomáha pri vyznačovaní ťažbových a výchovných zásahov prírode blízokým spôsobom. Prijíma pozvania na lesnícke dni, organizované Lesmi SR, odborne diskutuje a teší sa zo spoznávania nových objektov prírode blízkeho obhospodarovania. Účasť prisľúbi aj na jesenný lesnícky deň Pro Silva, sprítomnený je však už len tichou spomienkou jeho účastníkov...

Náš vzťah si nedovolím označiť za osobné priateľstvo, pretože pri všetkých tých mnohých stretnutiach sme takmer všetok čas využili na diskusie o prírode blízkom hospodárení a o našich súkromných životoch sme sa poinformovali len pár vetami. Ja som rád „ťahal z neho prevádzkové rozumy“ a on zas prichádzal s návrhmi, čo by bolo treba presadiť z podnikovej úrovne. Preto ak spomeniem môj najsilnejší zážitok s ním, znovu bude len pracovný. Bolo to po slávnostnom otvorení náučného chodníka na Smolníckej osade v r.2006, kde som pre náhlu neúčasť generálneho riaditeľa reprezentoval náš podnik, po tom, ako sme spolu s Lacom absolvovali slávnostné prejavy, rozhovory s novinármi a nakoniec aj krátke nakrúcanie do večerných televíznych novín. Neskrýval som svoje nadšenie z vydarenej akcie, ako aj zadostučinenie z toho, akej publicity sa dostalo Lacovmu „výnimočnému lesu“ a prírode blízkeho hospodáreniu vôbec. „*Toto je veľký deň pre naše spoločné snaženie*“ vravím a s úsmevom dodávam: „*A to som tu vôbec nemal byť a ešte bude zo mňa aj mediálna hviezda.*“ Laco na mňa pozrel a vážne povedal: „*Ver mi, práve takto to Stvoriteľ chcel a zariadil.*“ A zrejme to tak chcel a zariadil aj onoho septembrového dňa, keď Laca neočakávane povolal k sebe a nám, jeho kolegom a nasledovníkom v jeho snažení, zanechal už len spomienku na tohto síce skromného a nenápadného, pritom však nekonečne inšpiratívneho človeka.

Rudolf Bruchánik

vedúci referent - špecialista pestovania
lesa
Lesy SR š.p., generálne riaditeľstvo,
Banská Bystrica,
člen výboru Pro Silva Slovakia

Dvaja priatelia v spoločnosti vznešenej dámy. Rudolf Bruchánik vpravo.

Daj veci meno...

15

František Písařčík

Mal som tú česť pracovať s Lacom necelých osem rokov. Najviac sa mi však vrylo do pamäti obdobie rokov 2005 – 2007, keď po niekoľkých reorganizáciách v štátnych lesoch boli vytvorené poľesia s jedným odborným lesným hospodárom a s jedným - dvomi, niekde až tromi lesníkmi. V tomto období som pôsobil na Smolníckej osade ako odborný lesný hospodár a Laco spolu s Jarom Kovalčíkom tu boli lesníci. Laco spravoval lesný úsek Kloptaň a Heaľ, Jaro mal Lenivú až po Smrekový vrch a Zbojnícku skalú. V bývalej budove Lesnej správy Smolnícka osada, za Mníškom nad Hnilcom pri píle, sme mali menšiu kanceláriu, ktorú neskôr spolu s celou lesovňou štátne lesy odpredali nášmu susedovi. Laca som zastihol počas jeho pôsobenia v štátnych lesoch, keď už odchádzal do dôchodku koncom roka 2007. Aj napriek tomu nestratil chuť pracovať a odovzdávať svoje bohaté skúsenosti druhým. Vyzeralo to skôr ako keby chytil druhý dych v polovici maratónu a šiel naplno do cieľa. Nevieam, aký bol Laco

Výberkový les má k prírodným rezerváciám najbližšie.

S Ferom Písařčíkom (vpravo) v Lesníckom skanzene

v mladosti, no keď som sa s ním spoznal, urobil na mňa mimoriadny dojem svojím elánom a chuťou do práce, ktorej rozumel. Bral túto robotu veľmi vážne, ale s radosťou a veľkou pokorou. Spočiatku som dobre nerozumel, o čo mu presne ide, no vždy som ho pozorne počúval a postupne sa od neho učil. „Stále budeš narážať na niekoho, kto ťa bude kritizovať. No nestrácaj svoju vieru a dvojnásobnú pozornosť venuj tomu, o čoho správnosti si presvedčený,“ bola jedna z viacerých rád, ktorými sa riadil. Občas mi tie svoje rady prečítal z papiera (mal ich tam trinásť), ktorý vytiahol zo stolíka.

Raz nás navštívil na poľesi výrobnotechnický námestník, inžinier Jakubčín, s tým, že by chcel vydať brožúru z výberkových lesov na propagáciu a potreboval nejaké materiály. Laco sa ho opýtal: „Pán námestník, prečo nás neprídete pozrieť častejšie?“ A on nato: „Laco, ty mi tu na Osade nedávaš priestor.“ Myslel to však obrazne, že u Laca bolo všetko tip-top. A Lacovi to stačilo, nepotreboval viac k práci. Viedol si veľmi presnú evidenciu všetkého, čo robil. „Čím presnejšie plánuješ, tým tvrdšie ťa postihne náhoda“ – toto bol jeho častý výrok, alebo „Všetko čo prichádza, prichádza z nejakého dôvodu.“ Stále vravieval, aby sa v lese nerobilo pre kontrolu, ale pre potrebu lesa.

A na záver ešte jedna z jeho posledných rád: „Daj veci meno a ona sa stane.“ Laco, ďakujem Ti, že som mohol s Tebou pracovať a zažiť krásne veci.

František Písařčík
bývalý Lacov kolega
súčasný riaditeľ Mestských lesov Spišská Belá

S priateľmi v lese i v čase

16

Dušan Mikuš

Laca som spoznal na prvých školeniach v Smolníku, ktorých som sa zúčastnil s lesníkmi z Lesnej správy Duchonka. Prvé stretnutie zanechalo dobrý dojem aj veľa otázok. Ako čo najlepšie využiť a preniesť Lacove skúsenosti s výberkovým spôsobom hospodárenia z porastov jedle, smreka a buka ku nám do dubových a bukových listnatých lesov? Opakované stretnutia na akciách organizovaných na Slovensku i v zahraničí hnutím Pro Silva nás zblížili ešte viac. Deň stromu vo Vydrove – to bola naša pravidelná nepísaná stretávka. Tam sme aj dohodli Lacovu návštevu, lebo prejavil záujem vidieť hospodárenie v dubinách, bučinách a zmiešaných listnatých porastoch. Termín sme niekoľkokrát odložili a rozšírili ho o spoločnú návštevu Laca s naším spoločným priateľom, stredoškolským učiteľom Paľom Železníkom, zo Strednej lesníckej školy v Liptovskom Hrádku. Obe tieto významné osobnosti som si nesmierne vážil pre ich odbornosť, praktickosť, morálku, etiku a postoj k životu samotnému.

Termín akcie bol na svete: 17. až 19. jún 2013. Zámerom bolo vidieť spôsoby hospodárenia v listnatých porastoch. Ale návšteva nebola zameraná len na lesnícky program. Možno viac ako lesnícky mala kultúrno - historický rozmer. Tieto dve legendy slovenského lesníctva, Laco a Paľo, chceli navštíviť aj kostolík Jurko v Nitrianskej Blatnici, múzeum v Bojnjej a slovanské hradisko Valy. Obaja sa zaujímali o históriu, kultúru a kresťanstvo, takže bolo jasné, že toto musíme absolvovať. Obe miesta (Bojná aj Jurko) sú úzko spojené a historicky previazané so začiatkami slovanstva v srdci strednej Európy.

Ako hovorí Paľo: Prišiel deň D a hodina H. Po vystúpení z autobusu sme sa zvitáli a nabrali smer Považský Inovec. Po ceste som dostal množstvo otázok typu, ako bude prebiehať návšteva, kedy a kam pôjdeme. Malá zastávka na Lesnej správe Duchonka a potom šup na chatu Mankovec. Po náročnej ceste som ich nechal oddýchnuť a o dve hodiny sme už boli v lese. Hodnotové prírastkové hospodárenie, intenzita zásahov, obnova dubín, rozpad korún duba vplyvom podkôrnika dubového, tracheomykózne huby, imelovec ako parazit. To všetko bolo pre Laca pole neorané. Počúval, pýtal sa, navrhoval možné riešenia a postupy.

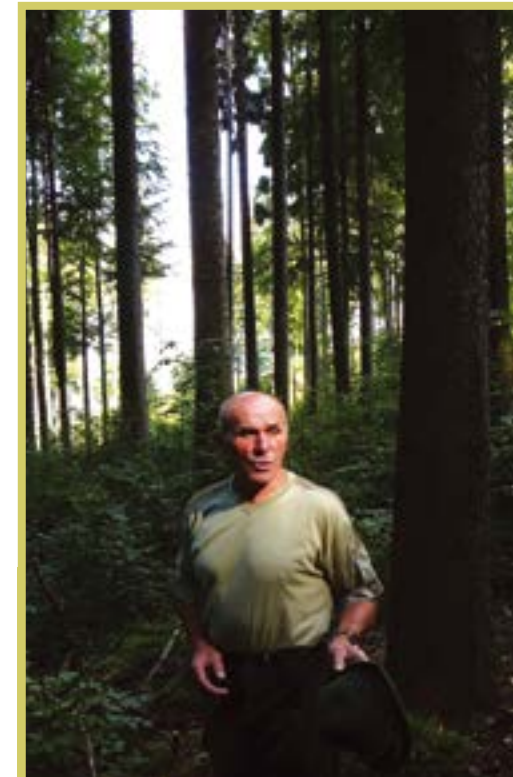
S príchodom do viacvrstvovej štruktúry smrečín „už bol doma“. Poradil nám, ako postupovať a čo robiť, aby sme smrek u nás udržali, aj keď tu nemá svoje optimum. Bol prekvapený, že tu máme v nadmorskej výške 400-600 m zdravé smrečiny.

Večer prišli na chatu ďalší lesníci z Lesnej správy Duchonka. Zdolávali sme navarený guláš a pri ohníku si užívali príjemnú letnú večernú atmosféru. Spomienky na minulosť a zážitky sa preniesli aj do chaty. Spomínali sme, „rúbali“, zalesňovali, kádrovali aj politikárčili. Keď sme prešli všetky nelesnícke a lesnícke výkony a splnili sme mesačné aj ročné plány, spokojne sme zaujali miesto v posteli.

Skorý Lacov budiček som vnímal iba ako rannú hmlu. Až pri raňajkách sa priznal, že sa bol poprechádzať. Dal si rannú rozcvičku a pravidelné cvičenie jogy – to som o ňom nevedel. Telo mal vskutku vyšportované, ale aj vypracované. S veselou myslou som veril, že v pohode dá 100 rokov.

Na dnešný deň bola v pláne časť kultúrno - historická. Nabrali sme smer Nitrianska Blatnica – kostolík Jurko.

Cesta ubehla pri otázkach a odpovediach veľmi rýchlo. Už z cesty Topolčany – Piešťany vidieť v lese vežičku - Rotunda svätého Juraja. Mali sme šťastie. Na opravu rotundy sa pracovalo, takže sme mali odborný výklad z prvej ruky. Pochádza z 9. storočia, asi z prvej tretiny, teda

V poraste na Duchonke

z predvelkomoravského obdobia. Je to jedna z najstarších stavieb a najstaršia rotunda na Slovensku. Pokiaľ je tento kostol starší ako Kostol svätej Margity Antiochijskej v Kopčanoch, tak ide o najstarší stojaci kostol. Táto národná kultúrna pamiatka sa nachádza v katastri obce Nitrianska Blatnica. Od roku 1530 sa tu pravidelne schádzajú tisíce pútnikov vždy na sviatok sv. Juraja. Tradícia púti a vzťah ľudí k tejto nádhernej lokalite nebol prerušený ani bývalým režimom. Laco aj Paľo nechceli veriť, ako sa dotýkajú histórie. A že tento dotyk našej slovanskej minulosti, kresťanstva a kultúry je hlboko v lese. Les si toto úžasné miesto ochránil. Pre nás aj pre budúcnosť. Všetci traja sme bez slov nasávali úžasnú atmosféru tohto miesta. Nechcelo sa nám odísť z miesta, ktoré patrí k najstarším pamiatkam našich slovanských dejín. Komplex archeologických zistení má veľký význam pre poznanie našich dejín. Novými zisteniami ich prepisuje.

Ideme späť do centra obce Bojná. Názov je zrejme od slova „bojovať“. Vedľa Obecného úradu je múzeum, kde sú originály bežných nálezov aj repliky mimoriadne vzácných nálezov z hradiska Valy.

Ideme pozrieť hradisko Bojná Valy do terénu. Miňame storočné dubové porasty obnovne rozpracované, zmladené v malých hlúčkoch a skupinách po celom poraste. Objekt Pro Silva Babica. Prírodná obnova duba je tu na rozsiahlnej výmere.

Strmou cestou vchádzame do hradiska Valy. Majestátnosť hradieb po toľkých storočiach zanecháva na tvárach oboch návštevníkov úžas. Archeológovia tu hľadajú v rozsiahlom komplexe hradiska čriepky našej minulosti. Podľa množstva a pestrosti nálezov a tiež podľa používania zlata a zlatom tepaných predmetov bežného používania je možné konštatovať, že nešlo o bežné hradisko. Bojná – Valy bolo hradisko s významným hospodárskym, mocenským a christianizačným centrom Nitrianskeho kniežatstva a neskôr Veľkej Moravy. Ide o najzachovalejšie a najrozsiahlejšie slovanské hradisko – naše domáce, dobre zachované Pompeje. Netušil som, že to mojich priateľov a návštevníkov až tak chytí za srdce.

Cestou domov prechádzame okolo ďalších dvoch slovanských hradísk. Dve našli a ukázali archeológom lesníci. Ja som objavil hradisko pri Nitrianskej Blatnici a kolega Zenon pod Skalkou. Ideme autom okolo hradiska pri Lehote – kopianica na doline. Tu sa našli aj mince z Rímskej ríše. Na tomto hradisku zrejme bola strážna jednotka. Sme na Limes Romanus – na niekdajšej hranici Rímskej ríše. Možno práve tadiaľto prešli Rimania k Trenčínu, kde na skale zanechali svoj nápis. Nápis spomínajúci osadu Laugaricio hlása víťazstvo II. rímskej légie nad Germánmi počas Markomanských vojen v roku 179. Je to najvýznamnejšia rímska epigrafická pamiatka v strednej Európe na sever od Dunaja.

Blúdime v histórii civilizácií (Rimanov, Germánov, Slovanov) a pritom sa

zastavujeme, alebo iba z okna komentujeme rôzne zámery, postupy či hospodárske spôsoby v jednotlivých porastoch. Prichádzame do osady Zlávy. Prežil som tam v horárni 12 rokov života. Nad budovou je prameň krištáľovo čistej kvalitnej vody s výdatnosťou 30 litrov za sekundu v lete či v zime. Poklad nevyčísľiteľnej hodnoty. A neďaleko stojí stará horáreň. Dom, kde bývali rodičia a tiež Hubert Bezačinský, neskôr profesor pestovania lesov na Technickej univerzite vo Zvolene. Mám jednu fotku, kde sú pri tejto horárni odfotení Hubert Bezačinský spolu s Mikulášom Michelčíkom st. (ďalšia významná osobnosť slovenského lesníctva). Spoločne konštatujeme, že lesnícka práca vôbec nie je fádna a jednotvárna. Nie je iba o kubíkoch, hektároch, eurách, plánoch a tabulkách. Vieme si ju urobiť zaujímavou, keď poznáme a zaujímate sa o našu minulosť.

My lesníci, starajúc sa o slovenské lesy, usilujeme sa aj o poznanie našej miestnej lesníckej histórie a kultúry. Vedie nás k tomu múdrosť, ktorá hovorí: „Kto nepozná svoju minulosť, nechápe súčasnosť, netuší ani svoju budúcnosť.“

Ducha sme nasýtili dokonale, ale hlad nás premohol. Dávame si neskorý obed, pečeno-údeného pstruha. Miestna delikatesa agroturistického strediska Viridis na Kulháni, v ktorom gazduje moja polovička. Víno z Radošiny nesmie chýbať. Vraciame sa k debate o dnes nadobudnutých poznatkoch. Akoby na dôvažok pripomínam, že Zlatníky a časť Kulháň, ako i toto miesto, kde sedíme, sú známe ťažbou zlata ešte z čias cca 400 r. p.n.l. Povrchová ťažba plavením tu trvala ešte do čias Márie Terézie. Popri jedení a zapíjaní pozeráme na staré duby – prírodnú rezerváciu Kulháň, ktorým si nikto netrúfa odhadnúť vek. Ťažko povedať, či majú 400-600 alebo ešte viac rokov.

A práve minulosť lesníctva, ale aj lesníckej osady Kulháň sa spomína na tomto lesníckom významom mieste. Je súčasťou lesníckeho náučného chodníka Duchonka-Kulháň. Tieto skutočnosti sa uvádzajú pri pamätnej tabuli prof. Bezačinskému na Kulháni, kde začal pôsobiť ako správca miestnych lesov. Prvé zmienky o obhos-

V priateľskom objatí (sprava Dušan Mikuš, profesor Pavol Železník, Laco Alcnauer)

podarovani okolitých lesov siahajú do dávnejšej minulosti. Vlastníkom miestnych lesov bola vtedy rodina Beréniovcov. Za čias Erdödyovcov, v roku 1726, bola na Kulháni postavená „Jägerňa“, obývaná lesníkom-poľovníkom.

Na Kulháni býval personál obhospodarujúci okolité lesy. V Malých Hostiach v budove provizora panstva bolo už v roku 1731 dočasné sídlo lesnej správy pre oblasť Suchej doliny (Zlatníky-Šišov). Správu o tomto lesnom úrade (Sylvanatus, Waldamt) máme ešte z roku 1772. Lesný úrad v Prašiciach bol reprezentantom samostatného hospodárskeho odvetvia - lesníctva ako bilančnej jednotky. V roku 1827 eviduje ročnú výšku ťažby po sortimentoch 24 765 m³.

Na jednom z panelov, ktoré sa venujú lesníckej histórii, sú zaujímavé myšlienky a motto.

**Niet inej cesty, len vrátiť do našej histórie tváre,
ktoré jej dávajú človečenský rozmer.
Sme – zdá sa – národ, ktorý má geneticky zakódovanú
potrebu oprieť sa: očami o horu, rozumom
o dejiny, srdcom o osobnosť.**

Ivan Krasko

Profesor Hubert Bezačinský dal Kulhánu pečať významného lesníckeho miesta.

Ideme autom k poslednému bodu našej návštevy. Rozhľadňa na Panskej javorine. Malou okľukou navštevujeme semenný porast duglasky tisolistej. Po daždi, alebo za mrazivého počasia s minimom vodných pár vo vzduchu je odtadiaľto možné vidieť Kriváň, Bratislavský hrad, Štefánikovu mohylu v Brezovej i Štúrov Uhrovec. Ešte pred výstupom na rozhľadňu čítame zaujímavú básničku. Pozeráme z najvyššieho bodu na všetko, čo sme navštívili. Všetky slovanské miesta dýchajú históriou. Vyťahujem knihu, ktorú mám pripravenú a čítam z nej stať nanajvýš aktuálnu. Ide o dielo slovenského kňaza žijúceho v Austrálii. Vo svojej knihe píše o Slovákoch a ich minulosti. Laco a Palo zabodnú svoj zrak do šírých diaľav a pozorne počúvajú moje čítanie o nás Slovákoch z diela Pavla Hrtúsa Jurinu s názvom Diera do sveta.

To sme i my, to sú naše ústa, čo kedysi v piatom či šiestom storočí po príchode na podtatranské svahy do dunajskej kotliny hovoria: „Tu sa usadíme, tu bude náš domov.“

To sme my, čo rúcame Perúnove sochy a oltáre, keď nám misionári hlásajú Krista.

To sme my, čo miešame maltu pre murárov, keď sa stavia pri starodávnej Nitre prvý kresťanský kostol.

To sme my, čo vítame s nadšením a s radosťou v duši svätých bratov zo Solúna. Sú naši a my sme ich.

To sme my, čo pred tisíc sto rokmi kľáčime skrúšeni a v bolesti, keď Metod, veľký oráč na Kristovej roli dokonáva pozemskú púť.

To sme my, čo utekáme do hôr pred divokými príšercami z ázijských stepí.

To sme my, čo utekáme pred Tatármi.

To sme my, čo utekáme pred Turkami.

Utekáme pred husitmi, labancami, kurucmi.

To nás drancujú hordy Tökölyho.

To nás zdierajú lúpežníci za čias Bocskayových.

To i naše dediny ničia hordy za čias Bethlena, Rákoczyho, za čias Belzebuba takého, či onakého. Vždy sa našiel pekelník, čo nám cical krv a priživoval sa na našom tele.

To sú naše rady, čo Carafa rozrieduje, to sú naši bratia, ktorých vešajú v Prešove.

To my hynieme morom.

To sa my zviňame na dereši.

To my utekáme pred krivdou s Jánošíkom a mojím kysuckým bratom Uhorčíkom. To nás vešajú v Mikuláši 1713.

To my padáme od hladu a vysilenia v robote na panskom.

To sme my, čo utekáme do sveta, lebo v zemi, ktorú voláme otčinou, krivda sadla za stôl a pravda pri dverách žobre.

To sme my, čo ponúkame svetu šafran.

To sme my, čo sa túlame s drotárskou krošňou po Rusku, po Poľsku, kade-tade.

Úbohé Slovensko, tak priliehavo zasvätené

Matke Sedembolestnej, ktorej srdce prebodlo sedem mečov bolesti.

Našich mečov bolo viac ako sedem.

Viac ako sedemdesiatsedem!

Ubiedený národ, krajina náreku.

A predsa ňou nepohrdame, ale dojata sa k nej vinieme a prihovárame sa jej tými najvrúcnejšími slovami, na aké sa môžeme zmôcť: SLOVENSKO MOJE, OTČINA MOJA!

Na Duchonke - v jednom z najkrajších porastov duglasky na Slovensku.

Nechcel som ich rozplakať - starých chlapov, čo preskákali v živote mnoho, ale pár slzičiek sa skotúlalo po ich tvárach. Dostal som pochvalu od Paľa za umelecký prednes. On bol, okrem iného, aj vynikajúci slovenčinár. Laco si túto kultúrnu vložku užil tiež plným priehrštím.

Ideme na chatu Mankovec. Prechádzame autom okolo obnovou rozpracovaných viacetážových porastov buka. Zastavujeme a kocháme sa prácou lesníkov a prírodou. Obaja, Laco a Paľo, si utvrdzujú a opakujú informácie, ktorých bolo neúrekom. Žasneme nad našou minulosťou, históriou, kultúrou, lesníckou prácou. Po teplom dni, aký sme prežili, nás informácie a letná únava zmohli. Nezvykle skoro (pred polnocou) si ideme ľahnúť.

Ráno balíme a je nám smutno, že sa všetko končí. Pred nastúpením do auta dostávam od Laca darček na pamiatku. Namaloval mi bohyňu Dianu na love. Laco namaloval veľa pekných obrazov. Som rád, že mi na neho zostala táto spomienka. Autorom originálu bol Tizian, jeden z najvýznamnejších talianskych renesančných maliarov 16. storočia. Aká paralela. Laco bol najvýznamnejší praktický slovenský lesník z prelomu 20. a 21. storočia. Aj preto dostal Cenu Jozefa Dekreta Matejovie.

Laco patril k lesníkom, ktorého si každý, kto lesníckej veci rozumie, vážil už počas života. Citom pre les a prírodu pochopil potrebu, možnosti a spôsob obhospodarovania lesa aj bez vysokoškolského vzdelania. Jeho dielo tu zostane pre ďalšie generácie ako klenot slovenského lesníctva. Tak treba ku Smolníckej osade pristupovať pri pokračovaní Lacom začatého diela.

Dušan Mikuš
vedúci lesnej správy, Lesy SR š.p.,
člen výboru Pro Silva Slovakia

Najlepšia kniha

17

Pavol Dendys

Spoznali sme sa na historicky prvej zahraničnej exkurzii Pro Silva Slovakia v Rakúsku v septembri 2004. Ja ako začínajúci objavovateľ prírody blízkych postupov pri obhospodarovaní lesa, on ako skúsený praktický lesník s dlhoročnými skúsenosťami s výberkovým hospodárením na Smolníckej osade. Ako to pri takýchto exkurziách býva, počas jednotlivých terénnych ukážok sa prirodzene vytvárajú skupiny lesníkov s približne rovnakým funkčným zameraním, napr. lesníci vonkajšej prevádzky, taxátori, výskumníci, pedagógovia, vedúci pracovníci firiem a pod. Pochopiteľne som sa počas celej exkurzie „motal“ v blízkosti tých lesníkov, ktorí na jednotlivých zastaveniach preberali konkrétne praktické pestovateľské postupy. Také, ktoré riešili problematiku daného stanovišťa a práve tu som si všimol nenápadného lesníka s ruksakom na chrbte, ktorý detailne popisoval každé pestovné opatrenie. Odvtedy sme sa stretávali pri rôznych príležitostiach ešte mnohokrát, ale pre mňa ostane v pamäti najmä táto úsmevná príhoda.

Bolo to v júni roku 2008 na celoeurópskom kongrese Pro Silva v nemeckom meste Freudenstadt. Okrem iného boli súčasťou kongresu aj terénne ukážky v lesoch daného mesta. Predmetom jednej takejto ukážky boli aj lesy priľahlého mestského parku obhospodarované výberkovým hospodárskym spôsobom. Cieľom ukážky neboli realizované hospodárske opatrenia v tomto lese, ale skôr išlo o poukázanie na rekreačnú a estetickú funkciu tohto parku pre vysokú návštevnosť najmä miestnych obyvateľov. Tak sme mohli vidieť

najhrubší strom, rôzne oddychové zariadenia, miesta pre deti a pod. Na jednom zastavení sa naša „prevádzková“ skupina trochu oddelila a začali sme diskutovať o konkrétnom vyznačení pestovného zásahu na danom mieste. S pribúdajúcimi minútami sa zvyšovala hlučnosť našej konverzácie až do takej miery, že náš sprievodca prerušil výklad a prišiel k nám vo chvíli, keď Lacko pobehoval od stromu k stromu a spôsobom jemu vlastným vášnivo obhajoval prečo by vyznačil do ťažby tento strom a nie tamten. Sprievodca ho len s úžasom pozoroval, po chvíľke sa nás spýtal, čo tu riešime a keď zistil, že ide o odborné zameranie, len sa ospravedlnil, že on je len pracovník mestského úradu, v tomto nám nepomôže a vrátil sa k ostatným účastníkom exkurzie.

A takto si budem nášho Lacka Alcnuera pamätať. Možno neprečítal všetky odborné publikácie, názvy a definície, ale naučil sa čítať v tej najlepšej knihe o lese, ktorou je samotný les. Citu pre správne rozhodnutia sa nedá naučiť, s tým sa musí človek narodiť, rozumieť prírodným zákonom sa dá len po dlhoročnej praktickej činnosti v lese a som rád, že časť takýchto praktických skúseností, potvrdených konkrétnym lesom pod Kloptaňou som mal možnosť nejaký čas čerpať od človeka s veľkým srdcom a citom pre les.

Pavol Dendys
pestovateľ lesnej správy, Lesy SR š.p.
člen výboru Pro Silva Slovakia

V hĺbke lesa a myšlienok

Človek, ktorý rozumel lesu a miloval ho

18

Mikuláš Huba

Osobne sa stretnúť s pánom Alcnuerom som mal tú česť tuším iba trikrát v živote. Z toho dvakrát na pôde slovenského parlamentu. Prvý raz krátko po začiatku volebného obdobia, keď som mu odovzdával menovací dekrét ako novovymenovanému členovi poradného orgánu pre lesníctvo pri našom Výbore NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie. Druhý raz tesne pred koncom volebného obdobia, keď sme v kinosále Národnej rady organizovali celodenné podujatie s názvom *Deň lesa a krajiny v parlamente* a pán Lacko Alcnuer ho poctil svojou prednáškou, ktorú názorne ilustrovala výstava jeho obrazov a kresieb, znázorňujúcich rôzne aspekty výberkového hospodárenia v lesoch. Ale nepriamo bol v našej parlamentnej práci prítomný často. Takmer vždy, keď sme v rozprave vystupovali s návrhmi na to, ako naše lesy chrániť a hospodáriť v nich inak, než ako je to momentálne bežné, používali sme ako príklad a živý dôkaz toho, že sa to reálne dá, práve pána Alcnuera a jeho celoživotné dielo.

Ale oveľa zaujímavejšie ako spomínané stretnutia v nie veľmi príjemných priestoroch Národnej rady SR boli dva krásne dni začiatkom júna 2013, ktoré sme spolu s jeho veľkým obdivovateľom, vtedajším mojím parlamentným kolegom a vzácnym priateľom, Jankom Mičovským, strávili v „Alcnuerovskom kráľovstve“, čiže v lese v Smolníckej osade. Bolo pôžitkom sledovať nielen výsledky dlhoročnej citlivej a zároveň do detailov premyslenej práce tohto neobyčajného pána lesníka, ale aj zanietanie s akým o lese hovoril. Pripo-

Deň lesa a krajiny v parlamente. Zľava Michal Tomčík, Ladislav Alcnauer, Ján Mičovský, Mikuláš Huba, Martin Fecko a Igor Morong. Toto podujatie pripravili praktickí lesníci a ochrancovia prírody v spolupráci s poslancami Výboru NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie

menul mi legendárneho hrdinu svetoznámej novely francúzskeho spisovateľa Jeana Giona: *Muž, ktorý sadil stromy*.

Okrem nezabudnuteľných spomienok na tohto vzácneho človeka, ktorý nás opustil nečakane a predčasne, mi zostane aj jeho olejomalba: pohľad do interiéru výberkového lesa i útlá knižka, akýsi ilustrovaný návod na to, ako sa má v lese hospodáriť tak, aby zostal zdravý a krásny, a pritom plnil ako produkčné, tak aj mimoprodukčné, celospoločenské funkcie. Pre nás všetkých a natrvalo. Podobne ako natrvalo sa mi vryla do pamäti svetlá spomienka na tohto výnimočného človeka.

Mikuláš „Maňo“ Huba
ekológ, publicista

„Neboj še...“

19

Jaroslav Kovalčík

V roku 1989, po skončení lesníckej školy v Prešove, som nastúpil na Lesnú správu Mníšek nad Hnilcom. Vtedy som Laca po prvýkrát zaregistroval, pretože pracoval na tej istej správe. Po mojom návrate z vojenčiny mi bol pridelený lesný obvod vedľa Lacovho. Vtedy sme sa ešte veľmi nepoznali. Ostatní lesníci hovorili o tom, že Laco je v pracovných záležitostiach veľmi prísny. O tom, že musí mať všetko v najlepšom poriadku, načas a že v lese to musí byť ako v parku.

V roku 1992 som nastúpil na lesný obvod Smolnícka osada, na ktorom som až doposiaľ. V tomto období prebiehalo veľa organizačných zmien, vznikli Obecné lesy Mníšek nad Hnilcom a urbáriát Helcmanovce. My, lesníci, sme sa mali vtedy rozhodnúť, kam sa začleníme. Ja som si vybral štátne lesy a Laco tiež. Presídlili sme sa teda na Smolnícku osadu spolu. Osud to tak chcel, že ja som mal úsek vedľa Laca, aj pracovný stôl som mal oproti jeho. Vtedy sa začala písať naša spoločná história. Zistil som, že Laco nie je až taký neprístupný a tvrdý. Zo začiatku som nechápal Lacov postoj k predpisom lesného hospodárskeho plánu, pretože on stále žiadal nejaké zmeny v prospech jemnejšieho hospodárenia. Nám ostatným vysvetľoval svoje kroky, no my sme ho vtedy ešte nebrali veľmi vážne, a to ani ja, lebo pre mňa bol vtedy predpis lesného hospodárskeho plánu svätým písmom a naši nadriadení prakticky ani nechceli, aby sme my ostatní hospodárili nejako inak. Hovorili, že úplne stačí, keď jeden z nás, teda Laco, sa snaží niečo zmeniť. Časom som zistil, že to, čo

robi pre les, je oveľa lepšie, než to, čo konáme my. Držali sme sa predpisu, ale starý les nám začal ubúdať. V tom čase prišla ďalšia reorganizácia Štátnych lesov a na Smolníckej osade sme ostali len my dvaja lesníci a jeden odborný lesný hospodár. Vtedy som už naplno začal hospodáriť jednotlivým výberkovým spôsobom. Laco ma do celej tejto problematiky viac zasnáročoval. Vysvetľoval mne, ale aj ostatným, ktorí chceli niečo vedieť, prečo je tento spôsob hospodárenia najlepší. Mňa presvedčil natrvalo. Začali sme spolu vyznačovať ťažby, stále mi všetko dopodrobna vysvetľoval. Učil ma správne rozhodnúť sa v prospech lesa.

Objasňoval, aké následky bude mať určitý zásah v danom poraste. Stále zdôrazňoval, aby som každým zásahom zvyšoval stabilitu a kvalitu porastov a zároveň zvýšil prírastok. Pred každým vyznačovaním ťažby som si všimol, že Laco sa krátko pomodlil a poprosil – ako to on hovoril – toho hore, aby jeho počínanie bolo správne a jeho počínanie mu stromy odpustili. Laco bol mojim druhým vzorom, spolu s mojim otcom, oni ma naučili všetkému lesníckemu. Keďže sme boli s Lacom denne spolu, stále sme sa mali o čom baviť aj spolu s naším hospodárom Ferkom Pisarčíkom. Boli to veľmi pekné časy.

Nejde však len o krásu. Treba často zdôrazňovať, že výberkové hospodárenie je nielen prírode najbližší, ale aj najlacnejší spôsob práce lesníka. Moje celkové náklady na kubík sú za posledné dva roky približne 12 eur, kolegovia ktorí ostali pri klasickom podrostovom spôsobe, ich potrebujú 17. Treba dodať viac?!

Okrem lesa mal Laco i ďalšie koníčky - maľovanie a šport. Mnoho ľudí obdaril svojimi obrazmi, z ktorých vyžarovalo veľa pozitívneho, tak ako aj z neho samotného. Bol to večný optimista s vetou „je to tak jak ma buc a neboj še, budze lepši, šak ten hore to tak chce.“

Škoda však, že ten hore ho k sebe povolal príliš skoro. Podľa mňa je ešte veľa vecí okolo, ktoré treba dotiahnuť do úspešného konca a bez Laca to bude určite ťažšie. Na záver musím povedať, že to boli moje najkrajšie pracovné dni, tie ktoré som prežil s ním, pretože sme sa vedeli vzájomne povzbudiť, naliať pozitívnej energie a pracovať s radosťou, keďže toto je už v dnešnej dobe vzácnosť.

Jaroslav Kovalčík

vedúci lesného obvodu Zbojnická skala na Smolníckej osade
Lesná správa Smolník, Lesy SR š.p.

„Raz ti to tu odovzdám“ (Jaroslav Kovalčík vľavo)

Bodky

20

Mária Oberhauserová

„Lesníka ma bolieť krk...“

Práca s deťmi, aj to Laco vedel.

„...ale treba pozerat' aj pod nohy!“

Prišiel čas, keď človek spomína na kolegov, ktorí odišli do lesníckeho neba. Lacka som spoznala v roku 1992, keď som začala pracovať na Lesnom závode v Margecanoch a celá Hnilecká dolina bola mojím novým pracovným pôsobením. Spoznávala som nové lesy a nových ľudí. Jedným z nich bol aj Lacko Alcnauer. Časom došlo k reorganizáciám a nakoniec sme spolu pracovali na jednej lesnej správe, Lacko ako lesník a ja ako technik pre ťažbu dreva. Stretávali sme sa často, komunikovali, spoznávali. Lacko bol človek, ktorý sa tešil úcte svojho okolia. Prvé čo som si vždy všimla, bol jeho úsmev a pokoj v očiach. Bol praktický, pohotový, šikovný. Mal radosť z každej veci, ktorá sa nám vydarila, čítal a pozoroval svet okolo seba, všetky zmeny, dynamiku a všetky nové a užitočné poznatky a skúsenosti sa snažil odovzdať ďalej. Pamätám, ako sme mu raz, počas jeho maródky, spolu s kolegom pomáhali vyznačovať ťažbu v porastoch na Smolníckej osade. Tešili sme sa, že sme Lackovi pomohli. Výsledok však bol trochu iný. Lacko keď po maróдке nastúpil, chodil po poraste a niektoré bodky na stromoch mazal a vyznačoval iné stromy, mal jednoducho iný pohľad na to, ako má porast a les po ťažbe vyzerat'. Trochu sme s kolegom podudrali a nechali Lacka porast preznačiť. Nazvali sme ho vtedy tvrdohlavým. Bolo dobre, že bol aj kúsok tvrdohlavý, to mu pomáhalo ísť jasne svojou cestou, prekonávať životné skúšky a prekážky, poznať hodnoty a životné priority. Lacko bol múdry človek a spájala sa v ňom určitá miera pokory a vnútorného pokoja. Často sme pri riešení úloh diskutovali cestou v lese, vysvetľovali si, ako by to malo vyzerat', čo treba urobiť... . Pochopila som, že múdry človek sa nepotrebuje presadzovať za každú cenu. Múdrosť je aj umenie a určitá miera talentu je nevyhnutná. Pracovné stretnutia s Lackom prinášali aj mne nové vedomosti a poznanie. S Lackom sa dalo hovoriť o práci, o umení, o športe, o všetkom, čo malo zmysel. Spolu s ďalšími kolegami sme navrhli a naprojektovali Lesnícky náučný chodník Smolnícka osada (rok 2006) a pri jeho realizácii využili aj Lackov maliarsky talent. Neskôr sme spolu brigádovali a vytvorili niečo, čo prináša úžitok všetkým. Lacko sa pravidelne zúčastňoval lesnej pedagogiky na Smolníckej osade, o čom svedčí aj množstvo fotografií, ktoré som urobila počas vychádzok so žiakmi rôznych škôl, od najmenších až po dospelákov a odbornú verejnosť. Ďakujem, Lacko, že som mohla byť po celé tie roky Tvojou kolegyňou.

Mária Oberhauserová
technik pre ťažbu

Lesná správa Smolník, Lesy SR, š.p.

Alcnauerov zákon

21

Ján Mičovský

V roku 2013 sa vo výberkových lesoch Smolníckej osady uskutočnilo stretnutie poslancov - členov Výboru Národnej rady SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie s lesníkmi. Podujatie veľmi pekne pripravil štátny podnik Lesy SR. Účastníkov lesnými chodníkmi sprevádzali dve osobnosti, ktoré síce formálne oddelovalo nemálo stupňov kariérneho rebríčka, no hodnotami, ktorými vnímavých obdarúva príroda, mali k sebe veľmi blízko - vysokoškolský lesnícky profesor uznávaný doma i v zahraničí Milan Saniga a lesník Ladislav Alcnauer. Na záver dvojdnového stretnutia vznikla myšlienka

upraviť zákon o lesoch tak, aby bol viac zvýraznený význam výberkového hospodárskeho spôsobu. Predmetom našej diskusie bola nasledovná formulácia: „Výberkový hospodársky spôsob sa uplatňuje všade tam, kde existujú vhodné podmienky, alebo tam, kde je možné takéto podmienky vytvoriť“. Tento text, ktorý bol kompromisným výsledkom Lackovej úvahy, sa však účastníkom zdal príliš radikálny, a tak sme sa na jeho jednoznačnej podpore napokon nezhodli. To mi však nebránilo zobrať uvedený text „pod pazuchu“ a navštíviť s ním na ministerstve pôdohospodárstva inžiniera Dóczyho, ktorý mal na starosti legislatívu. Poukázal som na inšpiratívnosť takejto formulácie, ktorá nikoho k ničomu nenútila, no doširoka otvárala bránu skutočne prírode blízkemu hospodáreniu. Slúži ku cti Jozefovi Dóczymu, že sa s textom stotožnil, zaradil ho do vládneho návrhu a uvedené znenie sa tak mohlo už zakrátko stať v takmer nezmenenej podobe súčasťou paragrafu 18 zákona o lesoch. Vždy keď si túto stať prečítam, spomeniem si na Laca a jeho príslovecné: „Neboj sa, všetko je tak ako má byť.“

Ján Mičovský

Poslanci NR SR v lesoch Smolníckej osady (12. - 13. jún 2013)
Zľava: Helena Mezenská, Milan Lukáč, Martin Fecko, Ján Mičovský, Mikuláš Huba, Peter Gerčák, Milan Saniga, s fotoaparátom v ruke Jozef Spevár, Marcel Cirbus

Pirohy

22

Peter Marcinko

Keď som ako mladý chalan nastúpil na vlak menom Lesníctvo, vedel som o Lacovi len to, že je lesníkom neďaleko na Smolníckej osade. Vedeli sme o ňom, že je skromný, nepoužíva auto, športuje a je maliar. Život šiel ako obyčajne, Laco značil stromy, hora sa rúbala, les rástol a ostával v nezmenenej podobe. Ja ako mladý študent lesníctva som si ani zďaleka neuvedomoval, koho som mal celý ten čas tak blízko seba. Študijné osnovy z dávnych dôb nám vstúpili do hlavy pestovanie lesa vekových tried, roky, desaťročia. Teraz, keď si na to spätne spomínam, je až neuveriteľné, že on to robil úplne inak. Tak prosto, tak jednoducho, tak lacno. Keď si spomeniem na naše

Chvilá oddychu (Peter Marcinko vľavo)

prvé stretnutie, pred hádam sedemástich rokov, je to zvláštna spomienka. Stretli sme sa celkom náhodou. Okolo celej našej dediny menom Mníšek nad Hnilcom máme krásne lesy, no mňa to stále ťahalo tam, kde rastú ozrutné jedle, štíhle javory a zelené smrekky. Zdôrazňujem, že rastú. Pod nimi drobné, nahusto čakajúce stromčeky, kým im Laco dopraje troška svetla, aby sa mohli z plných pľúc nadýchnuť a začať svoj

nelútostný boj o prežitie. Darmo som rozmýšľal a nádejal sa, prečo to nepre-svetlí alebo nedorúbe. Rozmýšľal by som možno aj dodnes, keby som ho tam vtedy nestretol. A kohože som tam vtedy stretol? Človeka v staršom oblečení s konvičkou v ruke a brašňou na pleci. Tak sme len debatili o živote, o škole, nič konkrétne. Po príchode na vysokú školu v zahraničí som začal troška viac vnímať svet okolo seba. Musel som. Bol som sám v cudzom meste, s cudzími ľuďmi. Pamätám si ako dnes, keď v roku 2004 padla kalamita v Tatrách, sledoval som kadejaké relácie, čítal veľa článkov. Tam ktosi povedal, že tatranské lesy bola jedna veľká monokultúra. Keď som si to tak dával do protikladu s tým, čo robil Laco, vtedy ešte pán Alcnauer, niečo to vo mne zmenilo. Veľmi pomaly som tomu začal prichádzať na chuť. Zdôrazňujem, veľmi pomaly, lebo veľa ľudí to odmietalo, zatracovalo výberkový spôsob hospodárenia. Keď som sa o tom niekde zmienil, väčšinou sa každý začal smiať, že to len on sa tam môže takto hrať, keby som to mal robiť, aj mňa by to prešlo. Lenže neprešlo. Po nástupe do práce som sa o to začal živšie zaujímať, hoci nie praktizovať z rôznych dôvodov, keďže pracujem na takej lesnej správe, kde sa ešte stále pasujeme s kalamitou a porasty, kde sa dá takto robiť, ostali od môjho príchodu zatiaľ nedotknuté. Je to tiež obrovský potenciál pre tento hospodársky spôsob. V tej dobe som už Laca navštevoval troška častejšie, rozhovory boli dlhšie a vecnejšie, odbornejšie a pritom tak jednoduché. Vtedy som už dostával do hlavy to, že tento spôsob hospodárenia je pre existenciu našich lesov skutočne veľmi dôležitý. Navrhoval mi, aby sme šli ku mne na obvod pozrieť porasty, že mi ukáže podstatu vyznačovania. Neboli sme. Neboli sme, a to ma na tom najviac hnevá, že som odkladal takúto vec, ktorá sa už nikdy neuskutoční. Na druhej strane, asi to tak malo byť, aby som sa pustil vlastnou cestou, nekopíroval jeho rukopis do posledného detailu. To nikdy nebolo jeho cieľom, aby po ňom niekto niečo do bodky opakoval. Vštepoval nám systém hospodárenia, aby sme pochopili podstatu veci a ako vravel, k rovnakému cieľu sa dá prísť rôznymi spôsobmi. V pamäti mi ostanú spomienky na spoločný výlet v Poloninách, kto tam bol, vie, kto nie, môže ľutovať. To je posledná spomienka na Laca, na živého Laca. No ešte jedna na tatarčené pirohy. Tie iskričky radosti v jeho očiach, keď mu ich čašníčka doniesla, ako keď malému decku dáte hračku. Tak ako som pred naším stretnutím netušil, čo je výberkový hospodársky spôsob, tak vtedy som po prvýkrát v Poloninách počul o tatarčených pirohoch. Tak si ich tam hore užívaj a oddychuj.

Peter Marcinko

vedúci lesného obvodu, Lesy SR, š.p.

Jej veličenstvo - v tom čase najväčšia jedľa na Smolníckej osade v lokalite Heal

Spomienka lesníčiara

Jaroslav Hrubý

23

Jaro Hrubý pri pamätnom výstupe na Kráľovú hoľu

Toho vzácneho človeka a výnimočného lesníka sa mi pošťastilo v živote osobne stretnúť len dva razy. Prvý raz za horúceho letného dňa v známom Lesníckom skanzene v krásnej Vydravskej doline v srdci Slovenska, v Čiernom Balogu, kde mu pred zrakmi prezidenta Slovenskej republiky, celej generality nášho lesníctva a tisícok návštevníkov Dňa stromu ako prvému lesníkovi udelili Cenu Jozefa Dekreta Matejovie.

Na slávnostne vyzdobené pódium vystúpil postavou nenápadný, štíhly, nevysoký, skromný horár, ktorému po udelení ceny dali do ruky mikrofón. Keď Laco začal roz-

právať, všetci stíchli. I pán prezident, i pán minister, i pán sekčný šéf, i pán generálny riaditeľ, i honorability et spectability z Technickej univerzity zo Zvolena.

Stíchli preto, lebo rozprával človek z praxe, človek, ktorý bol denno-denne v lese, človek, ktorý rozprával so zánietením a s veľkou znalosťou vecí. Rozprával síce obyčajný, radový lesník, ale mali čo počúvať aj lesní inžinieri, docenti a kandidáti vied.

V tej chvíli vypadol elektrický prúd.

Ale Laco - ako starý profesionál - nehol ani brvou a pokojne dorozprával svoje životné skúsenosti spojené s výberkovým hospodárením v lesoch.

Ozval sa veľký aplauz. To bolo ďalšie veľké uznanie celého lesníckeho stavu Lacovej roboty.

Druhý raz som Laca stretol v Humennom na oslave šesťdesiatky môjho starého priateľa, Zvolenčana, Stredoslováka ako repa, ktorému aj po rokoch života na Zemplíne ujde intonácia a prízvuk tam, kdesi ku Hronu, lesného inžiniera Jána Mičovského.

Už pri prvom predstavení a prvých informáciách o sebe - mali sme si čo povedať, lebo môj otec bol horár - som si všimol neobyčajnú ľudskú prostotu, príslovečnú skromnosť a úžasnú znalosť problematiky lesa. Laco nepotreboval sústreďovať na seba pozornosť spoločnosti, radšej bol v úzadí a aj tak bol celebrita. Preto mi dobre padlo, keď mi taký vzácny človek navrhol tykanie. Bol som poctený.

V úvode som spomínal, že Laca som stretol v živote len dva razy. Naše nasledujúce, tretie stretnutie sa už, bohužiaľ, neuskutočnilo. Bol som v príjemnej lesníckej spoločnosti, keď Jankovi Mičovskému zazvonil telefón. Pobludnutý nám oznámil, že Laco Alcnauer nás opustil. Bolo po nálade.

A potom už ostala len cesta do Helcmanoviec, na Lacov pohreb. Množstvo lesníckych uniforiem. Prišli i z Generálneho riaditeľstva z Banskej Bystrice, z Lesníckeho a drevárskeho múzea zo Zvolena, zo závodu, zo správy, prišla kopa ľudí z dediny, rodina, priatelia a známi.

A prišli sme aj my, trubači z Prešova a z Trebišova. Tóny lesných rohov a lesník sa niesli celou dolinou ako posledný pozdrav zhasínajúcemu dňu i nášmu Ladislavovi Alcnauerovi.

Jaroslav Hrubý
učiteľ, lesníčiar, syn lesníka z Medzilaboriec

Zopár čísel

Michal Tomčík

24

Pozornosť lesníckej i laickej verejnosti si práca Ladislava Alcnauera získala predovšetkým stavom lesa, o ktorý sa staral a neskôr zanechal pre budúce generácie. Jeho lesy získavali status výnimočnosti, obdivu a tiež aj mediálneho záujmu už počas jeho pracovného života. Dôležité je zdôrazniť, že porasty, o ktoré sa staral, boli intenzívne hospodársky využívané. To znamená, že sa v nich drevo ťažilo motorovými pílamami. Zrúbané stromy sa z porastov na sklady vyťahovali hlavne traktormi a niekedy aj konským záprahom po linkách a zväžniciach, ktoré boli vopred narýpané buldozénom. Mladé porasty a stromčeky sa vychovávali tiež motorovou pílou, sekerami alebo ručnými pílkami. Drevo sa v porastoch ešte v nedávnej minulosti častokrát ručne odkôrňovalo a haluzina páčila na ohni. V súčasnosti pomerne drastické konštatovanie. Všetok? No nevyhnutné, pretože dnes sa akosi príliš udomácňuje názor, že les je najlepšie nechať tak. Nestarať sa oň. Nerúbať. Nepúšťať techniku. Načo rúbať stromy? Príroda si sama poradí. Veď dosky, hranoly, palivové drevo a všetko drevené sa dá predsa kúpiť aj v obchode. Alebo cez internet. Príroda sa bez človeka zaobíde. Iste. Ale aj my bez prírody? Bez stromov? Bez dreva, ktoré z nich vyrábame pre naše každodenné potreby? Potreby, ktoré nás sprevádzajú od „kolísky až po hrob“? Je rozumné drevo nahradzovať iným materiálom? Keď je trvalo obnoviteľné? Skúste sa však pri čítaní tejto knižky krátko zamyslieť, čo všetko vo Vašej blízkosti alebo domácnosti pochádza z dreva? Je toho dosť... Všetok? Takmer väčšina.

Veľkým šťastím je, že vďaka uváženej hospodárskej činnosti Ladislava Alcnauera a jeho nástupcu, na vyše 2000 hektároch porastovej plochy možno dnes odprezentovať výsledky hospodárskej činnosti. Činnosti, ktorá poskytla spoločnosti na úžitok státisícové množstvá metrov kubických vyťaženého dreva a tiež hlavné živobytie pre množstvo rodín. Dôsledky takej činnosti pre prírodu sú takmer neviditeľné. Neveríte? Presvedčte sa sami... Napríklad aj na náučnom chodníku, ktorý vedie týmto územím.

Produkcija dreva týchto lesov bola a do budúca by aj naďalej mala zostať prioritnou funkciou.

Z pohľadu dostupných čísel a pre lepšie pochopenie, možno o tomto lese skonštatovať zopár zaujímavých faktov. Faktov takých, ktoré nevychádzajú zo subjektívnych krátkodobých pocitov a emócií jednotlivcov, ale vychádzajú z údajov zákonom nariadenej lesnej hospodárskej evidencie všetkých činností, ktoré sa v lese vykonali. Lesná hospodárska evidencia je jednou z mnohých povinných a zodpovedných úloh lesníckej práce.

Ťažba dreva

V období rokov 1994 až 2015 bolo v lesoch Smolníckej osady celkovo vyťažených viac ako 250 tisíc kubických metrov dreva (údaj lesnej hospodárskej evidencie). Ak si predstavíme, že do jedného kamióna sa zmestí približne 22 m³ a do železničného vagóna 50 m³, tak je to viac ako 11 tisíc kamiónov alebo viac ako 5 tisíc vagónov odvezených s plne naloženým drevom. Prítom len z jedného lesníckeho úseku! Len z výmery približne 2 tisíc hektárov! Ak by sme chceli rovnaké množstvo dreva jednorázovo vyrúbať holorubom pri priemernej hektárovej zásobe (247 m³) slovenských lesov, museli by sme odlesniť plochu o výmere viac ako tisíc hektárov, čo je vlastne viac ako 10 miliónov metrov štvorcových, alebo tiež štvorec lesa so stranou viac ako 3 kilometre.

Súčasný porasty Smolníckej osady aj napriek predchádzajúcej inten-

Výberkový les produkuje dostatok kvalitného dreva nepretržite

zívnej ťažbovej činnosti vykazujú dostatočný stav zásob a stúpajúcu kvalitu dreva bez rúbanísk a holín. Dôsledky ťažbovej činnosti sú v porovnaní so štandardne obhospodarovanými lesmi takmer nepatrné. Pre ilustráciu je k dispozícii príklad - prehľad a štruktúra ťažieb za posledné obdobie:

rok	Ťažba celkom	Ťažba ihličnaté	Ťažba listnaté	Ťažba do 50 rokov	Ťažba nad 50 rokov	Ťažba obnovná	Ťažba úmyselná spolu	Ťažba kalamity
2004	14974,36	11554,6	3419,76	210	117,06	4769,14	5096,2	9878,16
2005	11923,06	9262,82	2660,24	20	0	2492,45	2512,45	9410,61
2006	9703,59	5576,35	4127,24	141,42	198,6	6181,75	6521,77	3181,82
2007	10663,51	7295,03	3368,48	252,49	345,89	4116,04	4714,42	5949,09
2008	11911,2	8281,11	3630,09	173,44	184,04	5504,77	5862,25	6048,95
2009	5021,12	3901,66	1119,46	230,6	0	2160,94	2391,54	2629,58
2010	9009,24	5707,1	3302,14	88,1	0	7697,76	7785,86	1223,38
2011	7343,28	3220,62	4122,66	29,16	30	6796,71	6855,87	487,41
2012	10393,47	5030,04	5363,43	162,78	0	8046,22	8209	2184,47
2013	4168,59	2715,83	1452,76	275,47	0	3814,72	4090,19	78,4
2014	7297,84	5085,24	2212,6	0	0	6407,33	6407,33	890,51
2015	8066,4	6245,44	1820,96	0	0	8066,4	8066,4	0
spolu	110475,7	73875,84	36599,82	1583,46	875,59	66054,23	68513,28	41962,38

Za spomenutie stojí tiež problematika tzv. náhodných alebo kalamitných ťažieb. Rozsiahle kalamitné plochy spôsobené vplyvom vetra alebo podkôrneho hmyzu na území Smolníckej osady prakticky neexistujú. Paradoxne, podiel roztrúseného „kalamitného“ dreva však nie je zanedbateľný. Len napríklad v období rokov 2004 až 2015 predstavovala kalamitná ťažba spolu 41 962 m³, čo je zhruba 38 % z celkového objemu ťažby. Za dôvod odumierania stromov možno považovať najmä imisiami atakované územie, v ktorom sa Smolnícka osada nachádza. Vďaka pozornej a dôslednej lesníckej práci boli choré stromy včas vyhladané a vyťažené, čo zabránilo a preventívne predchádzalo ďalšiemu nekontrolovateľnému rozširovaniu podkôrneho hmyzu. Absencia porastových stien a redší spon (rozostup) stromov v horných etážach znížili riziko vzniku rozsiahlych vetrových kalamít.

V súčasnosti možno takto pestované lesy považovať za dostatočne odolné. Dôkazom toho je skutočnosť, keď v roku 2014 vietor v rámci Slovenska zničil viac ako 5 miliónov m³ dreva, tak na Smolníckej osade pomiestne vyvrátil len zanedbateľných cca 650 kubických metrov!

Pestovná činnosť

Pestovná činnosť je z lesníckeho hľadiska považovaná za dôležitú oblasť starostlivosti o les, ktorej dôsledky predučiajú kvalitu lesa v budúcnosti. Okrem dôležitosti ju môžeme považovať aj za výrazne finančne nákladnú najmä z dôvodu potreby vykonávania umelého zalesňovania a následnej starostlivosti o mladé lesné porasty predovšetkým v oblasti ochrany proti burine a ochrane proti zveri a tzv. plecích rubov. Mladé lesné porasty Smolníckej osady sa darí pestovať s minimálnymi finančnými nákladmi na spomínané výkony. Najviac sa uplatňuje lacná racionalizačná úprava prirodzeného zmladenia (prerezávka, resp. pestovný rub). V prepočte na jeden kubický meter vyťaženého dreva tam dosahujú pestovné náklady spolu s nákladmi na ťažbu dreva hodnotu približne 12 eur. V prípade pestovnej činnosti iných lesných správ alebo lesníckych firiem sa tie isté priame náklady „štandardne“ vychovávaných porastov pohybujú na úrovni 17 eur.

Podstatná časť lesov Smolníckej osady je v súčasnosti zmladená pôvodným, druhovo pestrým, zdravým a kvalitným prirodzeným zmladením, ktoré je a bude dôležitým základom ďalších generácií stromov.

Okrem vymenovaných hlavných ekonomicko - hospodárskych ukazovateľov lesa je treba ešte k celkovému významu lesníckej práce zohľadniť aj ďalšie pozitíva. Pozitíva týkajúce sa ekológie, teda vzťahov živých organizmov k životnému prostrediu.

Trvalé zachovanie kompletnej vekovej štruktúry lesa, vysoká diverzita resp. druhová pestosť drevín, zachovaná pôvodná genetická identita drevín, bohaté potravné možnosti pre lesnú zver, hmyz, vtáctvo, priaznivý vodný režim a stabilita lesa, priaznivé klimatické pomery a primeraný podiel mŕtveho dreva predučiajú lesnícky prístup lesníka Alcnauera na najvyššiu a zároveň vzorovú priečku moderného lesníctva, resp. manažmentu lesných ekosystémov.

Michal Tomčík

Pät' dní

Peter Valek

25

Hovorí sa, že číslo 13 prináša smolu, no v mojom prípade to neplatí, lebo v roku 2013 som spoznal jedného výnimočného človeka.

Začalo sa to, keď som na mojom druhom pôsobisku inicioval exkurziu do lesov Smolníckej osady. Spočiatku to vyzeralo, že nás pôjde celý autobus, no nakoniec sme išli iba štyria. Keď sme dorazili na Smolnícku osadu, privítali nás Laco Alcnauer so svojím nástupcom, Jarom Kovalčíkom. Keďže pracujeme na lesnej správe, kde prevládajú lanovkové terény, zaujímali nás hlavne porasty, kde uplatňujú výberkový hospodársky spôsob v sklonoch nad 40%. Presadli sme do Jarovho auta a odviezli sme sa do časti lesného obvodu, kde sa takéto porasty nachádzajú. Bol veľmi teplý letný deň, slnko nepríjemne páliło, no keď sme sa presunuli do porastov, bolo príjemne. Prvé čo mi udrelo do očí, bola veľkosť korún bukov, ktoré mi pripomínali oblaky. Niečo podobné často vidím na svojom lesnom obvode, keď sa z protiláhlého svahu pozerám na porasty pralesovitého charakteru. Priamo v lese začali naše zvedavé otázky ohľadom výberkového hospodárenia. Laco a Jaro nám porozprávali o histórii tejto oblasti a neúnavne odpovedali a prakticky priamo v porastoch ukazovali ako zložito, ale aj jednoducho môže byť chápaný výberkový hospodársky spôsob. V hlúčkoch bukových nárastov sme mohli vidieť využitie autoregulačných procesov pod clonou materského porastu. Neskôr sme sa presunuli aj do viac ihličnatých častí, kde sme mali možnosť vidieť ako porasty obhospodarované výberkovým spôsobom vyhovujú prirodzenej obnove drevín, ale hlavne jedli

Kolektív Lesnej správy Rajecké Teplice na exkurzii v Smolníckej osade v roku 2013. Zľava: Peter Valek, Lenka Slobodníková, Cyril Melo, Ladislav Alcnauer, Jaroslav Kovalčík

a buku. Pri rozprávaní nám Laco povedal, že chodieval pomáhať vyznačovať ťažbu na iné lesné správy, a tak mi napadlo, že ak s tým vedúci bude súhlasiť, mohli by sme ho pozvať k nám. Laco súhlasil.

A prišiel deň „D“, keď som v Žiline na železničnej stanici čakal veľkého, no veľmi skromného človeka. Po zvítaní sme nasadli do auta a zamierili na lesnú správu, kde nás privítal vedúci. Keďže správca mal vyznačovať ešte veľa obnovných ťažieb na iných lesných obvodoch, tak nám dovolil na mojom obvode vyznačiť obnovnú úmyselnú ťažbu výberkovým spôsobom. Presunuli sme sa do porastov v blízkosti Kuneradského zámku, ktoré som už predtým rozčlenil sieťou približovacích liniek. Spolu s Lacom a praktikantkou Lenkou sme začali vyznačovať obnovnú ťažbu. Aj keď som mal skúsenosti s prírodou blízkym hospodárením a s diferenciáciou mladších porastov (mladín, žrdovín), toto bolo pre mňa niečo nové a ďakujem Bohu, že som mal pri sebe toho najlepšieho učiteľa. Postupne sme prechádzali porasty a posudzovali jednotlivé stromy na základe výberkových princípov. Bola to pre mňa veľká škola. Týchto päť dní priamo v teréne mi dalo viac, ako celá vysoká škola. Nikdy nezabudnem, ako v posledný deň po ukončení vyznačovania klakol na jedno koleno ku naháňanému drevu a sledoval letokruhy, ako rástli tieto stromy (vyzeralo to, ako keby sa modlil pred oltárom). Potom vyslovil myšlienku, že by bol rád, keby sme sa tu stretli o desať rokov na ukážke prírode blízkeho hospodárenia, keď už v porastoch bude vidno prvé čiastočné výsledky nášho snaženia a dúfa, že aj Kuneradský zámok, ako dominanta tejto oblasti, bude dovtedy opravený. Odvtedy som si s Lacom často volával, keď som potreboval poradiť pri vyznačovaní ťažby, keď som si nebol istý, či sila zásahu nie je príliš veľká a pod. Laco vždy ochotne poradil a nikdy sa nezabudol opýtať aj na moju rodinu.

Cez Laca som sa spoznal s mnohými ľuďmi, ktorým osud našich lesov nie je ľahostajný a som veľmi vďačný, že aj ja som mal tú česť Laca osobne poznať, byť jeho priateľom a len ticho v dobrom závidím ľuďom, ktorí s ním boli dlhšie v kontakte.

Peter Valek

vedúci lesného obvodu Omegová, Lesy SR š.p.

„Nestaraj
sa o zmladenie...“

26

Peter Šiška

Ani sa to vlastne inak nedá, ak chce horár dosiahnuť to, čo dokázal Lacko Alcnauer. Nemyslím teraz len krásne rozvrstvené a zmiešané lesy v Smolnickej osade, ale to, čo zasial a koľko ľudí ovplyvnil tým, že aj obyčajný lesník môže svojim entuziazmom zmeniť chod udalostí pri obhospodarovaní lesa. Musí mu to však ísť priamo zo srdca a musí tiež prijať fakt, že práca to bude mnohonásobne náročnejšia. Výsledok je však úžasný.

Finančne bol Laco v tom istom chlieviku ako ostatní, ale to, čo ho hrialo pri srdiečku, bola láska nielen ku kráse, ale hlavne ku kvalite ním dopestovaného lesa. Zadostučinením mu boli stovky, možno tisícky ľudí, a to nielen lesníkov, ktorí chodili obdivovať jeho nádherné výberkové lesy. Organizovali sa tam rôzne semináre, exkurzie a striedali sa tam nielen obyčajní horári, ale aj správcovia, riaditelia, a to aj zo zahraničia.

Neviem už ani, kedy sme sa spriatelili. Ale už po prvých našich kontaktoch musel Laco vycítiť moje lesnícke nadšenie pre prirodzenú obnovu lesa, pre jemnejšie spôsoby hospodárenia a pre citlivý prístup pri obnove porastov. Padli sme si do oka, čo neskôr vyústilo do nášho priateľstva.

Keď si spomeniem na moje prvé skúsenosti s prírodou blízkym obhospodarovaním lesa, tak to bolo ešte za štátnych lesov na lesnej správe Slanec. Vtedy sa však tento pojem ešte nepoužíval.

V Slanských vrchoch som pracoval predovšetkým v rovnorodých bučiniach. V 80-tych rokoch bolo predpísaných pomerne veľa holorubov, s čím

súviselo množstvo lesných škôlok, vysoký podiel zalesňovania a následných prác pri ochrane kultúr. Množstvo pracovníkov v pestovnej činnosti bolo potrebné rozväzať na pracoviská.

To sa mi nepáčilo, keďže sa stačilo trochu pohrať so svetlom, byť trpezlivý a zmladenie sa vždy dostavilo. Bol tam však technický problém, museli sme dodržať cieľové zastúpenie drevín. Išlo hlavne o vnášanie ekonomických drevín do bučín (smrek, jedľa). V tých časoch bolo také plánovanie, že aj keď sa mi podarilo znížiť zalesňovanie zo 40 ha na 20 ha ročne, plán som dostal aj tak 40 ha. Ako mladý správca som sa sťažoval, že je to proti logike. Odpoveď bola, my za to nemôžeme, to štátna plánovacia komisia. A tá bola nedotknuteľná. A tak sme tlačili sadenice, kde sa dalo, pomedzi zmladenie a hneď za ťažbármi na nových plochách. Horšie bolo, že vysoký podiel ihličnanov sa pri výsadbe dostal medzi bukové zmladenie a konkurovať buku dokázal jedine smrekovec a čiastočne smrek, ak boli sadenice kvalitné. Po prácnom vyžínaní a vysekávaní bukového zmladenia, sme časom dopestovali aj tak bukovú mladinu, kde v podúrovni sa nachádzali naše ekonomické dreviny. Smrek boli vyschnuté a jedľa dokázala živoriť aj niekoľko desaťročí. Čo bolo však najhoršie, že buk tvoril až 40% podielu pri výsadbe. Teraz po rokoch sa často zastavím a hodnotím, ako vyzerá pestovaná bučina zo sadby a ako z prirodzeného zmladenia. Je to neskutočný rozdiel v kvalite.

Neskoršie ako správca na Lesnej správe Čermel' v Mestských lesoch Košice, som sa začal zamýšľať nad schematickými pásmi, pri dvojfázovej podrasťovej obnove. Z porastov odchádzalo veľa kvalitných jedincov do 30 cm, ktoré predčasne skončili vo vlákne. Preto sa mi viac pozdával ako prvý zásah pri obnove porastu účelový výber jedincov, ktoré už dosiahli svoju cieľovú hrúbku, a tým zároveň pustiť do porastu jemne svetlo. A bola by chyba, ak by niektoré takéto kvalitné buky prišli na rad pri 30-40 ročnej obnovnej dobe až na konci, kedy by mali už možno nepravé jadro. Všetko som to robil s prihliadnutím na podporu cieľových jedincov.

V posledných rokoch máme stále častejšie vetrové kalamity. Holiny je potrebné zalesniť, ak tam nie je dostatok prirodzeného zmladenia. Keď sa teraz niekedy pozriem z protihľej strany na veľký komplex prebierkových porastov, kde po silnejších výchovných zásahoch sa skoro všade udržiava prirodzené zmladenie buka, javora a jaseňa, tak až taký veľký strach z vetrových kalamit nemám. Viem, že po vyťaženi drevnej hmoty a po vyčistení lesa tam budem mať dostatok pôvodného materiálu na zabezpečenie porastov. A to sa týka aj všetkých rubných porastov, v ktorých som urobil účelový výber.

Laco sa nemusel báť žiadnej kalamity. Všade, kde sa človek pozrel, bola ďalšia generácia pôvodných drevín. Dosahoval vyšší prírastok a stále mal dostatok kvalitných jedincov pre zabezpečenie plánovaných dodávok dreva.

Vyzerá to tak, že na Laca som zabudol a píšem o sebe. Čo je aj pravda,

„Nevšímaj si zmladenie, to príde samo, zrak opieraj do korún stromov...“

ale ako to v krátkosti opísať, kde som sa odborne nachádzal, keď som sa s Lacom prvýkrát stretol a začali sme si vymieňať názory.

„Čo sa stále staráš o to zmladenie!“ vyčítal mi Laco. „Ty si všímaj stromy, ktoré dosiahli optimálnu hrúbku a tie vyber jednotlivo. Zmladenie príde samo. Hej?! Ale v bučinách je to trochu inak. Aj tam sa to dá. Ty si musíš všímať hlavne kvalitu a tú vyberať alebo jej pomáhať. O ostatné sa postará príroda“. To, čo Laco dokázal doma zachrániť svojou odvahou a odbornosťou, to sme si občas chodievali utvrdiť do zahraničia. Tam to však bývalo tak, že kým sme sa my kochali nádherou výberkových lesov, Laco sa len spokojne prechádzal, akoby bol vo svojom lese.

„Laco, z lesníckeho hľadiska máš to dokonalé, ale zabudol si na vtáctvo, ktoré nevie hniezdiť v zdravých stromoch?“ zase som mu vyčítal ja. Sem tam nechať bútlavý strom na dožitie a zopár štopov nás nemôže zabiť.

Naše stretnutia nás vždy niečím obohatili. Preto som ho mal rád a aj on sa potešil, keď ma na nejakej lesníckej akcii stretol.

Peter Šiška
polesný, Mestské lesy Košice

Maliar lesa

Juraj Lukáč

27

Les má množstvo funkcií, ktoré mu prisúdil človek. Ale okrem toho, že si všímame jeho užitočnosť pre človeka, mali by sme si uvedomovať, že les je pekný a má hodnotu len tak, sám pre seba už len tým, že existuje. Rovnako ako Mona Lisa nemá hodnotu len v drevenom ráme a olejových farbách, ktorými ju namaľoval Leonardo da Vinci.

Poznal som lesníka, ktorý si uvedomoval tieto obidva aspekty lesa. Užitočnosť pre človeka i krásu samu o sebe. Ladislav Alcnaier ma kedysi očaril na Dni stromu, kde ponúkal v nenápadnom stánku svoje obrazy. Vedel fascinujúco rozprávať o lese a stromoch a o živote v nich. A vedel o tom všetkom rozprávať aj svojimi maľbami. Bol som veľakrát v lesoch, kde hospodáril a po niekoľkých návštevách som si uvedomil, že on tie svoje lesy neťažil a nepesoval. On svoje lesy ako lesný hospodár a maliar – maľoval.

Vždy mi vravel: „Nikdy nesmieme ísť do porastu s cieľom vyťažiť predpísané množstvo kubíkov“. Jeho lesy sa podobali na maľované obrazy, ktorých bol autorom a mnohé ich časti pripomínali rezervácie.

Laco bol pre mňa veľkou lesníckou inšpiráciou, bol starým lesníckym rockerom, jogínom a človekom, ktorý videl auru stromov.

Posielam mu hore do božieho výberkového lesa pozdrav.

Juraj Lukáč

náčelník lesoochránskeho zoskupenia VLK

Lesoochránske zoskupenie VLK na Smolníckej osade

Večne spievajú lesy?

28

Ladislav ALCNAUER

Vo Vigelandovom parku v Osle je Fontána Osudu. Znázorňuje mužov spoločne nesúcich životné bremeno. Každý ho znáša inak. Jednému sa podlamujú kolená, druhý kráča bezstarostne, tretí v hlbokom zamyslení. Možno podobne spolu nesieme aj náš lesnícky osud. Nieкто sa bojí zajtrajšieho dňa, pre iného je les „gombičkou“, ďalší viac pozoruje a premýšľa.

Autor nasledujúceho príspevku nepochybne patrí do poslednej skupiny. Svoj život spojil s výberkovými lesmi Smolnickej osady, stará sa o ne, pretvára ich a určite aj miluje. Možno polemizovať s jeho názormi, nemožno však spochybniť váhu jeho slov. Tie sú podopreté hlbokým zaujatím a mnohoročnou skúsenosťou. Je dobre, že máme takýchto kolegov.

Prichádza nová jar a s ňou sa prebúdzajú k životu všetko živé. Nastal čas obnovy lesa, čas očisty tela a duše.

Nastal čas, aby sa mohli nové myšlienky a názory dostať do úrodnej pôdy, čas zbaviť sa starých zaužívaných praktík v obnove lesa a s tým súvisiacim spôsobom obnovných ťažieb.

Nastal čas, keď sa chcem s vami, kolegovia lesníci, podeliť o štyridsaťročnú skúsenosť lesníka a vysloviť svoje názory na vývoj a smerovanie nášho lesníctva.

Viem, že nie všetci budú súhlasiť s mojimi názormi, no i napriek tomu ich zverejním a vopred sa teším na polemiku s odborníkmi i laikmi.

Naším cieľom sa musí stať pestovanie a zachovanie trvalých, vekovo, druhovo diferencovaných, zdravých lesných porastov pre ďalšie generácie. Preto je potrebné postupne prejsť od lesa vekových tried k prírode blízkemu pestovaniu lesov všade tam, kde sú na to vytvorené vhodné prírodné podmienky.

Najjemnejším spôsobom je výberkový spôsob hospodárenia, ktorý je založený na ťažbe jednotlivých stromov ako nositeľov prírastku pri zachovávaní kritérií piatich základných výberkových princípov. Aby sme mohli pristúpiť k tomuto spôsobu hospodárenia, je v prvom rade potrebná zmena myslenia oproti rúbaňovému spôsobu hospodárenia. Mám tým na mysli podrastové formy, kde sa po zaistení prirodzeného zmladenia vykonávajú doruby v páschoch.

Pri výberkovom spôsobe nie je cieľom len prirodzené zmladenie, hlavný je trvalý zvýšený prírastok bez porušenia prirodzeného ekosystému. Vek a rubná doba strácajú svoj význam. Cieľom je dopestovanie kvalitných kmeňov rubnej zrelosti, udržiavanie a úprava rovnovážneho stavu a štruktúry porastu, trvalé zachovanie ekosystému citlivým zasahovaním do všetkých vrstiev porastu a zabezpečenie trvalého nepravidelného prirodzeného zmladenia.

To je potrebné chápať v širších súvislostiach.

Každý zásah v poraste musí byť vykonávaný s citom a na vysokej odbornej úrovni. To, že je to všetko možné realizovať v prevádzke, chcem potvrdiť vlastnými skúsenosťami z výberkového spôsobu hospodárenia, ktorým sa intenzívne zaoberám posledných 16 rokov v oblasti Smolníckej osady pod Kloptaňou. Trinásť rokov som pracoval na výmere lesného obvodu 430 ha, terajšia rozloha je 710 ha. Výmeru uvádzam preto, lebo je dôležitá v prípade snahy zväčšovania výmery na 1000 ha a viac na jedného lesníka, čo už ohrozuje výberkový spôsob hospodárenia.

Každý porast pred ťažbou sa vyznačí a rozčlení približovacími linkami širokými 2,5-3 m, vzdialenosť medzi linkami je 30 – 40 m. Ťažba sa prevádza smerovou stínkou k približovacím linkám. Hrubé kmene sa kráčia na 2 až 3 ks, jednotlivito sa vyťahujú špeciálnym lesným kolesovým traktorom (ŠLKT). Nie je možné použiť metódu zberného lana. Kmene vyťažené zo strednej vrstvy porastu sa vyťahujú jednotlivito, aby nedochádzalo k poškodeniu stojacich kmeňov a podrastu, pretože kvalita a stav budúcich výberkových a trvalých lesov stojí na kvalite vykonávaných prác. Preto sú v týchto podmienkach nevhodné výberové konania pre dodávateľov ťažbových prác, kde je často jediným kritériom cena. Tu sú potrebné stále vysoko kvalifikované pracovné skupiny, ktoré budú za svoju prácu finančne zvýhodnené.

Ťažbou v hornej a strednej vrstve porastu sa zároveň dostáva svetlo do spodnej časti porastu a tým regulujeme prirodzené zmladenie, stav nárastov a rast spodnej vrstvy. Uhadzovaním haluziny sa uvoľňujú približovacie linky a prirodzené zmladenie. V ihličnatých nárastoch sa vykonáva prestrihávkou za účelom zníženia počtu stromčekov, zároveň vytvorenia predpokladu

silnejšej koreňovej sústavy. V listnatých nárastoch odstraňujeme rozrastlíky a tiež znižujeme množstvo kmienkov. V ďalších prerezávkových zásahoch zasahujeme do úrovne. V ihličnatých je snaha už v mladších porastoch hrúbkovo a výškovo rozvrstviť porast, aby bola v budúcnosti zabezpečená trvalá možnosť ťažby rubne zrelých kmeňov a zabezpečený nezávislý rast. V listnáčoch (v našich podmienkach buk) postupujeme špecificky. Buk pestujeme v skupinách a v zápoji do prebierkového veku. Jednotlivé buky v nárastoch a v prerezávkach podľa potreby odstraňujeme. Od obdobia prebierkového veku postupným rozpájaním korún získavame kvalitné kmene. Týmto problémom sa v časopise LES zaoberal prof. Milan Saniga, ktorý potvrdil možnosť jemnejšieho spôsobu pestovania listnáčov.

Okrem toho odstraňujeme u buka i kmene strednej vrstvy, ktoré vlkovejšie, teda vytvárajú nežiaduce konáre na spodnej časti kmeňa a tým berú svetlo spodnej vrstve.

Tieto moje skúsenosti potvrdzujú, že výberkový spôsob hospodárenia má široké uplatnenie. Z uvedeného vyplýva, že umelá obnova lesa a s tým súvisiaca ochrana kultúr pri výberkovom spôsobe hospodárenia odpadá. Preto je potrebné, aby sa časť finančných nákladov z pestovnej činnosti presunula na ťažbovú činnosť a tým bola zabezpečená jej kvalita. Zvýšená pracnosť je zhruba 30%, o toľko je potrebné zvýšiť náklady na ťažbovú činnosť. Ďalej sú znížené alebo úplne vylúčené náklady na ochranu lesa.

Verím, že tento spôsob hospodárenia bude v budúcnosti základom hospodárenia v našich lesoch. Dôkazom toho, že takéto hospodárenie je efektívne, sú tieto výsledky. Predpis celkovej ťažby v lesnom hospodárskom pláne (LHP) na roky 1994 – 2003 bol 32 000 m³ okrajovými rubmi a dorubmi. Tento predpis bol naplnený nie predpísanými plošnými rubmi, ale výberkovým spôsobom. Uvádzam niekoľko príkladov.

Porast	Výmera	Zásoba v m ³ 1994	Priemerná zásoba na 1 ha v m ³	Zásoba v m ³ 2003	Priemerná zásoba na 1 ha v m ³	Predpis ťažby	Vyťažené	% zásoby	Priemerný roč. prírastok na 1 ha
144	13,63 ha	3614	278	4880	358	510	720	21	14,70 m ³
148	9,81 ha	3793	303	2452	250	3793	1613	42	6,56 m ³
149	15,79 ha	4968	346	4831	375	700	863	17	9,30 m ³
156	20,64 ha	7969	425	7783	377	2550	1752	22	8,35 m ³

Veľkú zásluhu na rozširovaní prírode blízkeho hospodárenia má Ing. Bruchánik, ktorý školeniami OLH a metodickými pokynmi pre prírode blízke hospodárenie sa snaží rozšíriť tento spôsob hospodárenia do našich lesov. Vďaka patrí aj prof. Sanigovi, ktorý bol nápomocný pri zostavovaní nového LHP a akciách Pro Silva.

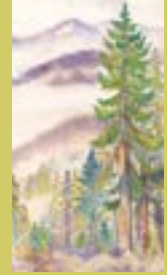
V budúcnosti bude potrebné zjednodušiť LHP. Výberkové a trvalé porasty brať ako celky, nerozdeľovať na vrstvy, venovať sa im len v popise. Vynára sa otázka, či je potrebné v takom rozsahu robiť LHP ako doteraz, keď to budú porasty bez vekových tried. V LHP budú pre nás potrebné hlavne tieto údaje: zásoby, prírastok a výška ťažby. Z pestovnej činnosti: rozsah výchovných zásahov.

Ďalší problém, ktorý nás trápi a s ktorým sa musíme vysporiadať sú väčšie či menšie časti smrekových porastov umelo založených, ktoré nám okrem pôvodných porastov zanechali predošlé generácie. V našej oblasti stredného Spiša sú dlhodobu postihované porasty emisiami. Smrečiny chradnú, odumierajú. V poslednom desaťročí to najviac postihuje porasty v nadmorskej výške nad 800 m. V týchto porastoch je potrebné postupovať veľmi citlivo, pretože v nich dochádza k premnoženiu podkôrneho hmyzu, a preto je potrebné prijať tieto opatrenia (ja na svojom lesnom obvode ich praktizujem)

- pri vyznačovaní ťažby vyhľadávať lykožrútom a podpňovkou napadnuté stromy a tieto urýchlene spracovať
- pri ťažbe a približovaní nepoškodzovať stojaté stromy
- ak sa nám zníži zakmenenie, nedorubávať porasty (tzv. zarovnávačky) z dôvodu zachovania porastov a následného prirodzeného zmladenia a tým znížiť umelú obnovu lesa
- ponechať určité množstvo starých suchárov
- v porastoch kde sa rozširuje rastlina smlz (*Calamagrostis vilosa*) je vhodné ponechanie ležiacich starých kmeňov
- po dlhoročných skúsenostiach som proti stavaniu feromónových lapačov (nepoužívam ich asi 10 rokov), pretože je to umelý a neprirodzený zásah do lesa a celého ekosystému
- ak je v týchto porastoch potrebná umelá obnova, robme ju veľmi citlivo

Nechajme lesu viac času na prirodzenú obnovu. Je potrebné, aby sme chápali les a jeho ekosystém ako múdre dielo Stvoriteľa, a tak sa i k nemu správali a s pokorou robili naše rozhodnutia a zásahy, ktoré lesu pomôžu.

Ladislav ALCNAUER,
lesník na Lesnom obvode Kloptaň
Lesná správa Margecany
Odštepny závod Košice, Lesy SR, š.p.
publikované v časopise Lesník č. 5/2006

Lesoochranársky čin roka 2005

29

Peter Gogola

Nadácia Zelená nádej vyhlásila výsledky 7. ročníka súťaže o Lesoochranársky čin roka. Do súťaže mohol nominovať svojho kandidáta každý, kto vie o konkrétnej aktivite, ktorá v roku 2005 pomohla priamo zachrániť konkrétny les alebo nepriamo prispela k jeho záchrane, napríklad mobilizáciou médií, iniciovaním legislatívnych alebo administratívnych úprav. Nominovaní mohli byť aj ľudia, za ktorých dlhodobou činnosťou vidieť konkrétne výsledky v podobe zachránených lesov, ktoré by sme bez ich prínosu už v takomto stave nevideli. Víťazom súťaže za rok 2005 sa stal riaditeľ

Ladislav Alcnauer preberá cenu za Lesoochranársky čin roka z rúk Márie Hudákovej, členky Lesoochranárskeho zoskupenia VLK...

...a z rúk Petra Gogolu z Generálneho riaditeľstva Lesov SR, š.p.

Správy TANAP Tomáš Vančura. Ako uviedla na tlačovej besede 18. júla v Prešove riaditeľka nadácie Zelená nádej Mária Hudáková, do súťaže, v ktorej sa hodnotili ochrannárske skutky v prospech záchrany lesov za vlaňajší rok, dostali 12 nominácií z Čiech, Maďarska, Poľska a Slovenska. Napriek tomu, že v deväťčlennej porote boli zástupcovia všetkých krajín Visegrádskej štvorky, všetky tri ceny po

prvýkrát ostávajú na Slovensku. „Neviem, či je u nás tak dobre, alebo tak zle,“ zhodnotil túto skutočnosť víťaz súťaže Tomáš Vančura, „ale teší ma úspech aj mojich protikandidátov“. Vančuru, ako riaditeľa Správy TANAPu, ocenili členovia poroty predovšetkým za rozhodnutia v súvislosti s vytváraním zón v národnom parku. Druhé miesto v súťaži získal lesník so 40-ročnou praxou, Ladislav Alcnauer z Lesného obvodu Smolnícka osada, Lesná správa Margecany, ktorý tu 15 rokov presadzujú na území „svojho“ lesa prírode blízke hospodárenie bez holorubov. Ako povedala Mária Hudáková, „zvolil si túto namáhavejšiu cestu hospodárenia, ale les v správe Ladislava Alcnauera je ukážkový, jednoliaty, nerobí v ňom zalesňovanie, ale výberovým spôsobom vytína statné stromy a les necháva prirodzene žiť.“ Tretie miesto Lesoochrannárskeho činu roka 2005 porota udelila odbornému pracovníkovi Správy TANAP Karolovi Kaliskému. Mária Hudáková pri odovzdávaní ocenenia zdôraznila, že Kaliský popri riaditeľovi Správy TANAP Tomášovi Vančurovi zohral významnú úlohu pri presadzovaní novej koncepcie TANAP a jej zonácie do kategórie A.

Ocenení získali finančnú odmenu a knižné dary. Ceny prevzali na tlačovej konferencii v Prešove z rúk Márie Hudákovovej za Nadáciu Zelená nádej a zástupcov poroty Petra Gogolu za Lesy SR, š. p. a Jaceka Zachara z poľskej mimovládnej organizácie Stowarzyszenie Olszówka.

A ešte dovetok: Ladislav Alcnauer v stredu 30. augusta oslávil 60. narodeniny. Blahoželáme!

Peter Gogola

publikované v časopise Lesník č. 9/2006

Idealista?

Robert Markech

30

Prvé stretnutie

Keď mi vtedajší kolega Mišo Tomčík ponúkol zájsť sa pozrieť do Smolníckej osady na výberkové lesy, predpokladal som, že uvidím pár ukážkových porastov, kde sa chcú Lesy SR hrdiť výberkovým hospodárením. O Lacovi Alcnauerovi som nemal ani potuchy, hoci v lesníctve pracujem už viac ako 20 rokov. Termín sa nájsť podarilo, tak k nám jedno ráno nastúpil do auta nízky, jemne usmiaty, vyšportovaný pán, s jasnou predstavou, čo nám chce ukázať. Smolnícka osada a jej výberkové lesy je niečo, čo treba vidieť. Ale vidieť to v sprievode človeka, ktorý to z veľkej časti stvoril, je poznávať toto dielo od pôrodných bolestí až po dnešok. Nebol som tam ako milovník prírody, ani ako ekologický nadšenec. Bol som tam ako taxátor, ako človek ktorý vyhotovuje lesné plány, ktorý projektuje les. A žasol som. Nielen nad lesmi, ktoré nepretržite produkujú drevo a stále zostávajú lesmi, ale aj nad Alcnauerovou trpezlivosťou, s akou nám vysvetľoval svoj pohľad na les. Keď sme sa lúčili, začínam som si postupne uvedomovať, že pochopím jeho myšlienky, len keď zahodím zabehnuté stereotypy rúbaňového lesa. Ukázal mi, že to ide a ako to ide. Nakoniec, keď sme sa mu chceli poďakovať, namiesto zaslúženej hrdosti na svoje dielo nadšene konštatoval, že sme prvá taxačná skupina, ktorá sa z vlastného popudu zaujíma o výberkové lesy v Smolníckej osade. A to je pre neho znamenie, že sa „ľady pohli“, že sa tieto myšlienky začnú viac dostávať do praxe.

Výprava do Polonín (zlava: Robert Markech, Michal Mišenda, Ladislav Alcnauer, Vladimír Sajdák, Igor Morong, Jaroslav Kovalčík, Peter Marcinko, Jozef Špišák, Mária Perinaj)

Druhé stretnutie

Počas konferencie na pôde Technickej univerzity vo Zvolene na tému Prírode blízkeho hospodárenia lesov stretávam Alcnauera so záujmom sledujúceho vystúpenia rečníkov. Napriek tomu, že od minulého stretnutia uplynulo pol roka, zval sa s nami, akoby to bolo včera. Vo vzduchu ale visela otázka: „Tak ako tie výberkové lesy ideme v taxácii presadzovať?“

Tretie stretnutie

Dostávame s kolegom pozvanie na návštevu Polonín so skupinou lesníkov nadchnutých pre výberkové hospodárenie. Pozývateľom je riaditeľ Národného parku Poloniny a Alcnauer ide tiež. Poloniny sú neopakovateľné svojou lesnou celistvosťou ale aj vyludnenosťou. Na Slovensku posiatom holiňami po rôznych kalamitách v kombinácii s rúbaniskami lesov vekových tried je to prírodná divočina v hospodárskych lesoch. Väčšina územia národného parku vstupuje do rubného veku a čaká na rozhodnutie lesníkov, ako bude vyzerať. Bude na ďalších minimálne 50 rokov sústavou schematicky vkladných pasových rúbanísk, alebo sa vydá na cestu prebudovy na výberkové lesy? Alcnauerovi sa to v Smolníckej osade podarilo. Preto aj tu nám všetkým vysvetľuje ako na to, aké to má jednoduché princípy. Za dva dni sme videli veľa, aj si veľa vysvetlili. Mňa moja pracovná deformácia nútila hľadať problémy, ktoré taxácii táto zmena prináša a on vytrvalo navrhoval: „*Riešte ich, určite sa dajú vyriešiť.*“ Keď sme sa lúčili, spýtal sa ma: „*Kolko ti chýba do dôchodku?*“ Povedal som mu, že asi 15 rokov. On na to: „*To sa určite dožiješ, že väčšina Slovenska bude výberkovo hospodáriť.*“ Mňa to zarazilo a povedal som, že by ma príjemne prekvapilo, keby sa začalo výberkovo hospodáriť na polovici územia hospodárskych lesov. Zamyslel sa a poznamenal: „*Žeby som bol až taký idealista? No, ale aj tá polovica, čo si povedal, bude dobre.*“ Rozlúčili sme sa a ja som sa začal tešiť na ďalšie stretnutie v lese. Vždy ma nadchlo, ako odpovedá na naše otázky čo treba s porastmi robiť, ako ich vychovávať, meniť, aby „*Smolníckych osád*“ vzniklo na Slovensku viac.

Žiaľ, odišiel skôr, ako sme sa nazdali. Nestihol nám povedať všetko, ale stihol veľa. Určite stihol do nás vložiť presvedčenie, že sa to dá. Je na nás, ako zúročíme to, čo nám ukázal, čomu zasvätil svoj život. Ďakujem Ti, Laco.

Robert Markech
projektant, taxátor

Z malej náhody do veľkej spolupráce

31

Michal Tomčík

S Ladislavom Alcnauerom a výsledkami jeho životnej práce som sa zoznámil za pomerne náhodných a celkom zaujímavých okolností. Osobne som sa s ním pred rokom 2013 vôbec nepoznal, no nejaké informácie o ňom sa ku mne už stihli dostať. Niektoré boli kladné, iné zas nie celkom lichotivé. Vedel som hlavne, že je to akýsi postarší pán, ktorý sa zaoberá výberkovými lesmi kdesi v okolí Smolníka... Moja skúsenosť s výberkovými lesmi bola minimálna a viac negatívna ako pozitívna. S niekoľkými takými som sa už stihol stretnúť v rámci zamestnania v taxácii, no vďaka vžitej informácii, že sa uplatňujú len na 2 percentách výmery lesov Slovenska som im veľký význam neprípisoval. Skôr som výberkové lesy vnímal ako istú komplikáciu a problém z hľadiska zisťovania a spracovania porastových údajov a tiež aj z hľadiska realizácie ťažbových zásahov...

V spomínanom roku 2013 som mal spolu s kolegami projektantmi – taxátormi, Ing. Robom Markechom a Ing. Igorom Morongom, možnosť podieľať sa na vyhotovení Programu starostlivosti o lesy PSOL (ktorý sa dlhodobo v minulosti označoval ako lesný hospodársky plán - LHP) na jednom lesnom celku východného Slovenska neďaleko Gelnice. Menší subjekt - niečo vyše 1000 ha obecných lesov vo Veľkom Folkmari, svojím spôsobom celkom zaujímavý kúsok sveta. Zároveň s ním sme súbežne spracovávali ešte jeden pomerne komplikovaný „kalamitný“ celok Malužiná, ktorý sa nachádza na Liptove- Čertovici. Plnenie našich pracovných úloh na dvoch od seba vzdiale-

ných celkoch bolo pomerne náročné. Počas vonkajších prác sme niekedy cestovali autom zo Zvolena do Folkmara a potom späť južnou trasou aj Hnileckou dolinou a cez Gelnicu. V jedno májové popoludnie pri návrate z týždňovky padla v aute poznámka, keď sme dolinou práve prechádzali, že kdesi tu niekde okolo Smolníckej Huty sa nachádzajú výberkové lesy spomínaného pána Alcнауera. Pamätal som si ešte z Lesníckej fakulty, že pán profesor Saniga ich často spomínal na prednáškach z predmetu Pestovanie lesa a Ladislava Alcнауera aj dokonca na prednášku raz pozval. Tiež som si spomenul, že môj spolužiak a zároveň veľmi dobrý kamarát, Peto Marcinko, Laca aj pravdepodobne osobne pozná a napadlo mi, že by nám mohol stretnutie s ním priamo dohodnúť. V rámci našej bežnej debaty sa z vyslovenej poznámky stal záujem ísť sa na tie výberkové porasty niekedy aj pozrieť. Veď ich máme po ceste...

Čas plynul, leto aj jeseň ubehli, vonkajšie terénne taxačné práce skončili a na našu návštevu akosi čas nedošiel, hoci sme sa telefonicky už na jar ohlásili a predbežne dohodli, že by sme sa tam radi prišli pozrieť. Laco vtedy, už ako dôchodca, s naším návrhom ochotne súhlasil. Podarilo sa nám s ním ale stretnúť až v jedno ráno nasledujúceho roka - v januári 2014, opäť cestou do Folkmara - už na odpočty (t.j. posledná aktualizácia údajov PSoL pred jeho schvaľovaním). V pláne bola krátka zastávka, obhliadka porastov a nejaký ten pokec k tomu... Veď výberkové lesy už každý z nás videl, nič zvláštne nikto nečakal, no ale aj napriek tomu sme boli všetci traja zvedaví, ako to tu v miestnych podmienkach vyzerá a funguje.

Laco nás ráno privítal aj so svojím kolegom Jaroslavom Kovalčíkom, súčasným pokračovateľom v jeho práci na úseku v Smolníckej osade. Na úvod odznegli základné informácie o výmerách, etátoch, drevinách, spôsoboch ťažby, sklonoch, pestovnej činnosti a pod... Pomalým krokom sme sa počas výkladu domácich presúvali z porastu do porastu, kde nám boli s veľkým prehľadom odprezentované až neveriteľné čísla týkajúce sa vykonaných zásahov a ich dôsledky názorne ukázané priamo v porastoch. Štruktúra porastov z hľadiska rôznych uhlov pohľadu a ich stav ako dôsledok intenzívnej hospodárskej činnosti ma po celý čas akosi podvedome nútili zamýšľať sa nad tým, čo vidím tu a nad tým, čo som videl resp. čo vidím skoro každý, nielen pracovný, deň na iných častiach Slovenska. Rozrúbané, rozvrátené, málo odolné a často druhovo monotónne porasty obhospodarované „samozrejým a zaužívaným spôsobom“ zrazu vystriedala scenéria kompaktných, stabilných, odolných a druhovo pestrých porastov s vysokým produkčným potenciálom. A to všetko ako 2000 hektárový výsledok práce jedného zanieteneho človeka?! Po mnohých predošlých stretnutiach s užívateľmi, vlastníkami, odbornými lesnými hospodármi, lesníkmi, úradníkmi, poľovníkmi... som sa akosi náhodne dostal do prítomnosti skromného, ale zato sčítaného a múdreho človeka na „jeho území“, ktoré dokonale poznal a mal k nemu bez pochýb pozitívny vzťah. Prehliadky porastov v nás vyvolávali množstvo otázok týkajúcich sa prevažne

Pod hrebeňom Bukovských vrchov v Národnom parku Poloniny, zľava: Mário Perinaj, Jaroslav Kovalčík, Vladimír Sajdák, Peter Marcinko, Igor Morong, Robert Markech, Ladislav Alcнауera, Michal Tomčík, Michal Mišenda a Jozef Špišák.

našej práce a s ňou súvisiacich tém. Každá z nami položených otázok bola Lacom zodpovedaná a podložená argumentmi. Žiadna z jeho odpovedí vo mne nezanechala pochybnosť, hoci väčšina z nich bola z našej strany spočiatku oponovaná a často už následne z Lacovej strany rozvinutá do podrobných detailov. Vystupovanie a slová toho zaujímavého pána na dôchodku a najmä výsledok jeho skoro celoživotnej práce, vrátane jeho argumentačnej schopnosti vysvetliť každý detail „jeho“ lesa a hospodárskych opatrení, ktoré v ňom vykonal, mi vrtali v hlave ešte dlho po našom odchode.

Niekoľko mesiacov po našom stretnutí s Lacom som zmenil zamestnanie a prijal ponuku pracovať pre spomínané obecné lesy vo Velkom Folkmari. Vtedy sa začala písať zaujímavá kapitola môjho života a našej spoločnej spolupráce s Lacom.

Vzhľadom na porastovú štruktúru prevažne rubne zrelého lesného celku nového zamestnávateľa a snahu o dlhodobú stabilizáciu ekonomickej prosperity i hospodárskych záujmov som sa odhodlal Laca osloviť a navrhnúť mu možnosť spolupráce. Po niekoľkých úvodných stretnutiach týkajúcich sa základných informácií o práci, Laco ochotne súhlasil. Po zosúladení predstavy zriaďovateľa firmy - obce Velký Folkmar, a hospodárskeho potenciálu lesov sme sa pustili do pomerne veľkej a náročnej zmeny zaužívaného podrostového hospodárskeho spôsobu doposiaľ založenom na schematickej obnove

porastov rúbaniskami v prospech jemnejších prírode blízkych foriem hospodárenia s jasným cieľom - predísť úplnému vyčerpaniu porastových zásob v období plynutia štandardných obnovných dôb. Lacove bohaté praktické skúsenosti, vedomosti, jeho prístup k práci a ľuďom mi boli veľkou motiváciou a často i oporou pri realizovaní zmien vo firme a jej prostredí. Strávili sme spolu mnoho pre mňa užitočného času i poučných situácií. Najviac pri posudzovaní a vyznačovaní stromov určených na ťažbu, sprístupňovaní porastov, ale tiež aj pri dodávateľoch ťažbových a pestovných prác. Prijemným spestrením nám boli pracovné cesty na semináre alebo návštevy spriaznených subjektov, ktoré v režime prírode blízkeho hospodárenia fungujú, alebo oň prejavujú záujem. Jednu z takých ciest - tú prvú - si obzvlášť pamätám. Poznali sme sa ešte len zopár dní a vybrali sme sa spolu na konferenciu organizovanú pri príležitosti 25. výročia založenia hnutia Pro Silva, v máji 2014 na pôdu Lesníckej fakulty Technickej univerzity do Zvolena. Vyzdvihol som autom skoro ráno Laca doma v Helcmanovciach a počas celej cesty sme sa rozprávali o rôznych témach týkajúcich sa lesníctva. Lacov prístup ku všetkému, čo s lesom súvisí, vo mne vzbudzoval obdiv a zároveň veľký záujem. Z jeho slov mi bola jasná jeho veľká pokora k lesu a všetkému živému v ňom. Tiež som pochopil, že ho veľmi sklamala aj dnešná situácia v lesníctve. Obrovský rozsah už nezastaviteľných kalamít, ľahostajný prístup a zlyhania jednotlivcov, mimoriadny vplyv „pseudoochránarov“ znevažujúcich poctivú lesnícku prácu, situácia na trhu s drevom a pod. boli jasne pomenované ako vážne problémy súčasného lesníctva. Niekde pri Stratenej Laco navrhol, aby sme si potykali. Zvláštny moment. A priznám sa aj veľká česť preto, lebo som si akosi súbežne v duchu uvedomoval, že veziem a počúvam človeka, ktorý si namiesto prázdnych, zbytočných a kritických rečí vybral neľahkú cestu príkladného pracovného života, po ktorej kráča možno dlho sám a často s nepochopením. Príkladnou prácou a skromnosťou jemu vlastnou dokázal meniť svet vlastnými rukami, názormi a hlavne skutkami... Pýtal som sa ho na detaily jeho pracovných problémov a pri jeho odpovediach som ho stále v duchu obdivoval, že v dobe neľahkého režimu dokázal tvrdohlavo svoje úprimné postoje čestne obhájiť.

A pri tom všetkom negatívnom, čo ho sprevádzalo, nezostal na nikoho urazený alebo nahnevaný. Bral to s akýmsi nadhľadom a veril, že potrebná zmena raz určite nastane.

Medzi ďalšie, pre mňa zaujímavé, spoločné pracovné cesty patrí tiež naše spoločné vystúpenie v decembri 2015 na pôde parlamentu SR pri príležitosti podujatia „Deň lesa a krajiny“, na ktorý nás pozval Výbor pre pôdohospodárstvo a životné prostredie (poslanci Huba, Mičovský). Tiež deň Pro Silva na území Mestských lesov Banská Bystrica, Vysokoškolského lesníckeho podniku vo Zvolene a Lesov SR Lesnej správy Duchonka. Alebo tiež veľmi zaujímavá cesta do Národného parku Poloniny, či praktická prednáška pre študentov Strednej lesníckej školy v Prešove. Vďaka Lacovi som mal možnosť spoznať a stretnúť mnoho zaujímavých a pre mňa vzácných ľudí, ktorých spájala a spája jedna téma - prírode blízke hospodárenie a záujem meniť situáciu v lesníctve k lepšiemu. Dnes s nimi spolupracujem vďaka Lacovi.

Lacova zodpovednosť, skúsenosti, zmysel pre humor a optimistický prístup k životu boli ideálnymi komponentami pre funkčnú, užitočnú a príjemnú spoluprácu. Mnoho pracovných dní sa začalo príchodom autobusu z Helcmanoviec do Folkmara o 6:13, keď ráno Laco vystúpil pred správou nachystaný v čistých topánkach a s pozitívnou náladou. Naša práca v teréne bola pre mňa zaujímavá najmä tým, že každý jeden strom, ktorý sme na ťažbu vyznačili, bol spoločne posúdený, prekonzultovaný, zmeraný a zaevidovaný do priemerkovacieho zápisníka. Predvídavosť s akou vnímal súvislosti na rôznych stanovištiach vo vzťahu k stromom, bola jednou z ďalších vecí o ktorých sme sa vedeli dlho rozprávať. Často zvykol zdôrazňovať, že „každým zásahom sa musíme snažiť a dosiahnuť zvýšenie kvality a najmä stability porastu“ a tiež, že „každý vyznačený zásah, ktorý lesník vyznačí a ťažbári zrealizujú je trvalým a nezmazateľným podpisom do krajiny“. Za základnú jednotku lesníckej práce považoval strom (nie porast) a snažil sa o to, aby potenciál každého stromu bol maximálne využitý. Zvykol hovoriť, „že krása a funkčnosť lesa sú zakotvené v jeho rozmanitosti a rôznorodosti a že všetko so všetkým súvisí“.

I to, že „príroda odhaluje svoje tajomstvá len tomu, kto sa pozerá, počúva, pozoruje, premýšľa a hľadá súvislosti“. Sledovať jeho každodenný prístup k stromom, najmä pred začatím vyznačovania, kedy si sňal klobúk z hlavy, pozeral pri odriekaní krátkej modlitby do korún stromov, vo mne odstránili všetky negatívne informácie a pochybnosti o jeho práci, o ktorých píšem na začiatku príspevku a ktoré sa ku mne dostali ešte pred tým, ako sme sa s Lacom spoznali. Len ťažko sa dá predstaviť, že by tento skromný a múdry človek dokázal robiť svoju prácu za účelom „vykrádania porastov“, ako to niektorí (najmä tí čo možno Laca a ani jeho prácu nikdy v živote nevideli) pochybovačne a radi tvrdili. Ktovie prečo... Možno preto, že je jednoduchšie (a nejakto nám asi je vžitie) lepších od seba spochybňovať, ako sa im snažiť vyrovnáť... Spolupracovalo sa nám dobre aj vďaka veľmi slušnej Lacovej fyzickej kondícii. Stihli sme spolu vyznačiť a zmerať približne 12 tisíc kubíkov dreva (celé dva ročné bilancované etáty) a popri tom predebatovať rôzne možné aj nemožné lesnícke témy. Pri všetkej skromnosti ma tešila naša spolupráca najmä, keď ju umocňovala spokojnosť zamestnávateľa a tiež narastajúci záujem o našu spoločnú problematiku zo strany rôznych organizácií alebo jednotlivcov. Veľmi zaujímavým bol už spomínaný výlet do Národného parku Poloniny, kde sme sa spoločne stretli s viacerými kolegami – lesníkmi a mali možnosť vidieť zachovalé fragmenty bukových karpatských pralesov a počúvať vecný výklad problematiky ochrany prírody v podaní riaditeľa národného parku Ing. Mária Perinaja. Žiaľ, tento výlet bol náš posledný...

V jedno ráno, v lete 2016, keď prišiel Laco do roboty, odovzdal mi obálku, v ktorej bola pozvánka na oslavu jeho 70. narodenín. Úprimne som sa potešil a s mojím kolegom Michalom Mišendom sme pozvanie prijali. Na štedrej a veselej oslave 28. augusta 2016 za účasti Lacových blízkych príbuzných a priateľov sa popri zábave do skorého rána stihol vymyslieť aj plán – výstupu na Kráľovu hoľu, na ktorej Laco ešte nikdy nebol. A chcel by... Dohodli sme sa teda s Lacom a Jankom Mičovským na konkrétnom termíne, ale kvôli okolnostiam sme si ho ešte neskôr telefonicky presunuli o pár dni neskôr. Môj rozhovor zo 7. septembra 2016, v ktorom sme si zmenu výstupu na Kráľovu hoľu dohodli, bol ten posledný, v ktorom som Lacov hlas ešte počul.

Dňa 9. septembra 2016, zhodou okolností práve v deň vyhlásenia nového Významného lesníckeho miesta – Okrúhleho vrchu grófa Forgáča v Slanských vrchoch, som sa spolu s ďalšími kolegami lesníkmi a priateľmi dozvedel veľmi smutnú správu. Bolo jej ťažké uveriť, ale žiaľ, bola pravdivá. Laco Alcnauer dnes ráno nečakane zomrel...

Som životu veľmi vďačný za to, že som mal možnosť zažiť a spoznať Ladislava Alcнауera. Bol to bezpochyby výnimočný človek. Výnimočný zodpovedným prístupom k práci, pokorou k lesu a čestným prístupom k ľuďom. Svojou múdrosťou, zanietenosťou a presvedčením konať dobro, dokázal vlastnými rukami pretvoriť v prospech širokej spoločnosti približne jednu tisícinu

Slovenského lesa – Smolnícku osadu. Okrem územia Smolníckej osady významnou mierou prispel k rozširovaniu myšlienky a filozofie prírode blízkeho hospodárenia v iných regiónoch Slovenska. Titul priekopníka výberkového hospodárskeho spôsobu na Slovensku mu bez pochyb a právom určite patrí.

V mojich spomienkach na Laca zostáva hlavne mnoho spoločne rozpracovaných porastov v Obecných lesoch Veľkého Folkmara, ktoré mi ho stále pripomínajú. Veľa spoločných pracovných okamihov, užitočných rád alebo i jeho rukou písané zápisníky o zmeraných stromoch, fotografie, či obraz, ktorý mi k narodeninám a na Vianoce venoval... Želám si však, aby pre všetkých súčasných a budúcich lesníkov či ochranárov zostala Smolnícka osada jeho živým pomníkom a meno Ladislava Alcнауera sa stalo symbolom uváženeho hospodárenia a zodpovedného prístupu k prírode, lesu a stromom. Prístupu, založenom na princípe múdrosti, odvahy, čestnosti a tiež pokore.

Michal Tomčík

riaditeľ Obecné lesy Veľký Folkmar

člen výboru Pro Silva Slovakia

člen Slovenského výboru programu UNESCO Človek a biosféra

„Je to tak dobre, Laco?“

Igor Morong

32

Prvé stretnutie s Lacom Alcnauerom dohodol kolega Michal, s ktorým som v tom období pracoval na obnove programu starostlivosti o les v neďalekých obecných lesoch. Pred týmto stretnutím som nemal príliš veľké očakávania a ani som nepredpokladal, že uvidím niečo úplne nové. Pohybujem sa v horách už viac ako zo rokov. Ako taxátor aj v rôznych „typoch lesa“ na Slovensku, a teda aj v lesoch, ktoré majú štruktúru lesa podobnú tomu výberkovému. Vedel som, že nám Laco ukáže svoj výberkový les a my sa prejdeme po vopred pripravenej trase - chodníku. Ale budem úprimný, bol som zvedavý hlavne na Laca.

„Jeho les“ bol po daždi príjemne vlhký, trocha zahmlený, presne taký, aký ho mám rád. Ako som očakával, začal s výkladom, ale hneď po prvých jeho vetách som mal pocit, že nie som na náučnom chodníku, ale ani na hlavných cvičeniach z pestovania lesov. Prihovárал sa mi človek, ktorý nehovoril príliš rýchlo, zato zrozumiteľne. Skôr s krátkymi odmlkami, ktoré využíval na očný kontakt s poslucháčom a zároveň hľadáním čo najvýstižnejších a hlavne zrozumiteľných slov. Ale hlavne, od začiatku hovoril o každom jednom strome.

O každom jednom. Vždy najprv prešiel očami po kmeni stromu. Potom ho, ako v taxácii hovoríme, v „prsnej výške“ chytil rukou, druhou si pridržel svoj klobúk a pozrel sa do neba - koruny stromu. Hovoril o každom s úctou, ako o dôležitom a pritom ho označil na ťažbu - popravu. Jemne, s citom, ale s jasným zdôvodnením. Na chvíľu sa vo mne pohlo srdce pestovateľa vycho-

vávaného v škole pánmi profesormi, ale potom som sa vrátil do reality a začal jeho ukážky počúvať a vnímať ako taxátor.

„No, ja to robím inak“, pomyslel som si, ale nič som nehovoril. Prebudil vo mne človeka, ktorý začína porovnávať to, ako sa to robí v bežnej taxácii, s tým, čo by som musel robiť, keby to malo byť tak, ako to chcel Laco. „Je to zložité, náročné na vedomosti aj skúsenosti. Bude to náročné na čas, a to znamená aj na peniaze“, rozmýšľal som ďalej. Bude vôbec potrebná taxácia? Otázka veľmi tvrdá, ale presná (od môjho mladého kolegu Michala), rozhýbala moju myseľ. Napodiv som sa však nezačal zaoberať obhajobou potrebnosti svojej práce, ale možnosťami, ako byť v tejto činnosti prospešný tak, aby som pomohol Lacovmu lesu. Určite bude potrebná, ale nie v súčasnej podobe.

Veď lesníci určite budú potrebovať mapy a údaje o svojom lese. Opatrne som rozpovedal moje pocity Lacovi. Nemal najlepšie skúsenosti s taxátormi, ktorí boli často nútení svoju prácu zjednodušať, zrýchľovať, a to nie len z finančných dôvodov. Napriek tomu, že sme neboli na vedeckej konferencii a nikto z nás neobhajoval doktorát, spoločne sme našli prvé prakticky realizovateľné a zároveň zmysluplné činnosti, ktoré by bolo potrebné pre „jeho les“ zistiť a vypočítať. „Taxácia je zachránená!!!“ Má budúcnosť, ale nie len pre Lacov les, ale lesy na Slovensku...

A odvtedy som začal pozeráť na stromy a les inak. Samozrejme aj očami taxátora, ktorý neustále preveruje svoj odhad vo vzdialenostiach, výškach, hrúbkach a odhadoch možných aj nemožných údajov o lese, ktorými ohuruje, prípadne aj pobaví svojich poslucháčov. Prestal som rozmýšľať o formách, spôsoboch, systémoch a úpravách, ktoré nezodpovedajú súčasnosti a už vôbec nie sú určené pre budúcnosť. Začal som rozmýšľať o tom, ako svoju činnosť taxátora vykonávať v prospech lesa, ľudí, ktorí v ňom strávia toľko času ako Laco. Pre hospodárenie v jeho lese bola doterajšia činnosť taxácie a jej výstupov skôr komplikáciou, ako jeho pomocníkom - nástrojom. Začal som sa na les pozeráť jeho očami. V jeho očiach sme boli v súčasnosti pre jeho les málo použiteľní, ale je tu nádej...

Chcel som „pochváliť“ pred Lacom aj lesy medzi Poľanou a Veporskými vrchmi. Okolia Lomu nad Rimavicou a vrchu Drahová, ktoré ako lesník taxátor

Sústredenosť (zľava Ladislav Alcnauer, Michal Tomčík, Igor Morong)

- milujem. Podarilo sa mi to v jeho poslednom roku života a bolo to pre mňa najkrajšie stretnutie s ním.

Lom nad Rimavicou bol ideálny na naše stretnutie. Je to obec veľmi blízko neba a pritom nie je v Tatrách. Bol som s Lacom

v spoločnosti ľudí - lesníkov so srdcom otvoreným pre les a zaničením pre myšlienku. Lesy, tak ako som očakával, ho zaujali. Boli to zmesi buka, jedle a smreka, avšak návrh výšky mojej ťažby sa mu nepozdával, bol príliš vysoký. Snažil som sa obhajovať svoj návrh, no napriek tomu ma po lesnícky tvrdo, ale zároveň citlivo oboznámil so svojím názorom. „Možno o rok budem znova trocha múdrejší, keď budeme spolu vyznačovať a taxovať ten zásah“, pomyslel som si.

Teraz už viem, že si budem musieť poradiť sám...

V nasledujúci deň sme navštívili lesy horára Penera pod horským sedlom Kremenovo, ktorý tam má stále svoju „lávku“, ale hlavne svoj lesnícky pomník - asi 250 ha výberkových lesov. Keby žil, určite by bol nadšený z výsledkov svojej práce. Podobne ako Laco. Bolo mu to vidieť na očiach a gestikulácii rúk. Pripomínal mi človeka, ktorý sa v tej hore ticho modlí a prežehnáva, tak ako v kostole.

Nestihol som sa ho na všetko spýtať a často emócie tlmili slová. Ale stihol som aspoň zachytiť a zapamätať si názory, myšlienky a vyjadrenia tak, ako ich vedel podať len on. Predpis je vysoký, trochu sa to tu omeškalo, načo sa ponáhľali, treba mu pomôcť, tento je dôležitý, tento pomáha... Zle vykonaný zásah... Alebo, veľmi pekná myšlienka o breze, ktorá podľa Laca patrí do lesa aj do života počas celého jeho bytia. Rovnako ako žena.

Nestihol som sa spýtať na všetky veci, odkladal som to na ďalšie stretnutie. Vždy, keď teraz v lese stanovujem výšku zásahu, pozerám sa na strom od kmeňa až do koruny a pokiaľ neviem odpoveď, sem - tam sa pozriem až do neba: „Je to tak dobre, Laco“?

Igor Morong
projektant, taxátor

Na prvom mieste vždy...

Nedávleko Lomu nad Rimavicou,
s Klenovským veprom v pozadí

Tri oriešky od Laca

Mário Perinaj

33

Všetko sa to začalo na osade. Po dlhom čase plánovania niekoľkých stretnutí s mojím kamarátom, Michalom Tomčíkom, sa nám konečne podarilo stretnúť v Národnom parku Poloniny. Bolo to po dlhšej pauze od študentských čias, počas ktorých sme mali veľa spoločných zážitkov. Po večernom posedení, na ktorom sme prebrali všetky aktuality z pracovného aj osobného života, padli aj ďalšie témy týkajúce sa záchranu sveta. V rámci nich prišla reč na Smolnícku osadu a Laca Alcнауera. Mišo sa vyjadril: „Keď budeš vidieť osadu, tak si videl všetko.“

Tak som sa ocitol na Smolníckej osade. Privítal nás tam Jaro Kovalčík s Lacom Alcнауerom. Nebudem opisovať, aký dojem na mňa urobila Smolnícka osada, lebo to by bol siahodlhý dokument. Skôr sa vyjadrím k Lacovi. Skromný, na boku stojaci starší pán, ktorý v rámci exkurzie nechal priestor Jarovi na predstavenie osady. Jaro tam v súčasnosti pracuje ako vedúci lesného obvodu a chvalobohu úspešne pokračuje v Lacových stopách. To bol prvý znak jeho charakteru. Exkurzie sme sa zúčastnili ako lesnícky dorast. Napriek nášmu mladému veku Laco so záujmom reagoval na naše otázky, diskusie a postrehy. V dnešnej dobe sa totiž nenosí, aby mal názor mladého človeka nejakú váhu. Keď sa k slovu dostal Laco, nastala zvláštna atmosféra. Všetci akosi automaticky stíchli a s bázňou ho počúvali. Bolo to asi preto, s akou láskou rozprával o lesníctve a práci v lese. Čo ma však veľmi zaujalo, bolo jeho odborné vyjadrovanie. Aj keď by si niekto myslel, že človek so strednou les-

níckou školou, ktorý bol celý život v prevádzke, nemôže byť na takej odbornej úrovni, z jeho úst padali mená ako: Reininger, Leibundgut, Bezačinský, Schutz, Košulič, atď. To nehovorím o termínoch ako Dauerwald, čo je aj pre mnohých lesných inžinierov neznámy pojem. Z toho vyplýva, že v osobnom čase sa musel vzdelávať po lesníckej stránke. Z jeho príhovoru ma však najviac zaujala veta: „Chlapi! Ved' lesník sa svojou prácou podpisuje do krajiny.“ Po celom dni mi to nedalo a Laco s Jarom som pozval k nám do Polonín.

A tak sme sa opäť stretli v Národnom parku Poloniny. Vybrali sme sa do Národnej prírodnej rezervácie Rožok, ktorá je vyhlásená od roku 1965 a v roku 2007 bola zapísaná do Svetového zoznamu prírodného dedičstva UNESCO, pod spoločným názvom Karpatské bukové pralesy a staré bukové lesy Nemecka. Laco tu bol celý očarený. Žasol som nad jeho fyzickou kondíciou. Aj niektorí mladí chlapi by mali problém s ním držať krok. Ukázal nám, ako funguje prírodný les a ako sa dá poučiť zo štúdie jednotlivých cyklov, vzťahov a vývoja pralesa a aplikovať ich pri lesnom hospodárstve. Národná prírodná rezervácia Rožok totiž predstavuje bukový prales, ktorý vyniká neskutočnými dimenziami stromov a zároveň hlúčikovitou obnovou nastupujúcou po fáze rozpadu. Z mnohých Lacových viet však vo mne utkvela jedna: „V lese sa netreba ponáhľať.“ Nemyslel tým však kráčanie po prírode. Tým bola jednou vetou podrobne popísaná problematika lesníctva a kto má filipa pochopí, o čom všetkom táto veta hovorí...

Posledný raz som sa s Lacom stretol na osade. Znovu sme si prešli porasty, ktoré som už videl, ale tentokrát s inou skupinou ľudí. Napriek tomu som sa dozvedel množstvo nových informácií. Pri opise realizácie prírode

blízkeho pestovania lesa poznamenal: „Tu vám ukážem príklad, kde som sa mýlil a zbytočne som sa ponáhľal.“ To bola ďalšia Lacova charakterová črta. Priznať si chybu a poučiť sa z nej nie je hanba. To sa však väčšine ľudí nedarí a aj ja s tým mám problém. Priznať si chybu... Keď to dokázal taký človek, ako bol Laco a ešte v jeho veku, pre nás ostatných by to malo byť samozrejmosťou.

S Lacom som mal tú česť stretnúť sa trikrát v živote. Aj keď to nie je veľa, zanechal vo mne hlboký dojem. Dôležitejšie je však to, čo sa mu podarilo. Nemyslím tým 2000 ha prírode blízkym spôsobom obhospodarovovaných porastov. Lacovi sa podarilo zasadiť semenko, on to semenko vypestoval na životaschopnú sadenicu, ktorá prežíva pod materským porastom a čaká, kedy jej horná vrstva dovolí odrastať a presadiť sa. Tou sadenicou je skupina ľudí, ktorá sa prikláňa k prírode blízkemu pestovaniu lesov a začína ho realizovať v lokalitách, kde títo ľudia pracujú. Týmto spôsobom Laco stále žije nielen v našich srdciach, ale aj v prírode, ktorú takíto ľudia obhospodarujú. Česť jeho pamiatke.

S Máriom Perinajom v bukovom karpatskom pralesi Rožok, zapísanom v svetovom prírodnom dedičstve UNESCO.

Mário Perinaj
riaditeľ Správy Národného parku Poloniny
člen Slovenského výboru programu UNESCO Človek a biosféra

Niet cesty späť

34

Michal Mišenda

Počas vyznačovania

V Obecných lesoch Veľký Folkmar som začal pracovať v júli 2015 a tu som sa od môjho nadriadeného prvýkrát dozvedel o Lackovi. Pamätám si naše prvé stretnutie. Ruku mi podáva malý zelený mužíček s kalapčekom na hlave. Stisk mal veru pevný. Mal som trému, jeho pohľad vo mne vyvolal rešpekt. Od tohto stretnutia sme sa s Lackom stretávali často pri vyznačovaní porastov. Bola to najlepšia škola praxe, zopár týchto stretnutí mi dalo viac, ako niekoľko rokov sedenia v školských laviciach.

Pri vstupe do lesa sa Lackovi akoby otvárali dvere do Chrámu. Jeho veta mi znie doteraz v ušiach: „Boh nám dal les do daru, tak sa k nemu správajme.“

Do lesa sme vstupovali s úctou a pokorou, lebo každý strom, ker, každá bylina bola pre Lacka veľmi dôležitá, mala svoj veľký význam. Našou úlohou bolo, aby sme vyznačovaním les nepoškodili, neublížili mu, no naučili sa s ním spolunažívať. Vybrali z neho len to, čo naozaj musí ísť von. Naučil ma neďávať sa na porast ako jeden celok. Nebol strom v poraste, ktorý by sme si neobzreli a neposúdili ho. Pred každým značením si Lacko dal z hlavy klobúk dole, uprel zrak do korún a vyslovil modlitbu.

Obidvaja sme sa tešili z našej spolupráce. Chuť do práce rástla, keď sa k nám pridal, ako sme ho nazývali, „Ředitel“, inžinier Michal Tomčík. Rád si spomínam na tieto okamihy. Vždy ma zamrzelo, keď som sa nemohol zúčastniť značenia s Lackom kvôli iným povinnostiam.

V marci 2016 sme sa viezli v aute a ja Lackovi hovorím: „Pozri aké máme dobré počasie, dnes sa nám bude dariť.“ Hneď ma aj vyviedol z omylu: „Michal, ráno nikdy nechváľ počasie, ale ženu, keď vstaneš.“ A počas značenia mi zas vraví: „Miško, lesníka nesmú bolieť nohy, ale krk keď sa díva do koruny.“ Mal veru pravdu ten náš Ladislav. Som rád, že nám ukázal tú správnu cestu a nasmeroval nás na prírode blízke hospodárenie. Táto cesta je síce miestami zarastená burinou, čerňičím, ale ako zvykol hovoriť: „Niet cesty späť.“ Lacko žil pre les až do poslednej chvíle.

Michal Mišenda

lesník, Obecné lesy Veľký Folkmar

Krátky oddych

Jesenná návšteva

Lubica Milánová

35

Je to priam neuveriteľné, ako málo mi chýbalo k tomu, aby som sa s ním stretla na dlhší rozhovor, urobila pár záberov a do diktafónu zachytila jeho rozprávanie o lesníctve, jeho práci v Smolníckej osade, skrátka o jeho živote, ktorý sa z veľkej časti prekrýval s lesom...

Prvýkrát som ho zaregistrovala v Lesníckom skanzene v roku 2007 pri preberaní najvýznamnejšieho lesníckeho ocenenia, pomenovanom po Jozefovi Dekretovi Matejovci. Dostal toto ocenenie ako prvý a bolo mi už tam z jeho vystúpenia zjavné, že mu právom prináleží.

Druhýkrát som ho vnímala už ako spolupracovníka nášho múzea, pri príprave dlhodobej výstavy Smrečiny - les v zrkadle vedy. Náročnú odbornú tému na výstavné a ešte pre laikov zrozumiteľné spracovanie nám Ladislav Alcnauer doplnil a obohatil svojimi živými a vysvetľujúcimi kresbami.

Niekoľkokrát sme sa na chvíľu opäť videli v skanzene počas môjho „po-behovania“ okolo programu Dňa stromu. Pozdravili sme sa, podali sme si ruku, vymenili si v rýchlosti pár slov. Pri poslednom stretnutí v júli 2016 sme sa už dohodli, že niekedy na jeseň ho pracovne navštívim doma, v Smolníckej osade, a v jeho výberkovom lese. Vidím ho ako dnes, usmiateho, opáleného, s klobúkom na hlave a v košeli s rukávami vyhrnutými až nad lakte. Stál opretý o zábradlie dreveného mostíka pri stánku lesnej pedagogiky a mala som pocit, že sa rovnako ako ja úprimne teší...

Stalo sa to, čo píše len sám život. Nestihla som avizovanú návštevu.

L. Alcnauer: Jesenná sonáta

Lubica Milánová číta modlitbu Ladislava Alcnauera pri odhalení jeho pamätníka na Smolníckej osade 12.9.2017

Prešli dva mesiace a ja som sa nečakane na pracovnej ceste v kruhu lesníkov dozvedela, že Ladislav Alcnauer odišiel z tohto sveta. Viem len, že som si zakryla tvár rukami a snažila sa potichu pochopiť, že je koniec...

Účasť na jeho poslednej ceste znamenala pre mňa čosi viac ako vyjadrenie úcty k jeho životu a vďaka za možnosť spoznať tohto skvelého lesníka. Bola to aj moja avizovaná návšteva, ktorú som mu slúbila. Dúfam, že kdesi tam hore uveril môjmu skutočnému záujmu o jeho dielo v prospech slovenského lesníctva.

Lubica Milánová
riaditeľka, LESY SR, š.p.,
Lesnícke a drevárske múzeum
Zvolen

Krst knihy Ladislava Alcnauera (uprostred) Cesta lesa na Dni stromu v Lesníckom skanzene v roku 2009. Vľavo moderátor podujatia Peter Gogola, vpravo krstní otcovia - Rudolf Bruchánik a Milan Saniga.

Posledný rozhovor

36

Peter Gogola

Rozhovor s Ladislavom Alcnauerom sa uskutočnil vo februári 2016. Vznikol ako prvý zo série rozhovorov, v ktorých sme predstavili čitateľom časopisu LES & Letokruhy laureátov Ceny Jozefa Dekreta Matejovie, ktorú od roku 2007 udeľuje Slovenská lesnícka komora. Ladislav Alcnauer bol prvý z ocenených, cenu prevzal na Dni stromu v júli 2007. V čase, kedy vznikol rozhovor, sa liečil v kúpeľoch v Dudinciach. Stretli sme sa v kúpeľnom dome, v útulnej kaviarni pri bylinkovom čaji. Mal so sebou hrubý fascikel novinových výstrižkov a článkov o problematike výberkového hospodárenia. Pri rozhovore, ktorý trval asi tri hodiny a svojím rozsahom ďaleko prekročil rozsahom publikovateľný rámec, sme niekoľkokrát opustili osnovu rozhovoru, zameraného na jeho životný príbeh a debatovali sme o výberkovom hospodárení v lese. Po týždni som ho navštívil opäť, rozhovor vytlačený na niekoľkých hárkoch si pozorne prečítal a po niekoľkých drobných doplneniach autorizoval. Strávili sme ešte asi hodinku v priateľskej debata. V tom okamihu som netušil, že to bolo posledné stretnutie s týmto výnimočným človekom...

Les ako maliarska paleta

Stretnutie s Ladislavom Alcnauerom je výnimočná príležitosť spoznať lesníka, ktorý vníma les okom umelca. Ako sám hovorí, lesník ako maliar púšťa svetlo do porastu. Svetlo odkrýva krásu lesa a zároveň prebúdzá semenáčiky k životu. Začítajte sa do príbehu lesníka - maliara.

So spolužiakmi na praxi (prvý zľava)

Pán Alcnaer, čo vás priviedlo k profesii lesníka?

Som rodák z Mníška nad Hnilcom. Môj otec bol lesný robotník, robil s koňmi na Smolníckej osade. Vďaka tomu bolo moje detstvo spojené s lesom. Už ako chlapec som s ním chodieval do lesa. Neskôr, ako 10–12 ročný som s kamarátom Lacom chodieval na brigády. A v lete v šesťdesiatom prvom som pracoval na Smolníckej osade ako praktikant. Je to zaujímavé, ale tam sa začala aj skončila moja lesnícka kariéra. Už v ranom detstve som prejavoval záujem o kreslenie a maľovanie. Keď som končil základnú školu, prišiel ku nám domov riaditeľ školy aj so zástupcom, aby presvedčili mojich rodičov, že mám talent, nech ma dajú na gymnázium a potom na umeleckú školu. A môj otec na to povedal: „Synček, ostaň ty len v hore, lesníci majú pokojnejší život.“ A to rozhodlo. Tak som nastúpil do Lesníckeho učilišťa v Revúcej. Vtedy bol zavedený taký systém: uchádzač o štúdium na strednej lesníckej škole musel mať za sebou rok na lesníckom učilišti alebo rok praxe v prevádzke. Preto som v školskom roku 1961/62 nastúpil do učilišťa. Mali sme prísny, doslova vojenský režim: ráno rozcvička, potom prehliadka, nástup a rozdelenie do zamestnania. Tri dni škola, tri dni prax (vtedy ešte voľné soboty neboli). A na praxi ťažká manuálna robota. Na jeseň sme zbierali žaluď, v zime sa rúbala trasa na Karafovej. Bola to tvrdá, ale veľmi dobrá škola. Po roku som urobil prijímačky na Strednú lesnícku školu do Liptovského Hrádku. Zaujímavé bolo, že prísny výber mal za následok, že v prvom ročníku odišiel len jeden

spolužiak. A po skončení školy iba jeden z nás opustil rady lesníkov, ostatní sme ostali verní tomu, čo sme študovali.

V tých časoch bolo samozrejmé, že absolventi škôl dostávali umiestnenku na konkrétne pracovisko. Kam ste sa po škole dostali Vy?

Dostal som sa na bývalý Lesný závod Smolnícka Huta, ale dlho som sa tam neohrial. Čakala ma služba v armáde.

A kam ste narukovali?

Viac ako polovica triedy sme dostali povolávací rozkaz k pohraničnej strážii a tak som aj ja 27. júla 1966 „pomaširoval“ do Břeclavi.

Absolventi lesníckych škôl boli vraj výborní pohraničníari: vyznali sa v lese, vedeli sa pohybovať v teréne, dobre strieľali, poznali zásady maskovania, mali vzťah ku psom...

...to všetko je pravda, ale v tom čase režim prísne preveroval, či príslušník pohraničnej stráže nemá rodinné vzťahy k osobám v „kapitalistickej cudzine“. A na tom stroskotala moja služba u pohraničiarov – prevelili ma na letisko v Hradci Králové. Slúžil som vo veliteľskej letke. A keďže som počas štúdia na lesníckej škole tri roky závodne vzpierať za Ružomberok, mal som záujem pokračovať v tom aj na vojne. V Hradci vzpierači neboli, tak som sa dostal k zápaseniu - trénoval a súťažil som za civilný oddiel Dynamo Hradec Králové. Potom však prišli zdravotné komplikácie, pre ktoré som musel prerušiť výkon vojenskej služby. Po vyliečení som zvyšných osem mesiacov doslúžil v Spišskej Novej Vsi.

A čo bolo po návrate z vojny?

2.1.1968 som nastúpil na Lesný závod Smolník, polesie Helcmanovce. Tu som pracoval desať rokov, do roku 1978. Štátne lesy prevzali tieto porasty od urbárskej spoločnosti, myslím v roku 1962. Urbárnici kúpili lesné pozemky od grófa Csákyho a ten dal lesy pred predajom pozemkov vyrúbať. Ostali pne. Keď som nastúpil na polesie, boli tam výmladkové porasty, niečo bolo umelo založené. Tam som sa veľa naučil o výchove porastov, robil som prvé prerazávky, prvé prebierky. Teraz, po štyridsiatich rokoch, vieme posúdiť, či som to robil dobre. Potom som prešiel na Lesný závod Margecany, Lesná správa Gelnica. Tam som bol len dva a pol roka. A v roku 1981 som sa vrátil tam, kde som ako praktikant začínať – na Smolnícku osadu. Priateľ môjho nebohého otca to komentoval: „Synček, vrátil si sa domov, tu aj vtáci krajšie spievajú.“

Vrátili ste sa na Smolnícku osadu. Kedy ste začali so zavádzaním princípov výberkového hospodárenia?

V noci z 24. na 25. novembra 1980 padla kalamita. Večer začalo pršať, do rána napadlo pol metra snehu. Keď som 2. januára 1981 nastúpil na Lesnú správu Smolnícka osada, Lesný obvod Lenivá, správca mi povedal: „Odhadujeme kalamitu na obvode asi 25.000 m³ na ploche asi 700 ha.“ V prvý rok som

spracoval 10.000, potom 8.000 a potom ešte 7.000 m³. S odstupom rokov si myslím, aj keď to vyznieva paradoxne, že bolo dobre, že padla kalamita. Bola to kalamita, ktorá nám síce nespôsobil veľkú škodu, žeby pováľala veľké plochy, ale prinútila nás prejsť poctivo všetky porasty, porast za porastom. Najprv sme šli samozrejme do porastov, kde bola najkvalitnejšia hmota, najmä smrek, aby sa neznehodnotilo drevo. Pri likvidácii kalamity sme museli kalamitné porasty sprístupniť. Dva roky mi na obvode pracoval buldozér. Pribudli zväžnice, pribudli linky. A vďaka tomu a hlavne vďaka dobrej znalosti porastov sme dokázali prebudovávať porasty podľa našich predstáv. Po piatich-šiestich rokoch už bolo vidieť, že tam, kde sme prešli, už to zmladenie začína reagovať. Takže my sme dali prvý podnet porastom, ktoré boli rovnové, že sme vytvorili možnosť, aby spodná vrstva rástla. Kalamita nám nepriamo pomohla. A my sme sa učili „pracovať so svetlom“ – púšťať svetlo do porastu a prebúdzat zmladenie. Potom moje snaženie načas prerušila choroba. Od roku 1992 som nastúpil na Lesný obvod Kloptaň a tam som začal intenzívne pracovať na zavádzaní princípov výberkového hospodárenia. Zastavil som úmyselné ťažby. Musím ešte povedať, že v čase, keď Vysoká škola lesnícka sídlila v Košiciach - to bolo koncom štyridsiatych a v päťdesiatych rokoch - boli porasty na Smolníckej osade školským výskumným objektom. Boli tu overované postupy výberkového hospodárenia, dodnes je známy porast „Burganova osmička“. V rámci prípravy Lesného hospodárskeho plánu v roku 1993 som hovoril s taxátormi zo Spišskej Novej Vsi, že mám záujem hospodáriť výberkovým spôsobom, že chcem nadviazať na to, čo tu pred rokmi robili naši predchodcovia. Pri prerokovaní záverečného protokolu mi povedali: „Spravili sme lesný hospodársky plán so štandardnými postupmi, ak chcete, robte jemnejšie.“ Neverili mi, nedôverovali, pochybovali. Azda jediný, kto mi veril, bol správca Jano Kačmár. To bol dobrý chlap, už je nebohý.

Riadením osudu sa stalo, že Lesný obvod Kloptaň sa vďaka reprivatizácii v roku 1994 „scvrkol“ z 800 na 400 hektárov. A to mi pomohlo, to bola obrovská výhoda, lebo na tých 400 hektároch som mohol intenzívne robiť, doslova sa „hrať“. Chyták bol v tom, že na 400 hektárov bol predpis 34.000 m³ ťažby, pričom bolo veľké množstvo dorubov na striedavých pásoch, a tak predpokladali, že ak budem presadzovať jemnejšie spôsoby, nenaplním predpísaný objem ťažby. Ja som povedal: „Nechajte ma robiť po svojom, spravím jeden porast a potom povedzte, či je to dobre.“ Začal som z porastov vyberať zo až 25 percent zásoby, veľké jedle, košaté buky. Prišiel pozrieť najprv správca, potom riaditeľ závodu. A videli, že to ide, že sa to dá.

Kde ste čerpali inšpiráciu?

Niekedy v osemdesiatych rokoch sa mi dostala do rúk publikácia Výberkové lesy na Slovensku, ktorá bola vydaná v roku 1956 pri príležitosti konferencie na Sliachi. Tú som si veľmi pozorne preštudoval. V pamäti mi utkvela myšlienka, ktorú napísal profesor Bezačinský: Výberkový spôsob sa dá chápať

veľmi zložito, ale aj veľmi jednoducho, aby mu porozumel každý lesník, každý robotník, každý drevorubač. Výberkové lesy vznikli v Nemecku a vo Švajčiarsku tak, že majitelia lesa si z neho vybrali len to, čo potrebovali. Teda úplne jednoducho, pragmaticky. Je mi trochu ľúto, že dnes sa v akademickom prostredí definujú jeho princípy zbytočne zložito a komplikovane.

V presadzovaní princípov výberkového hospodárenia bol pre mňa dôležitý rok 2002, ja ho nazývam rok stretnutí. Stretol a spoznal som pre mňa dôležitých ľudí, s ktorými spolupracujem dodnes: Ruda Bruchánika, profesora Sanigu, potom Janka Mičovského. V roku 2002 začali kolegovia vnímať výberkový spôsob nie ako experiment, ale ako výzvu zmeniť hospodárenie v lesoch.

Viem o Vás, že ste za presadzovanie princípov prírody blízkeho obhospodarovania lesov dostali ocenenie od ochranárskej nadácie Zelená nádej, v predstavenstve ktorej sedí aj Juraj Lukáč, známy z lesoochranárskeho zoskupenia Vlk.

Neviem, či sa mám týmto ocenením chváliť v lesníckom časopise (smiech), ale je to tak. V roku 2005 som dostal druhú cenu v súťaži o lesoochranársky čin roka. Nie je mojím cieľom zbierať ocenenia, ale keď vašu prácu chvália ochranári a vy popri tom plníte aj plán ťažby, je to azda dobre, no nie?

A čo súčasnosť?

V decembri 2008 som išiel do dôchodku. Ale tým sa moja lesnícka kariéra neskončila, naďalej pokračujem v snažení získať podporu pre výberkové hospodárenie v lesoch. Robím prednášky, zúčastňujem sa prezentačných podujatí. Napísal som dve príručky o praktickej realizácii výberkového hospodárenia, v ktorých som použil svoje maľby. V júni 2013 sme usporiadali poslanecký deň – prezentáciu pre poslancov Národnej rady na Smolníckej osade. Aj vďaka tomu sa podarilo presadiť do zákona výberkové hospodárenie v lesoch. Spočiatku som s tou formuláciou nebol príliš spokojný, ale s odstupom času si uvedomujem, že je to asi dobre tak, ako to tam je napísané...

A budúcnosť?

Vo vzťahu k výberkovému hospodáreniu mám trochu ťažké srdce na naše lesnícke školstvo. Pokrokové názory by mali prinášať mladí absolventi a nie aby som ja, dôchodca, bojoval s ich vžitými predstavami o stereotypnom prístupe, o pestovaní lesa vekových tried. To je môj kritický poznatok - les vekových tried odnaučil lesníka premýšľať.

Povedzte mi ešte niečo o vašich záľubách.

Spomínal som, že som od detstva rád kreslil. Už neviem prečo, ale utkvelo mi v pamäti, že som ako štvorročný odkreslil portrét Stalina. Neviem, či sa mi tie jeho fúzy páčili, alebo čo... (smiech). Ako osemročný som namaloval

akvarel, obrázok kohúta. Naši susedia mali známeho maliara, ktorému ukázali tento obrázok, a on povedal: „Ten chlapec má výtvarný talent. Mal by študovať.“ Nestalo sa tak, ale láska k umeniu ma neopustila. V sedemdesiatych rokoch som bol členom Spišského klubu amatérskych výtvarníkov. Vtedy som pomerne často vystavoval. Venoval som sa aj maľovaniu kópií diel starých majstrov – Tizziana, Rembrandta, veľa som sa pri tom naučil. Veľmi rád mám diela Martina Benku. Dodnes maľujem, najradšej les.

Druhou mojou celoživotnou záľubou je šport. V mladosti som sa venoval vzpieraniu. Hrával som aj futbal, behal som, robil som silový trojboj - osobný rekord v mŕtvom ťahu som mal 273 kg. Dodnes pravidelne cvičím jogu.

Čo Vaša rodina?

Manželka pracovala celý život ako učiteľka, už je na dôchodku. Mám dve dcéry, Janku a Slávkku. A jednu vnučku a päť vnukov.

Bol vo vašom živote niekto, kto bol vaším vzorom?

Môj otec. Bol to vzácny a múdry človek. Bohužiaľ umrel, keď som mal pätnásť. Jeho miesto v mojom srdci zaujal otcov dobrý kamarát, rovesník, spolubojovník z vojny a kolega Gašpar Vencel. Ten sa ma ujal, dal mi veľa dobrých rád do života. Keď sa vrátil z ruského zajatia s brušným týfusom, vážil štyridsať kíl. Dožil sa 94 rokov a ešte na sklonku života robil s motorovou pílou. Umrel veľmi nešťastným spôsobom, oberal čerešne a spadol zo stromu...

Vaše životné krédo?

Neviem, či je to krédo, je to také zhrnutie mojej celoživotnej práce lesníka. Snažil som sa pochopiť tajomstvá a zákony prírody a to ma priviedlo k pokore. A k poznaniu, že existuje niečo, v čo treba veriť a čo pomáha človeku.

Ďakujem za rozhovor.

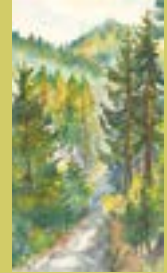

Pre Ladislava Alcnauera typické: duševná húževnatosť v jednote s fyzickou kondíciou

Peter Gogola

publikované v časopise LES & Letokruhy č. 2/2016

Lacov reverend

37

Ján Schürger

Ladislav Alcnauer, meno známe azda vo všetkých dolinách a chotároch slovenských lesov. Človek, ktorý veľkou mierou ovplyvnil myslenie ľudí, najmä však lesníckej verejnosti. Ich postoj, vnímanie lesa v odlišnom svetle, ba až k ekologickému vnímaniu hospodárenia v lese, a to priamo alebo nepriamo.

A podobný môj príbeh s Lacom zrežiroval sám život s producentkou náhodou, ktorý sa začal písať dávno pred tým, než som Lacka osobne spoznal. Prežiť s ním niekoľko vzácných chvíľ bola už len čerešnička na torte. Jediné čo ma veľmi mrzí je, že tá čerešnička z torty chutila intenzívne a sladko, ale veľmi krátko. Nesmúťme však nad tým, čo nedokážeme zmeniť, ale pamätajme a uchovajme si všetko to krásne, čo sme s ním mohli zažiť. Vhodne sa mi vynára a tlačí na špičku pera citát, ktorý použil posledný samuraj, keď sa ho japonský cisár opýtal, ako zomrel najznámejší a najodvážnejší samuraj Katsumoto: „Nepoviem Vám ako zomrel, ale radšej Vám porozprávam ako žil.“

Môj príbeh s Lacom sa začal písať oveľa skôr a pravdu povediac uvedomujem si to až teraz. Písal sa asi rok 2006 a boli sme študentmi TU vo Zvolene. Začal zimný semester a s ním jeden z najväčších strašiacok študentov lesníckej fakulty – štátnicový predmet „Pestovanie lesa“ s pánom profesorom Sanigom. Pri téme výberkového hospodárskeho spôsobu bol spomenutý, často až velebený, pán Alcnauer a jeho demonštračný objekt na Smolnickej osade. Ak prehliadneme zmienku o pokusnej ploche na predmete Dejiny lesníctva v období, kedy Lesnícka fakulta sa nachádzala v Košiciach, tak to môžeme

považovať za prvé vážne vštípenie sa mena Alcnauer do pamätí budúcich lesníkov. Samozrejme väčšina študentov vedela, že pán profesor kladie vysoký dôraz na výberkovanie, ktoré bolo pre nás strašiakom. Len Božechráň si potiahuť túto otázku na skúške! S touto obavou sme šli aj na štátnice. Počas štúdia sme mali možnosť zhliaďnuť rôzne demonštračné objekty, ale vtedy nám to väčšinou nedávalo ucelený zmysel. Vnímanie lesa ako takého a hospodárenie v ňom bolo skôr útržkovité a striktné oddelené, hľadiac naň cez prizmu vyučovacích predmetov. Chýbal komplexný pohľad so zreteľom na to, že jednotlivé odvetvia sú úzko späté, vzájomne sa prelinajú a ovplyvňujú.

Až po dlhej dobe po štúdiu, keď som začal pracovať na pozícii lesníka v Slovenskom rudohorí, v chotári Jasovských cirkevných lesov, som sa čírou náhodou dostal do kontaktu s Lacovou prácou opäť. Pracoval som na projekte výstavby historicko-náučného chodníka vo Vyšnom Medzeve a keďže mi k tomu chýbalo patričné množstvo informácií, rozhodol som sa navštíviť nie-

V lesnej kaplnke

koľko podobných zariadení na Slovensku. Lacov náučný chodník v Smolníckej osade som si nechal nakoniec. Môj prvotný zámer bol po technickej stránke zistiť spôsob výstavby informačných tabúl a formu poskytovania informácií. Prechádzka po Lacovom chodníku vo mne vzbudila obdiv, pričom mi v hlave začalo klíčiť semienko lesníckej zvedavosti. Údajne som tam pobehoval ako teriér pracujúci na stope postreleného diviaka, s výrazom tváre, akoby som zažíval akýsi „lesnícky orgasmus“. Nie som si istý, či by som si chcel tento svoj výraz pamätať, ale obraz Lacovho lesa si budem pamätať do konca života.

To ma prinútilo sa opäť vrátiť do študentských čias a znovu otvoriť knihu Pestovanie lesa, kapitolu výberkového hospodárskeho spôsobu. Odrazu mi to už nepripadalo tak vzdialené - úvahy nad hrúbkovými početnosťami, Liocourtovou krivkou a cielovou hrúbkou začali nadobúdať zmysel.

Avšak lesnícke živobytie býva príkre, ani ja som nebol osudom ušetrený, nuž hor sa po práci do lesa s pílou na chrbte privyrobiť si nejakú tú korunku navyše. A keď do plného programu sa muselo vtesnať aj prerábanie bytu, tak všetka energia na moje „lesnícke experimenty“ bola preč. Pri lesníckych a poľovníckych povinnostiach na úseku s rozlohou 1500 ha nebolo času merať hrúbky, riešiť hrúbkové početnosti a pod. Vnútorne mi však nedalo pokoj, prečo sa hospodári podrastovým hospodárskym spôsobom naďalej tak, že pritom vznikajú porastové steny, čím je ohrozená stabilita lesa. A tých sme mali neúrekom. Stále mi však víril v hlave obraz „Lacovho lesa“ s presvedčením aspoň to skúsiť napodobniť. Je pravdou, že lesník bez skúšok odborného lesného hospodára nemá veľké možnosti ovplyvňovať hospodárenie v lese, ale sám ako lesník v súvislosti so spracovaním kalamity som to skúsil. Popri spracovaní veternej kalamity som vybral aj jedincov, ktorí podľa mňa dosiahli svoje ekonomické maximum. Avšak s tým zreteľom, aby mal nástupcu. Jedince nízkej kvality boli taktiež vyznačené pre vytvorenie priestoru strednej etáže s takým zámerom, aby sa nenarušila stabilita porastu. Čiže jemne. Podmienky boli o to ťažšie, že v poraste sa nachádzali tri etáže, sklon svahu 40 % a miestami aj 55 % a pracovalo sa traktorovou technológiou. Za bežných okolností sa pracovalo metódou surových kmeňov, avšak v istých prípadoch sa skracovalo priamo v poraste na odvoznú dĺžku, teda 9-12 m. Asi sa pýtate, prečo daný objekt a podmienky prostredia popisujem tak podrobne. Rád to vysvetlím.

Krátko na to, po vykonaní môjho prvého „výberkového pokusu“ mi za-telefonoval Michal Tomčík: „Brat Ján, dohodol som odbornú exkurziu s Jarom Kovalčíkom na Smolníckej osade, samotný svätý grál Alcnauerovej práce.“ Pýtate sa prečo brat? No, je to hierarchická stupnica zamestnancov cirkevných lesov, vytvorená Michalom Tomčíkom, napr: novic - praktikant, brat - lesník a pod. Až nadišiel deň D, bolo potrebné nasávať informácie aj povrchom tela a mám dojem, že ma potom dosť dlho bolela sánka, lebo miestami som chodil horou s otvorenými ústami. V jednoduchosti je krása. Neskutočné, čo

títo dvaja chlapi s pomocnou matky prírody, s jemnosťou lesníckeho srdca a citom lesníckej ruky dokázali. Zo Smolníka som odchádzal s dobrým pocitom a vedomím, že pri mojom pokuse som sa priblížil Lacovým myšlienkam. Laco tam vtedy nebol. Na osobné stretnutie s Majstrom som musel ešte počkať.

Čas letel a hora stihla medzitým opäť zhodiť svoj šat a obliecť si nový. Popri mnohých pracovných povinnostiach som stál pred veľkou výzvou, a to skúškami odborného lesného hospodára. Bral som to ako šancu, že v budúcnosti budem môcť veci ovplyvniť k lepšiemu. Po turbulentných personálnych zmenách v podniku som sa tým hospodárom skutočne stal. Po prvotných ťažkostiach a povinnostiach spojených s prevzatím a dokončením agendy prišli na rad aj stretnutia s kamarátmi. Tí, neleniac, vymýšľali nové prezývky. Onedlho nato vyhúťala „vážená honorabilita“ Michal Tomčík s „váženou spektakularitou“ Vladimírom Sajdákom trefné a výstižné pokračovanie hierarchickej stupnice zamestnancov cirkevných lesov na post odborného lesného hospodára - vedúceho lesnej správy, a to „Reverend Ján“. V danom čase prebiehal proces prebudovy lesa vo Velkom Folkmari na plné obrátky a Laco tam pravidelne chodieval na výpomoc. Počas dlhých pracovných dní s farbou v ruke sa Michal Lacovi zmienil aj o „reverendovi“. Nuž, už len sám Boh vie, čo mu všetko Michal o Reverendovi nahovoril. Následne som sa dozvedel, že Laco sa už nevie dočkať spoznať tohto služobníka božieho. Jedného dňa mi zavolať Michal: „*Reverend Ján, pripravuje sa Deň lesa v parlamente zameraný na propagáciu prírody blízkeho pestovania lesa aj za účasti Ladislava Alcauera.*“ Nuž, nebolo mi treba dvakrát vravieť!

Cestou do Bratislavy sme preberali všetky možné témy, avšak dve boli nad ostatné. V prvom rade to bolo výberkovanie a prírode blízke pestovanie lesov a v druhom vďačná téma Michala, Vlada a už aj Laca – Reverend Ján a jeho slasti a strasti v chráme božom. Pred parlamentom nás už očakával Janko Mičovský, ktorý nám dal ďalšie inštrukcie. Krátko nato sme boli podrobení vstupnej prehliadke v parlamente, ako pašeráci ťažkých zbraní. Nuž pri tých všetkých kauzách a často nezmyselných zákonoch a vyhláškach, ktoré sú na tejto pôde uvedené do platnosti, som mal pocit, že sme tam prepašovali najnebezpečnejšiu možnú zbraň pre danú inštitúciu, a tou bol „zdravý sedliacky rozum“.

Pri vstupe do rokovacej sály si každý mohol všimnúť na stenách visiace obrazy. Boli to Lacove malby, v ktorých krásne vyjadril to, čo cítil, v čo veril a prečo žil. Krátko nato mal Lacko aj svoj prejav. Možno nebol najlepším rečníkom, ale svoju prácu vykonával s jemnou rukou, čo krásne vedel preniesť aj na maliarske plátno. Následne odznelo niekoľko prezentácií venovaných prírode blízkeho pestovaniu lesa, nevyhnutnosť jeho propagácie a aplikovania v praxi, ekonomické aspekty, ale aj spôsob prebudovy ukázaný na príklade Obecných lesov Velký Folkmar. Na danom príklade bolo krásne vidieť, ako je možné ekonomicky ustáliť lesný podnik s maximálnym hodnotovým speňa-

žením. Vtom sa z publika prihlásil o slovo nemenovaný pán riaditeľ jedného mestského lesného podniku so slovami: „*Aj tak to všetko skončí vo vláknine, tak prečo sa tu namáhať s výberkovaním?*“ No, pán riaditeľ mal zjavné skúsenosti ako zvýšiť ekonomickú efektivitu podniku... Trefnú reakciu ponúkol Michal citovaním profesora Sanigu: „*Tak my tu od rána varíme guláš a on si tu príde prihriať držkovú polievku.*“ Prezentácie a živá diskusia sa tiahli časom, až kým sa osobne prišli poďakovať a povedať niekoľko slov na záver samotní poslanci národnej rady SR, teda organizátori podujatia. Je všeobecne známe, že jedna lastovička leto nerobí. Bolo však vidno, že sa to uberá správnym smerom a v každom prípade to potvrdila živá a aktívna diskusia. Je ťažké vybočiť zo zaužívaných kolají, zaužívaného systému a obzvlášť komplikované je pre mladú generáciu lesníkov sa presadiť v kolektíve služobne starších kolegov. Často sa stretnú s posmechom, ponižovaním a sú odbíť bez rešpektu. Avšak, čo Lackovi imponovalo, bola naša ostrom, priebojnosť, nebojnosť, no a niekedy aj mládežnícka nerozvážnosť. Mám pocit, a bolo to hádam na ňom aj vidno, že veľmi dobre do našej spoločnosti mladých zapadol. Verím a som o tom presvedčený, že Michal opäť v ňom rozdúchal plameň a že sa smel znovu výberkovaním podieľať na jednom skvelom projekte. Krásne bolo vidieť ho plného entuziazmu a chuti, viesť nás k dobrej veci. V podobnom duchu a presvedčení, že to, na čom začíname pracovať je správna vec, sa niesla aj spiatočná cesta. Mňa osobne presvedčil aj silný ekonomický argument v podobe mnou zorganizovanej aukcie dreva, pričom pri získavaní vzácnej hmoty aj z dubových porastov som postupoval podľa Lackových zásad. Táto moja skúsenosť taktiež prispela k aktívnej diskusii na spiatočnej ceste.

O niekoľko hodín sme sa ocitli v Helcmanovciach. „*Lacko, a si doma, pod Zbojníckou skalou.*“ Zavolať ma ešte na chvíľu dnu na kávu. Teta Olga mi zaliala kávu a ponúkla ma koláčikom. Nedalo mi neopýtať sa Laca na jeho nemecký pôvod. Vraví mi: „*Jó, Janko, ja pochádzam z Mníška a pravda je, že môj rodný jazyk bol mantácky.*“ „*Ta kustedunochmantakisich, odahostschonalle-svagessen?*“ opýtal som sa ho mantácky. Lámavo mi skúsil odpovedať, ale už toho veľa zabudol a vraj dávno týmto staronemeckým jazykom nerozprával. Ako sme začali rozprávať o našom materinskom jazyku, tak Lacko mi znovu venoval ten jeho povestný pohľad, ako keby som mu pripomínal staré dobré časy. „*Jano, ty si plný prekvapení, ty sa mi páčiš a ten reverend nemá chyby.*“

Poďakoval som za kávu a koláče. „*Lacko, musím ísť lebo zajtra slúžim Bohu v kráľovstve nebeskom.*“

Rozlúčili sme sa. Tento deň priniesol veľa zaujímavého, no nad všetkým v mojej pamäti ostáva Lacova múdrosť, vtip a priateľskosť.

Ján Schürger
lesník, odborný lesný hospodár

Ďakujem, pán Alcnauer

Miroslav Bača

38

Tak ako každý školák, aj ja som si musel zvoliť odbor, ktorý som chcel študovať po základnej škole. Vybral som si štúdium na Strednej odbornej škole lesníckej v Prešove. Už v prvom ročníku ma zaujal predmet lesnícka botanika. Po čase som zistil, že mojou obľúbenou drevinou sa stala hospodársky cenná drevina, jedľa biela (*Abies alba*).

V treťom ročníku štúdia sme sa mali možnosť zapojiť do stredoškolskej odbornej činnosti, a tak som začal vyhľadávať informácie o tejto drevine. Pomáhal mi pán učiteľ Kostelník, ktorý vyučoval hospodársku úpravu lesov. Jedného dňa mi zaobstaral číslo na akéhosi pána Ladislava Alcnauera. Vraj bol lesníkom, ktorý sa venoval pestovaniu jedle. Dúfal som, že mi poskytne nejaké informácie. Najlepšie bolo, keď som zistil, že býva v dedine Helcmanovce. S rodinou sme sa tam nastahovali pred štyrmi rokmi a vôbec som o tomto pánovi netušil. O pár dní na to som sa s ním skontaktoval a poprosil ho o stretnutie. Nevedel som, kde presne býva, a tak som požiadal môjho uja, aby šiel so mnou, keďže sa s bývalým lesníkom dobre poznal. Vysvetlil som mu dôvod mojej návštevy. Zo začiatku sme debatovali o jedli, ale potom pán Alcnauer prešiel na inú tému. Tou bolo výberkové hospodárenie v lesoch. Netušil som, čo to je. Ale zo slušnosti som počúval a prikyvoval. Znova som sa chcel vrátiť k téme, kvôli ktorej som prišiel, ale pán Alcnauer sa nedal odradiť. Požičal mi domov rôzne brožúrky, film, knihu a rovnako tak aj dielo *Návrat k prameňu*.

Doma mi to nedalo, a tak som začal čítať materiály, ktoré mi poskytol.

Keby mi na stretnutí nevysvetľoval svoju prácu s takým nadšením, možno by som si pozrel len obrázky. Postupne mi začalo dochádzať, prečo bol taký odhodlaný podať mi tieto informácie. Netrvalo dlho a znovu som sa s ním skontaktoval. Ešte na prvom stretnutí sme sa rozprávali o uskutočnení prednášky pre žiakov lesníckej školy na tému výberkový spôsob hospodárenia. Táto myšlienka ma nadchla a bol som za jeho ochotu veľmi vďačný. Rovnako som sa tešil, že sa dozviem niečo viac. V škole som sa dohodol s pedagógom a po súhlase vedenia školy som mohol oznámiť pánovi Alcnauerovi dobrú správu. Zo začiatku som si myslel, že prednášajúcim bude len on, no pridali sa aj jeho priatelia lesníci Michal Tomčík, Ján Mičovský a Karol Lang. Na prednáške sa zúčastnili 23. marca 2016 žiaci Strednej odbornej školy lesníckej v Prešove, konkrétne 3. a 4. ročník. Najviac som bol prekvapený z toho, že po prestávke, asi v polovici prednášky, sa vrátil rovnaký počet žiakov. Myslím, že to bola pre nich zaujímavá téma možno už len preto, že v učebnici *Pestovania lesov* je málo informácií o výberkovom hospodárení.

Postupne som si začal zbierať informácie o tomto stále sa usmievajúcom pánovi. Zistil som, že je prvým držiteľom Ceny Jozefa Dekreta Matejovie, čo je jeho prácu si chodia obzerať lesníci z celého Slovenska a dokonca, že ochrannárske zoskupenie Vlk ho má rado a rovnako sú priaznivcami jeho práce, to ma teda prekvapilo!

Po istom čase som mal tú česť ísť s pánom Alcnauerom do bukových porastov v okolí dediny Helcmanove, kde kedysi pracoval ako lesník. V obecných lesoch sa hospodáril podrastovým spôsobom, a preto to bolo najlepšie miesto, kde mi mohol vysvetliť zmysel a základy výberkovania. A poviem vám, že bol v dobrej kondícii. Chodili sme po lesnej ceste a on mi vykladal postupy pri výchove skoro ako učiteľ u nás v škole. Ale ja som si chcel vyskúšať, či som to dobre pochopil a tak sme chodili už len cez porasty. Veľakrát moja odpoveď na otázku „*Ktorý strom vyberieme?*“ bola, že neviem. Jeho prístup ku mne bol pokojný, bol stále usmievavý a nikdy mi na moju otázku neodpovedal slovom NIE. Stále začínal takto: „*Ono je to tak...*“ alebo „*Čo je lepšie?*“ Takže nezahadzoval moje názory, ale vysvetlil mi to z iného uhla pohľadu. To sa mi veľmi páčilo a preto sa pre mňa stal akýmsi mravným vzorom. Ale ku koncu som sa už triafal správne, takže mal radosť.

Okrem už spomínanej prednášky sme s pánom učiteľom a s pánom Alcnauerom plánovali aj návštevu náučného chodníka v Smolníckej osade aj s odborným výkladom. Ale nestihli sme to. Smútočná správa ma veľmi zarmútila a zároveň aj trocha na-

šťvala. Lebo taký výnimočný človek, ako bol pán Alcnauer, mohol ďalej šíriť svoje skúsenosti, nadšenie a vedomosti. Mal som ešte kopec otázok a nejasností k výberkovému hospodáreniu, no bohužiaľ, už mi na ne neodpovie. No zároveň som bol veľmi rád, že som mal možnosť poznať takého človeka, i keď len krátko.

Premýšľal som, čo teraz? Chcem ísť študovať na vysokú školu, ale čomu sa mám venovať? Tieto otázky som si kládol. Presne vtedy som začal upratovať poličku s knihami, keď som vzal do ruky dielo *Návrat k prameňu*. Došlo mi, že pán Alcnauer splnil svoje. Vzbudili vo mne záujem a nadšenie pre výberkové lesy, a to je základ! Informácie a skúsenosti? Tie mi poskytnú diela od pána Alcnauera, Waltera Ammona, profesora Sanigu... a priatelia (rovnakí nadšenci Alcnauerovej práce), ktorých som vďaka lesníkovi Lacovi Alcnauerovi spoznal.

Ďakujem, pán Alcnauer.

Miroslav Bača

študent Strednej odbornej školy lesníckej Prešov

Zo školského časopisu prešovskej lesníckej školy

Dekretov pokračovateľ

39

Eduard Apfel

Na seminári Pro Silva v Mestských lesoch Banská Bystrica

Muža robia činy a nie reči. Podľa toho bol pán Alcnauer veľký muž a lesník. Poznal som ho veľmi krátko, ale na základe tej krátkej doby a toho, čo po ňom v našich lesoch zostalo, si ho

veľmi vážim. Každý, kto zavádza niečo nové do života, musí bojovať s nepochopením, nechotou a doslova viesť boj s veternými mlynmi. Pán Alcnauer sa nezľakol týchto problémov a sám sa chytil farby a priemerky. Vyznačoval v lese stromy tak, že sa tam chodia učiť mnohí lesníci z celého sveta, ako sa dá prebudovať les vekových tried na les výberkový.

Odkaz jeho práce podľa mňa spočíva v tom, aby sa lesníci nezľakli v prevádzke zavádzať aj netradičné metódy pestovania lesa a využívali maximálne prírodné procesy pre obnovu a výchovu lesných porastov. Osobne ho považujem za priameho pokračovateľa budovateľskej práce nášho historicky najuznávanejšieho lesníka Jozefa Dekreta Matejovie.

Eduard Apfel

hlavný inžinier, Mestské lesy Banská Bystrica, s.r.o.
člen výboru Pro Silva Slovakia

Muž, ktorý zanechal stopy

40

Vojtech Ilčík

Vojtech Ilčík a smrek Laco

Moje prvé stretnutie s Lacom bolo na služobnej ceste v Rakúsku, asi v roku 2005, na prezentačnej akcii Pro Silva. Zhodou okolností sme boli ubytovaní spolu, a to nám dalo príležitosť aj mimo oficiálneho programu diskutovať a klásť si otázky o ekonomickej rentabilite prírody blízkyh postupov pestovania lesa. Ukážky boli v porastoch neštátnych aj štátnych lesov. Tam som pochopil, že princíp takéhoto hospodárenia je hlavne o lese, ale nielen o lese. Najviac nás oslovila prezentácia porastov, ktoré patrili Maltézskeym rytierom. Oni to vnímali ako komplex: les pestujú za účelom dosiahnutia zisku, a tak ten les cielene prebudovali, aby prinášal financie dlhodobo. Tento spôsob prebudovy na prírode blízky les,

to bol základ. Ďalšia vec, ktorá nás zaujala, bola kontinuita výkonu dodávateľských prác, ktoré sa dokonca dedili z otca na syna, s dôrazom na kvalitu a s veľmi férovým spôsobom určovania ceny práce. Dokonale odlišné od našich výberových konaní...

Druhé stretnutie s Lacom sa udialo v Smolnickej osade pri obhajobe mojej práce na budovaní objektu Pro Silva Bukovina. Spomínam si, že sme sa viezli v skriňovej Avii. Laco mal pristúpiť k nám a spolu sme mali ísť na obhliadku porastov. Lenže on – na naše veľké počudovanie – utekal za buldozénom, ktorý upravoval zväžnicu a motykou čistil odrážky, ktoré buldozér zahrnul zeminou. To sa teda každý deň nevidí! Lesník robí prácu lesného robotníka! Vtedy som pochopil, že Laco ten les chápe ako svoj, všetko čo sa v ňom deje, precítiuje a prijíma s veľkou pokorou.

Naše ďalšie stretnutie bolo vo Vydrowskej doline na Dni stromu v roku 2010. Slovo dalo slovo a nasledujúci rok sme začali spolupracovať: v roku 2011 bolo prvé vyznačovanie ťažby spolu s Lacom. Pre prebudovu porastu na výberkový les je v prvej fáze mimoriadne dôležité vedieť správne a citlivo rozhodnúť, ktoré stromy vybrať a ktoré ponechať. Vyžaduje to istú skúsenosť a aj odvahu nebáť sa urobiť aj silnejší zásah do porastu. A o túto schopnosť sa Laco s nami chcel podeliť. Odvtedy chodil na našu Lesnú správu, kde pôsobím ako pestovateľ, týždeň až dva týždne každé leto. Dokonca jeden rok bol u nás až štyri týždne a denne vyznačil dva až tri hektáre. Chodil som s ním a pozoroval som ho pri práci. Ku každému stromu pristupoval individuálne. Nešiel naň mechanicky, žiadne Liokurtove krivky, žiadne modely. Princípy výberkového hospodárenia sa snažil zjednodušiť tak, aby ich pochopili čo najširšie masy. Aby čo najviac tých lesníkov, ktorí len trošku majú k tomu vzťah, ten princíp jednoducho pochopili. Na Lacovi som si najviac cenil to, že ma naučil jednu zdanlivo veľmi jednoduchú vec: dívať sa na les očami lesa. A dokázal ma posunúť o 20 rokov dopredu. Dokážem sa pozeráť na porast po vyznačenej ťažbe a predstaviť si, ako bude vyzeráť po 20 rokoch.

„Je pre mňa osobitne vzácne, že nás Laco namaľoval spolu.“

V poraste na našej správe, na ktorú som prišiel pracovať pred 23 rokmi, bol porast, ktorý mal už vtedy 125 rokov a mal byť zrúbaný. Nakoniec sme navrhli prebudovať ho na výberkový les a dnes je zrejmy dobrý výsledok. Laco vždy hovoril: „Vždy sa dá robiť, len treba začať. V každej rastovej fáze.“ Fascinovala ma jeho pokora, ktorá vychádzala z modlitby. Vždy pred začatím vyznačovania sme sa pomodlili, a to mi utkvelo v pamäti. Lacova jednoduchosť, pokora, úcta k lesu, ku každému stromu. To nemohlo viesť k ničomu inému, len k prírode blízkeho obhospodarovaniu. Byť lesníkom, to je veľká zodpovednosť. To nie je len vyznačiť pár pásov a vykonať dorub, ale naozaj pristupovať k pestovaniu lesa prírode blízky spôsobom tam, kde sa dá, a dá sa aj tam, kde sme prv hovorili, že sa to nedá. O tom ma tiež Laco presvedčil. Je to o tom, že táto práca je mimoriadne náročná na čas. Na čas lesníka, ktorý tým pádom nemôže byť vydavačom dreva na odvoznom mieste, ale musí byť stále v lese a musí ten les vnímať počas jeho vývoja. Preto je dôležité, aby lesník pôsobil dlhodobo na tom istom lesníckom obvode, o čom sme sa často s Lacom zhovárali.

Aký som mal vzťah k Lacovi? Spočiatku som ho vnímal ako učiteľa. Až do roku 2010, kedy mi zomrel otec. Asi preto sa jeho vzťah ku mne stal viac taký otcovský. Roky 2013 a 2014 boli prelomové, v roku 2013 sme vyznačili až 8000 kubikov jednotlivým výberom. Vždy sme sa snažili nájsť riešenie. Vďaka intenzívnemu pracovnému kontaktu sme sa zblížili aj ľudsky a stali sa z nás dobrí priatelia. A zažili sme spolu všeličo. Z takých úsmevných príhod spomeniem, ako sa mi v roku 2012 telila krava. Laco s lesníkom Ľubom Kováčom dobehli pomôcť, tak sa stali krstným otcami. Laco bol chlap do koča aj do voza.

Vždy sme sa snažili využiť to, keď tu bol Laco, vyznačovať ťažbu. Jeden rok sme spravili školenie pre celý lesný závod, týkajúce sa vyznačovania pestovného rubu v rubnom poraste a pestovného rubu v bukovej prerezávke. V tom roku sme boli: ja, pestovateľ zo závodu Stano Kmec, lesník Miro Pažický a Laco Alcnauer v Dobročskom pralesi. Tam sa aj Lacovi veci, ktoré boli tak „na hrane“ potvrdili a vždy si spomeniem, ako hovoril: „Dobročský prales, to je ako otvorená kniha.“

Raz sme diskutovali o jeho poraste, v ktorom buk v strednej vrstve vôbec nebol. Pýtal som sa ho, či je to tak dobre. Odpovedal: „Keď je buk v strednej vrstve košatý, musí sa odoberať, a ak ho neodoberieme, zaberá veľkú korunovú projekciu, a tým odoberá to svetlo a následne teplo, a preto tam nemôže nastať klíčenie.“ Jeho poznatky vyplývali z pozorovania lesa, vždy chodil po lese s pohľadom upretým do korún. A ešte sa mi páčilo to, že mal individuálny prístup k lesu, ku každému stromu. Hovoril: „Každý lesník si musí spraviť model na svoje podmienky, čo sa týka podnebných, svahových, vodných podmienok. A musí naozaj tie svoje dlhoročné skúsenosti zúžitkovať. My ho nemôžeme zošnúrovať len nejakým modelom, nejakou šablónou. Lesník musí

Horská obec Sihla, bydlisko Vojta Ilčíka, štetcom Laca Alcnauera

vychádzať zo svojich skúseností. On najlepšie vie, či ten les sa prirodzene obnoví alebo nie, čo treba spraviť, aby sa prirodzene obnovoval a kde sa to nedá, nemôžeme tento model prírode blízkeho lesa tlačiť. Nemôžeme ale povedať, že nedá sa.“

Laco bol akýmsi „velvyslancom výberkového hospodárenia“. Po odchode do dôchodku chodil radiť a vyznačovať nielen ku nám, ale aj na lesnú správu do Rajca, do Brusna a na obecné lesy Veľký Folkmar. Všade zanechal svoj živý pomník. Ale asi nikde na Slovensku – okrem Smolníckej

osady - nezanechal Laco takú stopu, ako na Lesnom závode Čierny Balog, na Lesnej správe Sihla, lebo skoro na každom lesnom obvode bol a kde lesníci chceli, všetkým poradil a pomohol, všetci si od neho niečo vzali.

Laco bol veriaci človek. Mal v sebe pokoru, lásku k ľuďom a k prírode. Vždy dokázal všetko zobrať s úsmevom. Čo robil, robil poriadne. Aj jeho koniček, maliarstvo. Som rád, že mi daroval niekoľko svojich obrazov. Mal som ich doma tri roky odložené, až tesne pred jeho smrťou som sa rozhodol ich inštalovať. Vždy sa rád pozerám na tú malbu, kde zvečnil nás dvoch. Mali sme mimoriadny vzťah.

A ešte jedno by som rád spomenul: raz mi Laco povedal: „Vieš, čítal som knihu od Jeana Giona Muž, ktorý sadil stromy. Ja sa cítim ako ten pastier. Som tu, aby som zanechal stopy.“

Vojtech Ilčík
pestovateľ lesnej správy, Lesy SR, š.p.

Teplo mrazivého lesa

Z malého semienka po obrovské smolnícke jedle

Lucia Miňová

41

Moje prvé stretnutie s pánom Alcnauerom bolo ešte počas študentských čias. Prednáška o prírode blízkom hospodárení v lesoch, ktorú sme mali s týmto výnimočným človekom, nám ukázala úplne iný pohľad na les, na to, čo môže šikovný lesník s veľkým odhodlaním dokázať.

Nezabudnutelným zážitkom pre mňa bolo opätovné stretnutie po takmer 12 rokoch. Prechádzať sa s pánom Alcnauerom po lesoch v Smolníckej osade. Byť na mieste, ktorému venoval toľko času, starostlivosti a trpezlivosti. Môcť počúvať tohto veľkého človeka, s akou láskou rozpráva o takom krásnom kúsku lesa, bolo nezabudnutelné a som za to veľmi vďačná. Plánovala som sa tam čoskoro vrátiť a spýtať sa ešte na mnoho vecí... No osud to zariadil inak.

Začiatkom septembra ste odišli do lesníckeho neba. Pán Alcnauer, ďakujem Vám za Váš čas, ktorý ste mi venovali, za Vaše múdre slová a rady. Vedzte, že ste v mladej generácii lesníkov zasiali semienka, z ktorých dúfam vyrastú mohutné stromy, tak, ako tie Vaše jedle na Smolníckej osade a budete môcť byť hrdý na svojich pokračovateľov.

Nech Vám večne spievajú lesy.

Lucia Miňová
lesníčka

Rozhliadnutie

Ján Mičovský

42

Niekedy si málo uvedomujeme, že to, čím dnes žijeme, je budúcou históriou. Mnohí poslucháči sa už iste stretli s takými menami ako je Jozef Dekret Matejovciv, Viliam Rowland, Ľudovít Greiner, či profesor Wilkens. Áno, ide o spanilú zostavu historických osobností, bez ktorých by súčasné lesné hospodárenie v našej krajine nebolo tak usporiadané ako je. No nie všetka múdrosť, a to ani tá lesnícka, je ukrytá v histórii. Alebo inak - budúca história sa nám možno pozerá denne priamo do očí, no my, naháňajúc sa za svojimi každodennými povinnosťami, ju prehliadame. Skúsme to na chvíľu zmeniť. Nie, neponúknem vám zázračný stroj času, ale obyčajný výlet pod horu Kloptaň vo Volovských vrchoch. Je to totiž naozaj jedno z miest, kde sa píše budúca história slovenského lesníctva, a tým vlastne aj - budúcnosť nás všetkých. Táto budúcnosť má také zvláštne meno - výberkové hospodárenie. Uznávam, meno to nie je veľmi poetické, no inak je to malý zázrak. Zázrak, ktorý využíva dokonalosť prírody i schopnosť človeka učiť sa od nej, teda aspoň toho múdreho človeka. Pri výberkovom spôsobe dostane z lesa každý to, čo od neho očakáva a les vyzerá, ako keby sa ho ľudská ruka takmer ani nedotkla. Jasné, trocha prehľadám, ale naozaj len trocha. Takto obhospodarovany les dostáva to najcennejšie - stabilitu a odolnosť. Ani drevári však neobídu naprázdno, dostanú všetko potrebné drevo a v ešte vyššej kvalite ako boli zvyknutí. A čo ekonómovia? No tí budú spokojní nad výsosť, lebo tento spôsob je z pohľadu peňazí najlacnejší. A nezabudli sme na toho najdôležitejšieho - na občana? Na návštevníka lesa? Na turistu? Nezabudli! Verte či nie, ten

bude spokojný asi najviac. Les sa mu bude javiť krásny, pôvodný, nikde žiadny vyrúbaný pás, hora hustá a pestrá, vedľa seba stromčeky malé, väčšie i najväčšie, tak ako v pralese. A to všetko nepretržite, stále - jednoducho naveky. Naozajstné lesnícke perpetuum mobile, ktoré umožňuje získať dary lesa tým najšetrnejším, prírode najbližším spôsobom. Že takéto perpetuum mobile nie je možné?! Ale je, verte mi. Môžete sa o tom presvedčiť práve pod horou Kloptaň, kde s výberkovým spôsobom hospodárenia začal pred desaťročiami lesník Ladislav Alcnauer. Prosím, zapamätajte si toto meno, pretože je práve na ceste do panteónu lesníckych osobností, ktoré som spomínal na úvod. Tento nesmierne skromný človek nikdy neopustil svoj lesný obvod, nikdy neurobil ani jeden krôčik nahor po lesníckom kariérnom rebríku. Celoživotne však stúpil po rebríku lesnej múdrosti - pozoroval horu, uvažoval o jej súvislostiach a citlivo v nej konal. Svojou pokorou a múdrosťou dokázal zmeniť svoj malý lesnícky vesmír, aby tým pomaly menil aj ten náš väčší, slovenský. Možno ste čítali knižku od Jeana Giona - Muž, ktorý sadiť stromy. Jej hlavná postava, pastier, ktorý mnohoročným každodenným vysádzaním žalučov zmenil vyprahnutú krajinu na živý les, sa v mnohom veľmi podobá na nášho Laca Alcnauera, ktorý sa, žiaľ, minulý rok odobral do večného lesa. Jeho dielo tu však zostáva a ja vám jeho prostredníctvom chcem ponúknuť možnosť nahliadnuť do našej budúcej histórie. Zájďte si, prosím, pod horu Kloptaň, zastavte sa v Smolníckej osade a vyberte sa do zázračného Alcnauerovho lesa, skutočne tam nájdete lesnícku budúcnosť našej krajiny. To, že Laca tam už nestretnete, ma nesmierne mrzí, no stretnete tam jeho nasledovníkov, ktorí v diele statočne pokračujú. A našťastie nielen tam, takto obhospodarovane lesy pribúdajú ako ostrovy so značkou najvyššej lesníckej pilotáže na mnohých miestach Slovenska. Je to už naozaj otázka najbližších rokov, kedy sa tento, na lesnícke vedomosti i trpezlivosť najnáročnejší spôsob hospodárenia, stane prevládajúcim a postupne jediným. Putovanie v lesníckom čase vám odporúčam začať na Lesnej správe v Smolníku, kde vám ochotne poradia tú najlepšiu trasu, prípadne vás nasmerujú na náučný chodník, kde sú naživo vysvetlené princípy výberkového hospodárenia. A nezabudnite na záver dňa vyjsť až na samotnú horu Kloptaň, ktorá je prírodným pomníkom nad touto symfóniou prírodnej dokonalosti a ľudskej túžby po kráse i úžitku. Na jej vrchole nájdete peknú rozhľadňu, ktorú vybudovali turisti z Prakoviec. Možno práve tu nastane tá správna chvíľa pre rozhliadnutie sa do budúcnosti našej krajiny. Budúcnosti, ktorú píše stotoční lesníci už dnes. Budúcnosti, ktorá je bez zdravých lesov vskutku nepredstaviteľná.

Symfónia lesa

Ján Mičovský

odvysielané v Rádiu Regina Banská Bystrica 25. februára 2017

Najvzácnejší strom

43

Martin Pavúk

Dovoľte mi, aby som sa vám na úvod predstavil. Volám sa Martin Pavúk a som gréckokatolíckym kňazom. Do Helcmanoviec som prišiel v lete r. 2009. Pochádzam z blízkej dediny Kojšov, som synom lesníka, a preto si veľmi vážim možnosť pôsobenia na Spiši, samozrejme aj kvôli nádhornej prírode.

Začal som o sebe, no prešiel by som k človeku, s ktorým som sa zoznámil tu, v Helcmanovciach. Chcem spomínať na človeka, s ktorým sme k sebe mali bližšie, než by sa spočiatku mohlo zdať.

V lete r. 2010 sa nám narodila dcérka Miriam. Pri príležitosti jej krstín som pozval do farnosti vladyku Milana Chautura, košického eparchu. Vladyka je známy svojím vzťahom k prírode, k horám, k pohybu. Rozhodol som sa zorganizovať túru, ktorá sa mala uskutočniť deň pred slávnosťou krstín. Oslovil som p. Alcnauera s prosbou o pomoc pri jej príprave. Stretli sme sa, zhovárali sa, hovorili sme o sebe. Z mojej strany padla aj otázka: „Nespomínate si na istého Janka Pavúka z Kojšova, ktorý už dávnejšie zomrel?“ Odpovedal: „Samozrejme, s Jankom sme boli dobrými priateľmi, škoda, že už nie je medzi nami.“ „Ja som jeho syn,“ poznamenal som a chcel som pokračovať ďalej v rozhovore, no všimol som si, ako Lacovi zvlhli oči pri spomienke na starého priateľa. Toto vnímam ako práve ten moment, kedy sme odrazu mali k sebe oveľa bližšie a rozhovor sa stal osobnejším.

Nastal deň vladykovej návštevy. 19. júl bol výstupom na Kloptaň. Ráno som pred farou zoznámil vladyku Milana s pánom Alcnauerom. Mohlo by sa

zdať, že to stretnutie a zoznámenie bude len jedným z mnohých oficiálnych podaní si rúk, no nebolo to tak. Vytvorilo sa niečo ako priateľstvo. Dôkazom toho je neustála komunikácia medzi vladykom a p. Alcnauerom počas celého dňa – výstup na Kloptaň, prechádzka po náučnom chodníku i spoločný čas pri čaji na fare. Obaja boli usmiati, zhovorčiví, témy, o ktorých hovorili – prevažne o prírode a športe – boli blízke obom. S úsmevom som poznamenal: „*Treba ísť domov, aby sa manželka nehnevila...!*“ Pri ďalších vladykových návštevách to bolo podobné. Dokonca, keď som bol aj pri iných príležitostiach s vladykom, neustále mi nezabudol pripomenúť: „... a pozdrav aj pána Alcnauera!“

A tak, keď mal prísť vladyka do farnosti a mal som naplánovať opäť inú turistickú trasu, obavy z prípravy opadli, pretože som vedel, že je tu niekto ochotný, skúsený, no i vrcholne erudovaný, niekto, na koho sa môžem obrátiť. Bol to pán Alcnauer!

Ešte jednu skutočnosť by som chcel spomenúť v tomto krátkom obzretí sa späť. Sedím v kancelárii a píšem tieto riadky, no svojím pohľadom periférne vnímam aj dva obrazy, ktoré mi pripomínajú miesto môjho pôsobenia – chrámy v Helcmanovciach a Prakovciach. Prvý som dostal pri príležitosti svojho životného jubilea a ten druhý ako pamiatku na novovybudovaný chrám. Pod obrazom je aj meno autora – Alcnauer. A tak deň čo deň môžem vnímať jeho ľudskosť, priateľskosť, ochotu ...

Čínska bájka hovorí o hospodárovi, ktorý mal veľkú záhradu a v nej rástli pekné stromy. Medzi nimi bol jeden najkrajší, ktorý prinášal najviac ovocia a bol hospodárovým najmilším stromom. Jedného dňa hospodár tomuto stromu povedal:

„*Teba veľmi potrebujem.*“ *Strom sa zaradoval, že má takú výsadu medzi ostatnými stromami. „Ale musím ťa sťať.“*

„Prečo mňa? Zdalo sa mi, že ma máš najradšej, ved' ti prinášam najkrajšie ovocie. Nezáleží ti na mne?“

„Mám ťa radšej ako všetky ostatné stromy, ale preto, že mám rád aj ostatné stromy, musím ťa stať. Súhlasíš s tým?“

„Ak to treba, tak ma zotni.“

„Musím ti ale odrezat' všetky konáre.“

„To nie je možné, strom bez konárov je ako žena bez vlasov. Ale ak to treba, súhlasím aj s tým.“

„To ale nie je všetko. Musím v tebe urobiť otvor.“

„To je ako keby si vyrval moje srdce.“

„Súhlasíš s tým?“

„Ak je to treba, súhlasím aj s tým.“ Hospodár zoťal strom a uskutočnil svoj plán. Urobil z dreva dlhú rúru, cez ktorú privádzal do záhrady vodu. Od tej doby začali všetky stromy prinášať viac ovocia. Strom splnil svoju úlohu. Všetky stromy žili z jeho obety.

Nech táto bájka je odpoveďou aj pre nás, ktorí si tak často kladieme otázku, prečo musel tak nečakane a náhle odísť. Odišiel, ale svojím životom a dielom vytvoril priestor pre iných, aby pokračovali v jeho myšlienkach i práci.

Martin Pavúk

gréckokatolícky kňaz Helcmanovce

Iba strom? Možno... No každým dňom je bližšie k nebu.

Na Kráľovej holi...

Ján Mičovský

44

Laco bol ročník 1946. Bol som na jeho šesťdesiatke, ktorá sa oslavovala v Mníšku nad Hnilcom a pozvanie som dostal aj teraz, keď si Lacko pripísal nové, siedme decénium. Zišli sme sa v nedeľu 28. augusta 2016 v útulnom penzióne Zlatý orol v Helcmanovciach. Prekypovalo to tam Lacovou skvelou náladou, tancom i spomienkami podopretými premietaním fotografií, ktoré pripravila a vtipne komentovala dcéra Janka. Priatelia sme sa poskladali na dva poukazy do Dudiniec, nech má z Lacovho sviatku osoh aj manželka Oľga... Spomínalo sa kadečo a medzi rečou Laco utrúsil, že nikdy ešte nebol na slávnej Kráľovej holi. Toho sme sa chytili – tak teda poďme spolu! Pojdeme hore cez nádhernú Martalúzku, prespíme na Pustom Poli, bude to akurátny darček nášmu priateľovi. A aby neostalo len pri rečiach, hneď sme dohodli aj termín – pojdeme na budúci týždeň v sobotu. Ibaže mne do toho čosi prišlo. „Chodte bezo mňa, alebo to odložme...“, navrhol som. Potešili ma rozhodnutím počkať na mňa.

V piatok 9. septembra sme na Okružlom vrchu pri Slanci robili so štábom košickej televízie reportáž o vyhlásení tamojšieho významného lesníckeho miesta. Keďže prišli aj kolegyně zo zvolenského lesníckeho múzea, ktoré je garantom tohto projektu, rozhodli sme sa im po nakrúcaní ukázať tokajskú oblasť. Na obed sme zašli do motorestu za Veľatami. Nálada bola úmerná krásnemu slnečnému dňu. Miškovi Tomčíkovi, ktorý tam bol vo svojej lesníckej mnohostrannosti za trubača, zazvonil telefón. Vyšiel von.

O chvíľu zazvonil telefón aj mne. Volal Miško.

„Poď, prosím ťa, von.“

Išiel som.

„Mám zlú správu. Veľmi zlú správu.“

???

„Laco Alcnauer zomrel.“

Na Lackovom kare 12. septembra 2016 sme sa rozhodli Lacovu túžbu naplniť. Na Kráľovu hoľu sme vystúpili na jeho počesť 22. októbra 2016. Ľubka Miľanová, Peter Gogola, Jaro Hrubý, Mirko Bača, Miško Tomčík a ja. Na snehom zaviatom vrchole sme upevnili drevenú pamätnú tabuľu, ktorú zhotovil priateľ lesníka Stano Bystriansky. Navzájom sme si tam podpísali a vymenili pamätný list.

Ján Mičovský

Ladislavovi Alcnauerovi na počesť (zľava Peter Gogola, Michal Tomčík, Miroslav Bača, Ján Mičovský, Ľubica Miľanová, Jaroslav Hrubý)

V tieni

45

Vladimír Sajdák

Klenotnica mohutných bukov – Národná prírodná rezervácia Rožok (Vladimír Sajdák vľavo)

Ako začínajúci lesník som sa len ťažko stotožňoval so schematickou obnovou lesa. Problematická obnova jedle a ďalšie nevýhody schematickeho predpisu v pláne ma nútili zamýšľať sa nad zmenou spô-

sobu hospodárenia. Preto keď prišla pozvánka pozrieť sa na vychýrené výberkové lesy na Smolníckej osade, nezaváhal som. Ostal som v nemom úžase, asi tak ako každý, kto tieto lesy navštívil a chcel pochopiť, čo sa tam udialo a stále deje. Zrazu výberkový les nebol zhlukom teórií, kriviek, grafov a vedeckého úsilia, ale „iba“ výsledkom poctivej, tvrdohlavej a vytrvalej práce lesníka. Bol som presvedčený, že toto je cesta, ktorou je potrebné sa uberať.

Naše cesty sa nestretli veľakrát, stačilo to však na to, aby ma svojim prístupom k lesu presvedčil. Bolo mi lesníckou ctou stretnúť tohto jedinečného človeka a lesníka. Nech je jeho večným pamätníkom výberkový les na Smolníckej osade, ale aj každý iný, za vznikom ktorého v trvalom tieni jeho stro-
mov stojí Laco.

Vladimír Sajdák
riaditeľ Mestské lesy Krompachy

UNESCO oceňuje

46

Július Oszlányi

Bolo to dávno, asi v roku 1963, keď som po prvýkrát, ešte ako študent Lesníckej fakulty vo Zvolene, videl počas terénneho seminára výberkové lesy v okolí Smolníckej osady. Pamätám si veľmi dobre: poznatky o výberkových lesoch, hlavne teóriu ich manažmentu, sme ako študenti mali od našich pedagógov, avšak ako vyzerajú v skutočnosti, sme nevedeli. Bolo to preto pre nás aj vtedy veľmi poučné. A to až tak, že som obraz výberkového lesa zo Smolníckej osady nosil vo svojej pamäti stále a nebol som prekvapený ich štruktúrou, ekologickou stabilitou a celkovo zdravím prekypujúcou energiou ani v roku 2017. Bolo to po 54 rokoch, keď som sa do týchto lesov dostal a znova som si mohol potvrdiť, že ekologicky bezchybné a prírode blízke hospodárenie v lesoch je možné aj v našich prírodných podmienkach. Je to dlhodobý proces, ktorý si samozrejme vyžaduje nielen prírodné podmienky, ale hlavne permanentnú, opakovanú a neprerušovanú angažovanosť lesníkov, ktorí v konkrétnom lese hospodária. V prípade lesov pri Smolníckej osade je zrejme, že priaznivá konštelácia lesníkov na všetkých úrovniach, od riadiacej až po výkonnú, prinášala a prináša ovocie v podobe ekologicky stabilných, produktívnych a aj pre laika vzrušujúco pôsobiacich lesov, v ktorých pobudnúť je naozaj okamihom, keď „mŕtvie bôl a slabnú putá, zrak čistí sa, tlak voľneje ...“ (Hviezdoslav).

Schodná cesta

Jozef Špišák

47

Bolo mi potešením na zasadnutí výboru Man and the Biosphere (MAB) pri UNESCO konštatovať nasledovné:

„Slovenský výbor Človek a biosféra oceňuje výsledky uplatňovania prírody blízkeho hospodárenia na Smolníckej osade a považuje takýto prístup k hospodáreniu za ideálny v biosférických rezerváciách“.

Gratulujem a zároveň ďakujem všetkým, ktorí sa podieľali, prispeli teoreticky i prakticky a priamo riadili hospodárenie vo výberkových lesoch pri Smolníckej osade. Výsledok ich práce je obdivuhodný! Lesu zdar!

Július Oszlányi

predseda Slovenského výboru programu UNESCO Človek a biosféra

Je síce pravda, že s Lacom som sa zoznámil len nedávno a nemám veľa zážitkov s ním spojených, no aj tých zopár mi utkvelo hlboko v pamäti. Som presvedčený, a isto nie som sám, že išlo o pozoruhodnú osobnosť, veľkého človeka a tiež významného lesníckeho odborníka. Napriek tomu, že som ho nestihol bližšie spoznať ako človeka, stihol som sa včas zoznámiť s jeho životným dielom, ktoré som si dovoľil rozdeliť do dvoch nosných častí. Prvou je nekompromisné presadzovanie a realizácia prírode blízkeho hospodárenia, čo sa odzrkadlilo na dnešnom stave lesných porastov na Smolníckej osade. Druhou časťou jeho pomyselného životného diela je v mojich očiach odkaz pre budúce generácie v podobe neúnavnej propagácie prírode blízkeho hospodárenia, ako jediného správneho, či vhodného spôsobu hospodárenia. Preto by som sa v nasledujúcich riadkoch venoval predovšetkým výsledkom jeho hodnotného celoživotného snaženia a jeho odkazu pre budúce generácie lesníkov.

Asi najviac ma pri prvom stretnutí s Lacom zaujala jeho nefalšovaná úprimnosť a to, ako otvorene sa dokázal s kýmkoľvek baviť o lese. Nakoľko jeho zaujímal predovšetkým les. Pri myšlienke na jeho prácu a výsledky mi napadá latinské príslovie *„Plus invenies in silvisquam in libris“* - Hľadaj viac v lesoch ako v knihách. Toto si myslím charakterizuje Laca viac ako mnoho ďalších slov. Aj keď bol celý produktívny život „len“ radovým lesníkom (no isto nie obyčajným), myslím si, že svojím neustálym študovaním, pozorovaním lesa a snahou porozumieť jeho zákonitostiam, získal viac poznatkov a ve-

domostí ako viacročným memorovaním v školských laviciach. Obdivuhodná bola jeho schopnosť podať myšlienku prírode blízkeho obhospodarovania lesa jednoducho, niekoľkými slovami, namiesto siahodlhých charakteristík a definícií, ktoré sú aj tak úplne zbytočné. Najúžasnejší bol jeho nákazlivý optimizmus, tvrdohlavosť a trpezlivosť. Laco bol stopercentný praktik, ktorý bol zžitý s lesom a nehral sa na slová a pojmy, ale o jeho odbornosti, hlbokých vedomostiach a životných skúsenostiach svedčí stav lesov na Smolníckej osade. Myslím si, že vďaka týmto jeho vlastnostiam môžeme dnes hrdo vodiť rôzne exkurzie po týchto porastoch. Nebudem asi ďaleko od pravdy, keď poviem, že obdobných objektov, za ktorými stojí predovšetkým jediný človek a jeho zanietenosť, je na Slovensku nemnoho. Tu je ale potrebné doplniť ešte jednu dôležitú skutočnosť, a síce, že lesy na Smolníckej osade sú aj po jeho odchode v dobrých rukách.

Druhou časťou jeho životného diela je odkaz pre budúce generácie lesníkov. Ako som už spomínal, Laco sa snažil vždy každého presvedčiť (aspoň mne sa to tak zdalo) o tom, že prírode blízke hospodárenie je jediný vhodný spôsob obhospodarovania lesa. Vravieval aj to, že to nie je ľahká cesta a bude určite trvať dlho, pokiaľ sa dosiahne to, o čom on sníval, ale musí každý uznať, že niekde začať treba. A ja si myslím, že Laco na Slovensku veľmi výrazne prispel k tomu, aby sa prírode blízke hospodárenie dostalo do povedomia predovšetkým lesníckej, ale aj laickej verejnosti. On dokázal priamo v porastoch, ktoré sám pestovne usmerňoval, že sa takéto pestovné postupy dajú realizovať a jeho výsledky hovoria samy za seba. Je už na každom z nás, čo si z tohto posolstva zoberieme a ako sa sami budeme riadiť pri praktickej realizácii výchovných a obnovných postupov, či si osvojíme „smolnícky“ (Alcnaurov) pestovný a výberkový rub, ako ucelený komplex fytotechniky. Sám vidím, že táto Lacom vytýčená cesta je schodná, len ňou treba vykročiť. No mám pocit, že tento jeho apel na nekompromisné presadzovanie prírode blízkeho hospodárenia v lesoch sa bude oveľa ťažšie realizovať v celoslovenskom meradle, ako sa to realizovalo na Smolníckej osade. A treba povedať aj to, že to nebude komplikovanejšie kvôli prírodným pomerom, ale žiaľ kvôli ľuďom. Ale my, čo sme tomu naklonení, sa o to musíme aspoň pokúsiť.

Viem, je ešte veľa vecí, ktoré by sa dali napísať o živote tohoto výnimočného človeka, ale ja som pokladal za dôležité spomenúť predovšetkým, ako si ho ja pamätám a aký mám názor na pôsobenie Laca Alcnauera.

Jozef Špišák
pestovateľ lesnej správy, Lesy SR š.p.

A pôjde to! (Jozef Špišák)

Cesta do neba

48

Pavol Konečný

O Lesníkovi Lacovi Alcnaurovi som počul neskutočne veľa pozitívnych, ale aj nesúhlasných rečí. Na naše prvé a nakoniec aj bohužiaľ posledné stretnutie som sa tešil. Keď sme prišli na deň Pro Silva v Mestských lesoch Banská Bystrica, tak som tipoval, ktorý to asi bude. Zbadal som lesníka v golfkách s výraznou osobnou charizmou a bol som si na čistom. Niekoľkokrát sme sa počas dňa dostali do vzájomnej diskusie a zjavne sme si asi sadli, lebo pri večeri, keď mal možnosť prisadnúť si ku komukolvek, tak si vybral nás (Miška Čajku, Ivana Durca a mňa). Predebatovali sme na Duchonke celý večer. Pozvali sme ho s Ivanom Durcom na niekoľkodňovú návštevu Obecných lesov Stará Myjava a Mestských lesov Stará Turá. Mali sme dohodnutý termín návštevy, ale už ho Lacko nestihol... Telefonát Michala Tomčíka so správou, že Lacko už nikdy nepríde, ma zastihol v lese pri vyznačovaní ťažby. Ticho som si sadol na peň a venoval mu niekoľko minút ticha. Uvedomil som si, že ho čaká už len jedna cesta – cesta do pomyselného lesníckeho neba.

Laco Alcnauer na mňa pôsobil ako človek hlboko presvedčený o svojej úlohe na lesníckom poli. Po zhladnutí porastov, v ktorých zanechal svoju výraznú a nezmazateľnú stopu, som pochopil: Lacko si svoj pomník postavil za svojho života a to v porastoch pod vrchom Kloptaň.

Pavol Konečný
odborný lesný hospodár, OBECNÉ LESY, s. r. o., Stará Myjava,
Člen výboru Pro Silva Slovakia

Aj tu na Myjave to funguje

Aby večne spievali lesy...

49

Valentín Hvizdoš

Laca Alcnauera poznám takmer päťdesiat rokov, teda od svojich dvanástich rokov. Od chvíle, keď si za manželku zobral Olgu Piskovú, moju sesternicu, a zo susednej obce Mníšek nad Hnilcom sa presťahoval do Helcmanoviec. Ja som ho hneď od začiatku vnímal ako súčasť našej veľkej rodiny. Páčilo sa mi, ako pekne spisovne rozpráva po slovensky, v tej dobe u nás v dedine to nebolo zvykom. Všetci sme rozprávali rusínskym nárečím.

Ako chlapcovi sa mi veľmi páčilo, že ako lesník mal doma pušku, brokovnicu. Ale on poľovníkom nikdy nebol, on bol ochrancom prírody a zvierat. S touto puškou nikdy nelovil. S jeho švagrom Jurajom sme ho občas prehovorili, aby si z tej pušky išiel s nami vystreliť do blízkeho starého kameňolomu. Rátali sme s tým, že ho uprosíme a po jednej rane si vystrelíme aj my. Samozrejme, že sa nám to podarilo, bola to ohlušujúca rana jedna za druhou. To bol teda zážitok, vystreliť si z naozajstnej pušky!

Obdivoval som jeho nadšenie a vytrvalosť pre cvičenie a kulturistiku. Poctivo si plnil svoje tréningové plány opakovanými cvičeniami v domácej posilňovni, ktorú si doma vybudoval z už nepotrebných komory. Pamätám si na visiacu hrazdu, sklupné lavice a množstvo všelijakých čínok rôznej veľkosti poukladaných na zemi. Občas som ho pozoroval, ako cvičí. Snažil sa ma prehovoriť, aby som aj ja začal s cvičením a tréningom, ale kdeže, ja som mal celkom iné záujmy ako šport. Vtedy sa mi zdalo, že dvíhať takéto ťažké činky je celkom zbytočné a namáhavé. Ale to jeho dobre vypracované telo, samý

S televíznym štábom na vrchole Kloptane, zľava: redaktor Leopold Hanzely, kameraman Valentín Hvizdoš, Ladislav Alcnauer a Ivan Fleischer, vedúci Lesnej správy Smolnícka osada.

sval, to sme mu závideli všetci. On bral cvičenie ako bežnú súčasť života, ako nič výnimočné.

Ako študent som chodil k Lacovi počas prázdnin do lesa na brigádu. Boli to fajn brigády. Značili sa stromy. Rúbali sme konáre. Lúpali sa kmene od kôry. Čistil sa les od konárov. Sušila sa a vozila nakosená tráva pre lesnú zver na zimné prikrmovanie.

Na Lacovi sa mi najviac páčilo, že nikdy nezvyšoval hlas a nikdy nekričal. Nikdy som ho za tie dlhé roky nepočul použiť ani jedno škaredé slovo. A nikdy som ho nevidel pod vplyvom alkoholu, snáď len trochu v dobrej nálade pri čaši červeného vína. A to viem, čo hovorím. Počas dlhých rokov, čo ho poznám, sme absolvovali množstvo rôznych rodinných stretnutí, či už veselých, alebo aj tých smutných. Na tých veselých, hlavne na svadbách, sa dokázal veľmi dobre zabávať a hlavne zabávať aj svoje okolie, a to vždy so svojím typickým úsmevom na tvári.

Popri robote v lese mal aj svojho naozajstného koníčka, maľovanie. Maľoval olejom, temperami, akvarelom, uhlikom aj ceruzkou. Ústrednou témou jeho obrazov bola, ako ináč, krajinka a les, a to počas obdobia celého roka. Maľoval rád a maľoval veľmi dobre. Ja som osobne obdivoval z jeho tvorby akvarely, tie boli také svojské, fakt nádherné dielka, oku lahodiace. Mne osobne sa tento jeho štýl veľmi páčil. Vždy som sa tešil na návštevu k Alcnauerovým. V duchu som sa tešil, čo nové namaľované mi Laco ukáže. Niekedy toho bolo naozaj dosť. Pozreli sme si obrázky a otvorila sa večná téma: umenie, kompozícia, farby. Mali sme si vždy o čom porozprávať...

Keď som pracoval ako kameraman v STV Košice, jedného dňa mi redaktor Leopold Henzely, povedal: „Zajtra pôjdeme natáčať do Smolníckej osady. Poznáš Laca Alcnauera?“ Odvetil som mu, že ho samozrejme poznám a že sa veľmi teším na túto výrobu. Na druhý deň nás v Smolníckej osade privítali lesníci Ing. Ivan Fleischer a Ladislav Alcnauer. Vybrali sme sa na obhliadku do lesa. Tam sme sa dozvedeli, že je to les výberkový. Začal som natáčať zábery na všetkých stanovištiach, kde sme sa zastavili. Musím priznať, že sme boli dosť prekvapení stavom lesa. Všade čisto, všade pekne. Urobili sme rozhovory, poďakovali a odišli. Tento príspevok mal po odvysielaní v STV aj patričný ohlas.

To bol prvý príspevok odvysielaný v STV Košice o Lacovi Alcnauerovi a jeho výberkovom spôsobe hospodárenia v Smolníckej osade. Dodnes mám fotografiu z vrchu Kloptaň, kde sme sa všetci štyria vyfotografovali, druhú fotografiu mám z nového dreveného zrubu, ktorý dal Laco postaviť pre potreby lesných robotníkov a turistov ako núdzové ubytovanie.

Neskôr som dostal myšlienku, čo keby sa o Lacovi a jeho výberkovom spôsobe hospodárenia natočil dokumentárny film. Oslovil som môjho priateľa a kolegu, PaedDr. Gabriela Glovackého, či by sa nechcel podieľať na príprave

V Lacovom zrubu

scenáru k dokumentárnemu filmu. Súhlasil. Dokonca sa mu podarilo zorganizovať v Košiciach výstavu Lacových akvarelov na tému krajinka a les. V trojici sme napísali scenár, Gabo, ako píšuci básnik, doplnil scenár o svoje novovytvorené básne na tému Laco a les. Tak vznikol umelecký scenár s názvom filmu Aby večne spievali lesy...

Chcel by som v prvom rade poďakovať za ústretovosť a odbornú pomoc všetkým, ktorí pomohli pri začiatkovej realizácii filmu: Milan Saniga, Rudolf Bruchánik, Ján Mičovský a Jaroslav Kovalčík.

Po natočení výpovedí účinkujúcich vo filme a natočení exteriérov v Smolníckej osade a v Lesníckom skanzene vo Vydrovskej doline pri Čiernom Balogu, som to organizačne nezvládol. Do toho prišla výmena techniky z Full-HD na techniku 4K a práce na filme sa celkom zastavili.

A najmä náhly a nečakaný odchod Ladislava Alcnauera. Rozhodol som sa, že využijem všetok dostupný materiál, ktorý mám o Lacovi. Pomohla mi v tom aj jeho manželka Oľga a poskytla mi z rodinného albumu fotografie, o ktoré som mal záujem. Ďakujem, Oľga. Momentálne pracujem na skompletizovaní a na vydaní elektronického fotoscenára k dokumentárnemu filmu Večne spievajú lesy.

Možno sa raz dočkám a tento film, ktorý ti dlžím, Laco, bude raz skutočnosťou. Veľmi by som si to prial.

Spomienky na Laca mi nikdy nevyblednú, mám ich zaznamenané na osemmilimetrových filmoch, ktoré som natáčal počas rodinných stretnutí. Laco, budeš nám veľmi chýbať. Odišiel si tak rýchlo na cestu, z ktorej niet návratu. Ja už len dodávam: Aby Ti večne spievali lesy!

Valentín Hvizdoš
bývalý kameraman košickej televízie

Rozlúčka

Ján Mičovský

50

Milý Laco,

určite sa pamätáš, ako som Ti občas zvykol žartom povedať, že na to, aby Ti raz lesníci postavili pomník, máš už len jednu povinnosť – zomrieť. Škoda, že si túto povinnosť naplnil tak poctivo a rýchlo, bolo Ťa tu ešte treba. Dnes ma toto moje žartovanie mrzí, no jeho podstata ostáva. Pomník Ti Tvoji vďační lesnícki nástupcovia raz určite postavia a nič na tom nemení ani skutočnosť, že si si pomník už dávno postavil sám - vo svojich lesoch na Osade pod vrchom Kloptaň. Tvoje výberkové lesy, ktorým si vpečatil štyri decéniá výnimočnej, statočnej, húževnatej, bojovnej a pokornej pionierskej poctivej práce, takýmto pomníkom určite sú. Ale sú tu aj iné pomníky, ešte dôležitejšie. Sú nimi ľudia, v ktorých si zapálil porozumenie a vášeň pre citlivé hospodárenie v lese. Ej, kolkí prichádzali z celého Slovenska k Tebe občas aj s ľahkou nedôverou, čože to tam ten Alcnauer má, no už po niekoľkých hodinách stretnutia s Tebou, v Tvojom lese, odchádzali s úžasom – veď je to také jednoduché a múdre, robme to aj my tak! Ale nielen lesnícke Slovensko chodilo za Tebou, ale aj Ty si chodil na celé lesnícke Slovensko, ako skutočný veľvyslanec lesnickej múdrosti a umu. Aj preto dnes za Tebou smutne hučia hory na Horehroní, na Sihle, v Bukovci, na Duchonke, pri Rajci, aj tu vedľa vo Velkom Folkmari...

Prozretelnosť – to bolo Tvoje obľúbené slovo, ktorým si vyjadroval duchovný rozmer nášho bytia – sa teda rozhodla ukončiť Tvoju pozemskú púť. Niet pochybnosti, Laco, či sa Ti to už páči alebo nie, že práve týmto počínom vstupuješ dnes do lesníckeho panteónu. Možno nám to ešte celkom nedošlo, no Ty tam určite patriš. Čaká Ťa tam miesto medzi takými osobnosťami, ako bol Jozef Dekret Matejovie, Ľudovít Greiner, Viliam Rowland, profesor Wilkens. Nech Ťa, prosím, nelákajú tieto vznešené mená, máte spoločné viac ako myslíš. Aj oni počas svojho života často bojovali s neporozumením, či neprajnosťou svojich súputníkov. To je už osud tých, ktorí dovidia ďalej ako ich súčasníci. A Ty si do našej lesníckej budúcnosti dovidel poriadne ďaleko, to je fakt.

Tvoja schopnosť správne dovidieť do lesníckej budúcnosti pramenila z pokory, ktorú si mal pred Matkou Prírodou. Dlhو pozorovať, hlbavo premýšľať a až potom skúsiť múdro konať. To bol základný vzorec pre Tvoju majstrovskú cestu lesom. Sudičky Ti boli pri Tvojej kolíske naklonené a Ty si talent, ktorý Ti darovali, naplno využil. Vďaka nemu si nielen prebudoval k lepšiemu lesy pod Kloptaňou, ale zmenil si aj budúce lesy Slovenska, a čo je možno najdôležitejšie – zmenil si k lepšiemu nás, svojich kolegov.

Milý Laco, v mene všetkých lesníčok a lesníkov, v mene všetkých, ktorých si sa dotkol svojou ľudskosťou a múdrosťou Ti teraz ďakujem za to, že si pre nás bol a ostaneš veľkým vzorom Človečenstva. Dnes si ešte celkom dobre nevedomujeme, o čo Tvojím odchodom prichádzame. Ale už vieme, že budeme pokračovať v Tvojej ceste. Nie je to zdvorilostná fráza pri rozlúčke s Tebou, je to pre nás nevyhnutnosť, ak chceme poctivo a zdravo žiť v poctivej a zdravej krajine. Ako si to sám kedysi krásne napísal - nebude to cesta jednoduchá ani ľahká. Ak však budeme chápať les ako chrám prírody, ako múdre dielo Stvoriteľa, nemôžeme na nej neuspieť.

Lacko, dovol' mi aj osobne - my dvaja sme sa spoznali v októbri 2002 a dnes sa nelúčime. Len využívam túto chvíľu na to, aby som sa mohol skloniť pred Tvojím životom a dielom a s veľkou pokorou vyjadriť životu vďaka za to, že sa môžem nazývať Tvojím priateľom.

Ladislav Alcnauer, znamenitý lesník! Nech nad Tvojou pamiatkou lesy navždy spievajú svoju pieseň. Oni už budú najlepšie vedieť za čo.

Ladislav Alcnauer, znamenitý lesník! Nech nad Tvojou pamiatkou lesy navždy spievajú svoju pieseň. Oni už budú najlepšie vedieť za čo.

Reč Jána Mičovského na poslednej rozlúčke v Helcmanovciach,
12. september 2016

Už je čas, idem.

Ešte chvílu, prosím. Teraz už iste vieš, v čom je podstata...

Ty si asi myslíš, že tu je všetko jasné, však?

Nuž, malo by... nie?

Malo... Prozreteľnosť to zariadila dobre – dáva nám dočasnosť, a ak ju múdro využijeme, získame večnosť. Na chvíľu...

Teda večnosť existuje?!

Existuje – v tehličke, ktorú každý vkladáme do stavby sveta. Ak umiessime dobrú hlinu a vypálime ju tak akurátne, čosi vydrží....

Hmm... Tá tvoja má zvonivý zvuk. A drží pevne...

To nie je také isté, záleží to aj od tých, čo sú okolo nej...

Môžeš byť spokojný, presvedčil si mnohých, ich tehličky držia s Tvojimi. A pribúdajú...

To je dobre, sami dokážeme málo.

Ty si dokázal veľa...

Len som sa snažil načúvať. A možno som mal viac trpezlivosti a aj tvrdohlavosti ako iní. Rád som si dával otázky. Odpovede neprichádzali ani rýchlo ani ľahko. Ale les mi napokon vždy dal odpoveď. Je to múdro zariadené, ak sa naučíme dávať dobré otázky, veľa sa dozvieme.

Asi preto si zašiel tak ďaleko...

Nik nezájde ďaleko. Ani netreba. Hlavne, ak žiješ to, čomu veríš.

No občas k tomu potrebujeme aj pochopenie, ocenenie, nie?

Potrebujeme, len nesmieme po ňom túžiť. Všetko, i nepochopenie má svoju príčinu a význam. Ale ten Jozef Dekret ma potešil...

Kto iný, ako Ty, mal prvý dostať jeho cenu?! Myslel som na Teba, keď som ju navrhol.

To by sa nemuselo všetkým páčiť...

To už prenechaj histórii. A o cenu nejde. Tú najvyššiu, ku ktorej sa dekrét nedáva, Ti udelili ľudia. Pochopili Ťa. A majú radi. Preto budeš ešte dlho žiť – v tých, ktorí mali šťastie spoznať Ťa. Používal si jediný skutočný spôsob, ako sa dá meniť svet k lepšiemu – menil si seba. A potom nás. S humorom, pokorou a múdrosťou si dennodenne robil kroky k lepšiemu svetu – poctivo si spravil to, čo si mal vo svojom batochu naplánované. Niet inej cesty...

Pôjdem už...

Prosím, ešte chvíľočku!!! Tá podstata! V čom je? V tvorivosti?

Tvorivosť je veľký dar. Maľovanie mi vždy prinášalo radosť.

Takže ona?

Nie.

Tak potom čo?

Je čosi ešte väčšie. Hovorí sa o tom v prvom liste Korintánom...

Hovoríš v hádankách...

To nie je hádanka, ale prapodstata.

Tak povedz už.

Láska.

Láska...?

Áno.

A ak ju nestretneme?

Každý ju stretne.

Myslíš... les?

Nie, myslím lásku. Odtiaľto to vidím úplne jasne. Napriek stromom.

Napriek stromom...?!

Budeš sa diviť, večnosť je plná stromov...

To dáme do knihy!

Do akej knihy?

Píšeme knihu spomienok na budúcnosť lesníctva. Na Teba. Prehovárajú tam ľudia, ktorým si vstúpil do života...

Ha, ste naozaj dobrí...

Sme. Ale Ty si lepší.

Idem.

Chod'...

...tu mala kniha našich spomienok končiť.
Majster Život však opäť raz ukázal, že...

...je najlepším režisérom. Medzi organizáciami, ktoré sme ako zostavovatelia oslovili s návrhom na finančnú podporu vydania knihy, bola aj bankobystrická Nadácia EKOPOLIS. Jej riaditeľ Peter Medveď zareagoval na list Petra Gogolu vskutku prekvapivo: „**No konečne budem mať komu odovzdať Alcnauerov text, ktorý máme už desať rokov v nadácii! Prepísala ho kedysi z Alcnauerovho rukopisu moja dcéra. Mičovský bol vtedy členom našej správnej rady a chcel, aby sme ho vydali, len sa na to všetko akosi zabudlo a rukopis ostal u mňa. A keby len rukopis - mám aj originálne Alcnauerove kresby, ktoré k svojmu textu namaloval...**“, odkázal Peter Medveď prekvapenému, no hlavne potešenému Petrovi Gogolovi. Nuž, je to pravda a pre mňa, žiaľ, zahanbujúca. Kedysi v roku 2009 som Lackovi navrhol, aby napísal knihu, v ktorej by priblížil lesnícku podstatu svojho neobvyklého životného príbehu. Laco moju prosbu splnil a ja som potom postúpil rukopis knihy Petrovi Medveďovi s prosbou o jeho prepis i vydanie. Prepis sa vďaka Petrovej ochote i dcére uskutočnil, vydanie z finančných dôvodov nie. Udalosti v mojom pracovnom živote v tom čase nabrali rýchly spád a ja som už potrebnú energiu dotiahnuť vec do konca nenašiel... A napriek tomu, že som sa s Lacom pomerne často aj po svojom odchode z podniku stretal, tento skromný človek mi moju podľnosť nikdy ani slovom nepripomenul...

Ale ako hovorieval Ladislav Alcnauer: všetko je tak, ako má byť! Rukopis sa z hlbín mojej malovernosti vynoril v pravú chvíľu. Chvíľu, ktorá je vhodnejšia, ako keby kniha vyšla pred desiatimi rokmi. Doba predsa len pokročila a výberkový hospodársky spôsob dnes už nik nepovažuje za zábavu pre tých lesníkov, ktorí nemajú nič dôležitejšie na práci. Nuž a práve preto si pokladáme za česť priložiť k nášmu pôvodnému editorskému zámeru Alcnauerov autobiografický príbeh, ktorý svojou autentickou bude iste oveľa viac, ako len doplnkom tejto knihy. Lackov text uverejňujeme s originálnymi kresbami v plnom znení bez úprav, pričom veríme, že sa stane pre čitateľa svojou pôvodnosťou, ako aj spôsobom objavenia dôkazom, že nič nie je náhoda a zázraky existujú. Jeden z nich, ktorým sa nám z večnosti prihovára znamenitý lesník, predkladáme čitateľovi na nasledovných stránkach. Stránkach, ktoré tu vlastne ani nemali byť...

Ján Mičovský

Čierny Balog - cena J. D. Matejovie

Je 14. júl 2007. Na Čiernom Balogu je sviatok. Oslava života, vzdávanie vďaky lesu, chvála prírody, sviatok Dňa stromu. Vydrovskou dolinou znejú fanfáry a dávajú tomuto podujatiu slávnostný ráz.

Čierny Balog

- Cena Jozefa Dekreta Matejovie

Je 14. júl 2007. Na Čiernom Balogu je sviatok. Oslava života, vzdávanie vďaky lesu, chvála prírody, sviatok Dňa stromu. Vydrovskou dolinou znejú fanfáry a dávajú tomuto podujatiu slávnostný ráz. Pri príležitosti Dňa stromu udeľujú Lesy Slovenskej republiky, štátny podnik Banská Bystrica, cenu Jozefa Dekreta Matejovie za rok 2007 lesníkovi Ladislavovi Alcnauerovi. Citát: „**Cena je udeľená laureátovi za dlhoročné mimoriadne úsilie a vynikajúce výsledky pri zavádzaní výberkového spôsobu hospodárenia v lesoch východného Slovenska. Odbornosť, odvaha, húževnatosť, skromnosť a pracovný elán oceneného sú mimoriadnym príkladom všetkých, ktorí sa vydali na cestu čestnej, cieľavedomej práce v prospech lesov Slovenska.**“ Toľko z citátu. Ja som to pochopil i ako ocenenie prírode blízkeho obhospodarovania a výberkového spôsobu ako najjemnejšieho spôsobu hospodárenia. Nastáva obrat a zmena v myslení i v najvyšších štruktúrach štátneho podniku? Chápe väčšina zodpovedných pracovníkov v riadiacich funkciách, že les vekových tried a s tým súvisiace rúbaňové hospodárstvo sa neosvedčilo? Tento spôsob hospodárenia, ktorý mal byť najlacnejší, sa stal najdrahším. Prečo?

Zhruba posledných dvesto rokov sa naše lesníctvo uberalo týmto smerom. Pôvodné jedľobučiny sa menili na rúbaniská, na ktorých prebiehala umelá obnova väčšinou smreka. Prečo práve smreka? Ten vykazoval najlepšie prírastky na drevnej hmote na kvalitných pôdach pôvodných porastov. Ďalšie generácie smreka na tých istých stanovištiach začali pôdu zhoršovať. Pestovné a ťažbové zásahy sa zameriavali na najvyššiu produkciu drevnej hmoty v čo najkratšom čase. Podľa poľnohospodárskeho vzoru sa dreviny rozdelili na hospodárske a plevelné (pionierske, prípravné) a tie sa z porastov odstraňovali. Tieto umelé zásahy sú pre les a jeho ekosystém neprirodzené.

V posledných desaťročiach sa zhoršil stav ovzdušia natoľko, že tieto umelo založené porasty (zväčša smrekové monokultúry) začínajú chradnúť. Vplyvom globálneho otepľovania vznikajú extrémny počasie, víchrice, veľké množstvo zrážok v určitých obdobiach (snehové) striedajú dlhé obdobia sucha. Výsledkom sú vetrové kalamity, snehové polomy a následné hmyzové kalamity - lykožrúta smrekového. Týmto som chcel poukázať na chyby, ktorých sa dopúšťali naši predchodcovia, z ktorých by sme sa mali poučiť. Nech mi vážený čitateľ prepáči, že som si to dovoľil. Neprislúcha mi ich za to odsudzovať, pretože oni to v tej dobe považovali za najlepšie riešenie. Jozef Dekret Matejovie vo svojej dobe presadzoval svoje krédo - zachovať lesy pre potomstvo. V tom čase boli lesy pôvodné. Jeho veľkosť spočívala v tom, že on už vtedy odsudzoval holoruby, bol proti ťažbe v období miazgy.

V súčasnej dobe je pred nami naliehavý problém a cieľ - dopestovať zdravé lesy pre budúce generácie. Najvhodnejším riešením je prírode blízke obhospodarovanie. Z týchto pohnútok vzniklo i hnutie Pro Silva v roku 1989. Týmto problémom pestovania lesa sa v 50-tych a 60-tych rokoch minulého storočia zaoberali významné lesnícke osobnosti ako prof. Hubert Bezačinský, prof. František Papánek, Ing. Jozef Burgan, Ing. Emil Holubčík, ktorí sa snažili zaviesť výberkový spôsob hospodárenia na Slovensku. Prečo sa to v tomto období nepodarilo zrealizovať v prevádzke? Často si kladiem túto otázku. Čiastočnú odpoveď nachádzam v slovách prof. Bezačinského, ktorý povedal: „*Rúbaňový spôsob hospodárenia, ktorý je svojím poňatím blízky poľnohospodárstvu, vyhovuje i menej odborne vzdelanému personálu.*“ To bolo vyslovené pred zhruba 50 rokmi. S odstupom času a po mojej 40-ročnej práci lesníka by som to videl takto: Výberkový les, výberkový hospodársky spôsob, výberkové princípy sa dajú chápať ako zložité (tak je to doteraz formulované a chápané od HÚL až po prevádzku), alebo jednoducho. Ja však po skúsenostiach môžem potvrdiť, že je to spôsob hospodárenia najjednoduchší. Mojou snahou je v tejto útlej knižôčke sa s Vami o moje skúsenosti podeliť. Ako príklad môžu poslúžiť lesy súkromných vlastníkov v Nemecku, Švajčiarsku i u nás na Slovensku, kde vznikli výberkové lesy jednotlivým výrubom stromov.

Mikroregión Dolný Spiš s okresným mestom Gelnica je bohatý svojou baníckou históriou i prírodnými krásami.

Dolina Hnilca a Smolníckeho potoka bola osídlená v 13. storočí nemeckými osadníkmi, odvtedy sa tu datuje rozmach baníctva a činností s tým spojenými, ako huty a hámre. Na bane a huty bolo potrebné drevo, ktorého bol v týchto lesoch dostatok. Boli tu pôvodné jedľobukové porasty, z ktorých sa najväčšia časť zachovala pod Kloptaňou a Zbojníckou skalou v oblasti Smolnícka osada. Nie náhodou si túto časť Volovských vrchov vybrala v rokoch 1946 - 1952 vysoká škola lesnícka, ktorá bola v tom čase v Košiciach, ako svoje školské poľesie. V 50-tych a 60-tych rokoch tu založili výskumné plochy Ing. Burgan a Ing. Holubčík. Z tej doby je známy porast tzv. „Burganova osmička“. (Tomuto porastu sa budem venovať v inej kapitole). Je to obdobie začiatku výberkového spôsobu hospodárenia bývalého Lesného závodu Smolnícka Huta, ktorého súčasťou bolo poľesie Smolnícka osada.

V roku 1961 som ako 15-ročný praktikant pracoval pred nástupom na lesnícku školu na tomto poľesí pri rôznych pomocných prácach. Zameriavali sa na nové zväznice do neprístupných porastov. Bol som ohromený krásou a zachovalosťou lesa. Obrovské buky sa striedali s mohutnými jedľami, boli tu zastúpené javory, štíhle jasene i košaté bresty. Všetko tvorilo nádhernú harmóniu prírodného lesa. Smrek tvoril súvislejšie porasty na hrebeňoch Kloptane a Zbojníckej skaly. Boli to porasty v prevažnej miere umelo založené - vtedy boli pomerne zdravé. Mal som tiež možnosť pracovať s Ing. Holubčíkom na výskumných plochách výberkového lesa. Vtedy som však ešte z toho nič nechápal. To boli moje prvé dotyky s lesom pod Kloptaňou, ktoré sa mi hlboko vryli do podvedomia a ktoré ovplyvnili moje ďalšie smerovanie v chápaní vývoja

v pestovaní lesa. Veľká časť týchto porastov si zachovala charakter blízky prírodnému lesu vďaka citlivým zásahom predošlých generácií lesníkov a ťažšej dostupnosti porastov.

Všetko vyťažené ihličnaté drevo - surové kmene boli odkôrnené pri pni (smrek, jedľa) i v období bez miazgy. Približovanie od pňa až k odberateľovi na Smolnícku osadu (na pílu) sa prevádzalo režijnými záprahmi koňmi, až začiatkom 60-tych rokov prišli prvé pásové traktory. Listnatá ťažba sa vykonávala výlučne v období bez miazgy. To boli sľubné začiatky výberkového spôsobu hospodárenia.

Noc z 24. na 25. novembra 1964 zmenila vývoj hospodárenia v Hnileckej doline. Vichrica, ktorá sa tej noci prehnala, zastavila všetky úmyselné a výchovné ťažby na Lesnom závode Smolnícka Huta, Margecany, Stará Voda. Spracovávanie kalamity a následná kalamita lykožrúta smrekového trvala niekoľko rokov. Na ničenie lykožrúta sa vtedy okrem klasického odkôrňovania napadnutých smrekov začal používať prášok DDT. Ten mal ďalekosiahle neblahé následky na lesný ekosystém. Lykožrút smrekový bol veľmi rýchlo zlikvidovaný. Žiaľ Bohu, pod Kloptaňou a Zbojníckou skalou na dlhú dobu zmlkol spev vtákov. Podobné nežiaduce účinky na prírodu a všetko v nej žijúce mali i prípravky ako IPSOTOX. To sú názorné príklady, ako pôsobia nedomyslené rozhodnutia, ktoré majú slúžiť na okamžité účinky v lese a pritom sa zabúda na vzťahy organizmov v prírode. Po spracovaní vetrovej kalamity z r. 1964 a jej následkov upadá výberkový spôsob hospodárenia na Smolníckej osade do zabudnutia.

Tak som nazval svoje začiatky v lesníckej prevádzke po ukončení LVŠ - Revúca, SLTŠ - Liptovský Hrádok a po absolvovaní základnej vojenskej služby.

Učňovské roky - 1968 až 1978

Tak som nazval svoje začiatky v lesníckej prevádzke po ukončení Lesníckej učňovskej školy v Revúcej, Strednej lesníckej technickej školy v Liptovskom Hrádku a po absolvovaní základnej vojenskej služby.

V januári 1968 nastupujem na lesný obvod Urbariát, na poľesi Helcmanovce. Bol to obvod o výmere 800 ha. K lesnému obvodu patrilo i 200 ha lesa pod odbornou správou, boli to pasienkové lesy JRD Helcmanovce. Drevinové zloženie tvoril v prevažnej časti buk, potom boli zastúpené dreviny hrab, v menšej miere jedľa, smrek tvoril umelo založené porasty. Polovicu porastov tvorili lesy, ktoré vznikli z výmladkov. Keď kúpila Urbárska spoločnosť Helcmanovce lesy od grófa Csákyho, tak kúpila les bez stromov. Niektoré plochy boli umelo zalesnené smrekom, no na väčšine územia les rástol sám.

Vedomosti získané v škole som začal uplatňovať v prevádzke, nie vždy sa to podarilo. Ťažbová činnosť bola zameraná na prierberky listnaté, ihličnatá ťažba pozostávala vo väčšej miere spracovaním náhodnej kalamity smreka. Koniec 60-tych rokov bol v lesníctve poznamenaný rozvojom mechanizácie. Prestali sa používať v ťažbe ručné pily. Nahrádzali ich jednomužné motorové pily STIHL, HOMELITE. V približovaní dreva pásové traktory vystriedali špeciálne lesné kolesové traktory (ŠLKT). Odvoz dreva sa tiež zmechanizoval. Ručné nakladanie výrezov a rovnaneého dreva postupne nahradili navijaky a neskôr hydraulické ruky.

Na lesnom obvode Urbariát sa začala budovať odvozná cesta a zväznice. Hlavnú náplň práce v tomto období tvorila pestovná činnosť. Bolo potrebné výchovnými - pestovnými zásahmi postupne pretvárať výmladkové porasty. Ďalšou úlohou bolo zalesniť de-limitované plochy starých lúk a pasienkov, ktorých sa vzdalo JRD.

Inou činnosťou, s ktorou bolo potrebné sa vysporiadať, boli prevody. Jednalo sa o porasty, ktoré sa nachádzali ako enklávy medzi poľnohospodárskou pôdou. Boli to porasty poškodzované pastvou dobytka a krádežami dreva.

Teraz by som sa zaoberal jednotlivými činnosťami.

Umelá obnova spočívala v jamkovej sadbe. Dreviny sa zalesňovali podľa predpisu lesného hospodárskeho plánu (LHP) v spone pre jednotlivé dreviny. Niektoré plochy boli zarastené brezou, čiastočne lieskou, hrabom. Zalesňovalo sa na celej ploche, ktorá bola predpísaná i na plochy pod brezu, liesku, hrab.

Poučenie - každú plochu určenú na umelú obnovu je potrebné prehodnotiť.

- Posúdiť stav a kvalitu brezy, hraba - vhodnosť na ďalšie pestovanie.
- Nekvalitné jedince vyrúbať a podsadiť len uvoľnené miesta stanovištne vhodnými drevinami v hlúčikoch.
- Plochy zarastené lieskou je potrebné dôkladne zväziť podľa výmery (ekonomické hľadisko). Ak sú to malé plochy, ponechať na sukcesiu.

Pestovné ruby v listnatých porastoch: prevaha buka. Tie sme vykonávali koncom 60-tych a začiatkom 70-tych rokov výlučne ručným náradím - sekera, ručná píla. Odstraňovali sme podúroveň. Z úrovne nekvalitné kmene a predrastlíky. Tieto výchovné zásahy sa prevádzkali v mladinách i v spodnej vrstve dvojvrstvových porastov. Košaté jedince, ktoré by spílením poškodili mladinu, sme krúžkovali. Každý pestovný rub som vyznačoval črtákom. Ak sa v poraste nachádzala breza, jarabina, rakyta, tie sa odstraňovali.

Na doplnenie - v tých rokoch sa pokusne robili chemické prezávky natieraním spodnej časti kmeňa. Vďaka Bohu, že len pokusne.

Poučenie: Podrobnejší rozbor urobím v kapitole „Pestovanie buka výberkovým spôsobom“.

Teraz len krátke zhodnotenie:

- podúroveň ostáva
- z úrovne odstraňujeme nekvalitné jedince
- odstraňujeme rozrastlíky

- d) kvalitné predrastlíky nechávame
- e) kvalitné brezy, jarabiny, osiky ponechávame

Takto vykonávané pestovné ruby sú ekonomicky výhodné, zohľadňujeme rastové schopnosti drevín.

Prevody boli v tých rokoch akýmsi módnym trendom. V niektorých prípadoch mali svoje opodstatnenie. Bola to však veľmi nákladná činnosť a nie vždy boli výsledky úmerné vynaloženej námahe a prostriedkom.

Ga prevodov k prebierkam - 1978 - 1980 -

Lesný obvod s prekrásnym názvom „Strieborná“ sa nachádza v Perlovej doline pod Kojšovskou hoľou.

To bolo moje prechodné pôsobisko v čase keď sme sa s rodinou presťahovali do okresného mesta Gelnica kde manželka učila na základnej škole. Zotrval som tu necelé tri roky od leta 1978 - do decembra 1980.

Za túto dobu som však získal cenné skúsenosti - Niektoré i dosť trpké. Nadviazem na predchádzajúcu časť a budem pokračovať problematikou - PREVODY. Tu, na novom pôsobisku, stála predo mnou úloha daná predpisom lesného hospodárskeho plánu - prevod porastu holorubmi v striedavých pásoch. Mal som však určité skúsenosti a šiel som inou cestou.

Lesný obvod s prekrásnym názvom Strieborná sa nachádza v Perlovej doline pod Kojšovskou hoľou. To bolo moje prechodné pôsobisko v čase, keď sme sa s rodinou presťahovali do okresného mesta Gelnica, kde manželka učila na základnej škole. Zotrval som tu necelé tri roky, od leta 1978 - do decembra 1980. Za túto dobu som však získal cenné skúsenosti. Niektoré i dosť trpké. Nadviazem na predchádzajúcu časť a budem pokračovať problematikou - PREVODY. Tu, na novom pôsobisku, stála predo mnou úloha daná predpisom lesného hospodárskeho plánu - prevod porastu holorubmi v striedavých pásoch. Mal som však určité skúsenosti a šiel som inou cestou.

Prešiel som si celý porast, aby som zistil, v akom je stave. Potešilo ma, že je tu dostatočný počet jedincov buka, duba, jedle, v hrebeňovej časti smrekovec i kvalitné hraby zo semena. Rozhodol som sa pre prebierku so zámerom uvoľniť koruny najkvalitnejším jedincom. Zároveň sa porast rozčlenil približovacími linkami zhruba 30 m vzdialených od seba a širokých 2 - 2,5 m. Táto šírka postačovala. Vyťažené stromy sa približovali koňmi na zväznicu.

O rok na to bola na tejto lesnej správe previerka LHP. Tej vonkajšej však predchádzala kancelárska. Samozrejme, že tento porast bol vybraný na kontrolu. Predseda komisie pred vstupom do porastu čítal z predpisov LHP a rôznych zákonov čísla, paragrafy, ktoré ma nikdy nezaujímali. Okrem iného i to, citujem: „Ak sa v poraste nenachádza dostatočný počet nádejných jedincov... ďalej asi v tom zmysle - lesná správa dostane toľko trestných bodov, že bude nevyhovujúca.“ Vedúci lesnej správy zbledol, celá komisia ostala v pomykove, len vedúci výroby, pán Ing. Rendoš (priateľ Michal, tak sme ho volali) a ja sme boli kľudní. Pretože porast sme spolu prešli pred a po ťažbe. Vyznačovanie som robil sám. Komisia

porast prešla, na konci bol úsmev, gratulácie a plusové body pre LS Gelnica.

Keď už hovorím o previerke LHP, tak mi nedá nespomenúť veselú príhodu, ktorá má však hlbšie pozadie. Pokračovala previerka LHP do ďalšieho porastu, cieľ kontroly - prerezávka. Prichádzame k smrekovej mladine, kde bol vykonávaný zásah v súlade s predpisom - až na jednu vec. Nad vrcholcami smrečkov sa vypínalo hrdo niekoľko briez. Ich lístie už naberalo zlatistú farbu - nádherný pohľad a symbióza. Lenže v tejto dobe ponechanie brezy alebo ostatných tzv. plevelných drevín bolo priam trestným činom. Komisia vyriekla verdikt - trestné body. Aby som zachránil brezy a aby neboli trestné body, tak hovorím predsedovi komisie, pánovi Mrvíkovi: „Pozrite na tieto brezy, aké sú krásne, viete, ja maľujem krajinky. Keď namaľujem obraz, potom ich dám zrúbať.“ Najviac sa môj návrh zapáčil vedúcemu výroby, pánovi Rendošovi, a povedal: „Dobre, priateľu, ten obraz bude pre mňa.“ Brezy ostali žiť, trestné body sa nedávali. Neskôr počas jesene som urobil skicu i akvarel, no na plátno som to ešte nedal. Prešlo niekoľko mesiacov, brezy rastú ďalej a pán Rendoš sa ma spytuje: „Ta priateľu, máš už ten obraz namaľovaný? Bo ja zomrem a obraz nebude, bo ja znam, že brezy si neodrubal.“ Svoj sľub som splnil čiastočne - obraz som namaľoval a venoval priateľovi Michalovi, krásne brezy ostali, aby potešili turistov, ktorí prechádzajú na Kojšovskú hoľu chodníkom.

Tým som chcel poukázať na to, aké sú niekedy zákony a predpisy nedomyšlené. Ako nám chýba pokora k prírode.

Členenie drevín na hospodárske a plevelné spôsobilo to, že sme vytvorili umelé porasty málo odolné. Prejavilo sa to v súčasnosti v smrekových monokultúrach, kde sa na ich záchranu, podľa môjho názoru, zbytočne vyhadzujú obrovské náklady na vápnenie a tzv. revitalizáciu. V týchto porastoch chýba tá breza, osika, vo vyšších polohách jarabina, tie by zadarmo zlepšili stav pôdy svojim opadom lístia, zlepšili by stabilitu porastov a pri terajšom rozpade smrečín pomáhali pri obnove a premene porastov k návratu pôvodných lesov. Poučenie pre budúcnosť: „**Dajme každému stromu možnosť, aby v lese splnil svoje poslanie. Snažme sa les chápať ako Božie dielo.**“

Okrem prevodov a pestovných rubov som pracoval i na vyznačovaní prebierok. O realizácii v jednom poraste by som sa rád zmienil. Išlo o porast vo veku 50 rokov v nadmorskej výške 700 m,

v prevažnej miere zastúpené smrekom, ojedinele jedľou. No ale v akom stave bol porast? Nachádzalo sa tu veľké množstvo suchárov, najviac v podúrovni. To nasvedčovalo tomu, že tu bola výchova zanedbaná, alebo sa na porast pozabudlo? Neprislúcha mi obviňovať predošlých lesníkov, len chcem poukázať na to, že i do takého stavu sa niekedy les dostáva. Niekedy sa to stáva pri častej zmene a striedaní lesníkov. Chcem však hovoriť o inom, o tom, ako som pristupoval k vyznačovaniu a k realizácii ťažbovej činnosti.

Najnutnejšie bolo porast rozčleniť približovacími linkami. Existovala tu jedna stará cesta, ktorá šla po vrstevnici, mierne klesala, takže sa k nej vhodne začlenili linky o šírke 3 m a na vzdialenosť zhruba 30 m. Porast mal výmeru necelé 4 ha, sklon bol zhruba 20 %, takže dobrý terén. Pri vyznačovaní som sa zameriaval na rozpájanie korún v úrovni. Prvoradé hľadisko však bol zdravotný výber. Boli tu stromy, ktoré trpeli červenou hnilobou jadra, tá má asi pôvod z bývalej pastvy dobytká, pretože to bol porast umelo založený na bývalej pastvine. Niektoré smrekky trpeli hnilobou vplyvom lúpania vysokou zverou, ale tých bolo málo. Porast som vyznačil a začali sme s ťažbou. Najprv sa vyťažili približovacie linky a potom sa postupne ťažili všetky vyznačené stromy a všetky sucháre. Sucháre z podúrovne, ktoré tvorili hmotu nehrúbia sme zrezávali a dávali na hromady. Uhadzuje sa i haluzina po ťažbe. Po zásahu vyzeral porast ako lesopark.

Na preberanie prác chodili pracovníci z ústredia LZ Margecany (v tom čase to bol veľký lesnícky závod, ktorý vznikol zlúčením bývalých závodov Smolník, Stará Voda, Margecany). Naším „patronom“ bol vtedy „priateľ Michal“ - pán Ing. Rendoš. Bolo to začiatkom novembra 1980, typické dušičkové počasie. Cez Kojšovskú hoľu, ktorá má nadmorskú výšku nad 1200 m sa prevažovala hmla a my kráčame na Zdubisko smerom k Palcarke k cieľu kontroly preberania prác prevedenej prebierky. Vchádzame do porastu a nezabudnem na slová pána Rendoša: „Priateľu, dobre to vyzerá, len sa modlime, že by nenapadal ťažký sneh.“

Je podvečer pred Katarínou, začína pršať. Dážď sa postupne mení na sneh. Do rána nasnežilo zhruba pol metra ťažkého snehu. Prvá moja myšlienka - vydržal porast na Palcarke? Kráčam hore Perlovou dolinou a už vidno pozohýnané jelše, rakyty, brezy až k zemi, niektoré zlomené, na niektorých jedliach sa belejú kýpte odlomených vrcholcov. Každým krokom vyššie ma začína naplňať zlá predtucha. Postupujem od Grendzevskej píly hore svahom po-

maly, kde tu sa ozve výstrel. Nie, to nie je výstrel, to vrcholce jedlí sa lúčia so životom a padajú k zemi do snehu, ktorý ešte poletuje. Vchádzam, brodím sa do porastu. Obraz, ktorý vidím, prekonal i moje najčernejšie myšlienky. Zlomy, vývraty. Čerstvé zlomy a ich pahýle pripomínajú časti ulomených krížov ako memento. V hrdle úzkosť, v očiach slzy, bezmocnosť. Prečo? To bola moja prvá myšlienka. Kde sa stratil nádherný lesopark?

S odstupom času začínam chápať súvislosti. Začínam si klásť otázky v zmysle, kde som urobil chybu? Čo je potrebné robiť, aby sme zmiernili alebo predišli takýmto katastrofám? Ako usmerniť pestovanie a ťažbovú činnosť? Teraz, keď píšem tieto stránky, ubehlo od tejto udalosti 29 rokov.

Ponaučenie:

- A.** a) Za moju chybu považujem, že som jediným zásahom odstránil všetky nevhodné zložky porastu.

- b) Ako by som postupoval teraz?

- Pri vyznačovaní by som vyhľadával len najkvalitnejšie stromy, a tým by som uvoľňoval koruny.
- Spracovali by sa i sucháre z úrovne.
- Všetko ostatné by ostalo bez zásahu.

- c) Ďalej si kladiem otázku, vydržal by porast nápor snehu po takomto zásahu? Moja odpoveď nie je jednoznačná ani po toľkých rokoch. Prečo?

- V tomto konkrétnom prípade mala vplyv na zlomy i červená hniloba.
- Môžem však s istotou povedať, že škody by boli menšie.

Prečo?

- Pretože sneh sa na suchároch neudrží a tie robia istú oporu živým stromom.

- B.** a) Chyby, ktoré sa stali predtým a ktorých je sa treba vyvarovať (Viac sa o tom zmienim v kapitole o pestovných ruboch).

- b) Poukážem len na niektoré, ktoré považujem v tomto prípade za dôležité:

- Umelo založená plocha, prevažne smrek.
- Pri pestovných zásahoch sa odstránila breza.
- Pri výchove porastu slabé alebo žiadne zásahy v úrovni.

Takých a tomu podobných porastov vznikalo v tomto období pomerne dosť. Preto sa nemôžeme čudovať a bedákať, nadávať na lykožrúta. Chyby hľadajme vo výchove porastov v predchádzajúcich rokoch, ktoré sú, žiaľ Bohu, ešte dosť nedocenené. V kvalite vykonávaných pestovných rubov v mladinách, ktoré vznikajú na kalamitných plochách vidím budúcnosť našich lesov.

Koncom roka 1980 dostávam ponuku od vedúceho lesnej správy v Mníšku nad Hnilcom. Uvoľnil sa lesný obvod Lenivá na Smolnickej osade. Bez rozmýšľania som súhlasil. Splnil sa mi sen pracovať na Smolnickej osade. Končím v Perlovej doline, neutekám pred kalamitou, ktorá tu padla koncom novembra. Ten ťažký sneh postihol i oblasť Smolnickej osady a celej Lesnej správy Mníšek, pod ktorú osada patrila. Lúčim sa so spolupracovníkmi z LS Gelnica a vraciam sa do rodnej obce pod Kloptaň, Zbojnícku skalu, pod Ostrý vrch - domov.

Doma i vtáci krajšie spievajú - Smolnícka Osada 1981 - 1987

„Vitaj doma, čaká ťa 25 tisíc kubikov kalamity, to je predbežný odhad“ takto ma privítal začiatkom januára 1981 na Lesnej správe Mníšek jej vedúci, pán Ondrej Viežba. On ma tiež vítal na praxi v roku 1961 - 62 vo funkcii vedúceho poľesia Smolnícka osada. Vedel som, čo ma čaká. Že to budú náročné roky.

V Doma i vtáci krajšie spievajú - 1981 až 1987

„Vitaj doma, čaká ťa 25 tisíc kubikov kalamity, to je predbežný odhad“, takto ma privítal začiatkom januára 1981 na Lesnej správe Mníšek jej vedúci, pán Ondrej Viežba. On ma tiež vítal na praxi v roku 1961 - 62 vo funkcii vedúceho poľesia Smolnícka osada. Vedel som, čo ma čaká. Že to budú náročné roky. V oblasti Smolníckej osady boli vtedy štyri lesné obvody, každý o výmere nad 700 ha.

Tak som vykročil z budovy lesnej správy, ktorá je na opačnom konci dediny smerom ku Švedláru. Bol studený januárový deň, pod nohami vŕzgal sneh. Prechádzam križovatkou v Mníšku smerom na Smolník, a tu stretávam strýka Gašpara Wencela, vtedy 75-ročného na svoj vek statného dôchodcu, ktorý celý svoj život pracoval ako drevorubač v lesoch pod Kloptaňou a Zbojníckou skalou. Pozdravil som ho a on ma víta takýmito slovami: „Vitaj synček, vrátil si sa domov? Doma i vtáci krajšie spievajú.“ Tieto jeho slová sa mi hlboko vryli do pamäti, v ťažkých chvíľach mi boli prameňom sily. So strýkom Gašparom sa stretneme v ďalších kapitolách.

V kancelárii na Smolníckej osade stretávam svojich kolegov, všetci traja sú starí ostrieľaní kozáci. Najstarší je Laco Tillisch, môj prvý lesný učiteľ začiatkom 60-tych rokov, odborník v ťažbe a manipulácii dreva. Ďalej je to Jano Póhly, čestný a poctivý lesník. Štefan Franko, starý praktik a večný hundroš. Ja som od nich v tom čase o generáciu mladší. Bola to pre mňa veľká výhoda. Mal som sa s kým poradiť a čerpať z ich životných skúseností. Mal som vtedy 34 rokov a za sebou 13 rokov lesníckej činnosti a už určité skúsenosti. Laco Tillisch mi poradil, kde je najviac kalamity, kde mám začať s ťažbou, kým si poprechádzam úsek. So spracovaním kalamity sa nabehlo hneď od začiatku roka. Podmienky boli dobré, snehu bolo asi 30 cm. Nebol odmäk, na približovanie ideálne

podmienky. Kalamitné drevo, ktoré sa ťažilo, boli väčšinou jedľové zlomy, spodná časť bola zdravá, preto sa priamo približovalo ŠLKT k odberateľovi na pílu na Smolníckej osade. Nekvalitné a nevhodné na piliarsku guľatinu ostalo na našom odvoznom mieste. To bola veľká výhoda, ak boli dobré snehové podmienky, po ekonomickej stránke.

Potom, ak sa rozbehla ťažbová činnosť, som začal postupne prechádzať porasty a spresňovať stav snehovej kalamity. Čo som zistil? Kalamita bola roztrúsená po celom lesnom obvode Lenivá. Boli to jednotlivé zlomy, odlomené vrcholce jedlí, ojedinelé vývraty, smrekové sucháre jednotlivé alebo malé podkôrníkové ohniská.

Opatrenia, ktoré bolo potrebné vykonať:

- a) Určiť naliehavosť spracovania
- b) Potreba nových zväznic - sprístupnenie porastov
- c) Rozčlenenie porastov približovacími linkami
- d) Využitie roztrúsenej kalamity na prebudovu na výberkový les

Realizácia prijatých opatrení:

- a) Veľkou výhodou pri tom stave kalamity bola skutočnosť, že bolo zanedbateľné množstvo smrekových polomov atraktívnych pre podkôrny hmyz. Spracovávalo sa postupne podľa dostupnosti porastov.
- b) Na tomto lesnom obvode bola predbežne nahlásená snehová kalamita 25 000 m³. Pri takom množstve kalamity nadriadené orgány - závod, podnik reagovali dosť pružne, za čo im patrí vďaka.

Magické slovo - kalamita - čo všetko dokáže ovplyvniť? Ako sa dá využiť, dokonca zneužiť! (Spracovaním hlavne smrekovej, následne kôrovcevej kalamity sa budem zaoberať v kapitole Kloptaň - spracovanie kalamity).

Zväznice, ktoré sa v tomto období vybudovali, boli dobrým predpokladom k budúcemu výberkovému hospodáreniu.

- c) Keď som začal s rozčleňovaním porastov približovacími linkami, volil som vzdialenosť medzi nimi na dve výšky stromu, čo predstavovalo 50 – 60 m, čo sa neskôr ukázalo, že je to ďaleko. Šírka liniek bola zhruba 3 m. Neskôr sme začali robiť linky na 30 - 40 m vzdialené. Táto šírka pracovných polí sa i v súčasnosti zdá optimálna.

- d) S odstupom času hodnotím túto roztrúsenú kalamitu jednotlivých stromov pozitívne v tom smere, že zastavila úmyselné obnovené ťažby. Čitateľ sa bude pýtať, akú to má logiku, keď lesník chváli kalamitu?

Lesné hospodárske plány (LHP) predpisovali na Smolníckej osade v rubných porastoch holoruby na striedavých pásach i v porastoch, ktoré chceli naši predchodcovia pestovať výberkovým spôsobom. Za tú dobu platnosti LHP do príchodu snehovej kalamity už boli rozpracované porasty v oblasti Zbojníckej skaly, čiastočne pod Kloptaňou i na lesnom obvode Hohal. Na Lenivej boli rozpracované len tri porasty v Hoppovej doline. Boli to porasty, na ktoré si pamätám ako praktikant z r. 1961 - 62, najstaršie na Smolníckej osade. Svojou štruktúrou mi pripomenuli Baďinský prales. Kde sa vytratila lesnícka česť, hrdosť, pokora, úcta k predchodcom, propagátorom myšlienok výberkového lesa na Smolníckej osade k Ing. Burganovi a Holubčíkovi, všetkých, ktorí zostavovali LHP i tých, ktorí to schválili? Preto je taký môj postoj k tejto tzv. snehovej kalamite, asi zasiahla vyššia moc. (Pán Boh sa už na to nemohol pozeráť, tak zasiahol).

Spracovaním kalamity jednotlivých stromov sa zlepšil prienik svetla do spodných vrstiev porastov, čo vytvorilo možnosť prirodzeného zmladenia a dal základ prebudovy na výberkový les. Umelá obnova nebola potrebná.

Listnatá ťažba verus kalamitná ihličnatá:

Okrem spracovania ihličnatej kalamity musela lesná správa plniť dodávky listnatej hmoty na expedičný sklad, hlavne buka. Tu začínajú problémy, ktoré pretrvávajú niekoľko rokov. Dostal som hneď v januári po mojom nástupe na Lenivú popri spracovaní kalamity ťažbu buka. Ešte som sa ani poriadne nerozhliadol a svoju pozornosť som mal zameranú na polomy, vývraty, v tom čase pomerne kvalitné drevo čo najskôr dostať z lesa na odvozné miesto. Bol to prvý šok, s ktorým som sa musel vyrovnáť. Samostatný technik pre ťažbu, Edo Mláka, zhodou okolností môj bývalý vedúci poľesia počas môjho desaťročného pôsobenia na poľesi Helcmanovce na lesnom obvode Urbariát mi hovorí: „Pozri, dodávky dreva pre odberateľov boli schválené a dohodnuté a za taký krátky čas to nemôžeme zmeniť. Ide hlavne o prvý štvrťrok a ten musíme splniť.“

Edo bol známy tým, že sa veľmi dobre vyznal v papieroch (LHP,

evidencia, výkazy) a bez dlhého premýšľania splnil predpisy a nariadenia. Mal výbornú pamäť na čísla. Ak bolo treba niečo nájsť alebo opraviť v papieroch, pre neho to bola maličkosť. Ja som spočiatku namietal, že nie je rozumné rúbať buk, keď máme také množstvo ihličnatej kalamity, nech to rieši lesný závod v Margecanoch na úrovni podniku v Košiciach (boli sme v tom čase podnik Východoslovenské štátne lesy), veď nech presunú ťažbu listnatej hmoty na lesné závody v listnatej oblasti. Nepochodil som. Edo už mal vybratý porast, hneď aj listoval v predpisoch LHP:

„*Je to porast 56. Predpis tam je obnova maloplošným holorbom, potreba založiť 3 východiská široké na výšku porastu. Zajtra ráno pôjdeme spolu a vyznačíme okraje rúbanísk*“, povedal Edo. A tak sa i stalo.

Porast 56 sa nachádza smerom od odvoznej cesty na Smrekový vrch po odvoznú cestu na odvozné miesto Nový sklad, priemerný sklon terénu je 60 %, polovica porastu predstavuje sklon až 70 %. Ťažký terén.

Drevinové zloženie - jedľa a buk sú hlavnými drevinami.

Realizácia prác v poraste:

Času na dlhé uvažovanie bolo málo. Hneď po vyznačení východísk sme sa dohodli na postupe prác.

- a) Porast mal šírku medzi odvoznými cestami priemerne 200 m. Vyťažené kmene zo spodnej a vrchnej časti bolo možné priblížiť priamo ŠLKT.
- b) Ostávali prostredné časti porastu, niečo sme sa pokúšali púšťať gravitačne. Snehové podmienky boli dobré, ale dochádzalo k poškodzovaniu, lámaniu, rozštiepeniu spúšťaných kmeňov. Nebolo to vhodné riešenie.
- c) Riešením bolo sprístupniť porast zväžnicami (tzv. perami). To sa podarilo, hneď bol k dispozícii malý buldozér, s ktorým sme vybudovali 2 perá o šírke 3 m. Neskôr sa porast sprístupnil treťou zväžničkou.
- d) Po vyťažení a vyblížení drevnej hmoty z pásov sa pripravila plocha pre umelú obnovu.
- e) Prirodzené zmladenie predstavovali semenáčky buka, trochu jedle. Porast pred ťažbou bol zapojený, neboli vytvorené predpoklady pre prirodzenú obnovu.

- f) Umelá obnova pozostávala zväčša zo štrbinovej sadby sadzacom drevinami jedľa, smrek, smrekovec.

Prv ako sa budem zaoberať zhodnotením prác v danom poraste, sa chcem zmeniť o vtedajšej dobe.

Je to obdobie charakterizované tzv. rekordérskym hnutím. Čo to znamená? Vyhodnocovali sa pracovné skupiny v ťažbovej činnosti, pestovnej, odvoze dreva, vyhodnocovali sa lesné správy, lesníci podľa objemu vykonaných prác. Dávali sa socialistické záväzky, zakladali sa komplexné čaty v ťažbe a približovaní dreva, kde bolo cieľom, aby sa drevo, ktoré sa vyťažilo i priblížilo na odvozné miesto a tam aj zmanipulovalo.

Lesná správa, ktorá mala najväčšie ťažby, najväčší rozsah zalesňovacích úloh a na ne nadväzujúce ošetrovanie a ochranu kultúr, následné výchovy porastov, bola hodnotená ako najlepšia.

K tomu sa prispôsobila i HÚL pri zostavovaní LHP - rúbaňové hospodárstvo malo zelenú. Preto znovu pripomínam, že ten ťažký sneh spôsobil, aby sa šlo do porastov a doslova hľadať a zbierať jednotlivé polomy a vývraty.

Pozitívom toho obdobia na našom lesnom závode bola skutočnosť, že listnatá ťažba sa skutočne vykonávala v období výlučne bez miazgy. Na konci apríla sme nesmeli mať na odvoznom mieste ani m³, ani jeden výrez bukovej guľatiny. Drevospracujúce závody ako boli Bučina Zvolen alebo Bukóza Vranov mali svoju technológiu a skladovacie priestory (bazén, kropiace zariadenia) usporiadané tak, aby nedošlo k zapareniu a znehodnoteniu drevnej suroviny.

Ďalším pozitívom bolo, že priamo odberateľ (v našich podmienkach z Bukózy Vranov) prichádzal na naše odvozné miesta a odbíjal svojou ciachou „lúpačku“ (rozumej výrezy I. a II. triedy určené na krájané a lúpané dýhy), aby sa zhodnotila najkvalitnejšia drevná hmota. Pamätám si na slová vtedajšieho riaditeľa závodu Margecany, pána Ďurkoviča: „*I pre jeden výrez lúpačky sa oplatí poslať nákladné auto na odvozné miesto.*“ (Za jeho pôsobenia to boli automobily Praga V3S).

Tento spôsob hospodárenia vyžadoval i vysoké náklady na pestovnú činnosť. Lesné škôlky, umelá obnova, ochrana kultúr zamestnávala veľký počet pracovníkov. Čo v tejto dobe znamenalo zamestnanosť v našej bývalej „hladovej doline.“

Tu musím znovu pripomenúť - rúbaňový spôsob hospodárenia a následne les vekových tried, ktorý mal byť najlacnejším, stáva sa najdrahším! A teraz už k samostatnému hodnoteniu porastu 56 z dnešného pohľadu.

Poučenie:

Ako by som k tomu porastu pristúpil teraz?

- a) porast by som sprístupnil zväznicami (ako to bolo i zrealizované) a rozdelil na pracovné polia široké 30-40 m oddelené približovacími linkami, ktoré slúžia na spriehľadnenie porastu. V miernejšom teréne časti porastu budú slúžiť svojmu účelu. V strmších svahoch sa ŠLKT pohybuje len po zväznicách.
- b) Zmena hospodárskeho spôsobu - z holorubného na výberkový spôsob jednotlivý.
- c) Výhody:
 1. Odpadá umelá obnova a ostatné náklady na ochranu kultúr a následnú výchovu.
 2. Zachovanie jedle bez umelej obnovy.
 3. Zachovanie pôvodnosti porastu.
 4. Zlepšenie stability, odolnosť proti vetru.
- d) Spôsob vykonávania ťažby a približovania:

Už pri vyznačovaní ťažby je potrebné prihliadať na zachovanie a zlepšenie stability daného porastu. V poraste sa nachádzali košaté a nekvalitné buky, jedľa bola v menšom zastúpení pomerne kvalitná.

V prvom zásahu bolo potrebné vyťažiť najkošatejšie buky a stromy z približovacích liniek. U jedle stromy postihnuté rakovinou alebo hnilobou. Kmene podľa potreby prerezať (niektoré jedle mali 6 – 10 m³) a po jednom priblížiť lanom navijaka ŠLKT na zväznicu.

V druhom zásahu zhruba o 5 až 7 rokov postupovať rozpájaním korún, uvoľňovať kvalitné jedince buka, pomáhať jednotlivým jedliam v strednej vrstve. Jednotlivé rozrastlíky buka v strednej vrstve odstrániť, tým sa zvýši prísun svetla do spodnej vrstvy a podporí rast jestvujúceho prirodzeného zmladenia.

Z pestovných úloh:

1. Pestovnými rubmi odstraňovať jednotlivé rozrastlíky buka.
2. V miestach na plochách, kde je viac zmladená jedľa intenzívnejšie zasiahnúť tým, že odstránime bukovy nárast.

Takými opatreniami zabezpečíme zachovanie pôvodnosti, stability a podstatne znížime náklady na pestovnú činnosť.

Stav porastu v skutočnosti po ťažbe z roku 1981.

Od prvej ťažby v tomto poraste uplynulo už 28 rokov. V akom stave je teraz tento porast? Horná vrstva celého porastu je dorúbaná. Teraz je mladina na celej ploche. Počas môjho pôsobenia do roku 1987 sme vykonávali tieto činnosti:

- Plochy na ktorých bola umelou sadbou vysadená jedľa boli chránené dreveným oplotením.
- Smrekovec bol ochraňovaný jednotlivo latami proti vytĺkaniu.

Po zrušení oplotení zver poškodila jedľu lúpaním, smrekovcom málo pomohla ochrana. Smrek je poškodený lúpaním.

Smutné konštatovanie. Kde sa urobila chyba?

Z pohľadu plnenia predpisov LHP - dodržané predpisy. Výsledok? Snažil som sa ho vykresliť.

Kde som urobil chybu ja? Z dnešného pohľadu a po dlhoročných skúsenostiach môžem povedať a odpovedať si takto: Mal som odmietnuť holorub a žiadať zmenu predpisov LHP!!! Veď o 11 rokov neskôr som to dokázal. Zároveň si dávam otázku - bola už vtedy doba zrelá na takéto činy? Bol to môj prvý a posledný holorub v lesníckej činnosti.

Počas spracovávania snehovej kalamity som na svojom lesnom obvode Lenivá zastavil ťažbu buka.

V roku 1981 sme spracovali na obvode 10 tisíc m³.

V roku 1982 sme spracovali na obvode 8 tisíc m³.

V roku 1983 sme spracovali na obvode 7 tisíc m³.

V roku 1984 sme spracovali na obvode 5 tisíc m³.

Od roku 1985 do 87 to už bolo len do 3 tisíc m³ ročne.

VI. Smrek začína umierať!

Prvé slnečné lúče, ktoré sa predrali medzi korunami mohutných jedlí nad Talpašovou studňou, ožiarili kmene borovíc na Štrekbarku. Oranžová farba kôry kmeňov v ich korunách sa mení na zlatú. Pod ich korunami nesmeli a pomaly vyrastajú mladé jedle, ktorých tmavozelená farba sa začína na koncoch vetvičiek meniť novými prírastkami na svetlozelenú. Mladé buky, ktoré tu rastú v hlúčikoch majú teraz hráškovozelenú farbu. Slnko stúpa vyššie, vtáčí koncert pomaly utícha.

Je májové ráno roku 1981. Zaveje mierny vetriček. Koruny borovíc sa len mierne zakolíšu. Ale čo to? Akoby hmľa, alebo závoj niekto prehodil? Nie, to peľ stromov vietor prenáša a les spieva pieseň lásky. V tomto roku zakvitol silno i smrek, ako už dávno nie. Žeby predtucha, pud zachovania rodu? Áno, v týchto rokoch okrem spracovania snehovej kalamity nám začína chradnúť smrek v nižších polohách, v našej oblasti Smolníckej osady je to v nadmorských výškach do 700 – 800 m. Prejavuje sa vplyv exhalátov - z Krompách arzén, z Rudnianskej ortuť, a to tým, že sa postavili vyššie komíny, začína to mať vplyv na lesy v Hnileckej doline. Ako sa prejavuje chradnutie smreka? V porastoch začínajú rednúť a vysychať vrcholce najvyšších smrekov. Ak má smrek silnú korunu hlbšie zavetvenú, spočiatku prežije. Ak má kratšiu korunu, začína odumierať.

Do oslabených smrekov nalieta lykožrút smrekový. Vznikajú jednotlivé ohniská z výskytu lykožrúta na 5 - 8 susediacich stromoch. Pri včasnom vyhľadání a odstránení oslabených smrekov nedochádza k rozmnožovaniu lykožrúta smrekového. Smrekové porasty v spodných polohách Smolníckej osady boli umelo založené na kalamitných plochách po víchrici z 30-tych rokov minulého storočia, ktorá vtedy postihla časť nad Smolníckou osadou a zá-

padné svahy doliny Lenivá. Neboli to však čisto smrekové porasty, pretože na plochy po kalamite naletela borovica z okolitých porastov a presadili sa semenáčky jedle a buka z pôvodných lesov. Údolné časti lesného obvodu sú v miernych svahoch. Dolinou tečie potok s rovnomenným názvom Lenivá. Postupujúc hore dolinou k prameňu začínajú strmšie svahy, ktoré sú však krátke. Začínajú prevládať pôvodné jedľobukové porasty. Prameň potoka začína na Mlákoch. Názov skutočne vhodne vystihuje lokalitu. Lúky pod hrebeňom Malého Lastovičieho vrchu tvoria mokryny, vresovisko, bohaté na vzácne byliny. V hrebeňovej časti Lastovičieho vrchu sú časti umelo založených smrečín. Z hrebeňa na severovýchod sa lesný obvod zvažuje do doliny Hoppová do divokých častí pralesovitého charakteru. Tie boli, žiaľ Bohu, rozpracované rúbaňami.

Dolinou Hoppová schádzame do doliny Smrekový vrch a po nej sa vraciame na Smolnícku osadu. Juhozápadnú časť lesného obvodu tvoria porasty smerom k Smolníckej Hute, od Smolníckeho potoka po vrch Golec. V údolných častiach prevláda v hornej vrstve borovica, pod ňou jedľa s bukom, čo dáva dobrý základ k prebudove na výberkový les. Postupujúc smerom k hrebeňu, začína dominovať jedľa a smrek.

Opatrenia v tej dobe na záchranu smreka:

- Veľký dôraz sa kládol na vyhľadávanie a včasné spracovanie živých chrobačiarov. Asanácia pozostávala z vyrúbania, odkôrnenia a spálenia kôry napadnutých stromov.
- Stavanie feromónových lapačov. Prvé lapače mali ešte žliabky s vodou na odchyt lykožrútov.
- Vápnenie smrekových porastov leteckým poprašovaním.
- Chemické postreky.

Vyhodnotenie opatrení po rokoch:

- Pozitívne hodnotím snahu o vyhľadávanie chrobačiarov a ich odkôrnenie priamo pri pni. O potrebe spálenia odkôrnenej kôry je treba brať do úvahy skutočnosť, v akom štádiu vývoja bol lykožrút. Po skúsenostiach môžem potvrdiť, že už samotné odkôrnenie bolo postačujúce. Tým, že sa kôra oddelila od kmeňa, prerušili sa podmienky na ďalší vývoj. V štádiu vajčička a larvy bolo odkôrnenie najúčinnnejšie. Nevýhody pálenia kôry, vetiev a vrcholcov boli v možnosti vzniku požiarov. Každé ohnisko

bolo potrebné okopať. Ďalšou nevýhodou pálenia bolo, že sa poškodili korene ostatných živých stromov okolo ohniska, čo dalo podnet na rozšírenie podpŕňovky (*Armillaria melea*), ktorá oslabovala smreký a následne to malo vplyv na znovunaličenie lykožrúta.

V minulosti, ako som spomínal predtým, sa odkôrnené kmene smreka poprašovali práškom DDT. Tento prípravok sa už v 80-tych rokoch minulého storočia, chvála Bohu, nepoužíval.

Za negatívne v týchto rokoch môžem považovať to, že sa prestalo s odkôrňovaním dreveniny smrek v období miazgy. S odkôrňovaním sa postupne prestávalo začiatkom 70-tych rokov asi preto, že sa to považovalo za zastaralý spôsob, ktorý bol asi nezlučiteľný s „moderným lesníctvom“ (ktorý predstavoval les vekových tried). Čo sa pritom stane? Kmeň sa pohybuje okolo stojatých smrekov, niekde menej, niekde sa viac otrie o strom, o koreňové nábehy a olupuje sa kôra, no nie zo zoťatého stromu, ale zo stojacich stromov. Tieto poškodenia v období miazgy dávajú dobré predpoklady nielen pre vznik a rozvoj hniloby (smrek je zvlášť chŕlostivý), následné oslabenie stability voči vetru, ale aj ronением živice takto poranených stromov sú lákadlom pre lykožrúta. A teraz si zopakujme predošlý príklad, ale s odkôrneným kmeňom. Vytiahnutie odkôrneného kmeňa prebieha ľahko bez veľkých poškodení. Bolo to rozumné riešenie prestať s odkôrňovaním smreka v období miazgy? Čitateľ si položí otázku, čo to ja vlastne chcem? Návrat späť? Veď je 21. storočie! Moja odpoveď znie:

Vykonávať všetky úmyselné zásahy v porastoch v období bez miazgy (od októbra do marca). Ak sa to nedá uskutočniť, tak je potrebné v období miazgy smrek odkôrniť!

Ako príklad uvediem návštevu v Nemecku roku 2008 (Medzinárodný kongres Pro Silva - Freudenstadt). V smrekových porastoch prevádzali prebierky - pri pni odkôrňovali surové kmene. Boli sme tam 18. - 21. júna 2008.

Je to krok späť alebo je to pochopenie potreby ako faktu? Chýba nám cit, pokora?

Je potrebné zamyslieť sa nad každým naším činom, rozhodnutím v lese, ktoré vykonáme a aké to bude mať následky.

b) Ako negatívne hodnotím ostatné opatrenia.

Prvé „výsledky“ stavania feromónových lapačov, ktoré sa postupne modernizovali, nenechali na seba dlho čakať.

Znovu uvediem príklad, ktorý vo mne vzbudil nedôveru a neskôr úplný odpor k feromónovým lapačom. V poraste 50 (účastníkom školení odborných lesných hospodárov, ktoré už niekoľko rokov organizuje Ing. Rudo Bruchánik - propagátor hnutia Pro Silva, je to dobre známy porast. Teraz je vedúcim tamojšieho lesníckeho obvodu Jaro Kovalčík, zaniatený pre výberkový spôsob hospodárenia) bol pri lesnej škôlke Lenivá postavený lapač s 3 feromónovými návnadami so žliabkom s vodou. Pri pravidelnej kontrole a vyberaní imág z korýtka som si začal všimáť i smreký okolo lapača. To čo som zistil, sa nedá zabudnúť! Môj prvý pohľad smeroval do korún smrekov. Všetko v poriadku, bolo to koncom júna 1981. Smreký okrajové boli trochu redšie (to bol však vplyv imisií, ktorý sa už začal prejavovať), ostatné mali pekne zelenú farbu ihličia. Začínam si všimáť odenkové časti smrekov. Pozriem na najbližší pri lapači a čo vidím - koreňové nábehy posypané akoby škoricou - typický príznak napadnutých smrekov lykožrútom. Prechádzam od smreka k smreku - napadnuté, počítam kusy - napočítal som 82 kusov v páse širokom 20-30 m o dĺžke zhruba 100 m. Nožom odlupujem kôru na jednom z napadnutých smrekov vo výške pokiaľ dosiahnem. Šlo to pomerne ľahko. Vývoj bol v štádiu larvy ešte pred zakuklením. Z odlúpenej kôry sa larvy sypú ako ryža. Ohlásil som zistenie na lesnú správu. Ochrana lesa mal na starosti Mišo Daniel, ani on, ani nikto zo správy tomu nechcel veriť. Dali mi jedného drevorubača a dve ženy na spracovanie tejto „kalamity“. Vyťažené smreký sa odkôrnilo a asanovalo spálením kôry a zbytkov na lesnej ceste, ktorá pretínala túto napadnutú časť. Kontrolou okolo ostatných lapačov v doline Lenivá boli zistenia podobné, len v menšom rozsahu. Napadnutých bolo 6 - 10 kusov okolo každého lapača. Boli to moje prvé a posledné lapače v dobe môjho pôsobenia v Lenivej.

Pohľad a zhodnotenie vplyvu feromónových lapačov po rokoch:

Mojou snahou je zaujať stanovisko po 40-ročných skúsenostiach pôsobenia v lesníctve. Od začiatku, t. j. rok 1968, až do odchodu do dôchodku v roku 2008, som pracoval ako lesník. Môj názor na feromónové lapače a ich nepriaznivý vplyv som začal pre-

sadzovať už od prvých negatívnych skúseností. Spočiatku to bol len vzdor, odpor, nemohol som dokázať svoje tvrdenie. Bolo to len vnútorné presvedčenie, že je to znovu umelý zásah do lesa. Snaha o umelé odstránenie, prerušenie reťazca v prírode. Pri týchto úvahách som sa začal zaoberať myšlienkou a pochopil (alebo sa snažil pochopiť), že všetky takéto umelé riešenia krátkodobého charakteru sa snažia vyriešiť následky určitého stavu, nie príčinu. Je dobre známe prečo sa lesníctvo uberalo smerom k lesu vekových tried, k preferovaniu smreka, ktorý vykazoval v prvej generácii na stanovištiach pôvodných jedľobučín veľmi dobré prírastky. Preto, lebo rozvoj baníctva a hutí v 18. storočí vyžadoval veľké množstvo drevnej suroviny. Zakladanie smrekových monokultúr a ich spôsob pestovania si začína vyberať svoju daň. Druhá a niekde i tretia generácia smreka zhoršuje, degraduje stav pôdy. Postupné znečisťovanie ovzdušia, pestovanie porastov za účelom vyšších zásob (podúrovňové prebierky, odstraňovanie tzv. plevelných drevín, rúbaňové hospodárenie) oslabujú stabilitu porastov. Vietor a sneh začínajú rozvracať oslabené porasty. Podkôrny hmyz, ktorý je súčasťou lesného ekosystému, upravuje a udržiava zdravotný stav lesa v rovnováhe pri náhlych živelných pohromách, znovu reaguje adekvátne vzniknutej situácii. Po takej katastrofe (výchrica, ťažký sneh) stromy ako živé organizmy prežívajú stres, vplyvom ktorého sú oslabené. Tieto situácie sú vhodné pre množenie podkôrneho hmyzu. Smrek oslabený stresom nie sú schopné produkovať obranné látky (ronenie živice, ktorou sa zdravé smrekové bránia podkôrnikom tým, že ich zalievajú). Podobné stresy prežívajú smrek v letnom období dlhotrvajúceho sucha. Rozmnožovanie podkôrneho hmyzu a zvlášť lykožrúta smrekového (*Ips typographus*) je o to väčšie, o čo je smreková kultúra väčšia a rovnorodejšia.

Stavanie feromónových lapačov je umelým zásahom do vývoja populácie lykožrúta. Feromóny vydávajú vôňu samičiek a lákajú samčekov. Na tejto báze sú založené lapače tejších druhov.

Ako to však je v skutočnosti? Samček nalieta do smrekov ako prvý a vyžiera snubnú komôrku. Za ním nalietajú 2 - 3 samičky, ktoré po oplodnení žerú materskú chodbu a kladú vajíčka, z ktorých sa vyvinú larvy, tie vyžierajú svoje chodbičky v lyku. Zakuklia sa, z kukly sa vyvinie žltý chrobák, ktorý ešte robí zrelostný žer a vylieva. Celý cyklus sa opakuje v dvoch generáciách, nieke-

dy vytvorí 3 generácie v roku. Toľko v krátkosti z vývoja lykožrúta. Ako však on reaguje na zásah do jeho vývoja lapačmi? Do lapačov nalietajú zväčša samčekovia, čím sa ich stav znižuje. I oni však majú pud sebazáchovy ako všetko živé v prírode. Ako sa s tým vysporiadajú? Ako spolu komunikujú? Ich reakcie vidno na požerkoch v oblastiach, kde sú postavené lapače. Z jednej snubnej komôrky je väčšie množstvo materských chodieb (to ukazuje na nižší počet samčekov). Niektorí tvrdohlaví zástancovia a obhajcovia lapačov sa chvália, že odchytajú ročne obrovské množstvo lykožrútov, že tým zachránia obrovské množstvo stromov. Niektorí stavajú lapače dvadsať rokov a výsledky? Veď ak boli také účinné a podľa množstva odchytených chrobákov, tak by už bol lykožrút na zozname vyhynutých živočíchov!

Opak je však pravdou. Všade, kde sa kladú lapače, smrečiny odchádzajú rýchlejšie. Konečne po dvadsiatich rokoch mi dali za pravdu i rozumní lesníci z oblasti Smolníka, ktorí boli dlho zástancami lapačov. Pochopili, i keď neskoro, ale predsa!

Prečo stále nadriadené orgány z generálneho riaditeľstva a odšepných závodov vydávajú nariadenia pre ochranu lesa na tzv. boj s lykožrútom stávaním lapačov, keď už veľká časť lesníckej prevádzky pochopila nezmyselnosť takého počínania? To sme takí bohatí, aby sme vyhadzovali obrovské náklady? (Pri návšteve Nemecka r. 2008 sme sa pýtali nemeckých lesníkov, ako dlho nepoužívajú feromónové lapače. Odpoveď bola šokujúca - 20 rokov).

To nie je len nekompetentné riadenie, je to priam hazard. Niekomu sa možno moje slová budú zdať tvrdé, ale ja len konštatujem skutočnosť.

Východisko z tejto situácie vidím nielen v odstraňovaní následkov opatreniami, ktoré neprinášajú výsledky, ale v hľadaní príčin.

Hlavnou úlohou musí byť prehodnotenie zdravotného stavu smrekových porastov a určenie pestovných opatrení podľa rozsahu poškodenia a predpokladu ich životaschopnosti.

„SKROMNÉ PROSTRIEDKY
- BOHATÉ CIELE“
-Arne Naess

Je potrebné, aby sme pristupovali k prebudove, premene, rekonštrukcii smrekových porastov s tým úmyslom, aby vynaložené náklady, úsilie priniesli budúcim generáciám výsledky. Je potrebné dôkladne zvážiť každé rozhodnutie, ktoré vykonáme, aké to bude mať následky v budúcnosti. Je potrebné dôkladne poznať každý jeden porast a podľa jeho veku, zdravotného stavu, stanovišťa a s podporou a citom sa rozhodnúť pre spôsob ťažby a pestovania.

O mojich skúsenostiach z rokov 1992 - 2008 budem hovoriť v kapitole Kloptaň.

c) Revitalizácia smrekových porastov.

Vápnenie lesných (smrekových) porastov aplikované leteckým poprašovaním a podobné tzv. „revitalizačné“ opatrenia sú umelým riešením, ktoré sa zaoberá zmiernením následkov nepriaznivých činiteľov na smrekových monokultúrach, ktoré tento stav zapríčinili. Možno, že sa trochu zníži kyslosť pôdy, kde bolo realizované vápnenie. Je to však riešením do budúcnosti? Určite nie! Znovu pripomínam - východisko je v zmene myslenia a chápania pestovania lesa.

Cieľom musí byť postupný prechod od lesa vekových tried (rúbaňového hospodárstva) k lesu trvalo produktívnemu. Tento cieľ sa dá splniť len hospodárskym spôsobom, ktorý sa zaoberá pestovaním a ťažbou jednotlivých stromov v každej rastovej fáze.

Ešte raz by som chcel v tejto stati pripomenúť dôležitosť pestovania lesa (už som to spomínal v predošlých kapitolách) i v tom zmysle, aby sme v budúcnosti zavrhlí pojmy a delenie stromov (drevín) na hospodárske a plevelné!

Práve tzv. „plevelné“ dreviny - breza, osika, jarabina chýbajú v terajších smrekových monokultúrach. Ich prítomnosť v porastoch by zlepšovala kvalitu pôdy, zvyšovala by stabilitu porastov a v súčasnom stave rozpadu smrečín by pôsobili veľmi priaznivo pri zakladaní nových porastov. Viac sa tejto téme budeme venovať v kapitole Kloptaň.

Záverom chcem povedať (možno nebude každý so mnou súhlasiť), ale tieto tzv. „revitalizačné“ opatrenia by som prirovnal k umierajúcemu pacientovi, ktorému podávajú morfiu. Financie, ktoré sú na tento účel vynakladané podľa môjho názoru zbytočne (možno je za tým biznis vyšších kruhov politických strán?), je potrebné investovať do rozumných predsadiel a podsadiel smrekových monokultúr.

d) Chemické postreky proti podkôrnemu hmyzu:

Spev vtákov pred východom slnka, alebo po jeho západe, keď posledné lúče dopadajú na Kloptaň a Zbojnícku skalú, dáva týmto chvíľam neopakovateľnú atmosféru.

Výstražný krik sojky, ktorá oznamuje - pozor, cudzí návštevník prichádza!, veselé pospevovanie sýkoriek, oznam tesára čierneho, že bude pršať, nezbedné poletovanie malého orieška, nášho najmenšieho spevavca, alebo krásny spev drozda čierneho. Za

skorého rána ďateľ prebúdza les klopaním a oznamuje - lekár už ordinuje - začíname. V lese sa prebúdza všetko živé, aby naplnilo svoje poslanie v lesnom ekosystéme, ktorý je dokonalý, zložitý, ale veľmi krehký. Nepremyslenými zásahmi narúšame harmóniu, vzťahy, odstránením jedného článku z kolobehu sa narúšajú ostatné zložky ekosystému.

Chemické prípravky na ničenie podkôrneho hmyzu spôsobujú veľké narušenie rovnováhy v lese. Katastrofálne následky používania DDT sa prejavili nielen v lesoch, kde sa používal na zničenie lykožrúta smrekového, ktorý sa rozšíril po vetrovej kalamite z jesene 1964. V miestach jeho aplikácie les zamĺkol na dlhú dobu.

Spev vtáctva utíchol. Neopakujme chyby minulosti. V súčasnosti propagované a aplikované prípravky na báze CYDLEXu a podobné výrobky vraj podľa výrobcu neškodí vtáctvu. Kto môže tomu uveriť? Nevie, ako na to odpovedať. Na ilustráciu uvediem príklad. Minulého roku (v lete r. 2008) sme mali pracovnú poradu na LS Smolník. Jedným z bodov bol i chemický postrek, ktorý sa mal previesť v smrekových porastoch na časti LS. V diskusii hovorím vedúcemu správy Gabovi Mertošovi:

„Gabo, to nemyslíš vážne? Veď je to proti zdravému rozumu! V súčasnosti, keď má naša firma finančné problémy a chemické postreky? Veď si znovu zničíte vtáctvo! Tak to odmietni!“ Vedúci mi odpovedá: *„Veď nie len ja som proti tomu, ale aj na OZ v Košiciach! Prišlo nariadenie zhora z vyšších orgánov. Už je vybratá i firma, ktorá to bude robiť.“*

Toľko z pracovnej porady.

Chcem sa spýtať, odkiaľ fúka vietor? Aký smer má naše lesníctvo? Kto to všetko riadi, kto je za to zodpovedný? Zodpovednosť na každom poste. Zodpovednosť za všetky svoje činy, ale i odvaha postaviť sa proti rozhodnutiam, ktoré sú v rozpore nielen so zdravým rozumom a svedomím, ktoré môžu spôsobiť škody na lese alebo finančné straty.

Cesta slepeho plnenia nariadení a príkazov vedie do slepej uličky.

Cestou je postupné chápanie prírodných zákonov a ich dodržiavanie. Tie nám budú svetlom a oporou v ťažkých chvíľach rozhodovania.

Dôležité je bojovať za správnu vec, o ktorej správnosti sme presvedčení, prekonávať prekážky. Dopestovanie zdravých lesov pre budúce generácie sa oplatí.

Rok 1987 - CHÁPANIE HODNÔT

V živote človeka prichádzajú chvíle ktoré nás prinútiť spomaliť, zastaviť sa. Tak to bolo i v mojom prípade

VII. Rok 1987 - chápanie hodnôt

Bol 6. apríl roku 1987. Deň a obdobie po ňom ktoré znamenalo zlom a obrat môjho života. Z pracovného zhonu, napätia, každodenného plnenia úloh

V živote človeka prichádzajú chvíle, ktoré nás prinútiť spomaliť, zastaviť sa. Tak to bolo i v mojom prípade. Bol 6. apríl roku 1987. Deň a obdobie po ňom, ktoré znamenalo zlom a obrat môjho života. Z pracovného zhonu, napätia, každodenného plnenia úloh na lesnom obvode Lenivá som sa zrazu ocitol v nemocnici v Gelnici. Diagnóza - infarkt myokardu. Teraz, keď píšem tieto riadky, ubehlo už vyše 22 rokov, je to dosť dlhá doba, aby som mohol uvažovať a posúdiť príčiny, prečo k tomu došlo. Pochopil som to ako varovanie vyššej moci, ako PRST BOŽÍ, ako varovný signál - človeče, zastav sa, prehodnoť svoj doterajší život! Začni uvažovať nad hodnotami a zmyslom života! Prečo to tak chápem?

Ako som už spomínal v predchádzajúcich kapitolách, 80-te roky boli obdobím plnenia ročných plánov, rekordárske hnutia, ktoré neboli vždy v súlade s pestovaním lesa. Tu sa často vyskytovali trecie plochy - záujem lesnej správy a závodu - množstvo, ktoré išlo niekedy na úkor kvality, prvoradý bol plán! Ako som na to reagoval? Dochádzalo často k ostrým hádkam s nadriadenými i s pracovníkmi z komplexných čiat v ťažbovej činnosti. Vyžadoval som kvalitu vykonávaných ťažbových prác. Mojou snahou bolo, aby nedochádzalo k poškodzovaniu stojacich stromov a prirodzeného zmladenia pri stínke a zvlášť pri približovaní. Zvlášť som dbal na to, aby bola zvýšená opatrnosť pri spracovaní kalamitného dreva počas obdobia miazgy.

V tom čase boli normy pre približovanie dreva ŠLKT stavané na spôsob vyťahovaním lanom - zberný spôsob. Ten predstavoval technológiu práce v tom zmysle - lano sa má vytiahnuť k najvzdialenejšiemu kmeňu, popripinajú sa ostatné kmene a celý náklad sa pritiahne na približovaciu linku alebo zväznicu. Takýto spôsob je vhodný pre rúbaňový spôsob hospodárenia. Pri ťažbe jednotlivých

stromov sa to nemôže používať. Dochádza pri tom k poškodzovaniu stromov a prirodzeného zmladenia alebo mladín. Hľadal som možnosti, ako zaplatiť pracovníkom v ťažbovej činnosti za kvalitu, ktorú nevystihovali súčasné normy. Drevorubači postupne chápali moje snaženie o kvalitu, keď videli, že za kvalitnú prácu sú dostatočne finančne ohodnotení. Bolo pre mňa veľkým zadosťučinením, keď som prišiel do porastu a ťažbári (s niektorými z nich som spolupracoval vyše 20 rokov i vo výberkových lesoch) boli sami hrdí na svoju prácu. Keď mi povedali: „Pozrite, majster, ako vyzerá porast, nepoškodili sme stromy, mladina stojí!“

Dostával som sa však do sporov s vedením lesnej správy. Kvôli nákladom (zvýšeným) v ťažbovej činnosti. Veľkou oporou v tých časoch mi bol strýko Gašpar. V tej dobe pracoval ako dôchodca podľa potreby v pestovných prácach - stavanie oplotení, na oprave a údržbe zväžnic, odkôrňovanie a spracovanie chrobačiarov a lapákov. Slová ktoré mi hovoril som pochopil, žiaľ Bohu, až po apríli 1987:

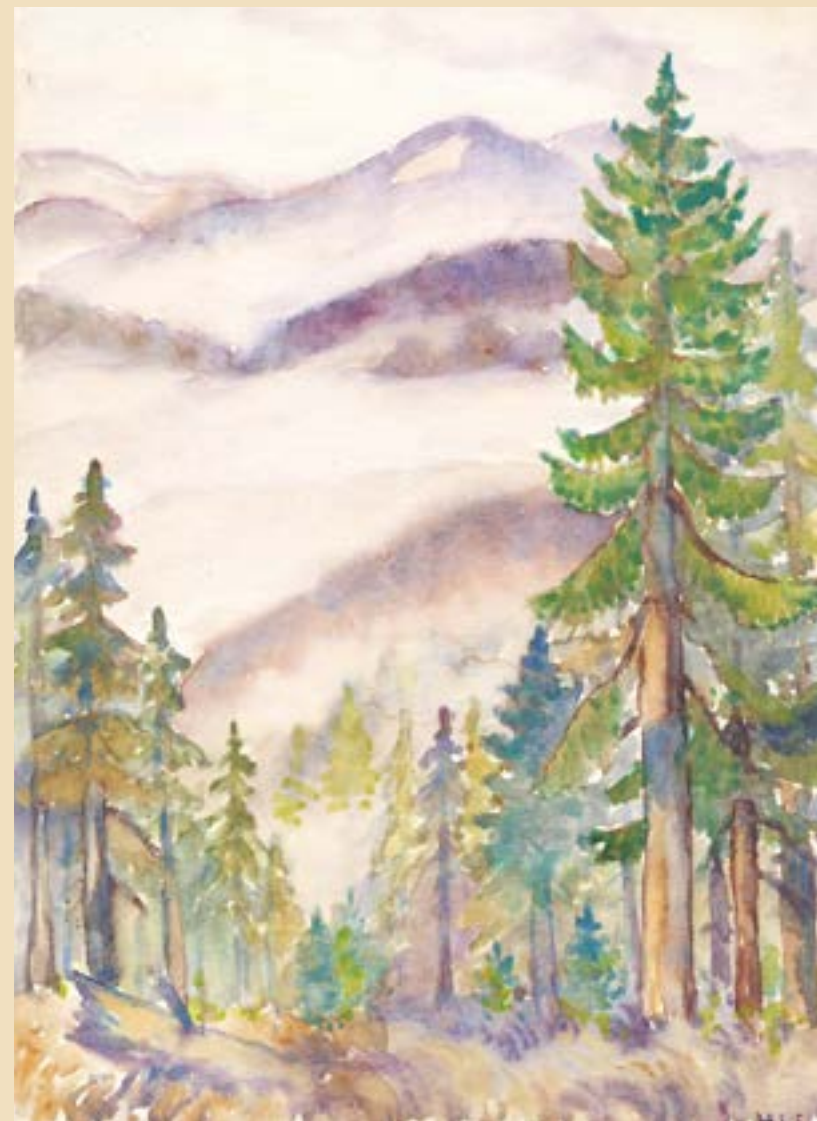
„KEĎ SA ČLOVEK ROZČULUJE, ŠKRIEPI,
VADÍ SA, VTEDY PREJAVUJE SLABOSŤ.“

Postupne som si začal uvedomovať a chápať, že to bola Božia ruka, ktorá zasiahla a začala meniť môj život. Pochopil som, že každý problém sa dá riešiť pokojne a s rozvahou. Autorita sa nezískava nátlakom, presadzovaním sa z pozície moci nadriadených, sankciami a pokutami. Svedomitosť, čestnosť, pracovitosť, odvaha vyjadriť svoj názor, ale i schopnosť akceptovať iné názory a priznať si svoje chyby, vážiť si poctivú prácu iných, dodržiavanie týchto zásad nám dá pokoj v duši.

Po rokoch som pochopil jednu dôležitú vec: „Každé naše snaženie je márne, ak to nie je Božím zámerom.“

Keď sa tak vraciam do minulosti a uvedomujem si prekonávanie prekážok a niekedy veľmi ťažkých, až dnes chápem, že to bola neviditeľná sila, ktorá držala nado mnou ochrannú ruku v kritických chvíľach. Pochopil som, že Božím zámerom je aj zachovanie lesa, ktorý svojim ekosystémom tvorí skutočný chrám prírody. Pochopil som, že je mojím poslaním naplňať Božie chrámy, a tým naplňať zmysel života. „**Zachovanie pôvodných a pestovanie zdravých lesov**“ pre budúce generácie, to je Boží zámer, ku ktorému som sa snažil prispieť svojou prácou v lese. Ako plynuli roky,

stával som sa čoraz pokornejší k lesu a k jeho tajomstvám, začal som chápať „LES AKO BOŽIE DIELO“, a tak sa i v ňom správať a podriaďiť tomu všetky moje rozhodnutia.

1988-1991

VIII. Znovu na Urbariáte – 1988 až 1991

Ubehlo už 20 rokov, keď moje prvé nesmelé kroky v lesnej prevádzke viedli na Horb, kde bolo sídlo Polesia Helcmanovce Lesného závodu Smolník. Teraz je začiatok januára roku 1988, moja cesta už nevedie na Horb, ale priamo do lesa pod Vangort, vrch tvoriaci hranicu s Gelnicou. Je čas po reorganizačných zmenách, ktoré sú charakteristické pre lesné hospodárstvo. V roku 1973 sa zrušili polesia a malé lesné závody a vytvorili sa lesné správy a veľké lesné závody. Lesný obvod Urbariát, na ktorom znovu začínam po 20 rokoch, patrí pod Lesnú správu Mníšek nad Hnilcom, ktorej v tom čase šéfuje Jano Kačmár. Je to vedúci, aký by mal byť. Je to človek s výbornými organizačnými vlastnosťami, rozhodný, energický, prísny, ale vedel, ak bolo potrebné, sa lesníka i zastáť pred nadriadenými.

To, čo som si na ňom najviac vážil, bolo, že lesníka pri riešení jeho pracovných problémov v prítomnosti zamestnancov ťažbovej a pestovnej činnosti nikdy neponížil. Ostré slová padli až na pracovných poradách. Vedel však i uznať a pochváliť svedomitú prácu. Za jeho obdobia sa mi veľmi dobre pracovalo. Boli však i časy, keď sme nemali rovnaké názory a dochádzalo i k ostrej výmene názorov. Obidvaja sme to však chápali ako krok dopredu. Vyriešenie každého problému potvrdilo to, že obom nám ide o les.

Teraz trochu predbehnem udalosti a prejdem krátko do rokov 1992-94, do čias môjho pôsobenia na LO Kloptaň, aby som pokračoval o vzťahoch s vedúcim Janom Kačmárom. Vtedy som už presadzoval a realizoval výberkový spôsob hospodárenia. Mal vtedy veľké výhrady a často mi hovorieval: „Pre teba mi zoberú licenciu OLH!“ V roku 1994 však vyšiel doplnok, kde už bolo v právomoci OLH robiť jemnejšie zásahy oproti predpisom LHP. Nastal tým obrat a odvtedy bol mojou oporou, ale len na krátku dobu. Prijal miesto riaditeľa Obecných lesov v Smolníku.

Bol mi oporou i v čase, keď som po chorobe nastúpil do práce, dal mi možnosť pracovať na „ľahkom“ obvode na Urbariáte.

Môj návrat po dvadsiatich rokoch:

NEVSTÚPIŠ DVAKRÁT DO TEJ ISTEJ RIEKY.

Vraciam sa bohatší o skúsenosti, s myšliou čistejšou, s vedomím, že tu bude moje pôsobenie len dočasné. Výberkový ideál som mohol naplno realizovať len na Smolníckej osade. Necelé štyri roky pôsobenia na Urbariáte mi pomohli v budúcnosti v pestovaní listnatých porastov (to som si uvedomil až na LO Kloptaň). V tejto kapitole by som sa chcel zaoberať pestovaním listnatých, prevažne bukových porastov, ktoré som vykonával v rokoch 1988-1991. Od prvých dní svojho návratu na Urbariát som prechádzal postupne celý lesný obvod. Potreboval som zistiť stav porastov. Času som mal dosť. Čo sa zmenilo od roku 1978, keď som ukončil pôsobenie na lesnom obvode Urbariát?

Kalamita bola spracovaná tak dôkladne, že súvislé smrekové porasty boli vyrúbané. (Niektoré „preventívne“, niečo pre novú technológiu - procesory.) Viac ma uspokojujú listnaté porasty, s výnimkou jedného.

Je to názorný príklad striktného dodržiavania predpisov LHP. Prečo je môj postoj negatívny k takému plneniu predpisov? Nuž, predpisovať holorub v bukovom poraste, ktorý bývali urbárnici obhospodarovali svojím spôsobom. To znamená, že z lesa vyberali jednotlivé stromy na svoju potrebu na palivo. Mali svojho lesníka (hajduka), ktorého najväčšiu pracovnú náplň tvorilo dbať na to, aby nedochádzalo ku krádežiam. Takto „pestované“ porasty (okrem porastov, ktoré vznikli z výmladkov po holoruboch grófa Csákyho, od ktorého kúpila urbárska spoločnosť les a plochu bez lesa – pňovinu) boli pomerne rôznorodé.

Ako som však spomínal v predchádzajúcich častiach, HÚL zotrvala na lese vekových tried. Témou hospodárskych plánov sa budem zaoberať v inej kapitole (1992 - návrat). Teraz k samotnému porastu.

Nachádza sa v oblasti Banské. Expozícia prevažne južná, svah 30 %, vek najstarších bukov v roku 1978 zhruba 100 rokov. Jeho štruktúra mala charakter blízky prírodnému bukovému lesu. Nad-

morská výška je okolo 800 m. Hranicu porastu od západu tvoria pasienky, severne a južne tvoria hranicu mierne klesajúce zväžnice. Východnú hranicu tvorí hrebeň s ďalším porastom. Porast bol rozčlenený približovacími linkami pri mojom prvom pôsobení na Urbáriate a v tom čase tam bola vykonaná prebierka za účelom odstránenia nekvalitných jedincov buka.

Aký bol stav porastu o 10 rokov neskôr?

Boli tu tri rúbaniská široké na 2 výšky porastu, zalesnené umelou obnovou smrekom, jedľou, borovicou na celej ploche rúbanísk, okrem súvislých hlúčikov buka z prirodzeného zmladenia. Dodržali sa predpisy LHP, ale čo sa tým dosiahlo? Snaha o vytvorenie umelo založeného porastu si vyžiadala náklady v pestovnej činnosti na umelú obnovu, ochranu kultúr proti zveri a neskôr zvýšené náklady na výchovu porastov.

Ako som postupoval, aké opatrenia som v tej dobe považoval za vhodné?

Starostlivosť o založenú kultúru:

Dôkladne som prešiel celú plochu rúbanísk a čo som zistil?

Na celej ploche bolo prirodzené zmladenie buka, z toho vyplývali dve alternatívy:

- 1) Prvá - udržanie umelo založenej kultúry by si vyžadovalo doplnenie kultúry a ochranu oplotením a následný výrub buka, ktorý začínal agresívne rásť na holine. Tak by sa malo postupovať, aby bol dodržaný ďalší nezmyselný predpis LHP, vytvorenie umelo zmiešaného porastu. Uvažoval niekto rozumne pri tvorbe a schvaľovaní LHP?
- 2) Druhá alternatíva vychádzala z reality a z daného stavu. Keď sa urobila jedna chyba, nevyhadzujeme zbytočne peniaze.

Zo skúseností (ktoré som dovtedy získal) som to videl takto:

- Zver bude poškodzovať hlavne borovicu, jedľu ohryzom, smreka neskôr lúpaním, čo sa i časom potvrdilo.
- Nepokračovať v ďalšej ťažbe holorubom, ale len jednotlivým výberom.
- Už vtedy bola výsadba poškodená zverou, dopĺňovanie bolo neefektívne, kým sa neoplotí (nie celá plocha) - čiastkové

malé oplôtky. (Dal som to do projektu na rok 1990, to sa už menila situácia vlastníctva. Návrh bol zamietnutý.)

- Nepokračoval som v dopĺňovaní kultúr.
- Prirodzenému zmladeniu buka sa darilo.

Aký je ďalší osud tohto porastu?

V jeseni 1992 odchádzam z Urbáriatu. Urbárska spoločnosť začína sama hospodáriť na svojom majetku. Práve, keď píšem o tom poraste, tak chcem vedieť, ako vyzerá teraz? Chcem sa presvedčiť, či vlastníci lesa, urbárska spoločnosť, gazdujú s gazdovským rozumom?

Je decembrové predpoludnie, predvianočný čas roku 2009. Sniežik poletuje na zamrznutú zem, do rána bol mráz, -14°C. Beriem do rúk paličky na chôdzu (NORDIC WALKING - používam ich už piaty rok) a vyberám sa z Helcmanoviec - z obce (tu žijeme s manželkou od roku 1995) lúkami cez Lipník, do Banského do porastu za Alexandrov (bývalá banská halda) smerom na Gambárky. Prechádzam cez porasty, v ktorých som robil prebierky do roku 1978. Za tú dobu trochu podrástli, zhrubli. Keď by som chcel s nimi nadviazať rozhovor, čo by mi povedali?

„Trochu sa tiesnime, bojujeme o životný priestor. Chýba nám citlivá ruka hospodára.“

Pozerám do ich korún, do strednej vrstvy, kde samoregulácia prebieha (slabšie jedince odumierajú, silnejšie - nie vždy najkvalitnejšie - rastú). Všimam si spodnú vrstvu, prirodzeného zmladenia buka je tu dosť. Hovorím im:

„Máte pravdu, zabudli na vás.“

A tak sám pre seba si hovorím: Dokedy budeme nevšímavo chodiť po lese? Kedy začneme viac načúvať lesu, chápať jeho potreby, ktoré nám i lesu budú na osoh? Kedy sa výberkový spôsob hospodárenia dostane nielen do povedomia, ale i do prevádzky všade, kde je to možné?

Dosť otázok a znovu sa zahľadím do bučiny. Skutočne mi pripomína prírodný les svojou štruktúrou, len je potrebné doň zasiahnuť jednotlivým výberom. Citlivou jednotlivou ťažbou sa tu dá dosiahnuť trvalosť porastov a zlepšiť kvalita (na celom Urbariáte sú buky bez jadra).

Blížim sa k cieľu mojej dnešnej cesty. To čo vidím, ma ani veľmi neprekvapilo. Tri bývalé rúbaniská vytvárajú tri pásy bukovej mladiny. Z umelého zalesnenia zostalo niekoľko smrekov, ojedinelá borovica. Jedľa prežíva pod brezami, ktoré tvoria húštinu pod cestou, vďaka nim tá jedlička prežíva. Novo priradené rúbaniská sú ešte čerstvé. Na nich stoja jednotlivé rozrastlíky. Časť starého lesa ešte stojí.

Nebudem sa ďalej zaoberať stavom tohto porastu, nech si vážený čitateľ predstaví ďalší vývoj a následky. Nakoniec dávam otázku: kto je lepším hospodárom v lese? Súkromník alebo štát? Moja odpoveď znie: Nezáleží na tom, či je les súkromný alebo štátny. Dôležitý je vzťah k lesu každého pracovníka, jeho cit, pokora, odborná zdatnosť a snaha o trvalosť produkcie lesa s využitím prírodných síl (tým znížime finančné náklady na pestovnú činnosť) a nie snaha o krátkodobé zisky bez ohľadu na budúcnosť.

Pomaly sa vraciam späť, z úvah a rozjímania ma vyruší výstražný škrek sojky a ja rezko vykročím, aby som svoje poznatky mohol dať na papier. Poznatky a skúsenosti, ktoré poslúžia lesníkom rovnakej „krvnej skupiny“ i ostatným na zamyslenie.

NIČ V ŽIVOTE NIE JE NÁHODA.

Na zamyslenie na pestovanie listnatých, prevažne bukových

porastov poslúžia moje skúsenosti na lesnom obvode Urbariát. Mám šťastie (alebo je to riadenie osudu - Vyššej moci), že môžem porovnávať vývoj porastov a vplyv pestovných opatrení od roku 1968 doteraz, t.j. rok 2009, keď pišem túto knižôčku.

V tejto časti sa budem zaoberať porastmi v oblasti okolo Hrobíka (miestne pomenovanie, je tam hrob neznámeho baníka z roku 1937) pod Vangortom a Ostrým vrchom. Teraz majú vek okolo 60 rokov. V čase môjho druhého pôsobenia na Urbariáte (roky 1988-1991) bolo v „móde“ označovanie cieľových stromov v mladých prebierkových porastoch. Prevádzalo sa to žltou farbou po obvode kmeňa cieľového stromu zhruba vo výške asi 1,5 m nad zemou. Bola to práca náročná na čas. V poraste sa vyhľadávali najkvalitnejšie stromy na vzdialenosť jeden od druhého na 5 až 7 m a tie sa označili. Zároveň sa vyznačili stromy, ktoré prekážali v raste cieľovým stromom. Za dobu troch rokov som vyznačil vyše 100 ha porastov vo veku okolo 40 rokov. Vo všetkých vyznačených porastoch bola i zrealizovaná ťažba. Ako som postupoval pri vyznačovaní a realizácii ťažby a ako to hodnotím teraz?

Zámer cieľových stromov bol v tom, aby sa pre budúcnosť vytvorili kvalitné porasty s cieľom dopestovať kvalitné sortimenty. Pri vyznačovaní sa mali vyberať len stromy, ktoré svojim rastom negatívne ovplyvňujú cieľové stromy. Ja som sa pri vyznačovaní okrem zásahu do úrovne zameral i na odstránenie jednotlivých nekvalitných stromov z podúrovne.

Postup prác pri vyznačovaní bol nasledovný:

- Vyhľadal som a označil cieľový strom (vzdialené od seba asi 3 – 4 m). Takúto vzdialenosť som volil preto, lebo to boli mladšie porasty, volil som i tzv. „náhradníkov“.
- Potom som označil strom, ktorý najviac ohrozuje cieľový strom.
- Nakoniec som vyznačil v podúrovni nekvalitné stromy.

Vyznačovanie sa prevádzalo štetcom a emailovou farbou. Na ploche 30 ha som využil pomoc brigádnikov počas školských prázdnin. Ostatnú plochu som vyznačoval sám.

Postup prác pri ťažbe a približovaní:

Ťažba sa vykonávala v zimnom období. Mal som to šťastie, že väčšinu porastov ťažil Ďuro Špak so synom (bol to veľmi dob-

rý drevorubač, rodák z Hačavy. Tá je známa, že odtiaľ pochádza veľa dobrých drevorubačov). Ďuro sa zúčastňoval i na celoštátnych majstrovstvách v ťažbe s dobrým umiestnením.

Najprv sa vyťažili približovacie linky (alebo rozšírili z prerezávok) a kmene z liniek sa priblížili koňmi na vývozné miesto na zväžnicu. S koňmi pracovali Ďurovi švagrovia Fero Jalč a Janko Grega. (Rodinná spolupráca bola zárukou vysokej kvality.)

Postupne sa zrezali na zem stromy nevhodné na spracovanie (hmota nahrúbia). Tie spracovali občania z Helcmanoviec na paličkové drevo, ako i haluzinu a vrcholce po ťažbe. Ostatné zbytky po ťažbe občania pouhadzovali. Porasty po vykonanej ťažbe, vychystané, uhádzané, pôsobili veľmi esteticky. Veľmi kladne to hodnotili i samotní občania obce.

Ako to vidím teraz z pestovného hľadiska po 20 rokoch.

Samotné označovanie cieľových stromov farbou vidím ako zbytočné. Prečo?

- 1) Pri označení toho ktorého stromu vo veku 40 rokov nemôžeme zaručiť, že každý nami vybraný strom dosiahne rubnú zrelosť.
- 2) Vysoké finančné náklady pri označovaní cieľových stromov.
- 3) Samotný cieľ označovania a venovania sa len cieľovým stromom nám nezabezpečí trvalosť porastov.
- 4) Po vyťažení cieľových stromov je potrebné zrúbať i podružný porast a je potrebné zakladať nový (rúbaňové hospodárstvo).
- 5) Za svoju chybu považujem i vyznačenie tzv. „náhradníkov“, preto som ich vyznačil na 3 – 4 m.

Celé by som to zhodnotil takto:

- 1) Pre budúcnosť nie je potrebné označovať cieľové stromy farbou.
- 2) Pri vyznačovaní začíname vždy posudzovaním najkvalitnejšieho (väčšinou je to najvyšší), postupujeme rozpájaním korún zhora nadol. (U listnáčov posúdime rozdiel medzi rozrastlíkom a predrastlíkom. O pestovaní listnáčov viac v inej kapitole.) Zasadujeme i do podúrovne.

Ako príklad môžu slúžiť i porasty, v ktorých som takto postupoval. Pri terajšom veku okolo 60 rokov sú pomerne dobré hrúbkovo i výškovo diferencované. V miestach, kde boli ťažbou odstránené košatejšie buky, sa vytvorili hlúčky buka z prirodzeného zmladenia.

Vytvoril sa základ pre pestovanie buka výberkovým spôsobom.

KLOPTAN - jeseň 1992

„Návrat do rodného kraja“

IX. Kloptaň - jeseň 1992

„Návrat do rodného kraja“

Každoročne v jeseni sa vykonáva v štátnych lesoch inventúra drevných zásob. Zisťuje sa skutočný stav surových kmeňov a vymanipulovaných sortimentov pri pni, na odvozných miestach a expedičných skladoch. Porovnáva sa s účtovným stavom ku koncu kalendárneho mesiaca.

Tak tomu bolo i v jeseni 1992. Odovzdal som drevné zásoby a lesný obvod Urbariát (nechcel som ďalej ostať na tomto obvode, urbárska spoločnosť prevzala naspäť do svojho vlastníctva les. Moja predstava hospodárenia nebola zhodná s urbárnikmi) a nastúpil znovu na Smolnícku osadu, no už nie na pôvodný odvod Lenivá, ale na lesný obvod Kloptaň (pomenovanie podľa najvyššieho vrchu na lesnom obvode - má nadmorskú výšku 1154 m).

Kloptaň, vrch, kde sa stretávajú katastrálne hranice obcí - Mníšek nad Hnilcom (moja rodná obec), Smolnícka Huta, Prakovce a Medzev. Kloptaň, vrch často navštevovaný turistami. Prechádza ním červená značka - Cesta hrdinov SNP. A končí tu zelená značka vychádzajúca zo železničnej stanice v Mníšku nad Hnilcom. Za pekného počasia je možno vidieť pomerne veľkú časť našej krásnej vlasti. Od juhu oblasť Košickej kotliny, Kojšovskú hoľu, postupne k východu Spišský hrad a ďalej na sever Belianske a Vysoké Tatry. K západu sa vypína Kráľova hoľa, tá je najkrajšia v predjarí, keď okolité vrchy sú tmavé, len v diaľke sa belie jej čiapka. Vtedy pripomína vrch Fudži v Japonsku. Panoramatický výhľad ukončujú Volovské vrchy so Zlatým stolom, Pipítkou a Zbojníckou skalou.

Ako prišla táto hora k názvu Kloptaň? Na pomoc som si zobral knihu o histórii a súčasnosti obce Mníšek nad Hnilcom od Guntera Zavatzkého (tiež rodák), v ktorej píše, citujem:

„V dávnych časoch sa začiatok a koniec pracovnej ťahy ozna-

moval banikom, uhliarom a drevorubačom na klopačke. Bola to dutá jedľa, na ktorú sa búchalo a jej zvuk sa rozniesol po celom chotári... Baníctvo a uhliarstvo zaniklo, ale po klopačke ostal názov vrchu - Kloptaň. Klopať na jedľu sa po nemecky povie „Klopf auf die Tanne.“ Toľko z citátu knihy o Kloptani.

Niektorí ľudia majú svoje miesta v prírode, kde chodia radi, kde sa dobre cítia, kde chodia čerpať energiu, kde sa zbavujú stresu, kde relaxujú. Kloptaň je pre mňa miestom pokoja. Tu v ťažkých chvíľach, bližšie k Bohu, hľadám stratenú rovnováhu. Je to akoby hora dávala energiu nielen v krásnych slnečných dňoch, ale i počas búrok a víchric. Ako pribúdajú roky prežité v lesoch pod Kloptaňou, tak rastie i moja láska k tomu krásnemu kraju vo Voloňských vrchoch. Les sa snažím chápať ako múdre dielo Stvoriteľa a tak sa i správať.

Pokora - to je asi ten správny výraz, k čomu som postupne dospel vo vzťahu k lesu. S pokorou, láskou, citom, skúsenosťami z predošlých rokov začínam realizovať svoje plány a myšlienky pod Kloptaňou.

ABY VEČNE SPIEVALI LESY.

Začiatkom 90-tych rokov sa začína zhoršovať zdravotný stav smrekových porastov v nadmorskej výške nad 800 m. Začína sa to prejavovať i na Kloptani a Zbojnickej skale v našej oblasti. Smrek je tu zastúpený vo väčšej miere len v hrebeňových oblastiach. Ostatnú časť lesného obvodu tvoria porasty pôvodných jedľobučín s vtrúsenými drevinami javor, jaseň, brest. V najnižšej časti lesného obvodu je zastúpený smrek a borovica z umelo založených porastov po kalamite (v súčasnosti sú v prebudove na výberkový les). Chradnutie smreka (pred 10 rokmi to postihlo spodné partie) sa prejavuje preriedením, žltnutím, až postupným vysychaním korún smreka (tento priebeh som popísal v predošlých statiach na LO Lenivá) a neskôr uschnutím celého stromu. (Podľa veľkosti koruny, ak je veľká, smrek niekedy zregeneruje a žije ďalej.) Oslabené smrekové porasty sa stávajú atraktívne pre podkôrny hmyz.

Chcem vás oboznámiť, ako som postupoval v danom poraste. Teraz, keď píšem tieto riadky (2009), je ešte dostatočné množstvo smrekových porastov, ktorých zdravotný stav sa zhoršuje. Je potrebné prehodnotiť každý jeden porast a určiť, aké opatrenia budú z hľadiska ekologického a ekonomického najvhodnejšie. Preto by

som sa rád podelil o skúsenosti, ktoré som nadobudol na Kloptani.

Postup prác na Kloptani od roku 1992:

- 1) Prehodnotenie stavu porastu:
 - a) zdravotný
 - b) % zastúpenia jd, bk, br, os, jb
 - c) potreba podsadby
 - d) sprístupnenie (zväžnice, približovacie linky)
 - e) určenie technológie ťažby, približovanie
- 2) Určenie cieľa.
- 3) Realizácia opatrení podľa zistenej skutočnosti.
 - 1)
 - a) Porast sa nachádza v nadmorskej výške od 900 do 1154m, severná expozícia svah 65 %. Jednotlivé sucháre a chradnúce smrekové porasty. Západný okraj napadnutý lykožrútom (staré sucháre). Holina.
 - b) V hrebeňovej časti roztrúsené jedle, buky a javory. Spodná časť zmiešaný porast.
 - c) Potreba podsadby ? (buk, jd, smc).
 - d) V poraste bola zväžnica od hrebeňa 300 m, spodná o 100 až 200 m nižšie tvorila hranicu porastu. Potreba sprístupniť hrebeň.
 - e) Ťažba - surové kmene, približovanie ŠLKT.
 - 2)
 - a) Mojm hlavným cieľom bolo podržať čím dlhšie starý porast (vek bol 100 rokov), aby Kloptaň ostala symbolom hrdsti a nepoddajnosti.
 - b) Postupným výrubom jednotlivých stromov zlepšiť prísun svetla do porastu, a tým podporiť prirodzené zmladenie.
 - c) Zabrániť rozšíreniu lykožrúta smrekového spracovaním chradnúcich smrekov a vyhľadávaním chrobačiarov.
- NESTAVAŤ FEROMÓNOVÉ LAPAČE!
 - 3) Realizácia opatrení a ich zhodnotenie.
Ťažba sa pravidelne prevádzala každý rok podľa potreby, zdra-

votný výber. Kvôli prírodným podmienkam sme mohli ťažbu a približovanie prevádzať od mája do prichodu silných mrazov. Zamrznutá zaľadnená zväznica nedovolila približovanie.

Pri spracovaní kalamity v období miazgy i pri najväčšej opatrnosti dochádza k poškodeniu stojacich stromov, čo v kombinácii s ponechanými vrcholcami láka podkôrny hmyz.

V jeseni sme znovu vyťažili lykožrútom napadnuté stromy. To bola najvhodnejšia doba na vyhľadávanie a spracovanie jednotlivých kalamity.

Poučenie: Ak je smrekový porast v štádiu jednotlivých zdravotne oslabených stromov, ťažbovú činnosť vykonávať v jeseni od septembra a v zime do februára.

Takým jednotlivým výberom sa porast postupne presvetľoval a začalo nastupovať prirodzené zmladenie, najprv smrek, na hrebene jarabina. No zároveň už bolo vidno bukové semenáčky pod jednotlivými bukmi.

Vývoj vyzeral sľubne. Tu však nesmiem zabudnúť na jeden fakt, ktorý mal vplyv na podsadbu.

V jeseni 1992 sme pripravili plochu po požari z jari toho istého roku na umelú obnovu. Boli to 2 ha zhoreniska, ktoré siahalo až k vrcholu Kloptane. Zhorela i časť mladiny a okraj starého lesa. Plochu sme zalesnili hneď v jari budúceho roku 1993. Rozhodol som sa pre takéto drevinové zloženie:

- Vrch Kloptane - kosodrevina a červený smrek.
- Nižšie časti - jedľa, buk.

Zároveň som sa rozhodol pre podsadbu starého porastu jedľou a bukom. Na hrebene smrekovec.

Časť porastu, ktorá bola zalesnená smrekovcom, sme oplotili plotom z pletiva proti vytíkaníu. Ostatná časť sa proti zveri ochraňovala náterom proti ohryzu.

Kontrola z lesného úradu konštatovala, že boli porušené predpisy:

- Kosodrevina nie je hospodárska drevina!
- Smrekovec sa nemôže zalesniť na takej veľkej ploche - 0,5 ha.

Znovu poukazujem na byrokraciu a snahu „úradníkov“ doka-

zovať svoju moc, bez ohľadu na daný stav a predpoklad do budúcnosti.

Teraz môžem potvrdiť, že moje rozhodnutie zalesniť vrch Kloptane kosodrevinou a smrekovcom bolo správne. Terajší stav porastu to potvrdzuje. Kosodrevina vytvára súvislejšie hlúčiky, medzi nimi jednotlivé limby (tie sme zalesnili až neskôr - aby sa vytvoril limbový hájnik s kosodrevinou), smrek, jedličky, jarabina. Pod smrekovcom rastie jarabina, smrek, jedľa z prirodzeného zmladenia.

Sľubný vývoj starého lesa bol narušený dvakrát. Prvýkrát v jari 2002 som bol na liečení a keď som sa vrátil, tak som mal na Kloptani a Zbojnickej skale postavené lapače. Hneď som ich zrušil, ale už bolo neskoro. Ich účinok sa prejavil - okolo každého vzniklo ohnisko v rozsahu 20 - 30 napadnutých stromov. To malo veľmi nepriaznivý vplyv na stabilitu porastu.

Druhý zásah prišiel 19. novembra 2004, víchrica, ktorá postihla i Vysoké Tatry. Vietor prišiel od severu, lámal a vyvracal smrek i s koreňmi. Ostali stáť jednotlivé stromy, skupiny stromov, ostatné boli vyvrátené alebo zlomené. Pohľad, pri ktorom sa každému lesníkovi zarosia oči a spýta sa prečo?

Snažil som sa a chcel zachovať starý les čo najdlhšie, i keď som si uvedomoval, že to boli umelo založené porasty. I tu som si uvedomil, že každý umelý zásah v lese sa časom prejaví, že príroda a jej zákony sa nedajú riadiť a ovládať.

„ČLOVEK NIE JE VLÁDCOM PRÍRODY, môže byť len pokorným služobníkom.“ V tom zmysle som pokračoval i v spracovaní kalamity.

Spracovali sme jednotlivé vývraty, zlomy. Ako som už spomínal, ostali stáť jednotlivé stromy alebo hlúčiky, skupiny stromov. Áno, ostali stáť, vydržali! Čo preživali počas náporu víchrice? Možno sa to niekomu bude zdať čudné alebo naivné, že si kladiem také otázky. Mne nie. Strom, ako i všetko živé reaguje na extrémny. Prejavuje sa pud sebazáchovy. Azda i preto môžeme vidieť, že stromy, ktoré odolali víchrici teraz rodia každý rok. Dokedy?

A tu sa robia v prevádzke najväčšie chyby:

V rámci úpravy holín po kalamitách sa robia tzv. „zarovnávačky“, to znamená, že sa okraje kalamitnej plochy označia bielou farbou a vo vnútri označenej plochy sa dorúbu i stromy zdravé, ktoré ostali stáť.

Vyrúbu sa stromy, ktoré vydržali (to znamená, že sú geneticky

predurčené, aby dali základ ďalšej generácii lesa) nápor a extrém počasia, ale nevydržia LUDSKÚ HLÚPOSTĽ.

Tie stromy, ktoré vydržali, prežili stres. A každý organizmus i strom má po strese zníženú imunitu, a preto sa po vetrových a snehových kalamitách rozšíri podkôrny hmyz. Je to logický jav v prírode. Tu by som znovu rád zopakoval, že lykožrút smrekový nám len ukazuje, že umelo založené smrekové monokultúry a ich následný spôsob pestovania sú nevhodné pre budúcnosť.

Odkryté plochy, ktoré ostali po kalamite, nebolo potrebné umelo zalesniť. Holina je zabezpečená z prirodzeného zmladenia, ktoré vzniklo od roku 1993 do roku 2004 jednotlivým zdravotným výberom spracovania napadnutých smrekov.

Na odkrytých plochách sa darí jarabine a na hrebeni breze, ktoré predbiehajú zmladenie smreka, jedle a buka.

Poučenie pre budúcnosť:

- a) Neopakujme chyby z minulosti „výrubom tzv. plevelných drevín“.
- b) Breza, jarabina, osika je v pestovných ruboch rovnocenná smreku.
- c) Ponechávanie týchto drevín (vyberáme len nekvalitné) zabezpečí:
 - zlepšenie kvality pôdy
 - zlepši stabilitu porastov (prírastky smreka pod nimi sú menšie, preto sú odolnejšie voči snehu a vetru)
 - zabezpečia lepšiu premenu (prebudovu) porastov na pôvodnejšie zmiešané porasty

Skôr než urobím celkové zhrnutie a (vyvodenie dôsledkov) poučenie sa z chýb a skúseností, chcem poukázať na stav a opatrenia, ktorými sa rieši ODUMIERANIE SMREČÍN.

V súčasnosti prevláda názor väčšiny „ODBORNÍKOV“ (žiaľ Bohu), že najväčším škodcom je lykožrút smrekový. Na jeho zastavenie sa intenzívne stavajú lapače, používajú sa chemické postreky. Ďalej prevláda názor, že smrečiny odumierajú a je potrebné ich plošne rúbať s využitím najmodernejšej techniky. Znovu opakujem - realizácia takých názorov prináša vysoké finančné náklady. Výsledky sú minimálne (a boj proti lykožrútovi prináša negatívny vplyv do ekosystému). Umelá obnova na holinách je v súčasnosti veľmi drahá. Opakované obdobia dlhého sucha, keď pôda

na holinách preschne do hĺbky koreňového systému sadeníc, tie vysychajú. Potrebné dopĺňovanie, vylepšovanie kultúr znovu zvyšuje náklady, ale výsledky sú v nedohľadne. Týmto mojimi vyjadreniami som asi pichol do OSIEHO HNIEZDA. (Tak mi to pred niekoľkými rokmi povedal Peter Gogola, keď som napísal článok do časopisu Lesník, kde som už vtedy ostro vystupoval proti lapačom.)

Po prečítaní týchto riadkov si možno niekto bude spytovať svedomie (ak ho má), niekto sa zamyslí, ako postupovať ďalej v pestovaní lesa a vyvarovať sa chýb z minulosti.

Celkové zhrnutie a môj návrh opatrení:

SLNKO VYCHÁDZA NAD KLOPTAŇOU

- 1) Prehodnotenie zdravotného stavu každého porastu.
- 2) Určenie dlhodobého cieľa a postupných krokov.
- 3) Zdravotný výber vykonávať ťažbou jednotlivých stromov v období bez miazgy.
- 4) V porastoch s roztrúseným výskytom jedle a buka podporovať ich prirodzené zmladenie.
- 5) V smrekových monokultúrach prevádzať prebierku.
- 6) Porasty sprístupniť zväznicami a približovacími linkami.
- 7) Porasty na extrémnych stanovištiach ponechať bez zásahu.
- 8) Brezu, jarabinu, osiku dať na úroveň hospodárskych drevín.
- 9) Nestavať feromónové lapače, zrušiť chemické postreky proti podkôrnemu hmyzu.
- 10) Správne vykonávanými pestovnými rubmi vytvoriť základy zmiešaných porastov.

Komentár k jednotlivým zásadám:

- 1) Okrem zdravotného stavu porastu musíme brať do úvahy:
 - Vek porastu - rovnoveký, rôznoveký, pôvodnosť smreku
 - Expozícia, nadmorská výška
 - Zápoj, nasadenie korún stromov
 - Možnosť prirodzeného zmladenia i zaburinenie pôdy
 - Zo zdravotného hľadiska posudzujeme - poškodenie hnilobou spôsobenú lúpaním zverou, poškodenie ťažbou

- Rozsah výskytu podpňovky (*Armillaria melea*)
- Rozsah napadnutia podkôrnym hmyzom

Predtým, než sa rozhodneme, čo bude najvhodnejšie riešenie, musíme dôkladne zvážiť všetky okolnosti. Každým porastom je potrebné sa zaoberať zvlášť a ku každému pristupovať podľa jeho stavu.

- 2) Dlhodobý cieľ je návrat k zmiešaným porastom. Postupné kroky a opatrenia sa budú odvíjať od stavu porastu. Časový rámec od 40 do 100 rokov.
- 3) Zdravotný výber, ťažba jednotlivých stromov a ich vyhľadávanie pri vyznačovaní je práca skutočne náročná na čas. Ak dokážeme ťažbovú činnosť zrealizovať v období bez miazgy, výrazne znížime možnosť rozšírenia podkôrneho hmyzu.

Zo skúsenosti môžem potvrdiť, že pri každoročnom vracaní sa do porastov dva až trikrát za rok nepodarilo sa úplne zastaviť rozširovanie lykožrúta. I keď boli chrobačiare vyhľadané včas a spracované. (Robilo sa to v období miazgy.)

Najnevhodnejšie obdobie ťažby v smrekových porastoch je jarne obdobie.

Uvediem príklad - v poraste som vyznačil chradnúce smrekky s úmyslom zabrániť rozšíreniu lykožrúta smrekového. Smrekky boli vyťažené a z porastu vytiahnuté v mesiaci apríli. Pri približovaní sa niektoré smrekky poškodili približovaním, niektoré ťažbou. Poškodené smrekky ronila živicu a lákajú lykožrúta. V tom čase som mal spracovanú kôrovcovú kalamitu, nebol predpoklad nalietnutia.

Lenže v neďalekých porastoch obecných lesov boli veľké ohniská lykožrúta smrekového. Naša čerstvá ťažba ho prilákala.

Preto kladiem dôraz na ťažbu v smrečinách od septembra do februára.

- 4) Ak máme v smrekovom poraste zastúpenie jedle a buka len 5 – 10 %, tak sa nemusíme obávať o budúcnosť porastu. Ak je zastúpenie roztrúsené po celom poraste, tak bez finančných nákladov dokážeme porast prebudovať na pôvodný (pestovnými zásahmi na výberkový). Je však potrebný citlivý jednotlivý výber chradnúcich smrekov.
- 5) Podsadbu v smrekovej monokultúre je potrebné dôkladne zvážiť, aby sa finančné náklady vynaložili účelne.

V mladších porastoch okolo 40-50 rokov (tie sú ešte pomerne zdravé) je potrebné sa zamerať na zásahy do úrovne. Rozpájať koruny, pomáhať najkvalitnejším jedincom. Podúroveň šetríme. Rozpojením korún zvýšime hrúbkovový prírastok, prienikom svetla umožníme prirodzené zmladenie smreka.

Dôležité je rozčlenenie porastov približovacími linkami na vzdialenosť 30 - 40 m, široké 3 m.

Podsadbou jedľou a bukom prevádzame po vykonanej ťažbe. Najvhodnejšie je podsadbu umiestniť v hlúčikoch v strede medzi linkami (aby pri ďalších ťažbových zásahoch boli škody na podsadbe menšie).

Samotná podsadba sa vykoná štrbinovou sadbou sadzačom do nepripravenej pôdy (nízke finančné náklady). Veľkou výhodou podsadiet je, že i pri dlhotrvajúcich obdobiach sucha sadenice rastúce v polotieni pod materským porastom to nepocitujú.

V starších porastoch postupujeme s podsadbou podľa daného stavu porastu. Tiež je základom rozčlenenie a podsadbu volíme v miestach bez prirodzeného zmladenia.

V prípade zaburinenia pôdy je pri výsadbe potrebné prekopáť plošky. Vhodná je hniezdová sadba sadzačom.

- 6) Sprístupnenie porastov zväznicami a linkami má svoj význam. Naším cieľom sú zmiešané lesy a v budúcnosti návrat k pôvodným porastom. Tie je potrebné obhospodarovať najjemnejšími spôsobmi, k tomu sú potrebné sprístupnené porasty, aby sa v nich dalo intenzívne hospodáriť.
- 7) Vplyv rúbaňového spôsobu hospodárenia sa prejavil negatívne nielen na porastoch (monokultúry, rúbaniská, umelé zalesňovanie so snahou dopestovania vysokých drevných zásob za čo najkratšiu dobu), ale i na myslení lesníkov. Začali sme zabúdať na rozumné využívanie prírodných síl v dlhšom časovom úseku. Smrekové porasty na strmých, ťažko zalesniteľných svahoch si vyžadujú zvláštne riešenia. Ak prehodnotíme, aké zvýšené finančné náklady sú potrebné na ťažbovú činnosť, umelú výsadbu (ktorej výsledky možno spochybníť) a ostatné náklady na ochranu založených kultúr, zistíme, že by to bolo neefektívne. Dôležitejšie hľadisko je ekologické. Holiny, ktoré vznikajú na strmých svahoch, sú ohrozené eróziou (o stratách pri umelej obnove som už hovoril). Akékoľvek prirodzené zmladenie sa ťažbou a následným odkrytím plochy zredukuje alebo zničí.

Najrozumnejšie riešenie je ponechať tieto porasty bez zásahu.

- 8) Ďalší negatívny výsledok „moderného“ hospodárenia je rozdelenie dreven na hospodárske a tzv. plevelné (podľa vzoru poľnohospodárstva) alebo prípravné (pionierske) a ich následné odstraňovanie z porastov, čo malo nedozierne následky na smrekových monokultúrach, v zhoršení stavu pôdy (zvýšenie kyslosti, tvorba surového humusu), ktorý sa v súčasnosti rieši tzv. „REVITALIZÁCIU“, vápnením, leteckým poprašovaním.

Takto vynaložené obrovské finančné náklady sú len krátkodobým riešením (už som sa o tom zmienil).

Rozumnejšie je tieto náklady využiť na podsadby smrekových monokultúr.

Preto navrhujem, aby sa zrušilo delenie lesných dreven na hospodárske a plevelné. Breza, osika, jarabina teraz chýbajú v smrekových monokultúrach.

Zo svojej skúsenosti môžem potvrdiť výskyt brezy a osiky v porastoch 100-ročných (to len na spestrenie, pretože doteraz sa u týchto rubná doba určovala 40 rokov) a môžem potvrdiť, že vyťažené stromy brezy a osiky (100-ročné) mali kvalitu pilárskej guľatiny!

- 9) Stavanie feromónových lapačov a chemické postreky na ničenie podkôrneho hmyzu sú na vrchole pyramídy „UMELÉHO LESNÍCTVA“. Sú len dôkazom, ako ďaleko je schopný „PÁN TVORSTVA“ dôjsť. V záujme (zvyšovania produkcie) udržania nevhodne umelo založených monokultúr dokáže kruto zasiahnuť do lesného ekosystému bez uvedomenia si následkov. A tu mi prichádza na um výrok Alberta Einsteina:

„AK VYHYNIE VČELSTVO, ZAHYNIETĽUDSTVO.“

Uvedomujú si to aj tí v najvyšších riadiacich funkciách?

- 10) Tak ako došlo k rozdeleniu lesných dreven na hospodárske a plevelné, podobne sa formovalo pestovanie lesa. Vykonávali sa:
 - Výsek plevelných dreven (plecí výsek)
 - Prečistky
 - PrerezávkyVšetko s cieľom - najvyššia produkcia v najkratšom čase.

PESTOVNÉ RUBY

Zahŕňajú v sebe všetky výchovné zásahy v mladinách do dosiahnutia hmoty hrúbka.

Tak som to začal chápať v posledných rokoch, a tak som to sformuloval a zjednodušil. (S myšlienkou prišiel už v minulom storočí nemecký lesník Heger vo svojej knihe „Pestovanie zásoby lesného stromovia“.)

Prečo to formulovať tak jednoducho? Výseky, prečistky, prerezávky sú charakteristické výkony pre les vekových tried.

Pestovanie lesa so zámerom dosiahnutia trvalosti (prírode blízke obhospodarovanie) si vyžaduje prístup, ktorý zabezpečí tento cieľ.

Ten sa dá dosiahnuť pestovaním a ťažbou JEDNOTLIVÝCH STROMOV v každej rastovej fáze od mladosti do rubnej zrelosti.

„V JEDNODUCHOSTI
JE PRAVDA.“
-Konfucius

Pestovnými rubmi začíname vtedy, keď sa stromčeky začínajú výškovo diferencovať (keď najvyššie stromčeky dosiahnu výšku 2 – 2,5 m). Pestovný zásah začíname posudzovaním najvyššieho, najkvalitnejšieho jedinca v hlúčku (alebo v jeho časti). Odstraňujeme stromčeky, ktoré mu prekážajú v raste. Ďalej sa posúvame do strednej vrstvy, rozpojíme koruny a odstránime nekvalitných jedincov. V tom štádiu zásahu podúroveň ešte nevysychá. Do podúrovne nezasahujeme.

Po rokoch skúšok a omylov som dospel k názoru, že takýto spôsob vykonávania pestovných rubov je potrebné zaviesť do prevádzky. (Takto vykonávané pestovné ruby som prezentoval na školeniach OLH, ktoré v posledných rokoch organizoval Rudo Bruchánik z GR Lesov SR v Banskej Bystrici a tohto roku na školeniach, ktoré organizovalo NLC vo Zvolene.)

Výhody:

- 1) Správne vykonávanými pestovnými rubmi dokážeme porast výškovo a hrúbkovo rozvrstviť a tým vytvoriť predpoklady na výberkový les.
- 2) Znížia sa finančné náklady na pestovné ruby (Malý počet vybraných jedincov, na rozdiel od zatiaľ zaužívaného spôsobu, kde sa pri prvom zásahu v ihličnatých mladinách odstráni podúroveň a zasahuje sa do úrovne).
- 3) Podúroveň, ktorá ostáva rásť, má dostatok svetla, mladiny ostávajú - relatívne husté - čo zabraňuje škodám (lúpanie a obhryz vysokou zverou).
- 4) Prechodom mladiny do štádia (rastovej fázy) žrdoviny znovu rozpájame koruny najkvalitnejším, najvyšším stromom. Na rozdiel od starého spôsobu pestovania, kde v tejto fáze pri ťažbovom zásahu padne veľké množstvo neatraktívnych žrdí (práca finančne nákladná a nezisková), tak pri tomto spôsobe pestovania, ktorý prezentujem, je to minimálne množstvo, porast je v tomto štádiu už výškovo a hrúbkovo diferencovaný.

Nevýhody:

Ak sa to vôbec dá nazvať nevýhodou, je vykonávanie pestovného rubu. Tým, že neodstraňujeme podúroveň, ostáva mladina húštinou, pracovník vykonávajúci zásah sa musí predierať mladinou.

Praktické vykonanie pestovných rubov:

Prvý zásah v ihličnatých mladinách sa nedá vyznačiť črtákom (farba, sprej - finančná náročnosť a neprehľadnosť), preto som to realizoval nasledovne:

Vyhliadnem jedinca, ktorý sa má vyrezať, chytím ho, nakloním a pracovník ho odreže, stiahnem ho na zem tak (podľa potreby sa prereže), aby neboli prikryté stromčeky z podúrovne. Tým spôsobom prejdeme skusnú plochu 10x10 m. Počítam každý odrezaný stromček (to nám poslúži pri výpočte nákladov na pestovný rub na 1 ha). Ak je porast rôznorodjší, je potrebné urobiť viac skúšobných plošiek. Potom sa postavíme na okraj vykonaného zásahu a zhodnotíme, ako vyzerá časť porastu pred zásahom a časť ploška po zásahu.

Pracovníci názorne vidia, aký je zámer, ako postupovať (v posledných rokoch som mal šťastie na takých pracovníkov, ktorí pochopili rozdiel medzi zaužívaným a novým spôsobom, či to bol Janko Ujczák alebo Walter Kluknavský, za čo im patrí vďaka). Správny zámer lesníka je polovica úspechu, ostatné je na odbornom a citlivom vykonaní pracovníkmi.

Špecifický prístup k pestovným rubom vykonávaných na plochách po kalamiách.

V úvode tejto state by som chcel poukázať na jednu skutočnosť. Možno sa bude váženému čitateľovi zdať, že niektoré časti sa opakujú. Chcem podotknúť, že „LES NIE JE TOVÁREŇ A STROMY NIE SÚ SÚČIASTKY“. Tým som chcel len vysvetliť, že les a procesy v ňom prebiehajúce je potrebné chápať v súvislostiach.

Tak ako som spomínal v predchádzajúcej časti, pestovným rubom začíname pri výškovej diferenciacii mladiny (týka sa to mladín z prirodzeného zmladenia), okrem smreka (alebo aj jedle) nám na týchto plochách hojne rastie breza, vo vyšších polohách jarabina, ktoré väčšinou predrastajú ihličnatú mladinu.

V minulosti sa ako prvý zásah robil tzv. výrub plevelných dreví. (Pevne verím, že dnes sa to už nerobí!)

Ako postupovať?

Brezu a jarabinu považujem v tejto dobe za rovnocenné smreku. Preto brezy odstraňujeme len nekvalitné z nadúrovne, z úrovne tenké (aby sa zlepšila ich stabilita proti snehu).

Jarabina rastie väčšinou v hustejších trsoch. Ak je pod ňou zmladený smrek alebo jedľa, v prvých zásahoch veľmi citlivo uvoľňujeme. Pri silnejších zásahoch sa znovu zmladí z pňov (zbytočne vynaložená práca). Ak to nie je potrebné, nezasahujeme do jarabiny v prvom zásahu. Jarabina prepustí dostatočné množstvo svetla, ktoré postačuje smreku pre pomalý rast.

Postupujeme ďalej ako už bolo popísané v časti praktické vykonanie pestovných rubov.

Verím, že pestovanie lesa sa začne uberať cestou pestovania jednotlivých stromov ako nositeľov prírastku a využitia rastových schopností.

Pestovné ruby sú základom a zárukou budúcich porastov len za predpokladu ich správneho vykonania. Ak sa budú vykonávať tak, ako som to popísal a v prevádzke v poslednom období reali-

zoval, nielen že sa ušetria finančné náklady na pestovnú činnosť v súčasnosti, ale i pre budúcnosť v tom zmysle, že sa vytvoria porasty rôznoveké, rôznorodé, výberkového charakteru (to znamená bez umelej obnovy, s využitím samoregulácie). Ide a musí nám ísť o to, aby sa budúce generácie nemuseli zaoberať len spracovaním kalamity, ale aby sa mohli skutočne venovať lesu.

MEDZI NEBOM A ZEMOU

Často sa zvykne hovoriť: sú veci medzi nebom a zemou, ktoré človek nedokáže pochopiť. Pri čítaní týchto riadkov si poviete - akú to má súvislosť s lesom? Snažím sa to vysvetliť. Keď som v roku 1987 náhle ochorel, postupne som to pochopil ako Prst Boží. Môj život sa postupne menil, zmenili sa hodnoty, ktoré som si začal vážiť (duchovné). Les som začal chápať ako Božie dielo. Bola to Božia múdrosť, ktorá ma viedla na ceste lesom. Až pred odchodom do dôchodku som pochopil, že to bola Božia ruka, ktorá ma ochraňovala v ťažkých chvíľach pri presadzovaní výberkového spôsobu. Pochopil som, že zámerom Božím je zachovanie prírody a lesa ako jej chrámu.

Prišiel 19. november 2004 a s ním i víchrica, ktorá lámala, vyvracala. Pane Bože - prečo?

Takéto a podobné otázky som si kládol (určite nie len ja).

Ako plynie čas, začínam nachádzať i odpovede. Možno. Prečo ničí Stvoriteľ svoje dielo? Je to skutočne Jeho dielo - umelo založené smrekové monokultúry? Pochopil som - áno je to varovanie, výstraha, „PRST BOŽÍ“, ľudia poučte sa!

POUČÍME SA KONEČNE?

Víchrice a iné živelné pohromy sú varovaním, polomy a vývraty sú výstrahou, ale po nich je na kalamitných plochách znovu vidieť Boží zámer - zachovať prírodu. Breza, jarabina, osika rýchle zaplnia kalamitné plochy - začína prírodná sukcesia.

Túto skutočnosť mi potvrdili i starí lesníci po vetrovej kalamite z roku 1964 a porovnali s umelo vzniknutými holinami, kde bol vývoj pomalší. Sú veci medzi nebom a zemou? Áno, sú. A je to pokora, ktorú potrebujeme, aby sme viac porozumeli a verili v Božie zámery.

Všetky velké pravdy začínají jako rúhanie

G. B. SHAW

X. Jedľa - symbol výberkového lesa

„VŠETKY VEĽKÉ PRAVDY
ZAČÍNAJÚ AKO RÚHANIE.“

- G. B. Shaw

Je skoré decembrové ráno roku 2009, keď začína svať neskoro. Je ešte tma, keď spolu so študentom Peťom Miklušom vystupujeme z autobusu na Smolnickej osade. Prechádzame okolo budovy bývalej lesnej správy. Na cestu nám svietia svetlá zo smolnickej píly. Počuť zvuk gátrov režúcich guľatinu na rezivo. Cítiť tu známu vôňu čerstvého ihličnatého reziva, mne tak dobre známu z obdobia, keď som tu pracoval ako praktikant v rokoch 1961-62, neskôr na lesnom obvode Lenivá na Smolnickej osade, kde les siaha k Smolnickému potoku a k obydliam. Osadu tvorí píla, hospodárske budovy, niekoľko domov a budova bývalej lesnej správy.

Vchádzame do lesa, sneh ticho padá od večera. Pred nami ešte žiadne stopy, les nás víta. Pôsobí tak panensky čisto, nedotknuto, majestátne. Mohutné jedle sa hrdo vypínajú k oblohe, akoby nám chceli povedať - my sme tu, my sme tu boli a my tu budeme pre budúce generácie: **„My sme skutočným symbolom výberkového lesa a spolu s bukom sme zárukou trvalosti lesa.“**

Nachádzame sa v porastoch, ktoré sa svojou štruktúrou približujú prírodnému lesu, sme v lese pestovanom v posledných dvoch desaťročiach výberkovým spôsobom. Prichádzame na náučný chodník, ktorý vznikol v r. 2006 a po ňom kráčame okolo hlúčikov jedle, kde sú na malej ploche zastúpené stromy rôzneho veku, výšky, hrúbky, ktoré si v raste neprekážajú, vzájomne sa dopĺňajú a optimálne využívajú disponibilný priestor. Prechádzame cez čas-

ti, kde prevláda buk, i tu nad rôznovekou mladinou rastú buky, jedle, ojedinele smrek a borovica. V časti porastu sa v hornej vrstve nachádzajú veľmi kvalitné smrekovce (Predpokladám, že vznikli náletom prirodzeného zmladenia, z čias pred vyše 100 rokmi, vplyvom uhliarenia tu bola vyrúbaná plocha, smrekovec naletel ako prvý. Podobne je to s borovicou).

Blížime sa k cieľu našej cesty, k porastu 148, vyhľadanie a označenie výberových stromov. (Diplomová práca Peťa Mikluš, študenta 5. ročníka TU vo Zvolene.) Rád som prijal jeho návrh, aby som mu pomohol. Sme v poraste, ktorým sa začala zmena hospodárenia na Smolnickej osade v roku 1992. Hospodársky plán tu predpisoval v tých časoch dorub na striedavých pásoch za 10 rokov. Naplnením predpisov LHP by vznikali rúbaniská a zanikla by pôvodnosť nielen toho porastu, ale i celej Smolnickej osady. Vo väčšine porastov, ktoré dosiahli rubný vek (100 rokov a viac), taxátori predpisovali doruby, v lepších prípadoch okrajové ruby s obnovou 20-30 rokov.

Za túto dobu by sa les pod Kloptaňou a Zbojníckou skalou zmenil na nepoznanie. Jedľa, symbol nielen výberkového lesa, ale i Vianoc, by bola ohrozená. Podľa môjho názoru, okrem zhoršovania ovzdušia veľký vplyv na jej chradnutie má rúbaňový spôsob hospodárenia s jeho negatívnymi vplyvmi (na rúbaniskách buk vytlačá jedľu, ktorá neznáša extrémny).

Naš veľký básnik Milan Rúfus vo svojej „Eseji o jedli“ sa zamýšľal nad naším vzťahom k lesu a k prírode. Jedľu charakterizoval ako symbol čistoty, ktorá sa nemôže zmieriť so špinou a odchádza potichu, postojáčky, ako to vedia len stromy. Na záver dodáva, aby sa jedľa nestala stratenou vladárkou, stratenej v Tichej noci.

Pod Kloptaňou jedľa žije. Odolali sme (jedľa i ja) predpisom „lesných úradníkov“. Namiesto holorubov citlivé zásahy, jednotlivý výber.

Ako reaguje jedľa?

„Bocianie hniezda“, také typické pre starý jedľový les pestovaný v zápoji sa nevytvárajú. Vplyvom rozpájania korún jednotlivým výberom rubne zreých stromov sa zvyšuje prienik svetla do strednej a spodnej vrstvy porastu. Priaznivo sa to prejavuje prírastkom hornej a strednej vrstvy a podporou prirodzeného zmladenia jedle.

Positívne sa prejavuje výberkový spôsob hospodárenia v súčasnej dobe už na celej výmere Smolnickej osady, ktorá predstavuje 2100 ha.

Aké však boli začiatky?

BOJ S VETERNÝMI MLYNMI

V roku 1993 zriaďovatelia z hospodárskej úpravy lesov zostavovali zostavovali nový LHP na obdobie 1994-2003. V tom čase som už mal rozpracovaných niekoľko porastov výberkovým spôsobom. Navrhoval som takto hospodáriť na celom lesnom obvode Kloptaň na výmere 413 ha.

Moje dôvody, prečo som sa snažil presadiť výberkový spôsob boli nasledovné:

1. Zachovanie pôvodných porastov
2. Zachovanie jedle
3. Pokračovať v tradícii z 50-tych rokov minulého storočia (Burgan, Holubčik)
4. Výrazné zníženie nákladov v pestovnej činnosti s vylúčením umelej obnovy

Tieto argumenty neboli v tých časoch dostačujúce. Hospodársky plán bol zostavený na OSVEDČENÝCH METÓDACH LESA VEKOVÝCH TRIED.

A záver?

Vyznel asi takto: vtedajší šéf pán Oldo Dražil povedal: „My sme zhotovili hospodársky plán podľa platných predpisov, vy však môžete hospodáriť jemnejším spôsobom.“

Ja som to pochopil: Ako môže obyčajný lesník so stredoškolským vzdelaním určovať spôsob hospodárenia? Ako môže meniť tak „dobré zaužívaný“ spôsob zostavovania LHP, v ktorom je všetko prehľadné, dobre kontrolovateľné?

Výška ťažby bola stanovená na 34 tisíc metrov kubických na 10 rokov platnosti LHP, dorubmi na striedavých pásoch a okrajovými rubmi.

Podľa zriaďovateľov sa toto množstvo nedá naplniť jednotlivým výberom. Predpokladali, že začnem alebo budem pokračovať rozpracovanými porastmi a potom to vzdám. Veľmi sa však zmýlili, prešlo 10 rokov a predpísané množstvo sa podarilo splniť výberkovým spôsobom hospodárenia. Ten sa postupne začína uplatňovať na celej Smolnickej osade.

V roku 2003 sa začína vyhotovovať LHP na roky 2004-2013. Náš zámer bol jasný - výberkový spôsob - na celej ploche Smolnickej osady na 2100 ha.

Znovu problém!

Hospodárska úprava nie je legislatívne pripravená na tento spôsob hospodárenia na takej veľkej výmere. Na pomoc sú vyzvaní pracovníci z Výskumného ústavu a prof. Saniga z TU vo Zvolene.

Našlo sa čiastkové riešenie.

V každom navrhovanom poraste na výberkový spôsob urobiť 2 plošky o veľkosti 50 x 50 m, a v nich spriemerovať stromy, aby sa zistila štruktúra porastu. Tieto materiály spracovali na Technickej univerzite vo Zvolene a vrátili zriaďovateľom. Výsledok - časť navrhovaných porastov bola zaradená na výberkový spôsob hospodárenia. Ostatné, ktorých štruktúra nebola vhodná, sú navrhované na starý spôsob hospodárenia. Pre nás bol čiastočný úspech aspoň v tom, že zriaďovatelia pochopili náš cieľ a dohodli sme sa na výške ťažby v jednotlivých porastoch, ktorá bude vyhovovať výberkovému spôsobu hospodárenia. Taxačná skupina pod vedením Jožka Bednára nám v tom vyšla v ústrety. Je to však len krátkodobé riešenie.

Hospodárenie v lese a celé pestovanie lesa sa nemôže a nesmie prispôbovať predpisom, zákonom, vhodným pre les vekových tried. Predpisy a zákony tvorí človek! Človek sa môže myliť! Príroda a jej zákony nie!

Hospodárska úprava je povinná vypracovať nový systém pre prírodu blízke obhospodarovanie!

Terajší spôsob vyhotovenia LHP v zmysle „My napíšeme podľa seba a vy môžete hospodáriť jemnejšie“ nielen odporuje zdravému rozumu, ale sa zbytočne mrhajú obrovské finančné náklady. Hospodársky plán, ak má slúžiť svojmu účelu (a to by mal), musí byť ušitý na mieru pre každý jeden porast. Nové plány sa musia zaoberať - JEDNOTLIVÝMI STROMAMI AKO NOSITEĽMI PRÍRASTKU a nie porastom (dielcom) ako najmenšou jednotkou.

Tak ako sa dá výberkový spôsob chápať zložito, dá sa pochopiť i veľmi jednoducho, tak je potrebné pristupovať jednoducho k zostavovaniu LHP. To by si mali uvedomiť na najvyšších miestach hospodárskej úpravy lesov, generálneho riaditeľstva Národného lesníckeho centra. Po dlhoročných skúsenostiach s výberkovým spôsobom by som si dovoľil navrhnúť, čo je potrebné v LHP pre hospodárenie výberkovým spôsobom.

Najprv sa však chcem zmieniť, kde a kedy použiť výberkový spôsob.

Pri poslednom zriaďovaní LHP sa na to šlo tým spôsobom, že výberkový spôsob sa navrhol len tam, kde bola vhodná štruktúra. Bol to správny postup? **Najprv výberkový les a potom výberkový spôsob? Je to úplne nesprávne chápanie!**

Otázku si musíme položiť ináč.

Chceme mať výberkové (trvalo produktívne) lesy? **CHCEME!**
Áno, tak používajme výberkový spôsob hospodárenia!

V tomto zmysle je potreba zmeny myslenia v realizácii výberkového spôsobu. Prečo?

Pretože ak už študenti z lesníckych škôl prídu do prevádzky s tým, že výberkový spôsob sa dá uplatniť na 1 – 2 % lesov u nás, tým ich akoby nabádali k tomu, že je to len okrajová záležitosť!

Ak si rozmeníme na drobné definíciu výberkového spôsobu pochopíme, že tento pestovno-ťažbový zásah je založený na pestovaní a ťažbe **JEDNOTLIVÝCH STROMOV V KAŽDEJ RASTOVEJ FÁZE** a že tie jednotlivé stromy sú **NOSITEĽOM PRÍRASTKU**, je možné považovať ho za základný spôsob hospodárenia do budúcnosti. (Podrobnejšie o použití výberkového spôsobu v ďalšej kapitole.)

VŠETKY ZÁKLADNÉ VEDECKÉ MYŠLIENKY SÚ JEDNODUCHÉ
A DAJÚ SA SFORMULOVAŤ DO REČI ZROZUMITEĽNEJ
KAŽDÉMU*

Albert Einstein

XI. LHP pre obhospodarovanie lesa výberkovým spôsobom

„VŠETKY ZÁKLADNÉ VEDECKÉ
MYŠLIENKY SÚ JEDNODUCHÉ
A DAJÚ SA SFORMULOVAŤ DO REČI
ZROZUMITEĽNEJ KAŽDÉMU.“

-Albert Einstein

Základné predpoklady, z ktorých budeme vychádzať:

1. Zásoba hmoty hrúbia v každom poraste
2. Zistenie priemerného ročného prírastku
3. Stanovenie priemernej zásoby porastu
4. Výška ťažby (odvodená z prírastku a priemernej zásoby)
5. Rozsah pestovných rubov a ich potreba

Základné podmienky pre použitie výberkového spôsobu:

1. Možnosť prirodzeného zmladenia
2. Sprístupnenie porastov približovacími zväznicami a linkami (sklon terénu)
3. Pochopenie podstaty výberkového spôsobu (podrastový má za cieľ prirodzené zmladenie, vo výberkovom je prirodzené zmladenie len súčasťou, cieľ je trvalosť produkcie a stabilita)

Rozoberme si jednotlivé predpoklady:

1. V súčasnosti je výberkový les popísaný v LHP ako trojvrstvový. Každá etáž jednotlivo (to je chápanie zložené, ktoré odrádza les-

nikov), tým sa dostáva do štruktúry porastu umelé rozdeľovanie a popisovanie opatrení pre každú vrstvu.

Návrh pre budúcnosť:

- a) porast výberkovej štruktúry
- b) porast v prebudove na výberkové lesy

Zistenie zásoby priemerovaním naplno je najpresnejšia metóda (i najprácejšia). Po spriemerovaní zistíme zásobu i hrúbkovú štruktúru. Tým získame základné hodnoty, z ktorých vychádzame.

2. Po zistení zásoby za ďalšie obdobie zistíme priemerný ročný prírastok, ktorý nám posluží pre posúdenie výšky ťažby.
3. Ďalším potrebným faktorom je stanovenie priemernej zásoby daného porastu. (francúzski lesníci používajú jednoduchú metódu na stanovenie zásoby - maximálna výška stromov v danom čase krát 10, príklad - výška stromu 35 m x 10 = 350 m³ je priemerná zásoba.) To je úloha pre zriaďovateľov, podobne ako zisťovanie zásoby na skusných plochách.
4. Z predošlých faktorov vychádzame pri určení výšky ťažby. Ak potrebujeme zvýšiť zásobu porastu, ťažbu znížime oproti prírastku a opačne (o realizácii ťažby v ďalšej kapitole).
5. Cieľom pestovania lesa sa musí stať faktor - USMERNIŤ A VYUŽIŤ RASTOVÉ SCHOPNOSTI A SAMOREGULÁCIU. Ťažbové opatrenia robíť tak, aby bol rozsah pestovných rubov a náklady s tým spojené čím nižšie.

Možnosť zavedenia výberkového spôsobu:

1. Za najdôležitejšie považujem pochopenie podstaty výberkového spôsobu. Pri podrastovom spôsobe hospodárenia, ktorý v súčasnosti (žiaľ Bohu) prevláda, prirodzené zmladenie, ku ktorému dochádza presvetľovaním porastov a je samozrejmosťou, sa tu stáva cieľom.

Pri výberkovom spôsobe je cieľom stabilita porastu, a jeho trvalá a kvalitná produkcia drevnej hmoty (zároveň s ostatnými funkciami).

Pestovanie prevažne ihličnatých porastov je spracované a publikované na vysokej vedeckej úrovni.

Definície a princípy budem posudzovať z praktického hľadiska a z osobných skúseností.

(Pestovanie listnatých, prevažne bukových porastov, bude samostatná kapitola.)

Pri výberkovom spôsobe stráca na význame vek porastov. Nahradza ho rubná zrelosť, cieľová hrúbka. Základným charakteristickým znakom je nezávislý rast stromov od mladosti do rubnej zrelosti. (Platí pre ihličnaté porasty.) Stromy si v raste neprekážajú, vzájomne sa dopĺňajú a optimálne využívajú disponibilný priestor. Priestorové usporiadanie je nepravidelné. Realizačným nástrojom výberkového spôsobu je výberkový rub.

Ja som v poslednom období v snahe zjednodušenia pestovania a ťažby začal používať pojmy

- pestovný rub (o ňom už bola zmienka)
- výberkový rub

Áno, výberkový rub v hmote hrúbka. Platia tu zásady, ktoré je potrebné mať na zreteli:

- a) Pri vyznačovaní výberkového rubu začíname vždy posudzovaním najvyššieho, najkvalitnejšieho stromu v hlúčiku.
- b) Výberkovým rubom odstraňujeme stromy, ktoré dosiahli rubnú zrelosť.
- c) Za rubne zrelý považujeme každý strom, ktorý prekáža v raste najkvalitnejšiemu stromu.

Za rubne zrelý považujeme strom, ktorý dosiahol cieľovú hrúbku (v prsnej výške 1,3 m - u ihličnatých drevín 65-70 cm, u listnáčov 55-60 cm).

2. Sprístupnenie porastov zväznicami a približovacími linkami sú základným predpokladom výberkového spôsobu hospodárenia.

Najvhodnejšia vzdialenosť medzi približovacími linkami sa osvedčila od 30 do 40 m o šírke 3 m. Dlhé svahy je potrebné sprístupniť zväznicami so sklonom od 10 do 20 %. Výhodné je, ak sú zväznice v smere vrstevníc a linky po spádnici so širokým zakončením k nim. Čím sú svahy strmšie (60-70 %), ak to dovolí stav terénu, sú vhodné zväznice vzdialené od 100 do 200 m. Na strmších svahoch je potrebné prispôsobiť technológiu približovania lanom ŠLKT zo zväznice. V miernejších svahoch sa približovací prostriedok pohybuje po približovacej linke. Stromy sa rúbu smerom k približovacím linkám, podľa potreby sa prerežú a jednotlivo vyťahujú na približovaciu linku.

Z vlastnej skúsenosti môžem potvrdiť, že investície do zväznic

sa vyplatia. Pri výstavbe nových zväžnic je potrebné postupovať veľmi citlivo, zvlášť v strmých svahoch, rozumne využívať terén a šírku zväžnice budovať len na potrebnú šírku max 4m. Trasu zväžnice voliť tak, aby sa využili stromy na spodnej strane zväžnice ako opora pri približovaní surových kmeňov.

3. Ďalším dôležitým predpokladom pre zavedenie výberkového spôsobu je predpoklad prirodzeného zmladenia, ktoré vzniká pri presvetľovaní porastov ako samozrejmosť (pri podrastovom sa stáva cieľom).

Ak začíname pracovať na prebudove porastov na výberkový les, je potrebné dôkladne poznať podmienky ako bude porast reagovať na intenzitu zásahu, aby nedošlo k celoplošnému zmladeniu (to je ten lepší prípad) alebo zaburineniu.

'OD ZLOŽITOSTI K JEDNODUCHOSTI'

Keď som v roku 1992 začal intenzívne presadzovať výberkový spôsob hospodárenia, študoval každú literatúru ktorá sa týkala prírodne blízkeho hospodárenia.

XII. Od zložitosti k jednoduchosti

Z preštudovaných materiálov. Začal som všetko v prírode chápať viac v súvislostiach.

Keď som v roku 1992 začal intenzívne presadzovať výberkový spôsob hospodárenia, študoval som každú literatúru, ktorá sa zaoberala prírodne blízkeho hospodárením. V každom poraste som sa snažil aplikovať poznatky z preštudovaných materiálov. Začal som všetko v prírode chápať viac v súvislostiach. Veľmi intenzívne som sa zaoberal princípmi výberkového spôsobu hospodárenia. Postupne som chápal, že sú ZÁKLADNÝM KAMEŇOM výberkového spôsobu. Najprv sa mi zdali zložité, neskôr však s pribúdajúcimi skúsenosťami pri vyznačovaní porastu (porovnanie jeho stavu pred ťažbovým zásahom a po jeho vykonaní) som získaval skúsenosti, ako pokračovať v ďalších porastoch.

Základné výberkové princípy:

1. Trvalé zachovanie lesného ekosystému
2. Trvalá možnosť ťažby rubne zreých stromov
3. Udržiavanie rovnovážneho stavu porastu
4. Systematické zasahovanie do všetkých vrstiev porastu
5. Trvalé, nepravidelné prirodzené zmladenie

Pri rozbere jednotlivých princípov sa nebudem zaoberať každým jednotlivo. Tým, že som sa ich snažil pochopiť komplexne, pochopil som ich - JEDNODUCHOSŤ.

Každý zásah v poraste musíme prispôbiť jeho stavu (vek, zakmenenie, rozvrstvenie, nadmorská výška, expozícia) a podľa toho určíme silu zásahu (množstvo vyťažených m³).

Najdôležitejšou zásadou, ktorú musíme mať na zreteli, je ZACHOVANIE ALEBO ZVÝŠENIE STABILITY daného porastu. Druhou zásadou je zabezpečenie trvalej a kvalitnej produkcie drevnej hmoty.

Zopakujme si znovu postup pri vyznačovani výberkového rubu. Nikdy nevstupujeme do porastu so zámerom - vyznačiť predpísané množstvo m³ podľa LHP. Vyznačujeme podľa potreby porastu so zámerom zachovania a zlepšenia stability a trvalosti a kvality produkcie.

Ako prvé posudzujeme zdravotný stav a prvé vyznačíme stromy poškodené (hynúce, uhynuté - staré sucháre, zlomy, ak to z bezpečnostného hľadiska nie je potrebné, necháme stáť). Ďalej posudzujeme najkvalitnejší (najvyšší) strom. Ak nedosiahol cieľovú hrúbku, alebo neprekáža v raste kvalitnejším, vyznačíme strom, ktorý obmedzuje jeho rast.

Ak najhrubší najvyšší strom dosiahol rubnú zrelosť, tak ho vyznačíme. Pri tom musíme mať na zreteli, aký vplyv to bude mať na tú časť porastu po jeho vyťažení (škody ťažbou, približovaním).

Ďalej zvažujeme, či je potrebné rozpojiť koruny stromov v strednej vrstve. Ďalej sa zaoberáme, aký to bude mať vplyv na prirodzené zmladenie (na jeho vznik alebo podporu) a využitie samoregulácie, ktorú regulujeme prísunom svetla vyťažením stromov.

Tým som chcel zvýrazniť tú skutočnosť, že pri vyznačení a následnom vyťažení len jedného stromu je potrebné vychádzať zo základných princípov, ktoré sa v praxi prelínajú a dôjdeme k jednoduchosťi - STABILITA a TRVALOSŤ lesa.

„Bukový výberkový les“
„Kto hľadá, neprestane, dokedy nenájde“ - z Evanjelia Hebrejcov
Pestovanie listnatých porastov sa v súčasnosti vykonáva
vážne podrastovým spôsobom, formou okrajových clonných
rubov v pásoch širokých väčšinou na dve výšky stromu.
Po presvetľovačích zásahoch nasledného
irodzeného zmladenia sa dorúbavajú stromy hornej vrstvy
vznikajú rúbanská) bez ohľadu na ich rubnú zrelosť.
Sú to umelé a pre les neprirodzené zásahy. Stráca sa
prírastok drevnej hmoty.

XIII. Bukový výberkový les

„KTO HLADÁ, NEPRESTANE,
DOKEDY NENÁJDE.“

-z Evanjelia Hebrejcov

Pestovanie listnatých porastov sa v súčasnosti vykonáva prevažne podrastovým spôsobom, formou okrajových clonných rubov v pásoch širokých väčšinou na dve výšky porastu. Po presvetľovačích ruboch a zabezpečení následného prirodzeného zmladenia sa dorúbavajú stromy hornej vrstvy (vznikajú rúbanská) bez ohľadu na ich rubnú zrelosť.

Sú to umelé a pre les neprirodzené zásahy. Stráca sa prírastok drevnej hmoty.

Prečo sa takú dlhú dobu uplatňuje tento spôsob hospodárenia? Asi preto, že je pohodlné plniť predpisy LHP. Veď pri dorube v pásoch je potrebné zachovať LEN 50 % PRIRODZENÉHO ZMLADENIA. Aké je to jednoduché (zatiaľ, žiaľ Bohu, pre väčšinu lesníkov). Zvyšnú plochu, ktorá sa zničila ťažbou a približovaním, je potrebné samozrejme umelo obnoviť. Umelá obnova je v týchto prípadoch veľkým PREPYCHOM, ba priam hazardom a mrhaním peňazí!

Už v predošlých kapitolách som odsudzoval rúbaňový spôsob. Teraz chcem na to poukázať z iného uhla pohľadu. Chcem vysvetliť skutočnú potrebu životného priestoru stromu od semenáčika po dospelý strom.

V lese pestovanom výberkovým spôsobom (alebo prírodnom) semenáčiky (buka, v tejto kapitole sa zaoberáme bukom) žijú, prežívajú v tieni materského porastu, postupne odrastajú, prežívajú

geneticky najsilnejšie jedince. Odrastajú cez vývojovú fázu žrdovín a dostávajú sa do hornej vrstvy s čoraz väčšími nárokmi na svetlo. Výberkovým pestovným rubom už len usmerňujeme rast, to je prírode blízke obhospodarovanie (podrobnejšie v ďalšej časti).

Čo robíme pri podrastovom hospodárení? Presne pravý opak!

Uvoľnené prirodzené zmladenie buka reaguje veľmi rýchlym rastom. Obrovský počet jedincov v náraste začína bojovať o prežitie. Životný priestor sa im znižuje. Ako reagujú? Rýchlym rastom do výšky, geneticky najsilnejšie (nie vždy najkvalitnejšie) napredujú. Vznikajú predrastlíky, rozrastlíky.

Tu je však už potrebný pestovný zásah, ktorý je potrebné urobiť včas (omeškanie sa prejaví v zhoršení kvality budúceho porastu alebo preštíhlenie - oslabenie stability).

Finančné náklady na pestovné ruby sú vysoké.

Vznikajú rovnoveké mladiny, v prechode do žrdovín sú znovu vysoké náklady na ťažbovú činnosť v prebierkach.

Porasty v čase dospelosti majú pomerne malé koruny a po clonných ruboch, keď sa im konečne koruny rozpoja (nie však za účelom ďalšieho pestovania, ale presvetlenie pre prirodzené zmladenie), teraz by skutočne mohli plne využívať svetlostný prírastok - jednoducho sa dorúbu.

Verím, že to sú dostatočné argumenty na zamyslenie.

Chcem sa opýtať:

„Dokedy budeme ignorovať zákony Prírody (Stvoriteľa)?“

Prečo sa doteraz neuznával výberkový spôsob jednotlivý u buka (v prevažne bukových porastoch)? Prečo bola vhodná skupinová obnova?

V dobe, keď som začal intenzívne používať výberkový spôsob, som pracoval v zmiešaných porastoch. V nich sa odstraňovali košaté a nekvalitné buky, ktoré sa rozrástli po spracovaní kalamity. Neskôr som začal pracovať v porastoch (jedľa - bučinách), kde boli

časti prevažne listnaté. I v týchto častiach som sa snažil uplatňovať základné princípy výberkové. Zaoberal som sa jednotlivými stromami, používal výberkový spôsob. A výsledok?

Podľa charakteristických znakov výberkového lesa (prevažne ihličnatého) môj les nemôžem nazvať výberkový. Prečo? Ako už bolo spomínané v predošlej časti, základným charakteristickým znakom výberkového lesa je - nezávislosť stromov, ktorý sa u buka nedá uplatniť, ďalej - optimálne využitie disponibilného priestoru tiež nie je možné dodržať.

Pri uplatňovaní princípov som sa zamýšľal, ako ich dodržať alebo čiastočne uplatniť. Postupne som dospel k takému záveru:

1. Trvalé zachovanie lesného ekosystému bude možné zachovať.
2. Trvalá možnosť ťažby rubne zreých kmeňov - tá bude záležať na veku porastu (v mladšom 50-60 ročnom pri rozpájaní korún najkvalitnejších z nadúrovne i úrovne je možnosť rýchlejšieho rozvrstvenia porastu, vytvorenie druhej etáže) a jeho výmere.
3. Systematické zasahovanie do všetkých vrstiev porastu - to sa dá zrealizovať.
4. Udržiavaním rovnovážneho stavu na väčšej výmere sa vytvorí mozaikový charakter.
5. Trvalé a nepravidelné prirodzené zmladenie sa dá uplatniť.

Čo z toho vyplynulo do budúcnosti?

Ak sa dajú uplatniť princípy a porast nespĺňa charakteristické znaky výberkového lesa, tak je potrebné ich zmeniť pre listnaté bukové porasty. Začal som viac študovať. Mozaikové a hodnotové hospodárstvo - ktoré prednáša na TU vo Zvolene môj dobrý priateľ, prof. Milan Saniga. Došiel som k záveru, že i tento systém sa dá zjednodušiť, aby bol pre prevádzku ľahšie pochopiteľný, aby zohľadňoval rastové schopnosti buka.

Navrhol som názov: PRINCÍP USMERNENIA A VYUŽITIA RASTOVÉHO POTENCIÁLU. Obsahuje 5 základných zásad:

1. Buka pestujeme od mladosti v rôznovekých hlúčikoch v zápoji v polotieni pod hornou vrstvou porastu so zámerom dosiahnutia mozaikovej štruktúry a trvalo kvalitnej produkcie drevnej hmoty.
2. Pestovnými rubmi odstraňujeme rozrastlíky zo spodnej vrstvy. Predrastlíky ponechávame na samoreguláciu.

3. Prechodom stromov do strednej vrstvy (10-26 cm v prsnej výške) rozpájame postupne ich koruny.
4. Výberkovým rubom odstraňujeme kmene, ktoré prekážajú v raste kvalitnejším zložkám porastu.
5. Najkvalitnejšie kmene dopestujeme do cieľovej hrúbky 55-60 cm (v prsnej výške).

Princíp usmernenia a využitia rastových schopností listnáčov (v našom prípade buka) vystihuje podstatu a zámer pestovania. Buk je drevina, ktorá veľmi pozitívne reaguje na zvýšený prísun svetla prírastkom nielen výškovým, ale má i tendenciu sa rozrastať do šírky. Naším cieľom je tieto vlastnosti zužitkovať. Pri pestovaní buka nemôžeme uplatniť nezávislý rast od mladosti, ako je tomu v ihličnatom výberkovom lese. Preto pestujeme buka výberkovým spôsobom od mladosti v hlúčikoch v zápoji v polotieni pod hornou vrstvou porastu.

Rast tejto spodnej vrstvy porastu od nárastov cez mladiny usmerňujeme:

Pestovnými rubmi odstraňujeme rozrastlíky zo spodnej vrstvy. Kvalitné predrastlíky ponechávame na samoreguláciu. V tejto fáze postačuje odstránenie rozrastlíkov.

Ak je hlúčik viac uvoľnený po ťažbe stromov z hornej vrstvy, tak pestovným rubom odstránime nekvalitné jedince z úrovne. Na rast spodnej vrstvy má vplyv prísun svetla cez hornú vrstvu. Preto tak zdôrazňujem samoreguláciu. Pri obmedzenom prieniku svetla do spodnej vrstvy prežívajú geneticky najkvalitnejšie jedince. Tento faktor je potrebné využiť. V pestovných ruboch podporujeme tie najkvalitnejšie jedince. Do podúrovne nezasahujeme. Vynaložené náklady sú veľmi nízke. Na rast spodnej vrstvy majú vplyv i jednotlivé rozrastlíky v strednej vrstve. Ony síce vyplňajú disponibilný priestor medzi dolnou a hornou vrstvou porastu, ale prekážajú v raste hlúčikom v spodnej vrstve. Ak by sme ich ponechali rásť, tak čo sa nám stane? Hlúčiky spodnej vrstvy by len preživali, neprirastali, niektoré by odumreli. A to je ten podstatný rozdiel medzi výberkovým spôsobom ihličnatým, a pestovaním buka výberkovým spôsobom.

Buka môžeme pestovať len v dvoch vrstvách nad sebou. Jednotlivé rozrastlíky zo strednej vrstvy odstraňujeme. Mladina musí dorásť do strednej vrstvy v zápoji. Tu sa už dostávame do rastovej

fázy, keď postupne rozpájame koruny najkvalitnejším stromom - výberkovým rubom. A tu sme pri podstate princípu usmernenia a využitia rastového potenciálu a jeho správneho pochopenia a realizovania. Okrem odbornosti je tu potrebné vložiť cit, pokoru, lásku.

Tu by som si dovoľil citovať Chalíla Džibrána z knihy PROROK: „Keď pracujete, milujete skutočne život, a milovať prostredníctvom práce znamená dôverne poznať najskrytejšie tajomstvo života - práca je zviditeľnená láska.“

Výberkovým rubom odstraňujeme stromy, ktoré prekážajú v raste kvalitnejším zložkám porastu. (Prečo hovorím zložkám a nie stromom? V niektorých prípadoch uvoľňujeme hlúčiky nárastov alebo mladiny odstránením nekvalitných stromov).

Naším cieľom je dopestovanie cenných sortimentov buka cieľových hrúbok a zabezpečenie trvalosti a stability lesa.

Pri tomto spôsobe hospodárenia dávame každému stromu možnosť, aby naplnil svoje poslanie, aby sa dožil rubnej zrelosti. Je to najvhodnejší spôsob hospodárenia z ekonomického hľadiska a je najbližší k prírode blízkeho obhospodarovaniu. Osvedčil sa v pestovaní porastov pod Kloptaňou i Zbojníckou skalou na Smolníckej osade. Správnosť tejto cesty potvrdilo porovnanie s Badínskym pralesom. Štruktúra našich pestovaných porastov výberkovým spôsobom je podobná prírodnému lesu v Badíne. (Ako príklad poslúžia fotografie môjho priateľa Ruda Bruchánika, propagátora výberkového spôsobu na Generálnom riaditeľstve štátnych Lesov SR v Banskej Bystrici, v publikácii - Prírode blízke obhospodarovanie. Porovnanie Badínskych prales - Smolnícka osada).

Odpoveď, či ideme správnou cestou, dal prales - je to správna cesta pestovania lesa! Cesta, ktorá vychádza z poznania zákonov Prírody, cesta na ktorej nás vedie Ruka Božia.

Charakteristické znaky bukového výberkového lesa:

1. Mozaiková štruktúra blízka prírodnému lesu.
2. Rast stromov v zápoji od mladosti do dosiahnutia strednej vrstvy.
3. Nezávislý rast stromov v hornej vrstve.
4. Pestovanie prebieha v dvoch vrstvách nad sebou.
5. Odstraňovanie jednotlivých rozrastlíkov v strednej vrstve.

6. Dopestovanie cenných sortimentov cieľových hrúbok.
7. Prirodzené zmladenie nie je cieľom , ale len súčasťou pestovania.

Výhody pestovania listnatých, prevažne bukových porastov, v porovnaní s podrastovým spôsobom:

1. Odpadá umelá obnova a s ňou spojené vysoké finančné náklady.
2. Odpadá následná ochrana umelo založených kultúr.
3. Znižujú sa náklady na pestovné ruby.
4. Zvyšuje sa kvalita cenných sortimentov. Postupným uvoľňovaním korún je obmedzená možnosť tvorby nepravého jadra.
5. Zvyšuje sa prírastok na drevnej hmote.
6. Zvyšuje sa stabilita porastov.

Nevýhody:

Aj v tomto prípade by som to nenazval nevýhodami. Ako som už spomínal, tento spôsob hospodárenia vyžaduje väčšiu prácnosť v ťažbovej činnosti. Väčšiu odbornosť, viac citu a lásky k vykonávanej práci. Finančné náklady sú vyššie v ťažbovej činnosti v porovnaní s rúbaňovým spôsobom. Sú však zanedbateľné s tým, koľko sa ušetrí v pestovnej činnosti.

Vo výberkovom bukovom hospodárení sú približovacie linky zvlášť dôležité. Ťažbu je možné vykonávať len v období bez miazgy od októbra do marca. Dôležitým výkonom po vykonaní ťažby a priblíženia surových kmeňov je - POŤAŽBOVÁ ÚPRAVA. Z čoho pozostáva? Z prerezania vrcholov, hrubých vetiev a ich stiahnutia na zem (ako v pestovnom rube) z nárastov alebo ohnutých kmienkov mladiny. Nie je potrebné uhadzovanie haluziny ako na rúbanisku (ďalšia finančná úspora). Ďalej v poťažbovej úprave je potrebné po uvoľnení častí mladín od vetiev ohnuté kmienky vyrovnáť (ktoré sú veľmi poškodené zrezať), zlomené zrezať. Túto činnosť vykonáva pracovná skupina, ktorá zrealizovala ťažbu. Najvhodnejšie je vykonanie hneď po priblížení spileného stromu.

Verím, že i tieto moje poznatky s pestovaním buka prispievajú k zmene myslenia v pestovaní lesa.

A sme znovu v poraste 148. Nie je však predvianočný čas roku 2009, keď som budúcemu lesnému inžinierovi Peťovi Miklušovi pomáhal vyhľadávať výberové stromy, a to v poraste určenom zriaďovateľmi LHP na roky 1994-2003 na dorub v striedavých pásoch.

XIV. Kvalita ťažby = kvalita lesa

Je začiatok januára 1994, začína sa ťažba v poraste 148. Nie však dorub. Začíname výberkovým spôsobom, jednotlivým výberom. V tom čase bol vedúcim správy Jano Kačmár. Bolo to obdobie nového LHP. Predpisy v porastoch rubného veku pozostávali vo veľkej miere z dorubov na striedavých pásoch, tie umožňovali vysoké výkony komplexným čatám v ťažbovej činnosti. Lesnej správe to umožňovalo dobré plnenie plánu.

A sme znovu v poraste 148. Nie je však predvianočný čas roku 2009, keď som budúcemu lesnému inžinierovi Peťovi Miklušovi pomáhal vyhľadávať výberové stromy, a to v poraste určenom zriaďovateľmi LHP na roky 1994-2003 na dorub v striedavých pásoch.

Je začiatok januára 1994, začína sa ťažba v poraste 148. Nie však dorub. Začíname výberkovým spôsobom, jednotlivým výberom. V tom čase bol vedúcim správy Jano Kačmár. Bolo to obdobie nového LHP. Predpisy v porastoch rubného veku pozostávali vo veľkej miere z dorubov na striedavých pásoch, tie umožňovali vysoké výkony komplexným čatám v ťažbovej činnosti. Lesnej správe to umožňovalo dobré plnenie plánu.

Preto i postoj vedúceho a samostatného technika pre ťažbu Ruda Karabína pre výberkový spôsob nebol veľmi pozitívny. Na lesných obvodoch Zbojnická skala, Lenivá, Hohal začala ťažba podľa predpisov - doruby. Ja však začínam v poraste určenom na dorub jednotlivým výberom s podmienkou, že po ukončení porast skontrolujú pracovníci LS Smolnícka osada a vedenie LZ Margecany a rozhodnú o pokračovaní vo výberkovom spôsobe.

Prečo taký postoj lesnej správy a lesného závodu? Dôvodov je niekoľko.

1. Nižšie množstvo vykonanej ťažby oproti predpisu.
2. Nižší výkon v ťažbe a približovaní (na doruboch majú „rekordéri“ s ŠLKT v približovaní Jano Mikula a Jožo Bosák 800-1000 m³ výkon za mesiac. Pri výberkovom má Lajči Žiga 400-500 m³).
3. Vyšší finančný náklad v ťažbovej činnosti, lebo je nižšia priemerná hmotnosť vyťažených stromov. V listnatej hmote je priemer len do 0,39 v dôsledku spracovania rozrastlíkov v strednej vrstve.
4. Ďalej tu boli tvrdenia (ktoré však nemali žiadne opodstatnenie),

že porasty nevydržia, že to rozvráti vietor, že sa jedľa nezmladí. Všetko s úmyslom odradiť ma od výberkového spôsobu.

Nepochopili však jednu veľmi dôležitú a závažnú skutočnosť a tou je napĺňanie Božích zámerov - zachovanie prírody, zachovanie Božieho diela - pôvodných porastov. Neskôr som to pochopil ako Božie poslanie v tom zmysle, že v živote sa môže človek snažiť o čokoľvek, naplní sa len to čo je v Božom pláne.

Začala sa ťažká cesta presadzovania hospodárenia blízkeho prírode.

Rozozvučal sa spev motorových píl v rukách Jula a Ferka Plachetku, s ktorými som spolupracoval už 10 rokov na lesnom obvode Lenivá. Vodičom ŠLKT bol vtedy ich švagor Lajči Žiga (Rómovia), neskôr Pišta Sadvár. V takom zložení potom pracovali ďalších 10 rokov. Už v tom čase mali dostatočné skúsenosti s jednotlivým spracovaním kalamity. Tu ich však čakala náročná skúška. Potrebovali sme dokázať oprávnenosť výberkového spôsobu, všetko záležalo na kvalite ich vykonaných prác.

V poraste bolo veľa starých košatých bukov, pozostatkov po spracovaní kalamity v predošlých rokoch. Mali dosť svetla, tak sa poriadne rozrástli. K ťažbe sme pristupovali tak, že pred samotnou ťažbou som porast prechádzal s „partákom“ Julom, označili sme smer stínky kriedou, aby bolo poškodenie porastu čo najmenšie. Približovacie linky som označoval žltou farbou. (V tom čase štetcom emailovou farbou, vidno ju ešte i dnes na rozdiel od sprayov, ktoré po pár rokoch opadnú.) Okrem spevu motorových píl (áno, je to spev oproti kvíleniu a plaču na rúbaniskách) sa ozýva pravidelné klopanie. To úder kálačky na železný klin oznamujú, že starý strom ešte odoláva, aby padol tam, odkiaľ vzišiel. K zemi. Musí však padnúť tam, kde svojím pádom nepoškodí len svoje najmladšie potomstvo (nárast, mladinu), ale i odrastené stromy.

Niekedy sa úder kovu na kov, ktorý pripomína úder na zvon, mení na tmený tlkot. To už nepostačujú železné klíny, vtedy prídu na pomoc drevené zo suchých bukových konárov. Stáva sa, že ubehne i hodina a strom stále stojí, chlapi sa potia, striedajú sa v klinovaní až napokon strom zavzdychá, zapraská, chlapi ustupujú do bezpečnej vzdialenosti, ozýva sa lámanie vetiev a nakoniec rachot a pri dopade na zem rana ako z dela. Musia sa drevorubači tak trápiť, keď pri ťažbe na rúbaniskách majú za tú dobu už vy-

ťažené ďalšie stromy? Je ich prístup k práci pochopený? Oni však pochopili snahu o zachovanie pôvodných porastov na Smolníckej osade, kde ich otcovia (i môj otec) a dedovia prežili ako drevorubači. Pochopili, že na kvalite ich vykonaných prác je postavená kvalita budúcich výberkových lesov. Vždy som si hlboko vážil ich poctivú prácu a snažil som sa v rámci svojich možností, aby za kvalitne odvedenú prácu boli i dostatočne odmenení.

To dávalo dobré predpoklady do budúcnosti. Snažil som sa byť každodenne v poraste, kde sa vykonávala ťažba a približovanie. Niekedy sa stalo, že sa vyskytol prípad, keď vyznačený strom sa dal zrúbať za predpokladu zoťatia i ďalšieho stromu. Tu bolo potrebné sa rozhodnúť - buď doznačiť ďalší strom, alebo ho ponechať do ďalšieho zásahu. Bola i tretia možnosť - zmazať označený strom a označiť druhý na ťažbu.

Dni ubiehali, porast začal meniť svoju tvár. Boli vyťažené košaté buky, staré poškodené jedle, smreký z hornej vrstvy porastu. Zo strednej vrstvy nekvalitné buky (tie boli réžijným záprahom približené na vývoznú miesto) a podľa potreby rozpojené koruny v hornej a strednej vrstve. Približovacie linky som spolu s Ďurom Plachetkom vyčistil. Tu som sa prvýkrát stretol s budúcim správcom Paľkom Fabiánom, pracoval vtedy na podniku Východoslovenské štátne lesy Košice, prišiel na kontrolu porastu. S vedúcim Janom Kačmárom hľadali lesníka.

„Ved' ja som vedúci LO Kloptaň“ - oblečený som bol v montérkach a s Ďurom sme práve pálili kopy haluziny na približovacej linke, vyšiel som spoza dymovej clony.

„To že je lesník? To vidím prvý raz!“ povedal Paľo Fabián.

Také bolo moje prvé stretnutie s Paľkom Fabiánom (teraz výrobný námestník v Štátnych lesoch TANAP-u).

Táto i ďalšie kontroly dopadli dobre v prospech výberkového spôsobu. Spomeniem však kontrolu z vtedajšieho LZ Margecany, riaditeľa Jozefa Hlásneho. Porast už bol skoro ukončený. Poprechádzal sa a hovorí:

„Ja by som ešte vybral nejaké buky.“

Vtedy som vedel, že mám vyhraté, že ma bude podporovať v mojom snažení. Tak isto som mal i podporu od vedúceho Jana Kačmára, ktorý postupne zmenil svoj názor. Veľká škoda však je, že na ostatných obvodoch pokračovali ešte rúbaňmi. Mladší kolegovia Jaro Kovalčík, Peťo Palaščák i Jano Vilčko mi hovorili: „Ty si starší, na teba dajú, ale my sa šéfovi nemôžeme postaviť.“

Títo mladí kolegovia mali snahu prejsť na tento spôsob hospodárenia. Sami videli, ako pozitívne im reagujú porasty po spracovaní jednotlivej kalamity na prirodzené zmladenie. Jano Kačmár to pochopil, žiaľ Bohu neskoro, ale predsa. V tom istom roku bola vydaná i vyhláška o právomoci OLH pre jemnejšie spôsoby hospo-

dárenia. Pomaly sa prešlo na celej Smolnickej osade k výberkovému spôsobu.

Ako plynuli roky, získavali sme väčšie skúsenosti. Pribúdalo porastov v prebudove na výberkový les. Prichádzali sme do ťažších terénov pod Kloptaňou, do porastov s pôvodným zložením. Okrem buka a jedle sú tu ešte javory, jasene a bresty - vytvárajú ráz pralesovitého charakteru. Svah v niektorých porastoch dosahuje 70%.

Tu už nepotrebujem označovať smer stínky vyznačených stromov. Moji drevorubači, Plachetkovci, už získali dostatočné skúsenosti pri stínke hrubých listnáčov (hmota najhrubších presahuje 10 m³) a sami najlepšie vedia ako, akým smerom ten ktorý strom spiliť. Pri stromoch určených k ťažbe, ktoré boli silno naklonené opačným smerom a klinovaním sa nedali usmerniť do určeného smeru, pomáhali sme si lanom navijaka ŠLKT. Aký bol postup?

Používali sme ľahký drevený rebrík 4 m vysoký. Pomocou neho sme upevnili lano zhruba 4-5 m nad zemou. Lano malo dĺžku minimálne 60 m. ŠLKT sa postavil do smeru pádu stromu na bezpečné miesto a zľahka napol lano. Parták Július (on prevádzal stínku tých najzložitejších prípadov) urobil zátinok a dal znamenie vodičovi ŠLKT Pištovi Sadvárovi (vtedy bol vodičom on, neskôr Peter Kluknavský), aby napol lano. Potom začal rezať hlavný rez, keď ho dokončoval, znovu dal znamenie - ťahaj, strom sa naklonil a padol do určeného smeru. Niekedy pri veľmi naklonených bolo potrebné postupovať bezpečnejšie. Pri napnutom lane sa robil najprv hlavný rez, a nakoniec zátinok. Bol to náročný postup, kde musela byť súhra medzi pilčíkom a vodičom ŠLKT. Tak sme postupovali v náročných podmienkach, výsledkom však boli zachované nepoškodené porasty.

V jednom prípade, kde došlo k poruche na ŠLKT, náhle potiahnutie lanom (vtedy bol vodičom Peter Kluknavský) spôsobilo rozštípenie buka (ktorý nemal ukončený hlavný rez) a jeho pád tesne vedľa Júliusa. On sa stačil odhodiť nabok (anjel strážny bol pri nás). V tento deň sme mali naplánované týmto spôsobom zrúbať starý usychajúci brest. Ostal, stojí tam dodnes ako pomník.

Vďaka poctivej, vysoko odbornej práci Plachetkovcov sa podarilo uspieť s výberkovým spôsobom. Akokoľvek dobre mienené myšlienky lesného hospodára sú len časťou k dosiahnutiu cieľa. To najhlavnejšie je v realizácii myšlienok ťažbovou skupinou. Tak ako by mal byť lesník na lesnom obvode od nástupu až do ukon-

čenia služby na jednom mieste, tak je potrebné stabilizovať i trvalé pracovné skupiny v ťažbovej činnosti.

Čo sa však deje v súčasnosti?

Výberové konania (ktorá pracovná skupina ponúkne nižšiu cenu, tá vyhráva) a s tým spojené striedanie pracovných skupín, ktorým záleží len na zárobku, je tým najhorším riešením pre výberkový spôsob. Na také opatrenia doplatila i „moja“ bývalá pracovná skupina Júliusa Plachetku. Kvalitne vykonaná práca a byrokratické stanovenie cien v ťažbovej činnosti spôsobilo jej rozpad.

Kvalitu práce ohodnotili i rôzne exkurzné návštevy. Pri jednej takejto návšteve kolegov z Maďarska, ktorí chceli na vlastné oči vidieť pracovnú skupinu pri práci v listnatom poraste sa to potvrdilo, že výberkový spôsob sa dá realizovať v listnáčoch. Práve keď sme s lesníkmi z Maďarska prišli do porastu pod Kloptaňou v nadmorskej výške 900 m, bol koniec októbra, lístie zo stromov už bolo opadané. Bol dobrý prehľad do korún stromov. Mohli sme porovnať porast pred a po zásahu.

ŠLKT stál na zväžnici na začiatku približovacej linky (vodičom bol už Miro Beňo). Július, Ferko a mladý Albert Žiga (to bolo posledné zloženie pracovnej skupiny) spíľovali buky smerom k približovacej linke. Po ich spílení zišiel traktor dole linkou. Chlapi odložili píly, vytiahli laná k spíleným kusom. Po jednom ich Miro vytiahol. Buky, ktoré padli krížom cez linku, prerezali a vytiahli. Pri vyťahovaní bolo potrebné niektoré kmene odopnúť, lano pretiahnuť vedľa iného stromu, aby nedošlo k poškodeniu a znovu zapnúť. Tak sa zahraniční lesníci presvedčili o oprávnenosti použitia výberkového spôsobu u buka a jeho realizácie priamo v poraste ťažbovou skupinou s použitím ŠLKT.

V roku 2008 bola pracovná skupina v zložení - Július Plachetka - vedúci, Miro Beňo - vodič ŠLKT, Ferko Plachetka a Albert Žiga ocenená v súťaži o Lesoochránarský čin roka. Áno, ich práca bola ohodnotená! (Nie však vlastnou firmou.) V súčasnej dobe už táto pracovná skupina neexistuje, rozpadla sa. Žiaľ Bohu.

Na záver znovu kladiem otázky:

- Záleží nám na budúcnosti a kvalite našich lesov?
- Uvedomujeme si, že ich stav záleží na kvalite ťažbových prác?

Bolo pochmúrne októbrové ráno. Tejto noci napadol na Kloptaň prvý sneh. Je 4. október 2002, dátum, ktorý mi utkvie v pamäti.

XV. Rok 2002 - stretnutia

Bolo pochmúrne októbrové ráno. Tejto noci napadol na Kloptani prvý sneh. Je 4. október 2002, dátum, ktorý mi utkvie v pamäti. Lístie jarabín sa sfarbilo do červena, na javoroch zažiarila zlatožltá farba. Buky menia svoju farbu od oranžovej do hnedá pod vplyvom prvých mrazov. Šišky na jedli sa začínajú rozpadávať, doteraz pripomínajúce sviece na oltári chrámu lesa. Dnešný deň je v nižších polohách pod Kloptaňou hmlistý, akýsi zádumčivý. Je ticho, vetriček nezafúka. Len kde tu tíško padá k zemi lístok z jaseňov.

Prechádzam cez porasty ochranného charakteru, kde vyruším čriedu jeleníc, ktorá sa popása na čerstvo opadaných listoch jaseňa (prišli si tu liečiť reumu). Vonia to tu za škoricou, to paprade, ktoré tu rastú na skalnatých a vlhkých miestach tak prenikavo voňajú. Ten pokoj a ticho, ktoré tu panuje, prerušuje žblnkot padajúcej vody pomedzi korene starého javora, medzi balvanmi vytvára malý vodopád.

Táto divoká krása ma prinúti zastaviť sa a načúvať tichu. Počúvať spev lesa, nemyslieť na nič. Vnímať tú krásu a vzdávať vďaka Stvoriteľovi za Jeho dielo.

Vtom zazvoní mobil, preruší túto nádhernú chvíľu. Z telefónu sa ozve:

„Zdravím, Ladislav. Tu Fabián, kde sa nachádzate?“

Bol to vedúci Lesnej správy Smolník, Paľo Fabián, ktorý mi ďalej oznamuje:

„Stretneme sa o hodinu na Čičovej na odvoznom mieste. Príde jeden pán z generálneho riaditeľstva v Banskej Bystrici, chce sa s vami stretnúť. Dovidenia.“

V dohodnutú dobu už som čakal na odvoznom mieste Čičová (miestne pomenovanie) na hranici porastu, ktorý bol v júni toho

roku (2002) súčasťou celoslovenskej akcie Pro Silva. Tu som sa prvýkrát stretol s profesorom Milanom Sanigom z Lesníckej fakulty vo Zvolene. Mal som to šťastie, že si vybral tento porast na Lesnom obvode Kloptaň a že sme mohli spolu doprevádzať účastníkov tejto akcie. To bol začiatok našej spolupráce pri presadzovaní výberkového spôsobu. Táto spolupráca pretrváva doteraz a je založená na vzťahu dopĺňania vedeckých a praktických skúseností.

Z týchto spomienok ma vyruší zvuk motorového vozidla. Je to terénne vozidlo NIVA. Z auta vystupujú dvaja muži. Jeden nižší, počerný, to je vedúci Paľo Fabián. Druhý vyšší, so striebristou briadkou, štíhly - je to ten pán z generálneho riaditeľstva - Ján Mičovský.

Títo dvaja muži znamenali veľmi veľa v mojom živote, boli to oni, ktorí zviditeľnili Smolnícku osadu lesníckej verejnosti. Z nášho stretnutia postupne vzniklo priateľstvo, ktoré stále pretrváva. Bývalý vedúci Paľko Fabián je teraz pracovníkom Štátnych lesov TANAPu. U nás pôsobil veľmi krátko, ale zanechal za sebou nezmazateľnú stopu. Bol to šéf, ktorého bolo vidieť, cítiť. Má veľkú zásluhu na propagácii výberkového spôsobu.

Janko Mičovský, človek s veľkým srdcom, človek, ktorému nie je ľahostajný stav štátnych lesov, človek mediálne známy z rozhlasu (Rádiovíkend), televízie (Rozprávanie stromov) ostáva stále skromný.

Je veľkým šťastím v živote človeka stretnúť takých ľudí a ešte väčším, mať možnosť s nimi spolupracovať.

Medzi tých vzácných priateľov patrí i Rudo Bruchánik, ktorý je úzko spätý so Smolníckou osadou. On ako pracovník generálneho riaditeľstva Lesov SR Banská Bystrica organizuje už niekoľko rokov školenia (Prírode blízke obhospodarovanie) odborných lesných hospodárov, pestovateľov odštepných závodov v našich porastoch. Má veľké zásluhy s prof. Sanigom na šírení a uplatňovaní myšlienok hnutia Pro Silva. Je veľká škoda, že nemá väčšiu podporu vedenia GR Lesov SR. Je veľká škoda pre Lesy Slovenskej republiky, že ľudia ako Rudo Bruchánik a Janko Mičovský ostávajú vo svojom snažení nepochopení.

Snaha Ruda Bruchánika v uplatňovaní a presadzovaní prírode blízkeho obhospodarovania a výberkového spôsobu ako najjemnejšieho spôsobu pestovania ostáva akoby okrajovou záležitosťou pre vedenie podniku, ktoré asi stále nechápe, že je potrebná zmena v myslení v pestovaní lesa.

Na potrebu zmeny a na chyby v hospodárení sa snažil poukázať i Janko Mičovský.

Ako to dopadlo?

Bol zrušený komunikačný odbor. Petičná akcia „Ľudia pre les“ nespĺnila naše očakávania. Môže to ísť takto ďalej, keď dobre mienené názory, návrhy, riešenia, ktoré by zlepšili stav štátneho lesníctva sú odmietané?

Príroda a les ako jej chrám nám ukazuje smer, akým sa máme uberať. Treba sa len pozerieť, no nie len očami, ale SRDCOM a pozorne a pokorne počúvať SPEV LESA a chápať jeho tajomstvá ukryté v skalách, stromoch, v každom liste, zaoberať sa pestovaním jednotlivých stromov a rozumne využívať Dielo Stvoriteľa. Výberkový spôsob nám to umožňuje najlepšie. Jeho výsledky a snahu o prebudovu na výberkový les predstavujem 4. októbra 2002 Jankovi Mičovskému a vedúcemu správy Smolník, Paľkovi Fabiánovi. Prechádzame cez porasty ktoré mali byť podľa predpisov LHP zrúbané. Janko neveriac krúti hlavou.

„Ako je to možné? Veď tie porasty sú nádherné!“

Krásne prirodzené zmladenie smreka, jedle, hlúčiky buka. Nad nimi prerastá mladá jedľa do strednej vrstvy. V hornej vrstve jedľa, buk, borovica, smrek.

V týchto porastoch bol v rokoch 1992-1994 vykonaný jednotlivý výberkový spôsob. (Uplynulo len 8 až 10 rokov a už vidno akú obrovskú silu má les so svojim ekosystémom. Čože je to takáto krátka doba v živote lesa? Ukazuje nám však ako reaguje les na pozitívne zásahy.)

Ďalej prechádzame cez zmiešané porasty pôvodných jedľo-bučín do vyšších polôh. I v týchto porastoch už bol vykonaný výberkový rub a v spodnej vrstve pestovné rube. Tu je les rôznorodejší. V hornej vrstve prevláda buk nad jedľou. Spodnú vrstvu vytvárajú rôznoveké hlúčiky buka. Je zmladená i jedľa, tá je však pod nárastom buka.

Prejavuje sa tu striedanie generácií jednotlivých druhov drevín. Teraz sa to nezdá, ale v hornej vrstve prevláda jedľa, v menšej miere smrek. (Postupne vplyvom kalamitných ťažieb - snehové zlomy, ustupovala.) V súčasnosti dominuje v spodnej vrstve buk, jedľa sa bude presadzovať po odrastení buka a vplyvom uvoľňovania korún buka a prienikom svetla do spodnej vrstvy začne

svoj rast. Je tu zabezpečená trvalosť lesa a jeho zloženie citlivým prístupom v pestovaní pri zohľadnení nárokov a potrieb stromov v jednotlivých rastových fázach.

Chodníkom postupujeme cez skalnatý hrebeň do dolinky, kde kraľujú jasene, javory, bresty a pokračujeme cez najstaršie porasty pod Kloptaňou. Staré bresty pomaly a potichu odchádzajú. Grafioza, ktorou trpia, je určitým ukazovateľom narušenia ekosystému.

Zachovanie cenných listnáčov pod Kloptaňou bola jednou z úloh, ktoré som potreboval splniť. Ako sa mi to darí, ukazujem Jankovi Mičovskému a Paľovi Fabiánovi. Práve prechádzame okolo prvého z troch oplotení z pletiva. Oplotili sme tri bývalé rúbaniská (vznikli z úmyselnej ťažby koncom 70-tych rokov). Na niektorých miestach už bola odrastená mladina buka z prirodzeného zmladenia. Ostatné plochy boli v roku 1993 (keď sme zrealizovali oplotenie) porastené javorom, jaseňom a brestom a dosahovali výšku okolo jedného metra. Tieto plochy trpeli ohryzom jeleňou zverou nielen v zime, ale počas celého roka. Umelo zalesnené dreviny ako smrek a jedľa pripomínali niektoré suché alebo (u jedle) živoriace jedince.

Preto som sa rozhodol, že urobíme oplotenia. Ako to vyzeralo v roku 2002, 4. októbra?

V oploteniach, každé o výmere od pol do trištvrté hektára, rastie nový les, javor, jaseň, brest už majú v prsnej výške 6 až 10 cm. Po dvadsiatich rokoch stáleho ohryzu sa veľmi rýchlo spamätali. Javor a jasene zareagovali ročnými výškovými prírastkami do jedného metra. Budúcnosť bresta pod Kloptaňou je zabezpečená.

Tam smerujú naše kroky v deň pre mňa tak pamätný. Deň, ktorý je začiatkom hlbokého priateľstva s Jánom Mičovským. Priateľstvo, ktoré môže vzniknúť a pretrvávať len medzi ľuďmi, ktorým v žilách koluje „zelená krv“ a ktorí v lese nevidia stromy len ako surovinu drevnej hmoty.

Pokračujeme ďalej, z chodníka vychádzame na zväžnicu a po krátkej chvíli ju opustíme a vykročíme hore svahom, ktorý je už zasnežený. Vchádzame do najpôvodnejších častí lesa pod Kloptaňou. Na malej ploche vedľa seba stoja ako pamätníky minulosti javor, brest a buk. Ich vek je viac ako 150 rokov. Stoja na mieste, kde bola uhliarska míľa z čias výroby dreveného uhlia. Medzi nimi prechádza približovacia linka, ktorú som už dávnejšie vyznačil žltou farbou. Starý mohutný buk je tiež označený starou farbou. Jeho hrúbka v prsnej výške presahuje jeden meter. Dnes to považujem za chybu, že som ho vyznačil.

S odstupom času som veľa začal chápať vďaka tým starým stromom. Starý les - to je veľká škola, to sú prírodné zákony a hlavne pokora a pochopenie vzťahov jednotlivosti a celku. To, čo som tento deň cítil pri týchto velikánoch, cítili i moji priatelia. Vykročili sme ďalej po približovacej linke a znovu prešli na ďalšiu zväžnicu smerujúcu k zrubu.

Tak sme pomenovali drevenú chatku postavenú v roku 1993. Stojí na mieste, z ktorého jedna cesta vedie na Zbojnícku skalu a druhá na Kloptaň. Pod zrubom je prameň. Voda vyteká cez kremeň, je to najlepší prameň v okolí. Zrub sme postavili svojpomocne vo voľnom čase. Hlavným staviteľom bol strýko Gašpar Wencel, ktorý mal vtedy 87 rokov. On riadil a ukazoval ako klásť brvná na seba, ako viazať. Zrub nie je veľký, jeho pôdorys je trikrát päť metrov. Vo vnútri je poschodová drevená pričňa. Pod okienkom (odkiaľ je výhľad na Vysoké Tatry) je malý stolík. V rohu oproti dverám je kamenný kozub, jeho staviteľom bol Konštantín Gedeón (v tom čase technik pre pestovanie). Zrub sa nezamyká, je otvorený, prichýli každého okoloidúceho, ktorého zastihne búrka, nepriazeň počasia, alebo len tak posedieť pri ohníku v kozube.

My sme sa však vybrali ďalej na vrch Kloptane. Tá nás privítala v bielom závoji, vrcholce smrekov pokryté inováťou a snehom, ktorý napadal tejto noci. V dolinách sa prevažovala hmla a tu fúkal nepríjemný severný vietor, kosodrevina, ktorú sme zalesnili v roku 1993 už podrástla a tiež smrekovce, ktoré boli v oplotení. Červené listie jarabín prekukovalo spod snehu. I keď má Kloptaň len 1154m, cítili sme sa tu ako v Tatrách, ktoré už dnes nebolo vidno.

Toto naše stretnutie na Kloptani bolo symbolické. Už o rok, to je v roku 2003 v novembri nastúpil Paľko Fabián do TANAPu, kde pracuje doteraz. Pre Janka Mičovského a pre mňa to bol začiatok spolupráce a pevného priateľstva. Jeho zásluhou sa dostáva Smolnícka osada do vedomia širokej verejnosti. Začínajú prichádzať exkurzie lesníkov i laická verejnosť.

V septembri 2005 organizovala Nadácia Zelená nádej trojdňovú exkurziu lesníkov z Čiech, Poľska a Maďarska. Prvý deň exkurzie navštívili Smolnícku osadu. Pani Mária Hudáková, správkyňa nadácie, o tom vtedy napísala, citujem z listu:

„Českí, poľskí a maďarskí lesníci nadšení hospodárením v Hnileckej doline“ - to bol názov článku a teraz vyberiem niekoľko viet:

- Zásluhou skutočne zanietovaných lesníkov z Lesného obvodu Smolnícka osada Lesnej správy Margecany tu na ploche viac ako 200 hektárov postupne vzniká nádherný výberkový les...
- Takéto lesy optimálne chránia biologickú rozmanitosť a majú vysokú vodozadržnú schopnosť. To všetko pri zlepšení ekonomických parametrov hospodárenia.

- Les zostal stále lesom.
- Ďalšie dva dni lesníci diskutovali v jedľobučinách Čergova,... Videli tiež veľké plochy vyťaženého lesa, na ktorých nezostal jediný dospelý strom. Účastníci sa jednoznačne zhodli, že model hospodárenia praktizovaný vo Volovských vrchoch je lepší z ekonomického aj z ekologického hľadiska.

Toľko z listu Márie Hudákovej z Nadácie Zelená nádej.

To bol začiatok vzťahu a spolupráce s ochranárskymi združeniami. Po tejto akcii boli viackrát na návšteve z lesoochránárskeho zoskupenia VLK. V tomto období Smolnícka osada nebola lesnou správou. OLH bol Ferko Pisarčík, mal na starosti dvoch lesníkov. Jaro Kovalčík a ja. Teraz z tejto trojice ostal len Jarko. Ferko už pracuje v Mestských lesoch Spišská Belá. Tým chcem poukázať na časté zmeny, ktoré sa dejú v poslednom období pri reorganizáciách v štátnych lesoch.

V takom zložení sme fungovali len 3 roky. Boli to však roky dobrej spolupráce v rozširovaní výmery výberkového spôsobu. V roku 2006 sa nám podarilo aj vďaka pomoci Janka Mičovského otvoriť Lesnícky náučný chodník, so zameraním na výberkový spôsob hospodárenia. O náučný chodník sa stará Jaro Kovalčík, a nielen o chodník. Je zaniieteným propagátorom výberkového spôsobu. Pestovanie a budúcnosť lesov na Smolníckej osade má dobrego hospodára, ktorý pokračuje v započatom diele, i v spolupráci s lesoochránárskymi organizáciami a školami, ktoré navštevujú náučný chodník.

K tomu však chcem dodať jednu závažnú skutočnosť, a tou je výmera lesného obvodu. Pred mojím odchodom do dôchodku, v decembri 2008, bola Smolnícka osada o výmere 2100 hektárov rozdelená na tri lesné obvody. Od roku 2009 sa môj bývalý obvod Kloptaň o výmere 700 hektárov zrušil a rozdelil. V súčasnosti sú len dva obvody, každý nad 1000 hektárov.

Takéto opatrenia môžu urobiť len ľudia - BYROKRATI. To čo teraz poviem, sa môže niekomu zdať zastaralé, konzervatívne:

„Lesník k výkonu svojej služby nepotrebuje auto a rozlohovo veľký obvod. Potrebuje obvod, ktorý dokáže zvládnuť bez použitia motorového vozidla, kde bude skutočným hospodárom, zodpovedný za svoje činy, a k tomu súvisiacou právomocou...“

Úvahy o pestovaní lesa z iného pohľadu

V tejto kapitole by som chcel objasniť vzťahy a spory medzi lesníkmi a lesoochránárskymi združeniami a pohľad a názor širokej verejnosti na les.

XVI. Úvahy o pestovaní lesa z iného pohľadu

V tejto kapitole by som chcel objasniť vzťahy a spory medzi lesníkmi a lesoochránárskymi združeniami a pohľad a názor širokej verejnosti na les.

Dlhodobou zaužívaný spôsob pestovania lesa (les vekových tried, rúbaňové hospodárstvo) ovplyvnil i pohľad bežných návštevníkov na les, podľa ktorých by malo byť v lese čisto a poriadok. To znamená, na zemi žiadna haluzina (prípadne pouhadzovaná), žiadne suché, polámané, vyvrátené stromy. Ďalej stromy čo najrovnejšie, rovnoveké, rúbaniská zalesnené tzv. hospodárskymi drevinami bez tzv. plevelných drevín. Taká je predstava širokej verejnosti o lese .

Druhý názor a pohľad ľudí z radov ekologických ochranárskych zoskupení - prírodný les bez zásahu človeka.

Ako to vidím ja po 40 rokoch lesníckej služby?

Príroda a les ako jej chrám nám bola daná Stvoriteľom na ROZUMNÉ a MÚDRE UŽÍVANIE, nie na VYUŽÍVANIE. Tým je vlastne povedané všetko. Spôsob pestovania lesa (rúbaňový spôsob), ktorý je zatiaľ, žiaľ Bohu, prevládajúci (verím, že už nie dlho), bol umelý a neprirodzený. Bol založený so zámerom maximálne využiť produkty (drevo) z lesa (dôsledkami a riešeniami som sa už zaoberal). Je potrebné tento spôsob pestovania zmeniť. Znovu opakujem, východiskom je prírode blízke obhospodarovanie. Niet divu, že postoj ekologicky zmýšľajúcich ľudí je negatívny k rúbaňovému spôsobu hospodárenia. Ich názor na prírodný les je správny. Je veľmi potrebné ponechať určité územia pôvodných lesov bez zásahu. Prales je najlepšia škola i laboratórium. Zdôrazňujem - pôvodných. Prečo?

Všetky umelo založené monokultúry (smreka) je potrebné postupne prinavrátiť do stavu pôvodných lesov. (V niektorých prípadoch to môže byť veľmi dlhá doba, z pohľadu človeka - čo je však pre les doba 100 rokov?) I tu je však potrebné zväziť, že či časti porastov i keď boli umelo založené, ponechať bez zásahu (o tom som sa už zmienil). Ak sa začne pestovanie lesa uberať prírode blízkym obhospodarovaním, prestanú spory s ekologickými aktivistami. Všetci musíme mať jeden cieľ - PESTOVAŤ LES TAK, ABY SA ZACHOVAL PRE BUDÚCE GENERÁCIE.

„Lesník s citlivými pestovno - ťažbovými zásahmi je tým najlepším ochrancom prírody.“ Že to skutočne funguje i v prevádzke, potvrdzuje i spolupráca a dobré vzťahy s Lesoochranárskym zoskupením VLK. Okrem spomínanej exkurzie toto zoskupenie privítalo v našich lesoch v roku 2006 zimný slnovrat, počas ktorého sme spolu prechádzali porasty pod Kloptaňou a Zbojníckou skalou. Zhodli sme sa na jednom - výberkový spôsob by sa mal stať v budúcnosti základným spôsobom pestovania lesa, tak ako na Smolníckej osade.

„To čo sme videli tu, tak by bolo potrebné hospodáriť všade!“ povedal šéf VLKa a dodáva:

„Bolo by dobre dať to na papier! Viem, že i maľujete. Bolo by vhodné vytvoriť nejaké leporelo, ktoré by vystihlo tento spôsob pestovania.“

Súhlasil som, že pouvažujem a niečo pripravím. Prešla určitá doba, mal som už nejaké kresby priamo z porastov. K realizácii došlo až v roku 2009. Za veľkej podpory môjho dobrého priateľa, Janka Mičovského, ktorý všetko vybavil a zariadil, uzrela malá publikácia „Cesta lesa“ svetlo sveta na Dni stromu na Čiernom Balogu. Knížôčku pokrstili ľudia najpovolanejší - moji priatelia, prof. Milan Saniga a Rudo Bruchánik. Mala by poslúžiť každému, komu nie je ľahostajný stav našich lesov, na zamyslenie ako ďalej v pestovaní lesa. (Možno pomôže ako návod.)

XVII. skúsenosti a poučenia z lesov Rakúska a Nemecka

LEPŠIE RAZ VIDIEŤ AKO STOKRÁT POČUŤ.

Túto starú múdrosť som mal možnosť si overiť na vlastnej koži viackrát. Naposledy to bolo v roku 2008. 18.-21. júna sa konal v Nemecku vo Freudenstadte medzinárodný kongres hnutia Pro Silva. Zúčastnila sa ho i delegácia zo Slovenska, ktorej som bol členom (vďaka Rudovi Bruchánikovi).

Chcel by som sa s čitateľom podeliť o poznatky a skúsenosti získané návštevou Schwarzwald (Čierneho lesa), z ktorých si môžeme zobrať poučenie a uplatnenie v našich podmienkach.

Poznatky a skúsenosti by som rozdelil na pozitívne a negatívne.

Pozitívne poznatky:

1. Hrdosť na svoj les a adekvátny vzťah v prístupe hospodárenia. Ako prvý príklad by som uviedol postoj ku kalamite v decembri 1999 - víchrica Lothar vyvrátila veľké plochy lesa. Ako k tomu pristúpili?

Zvolali obecnú radu (mestské lesy) a rozhodli, že budú postupovať tak, aby:

- a) nedošlo k pracovným úrazom
- b) nepoškodili ostávajúci porast
- c) aby nepoškodili pôdu (erózia), použiť k tomu vhodné približovanie a manipuláciu

Po spracovaní kalamity nepoužili umelú obnovu. Pri našej návšteve mala mladina, ktorá vznikla z prirodzeného zmladenia 9 rokov. Pozostávala zo smreka, jedle, borovice, buka, brezy, jarabiny, rakyty, miestami liesky. Táto mladina bola výškovo i vekovo rozvrstvená (najvhodnejšie obdobie pre začatie pestovného rubu).

Druhý príklad - lesopark VÝBERKOVÝ LES. Práve v roku 2008 oslavovali 100 rokov založenia lesoparku FREUDENSTADT. V jeho okolí je celé kúpeľné mestečko. V lesoparku prevláda jedľa a skutočne tu vidno storočnú tradíciu pestovania lesa výberkovým spôsobom. Najhrubšie jedle majú v prsnej výške priemer viac ako 1 meter.

Tu by som spomenul príhodu: Profesor Saniga im povedal, že sa tu stráca štruktúra výberkového lesa. Mali ste vidieť reakciu zamestnancov lesoparku. Zdôvodnili to v tom zmysle, že sú si vedomí toho, ale ich snahou je dopestovať čím hrubšie stromy. Chcú, aby domáci turisti nechodili za more obdivovať starý les, ale aby zostali doma, v Nemecku. I tu sa prejavila ich hrdosť na svoj les.

2. Pri spracovaní smreka v období miazgy prevádzajú ručné odkôrňovanie pri pni v poraste.
3. Nepoužívajú feromónové lapače viac ako 20 rokov.
4. Ťažbu výberkovým spôsobom prevádzajú výlučne v období bez miazgy.

Negatívne poznatky:

1. Vrátim sa k prvému príkladu - 9-ročný porast po vetrovej kalamite.

Porast ponechávajú bez zásahu a spýtali sa na náš názor. Vysvetlil som im postup pestovného rubu so zámerom uvoľnenia najkvalitnejších jedincov s minimálnymi finančnými nákladmi (pestovnými rubmi sme sa už zaoberali).

Ukázali nám ďalší porast o 10 rokov starší, tiež bez zásahu. Znovu sa spýtali na názor. (Ponechávajú bez zásahu až do prebierky. O podobnom poraste som písal v kapitole Od prevodov k prebierkam.) Ak by som mohol zhodnotiť ich prístup, považujem za chybu nevychovať porasty.

2. Druhý negatívny poznatok bol zo súkromného lesa, kde už viac generácií realizuje výberkový spôsob. Porasty tu boli skutočne nádherné s ideálnou štruktúrou, až na jednu maličkosť.

Ako sa to dá nazvať? V čom je problém?

Kyslosť pôdy, chýba tu buk. Ako k tomu došlo? Buk bol pre vlastníkov drevinou, ktorá neprinášala zisky ako jedľová guľa-

tina. Buk sa postupne z porastov vyťažil. Ostali len zbytky.

Ako riešia tento problém s kyslosťou pôdy - vápnením. Hovorili, že je to postačujúce. Skutočne? Dokedy?

Pri tomto príklade vidno, že i v súkromných lesoch výberkových sa nie vždy zachovávajú prírodné zákony, i tu prevládne biznis - krátkodobé riešenie. (Možno sa poučia!)

Nakoniec jeden pozitívny príklad, ktorý uplatňujú v súkromných výberkových lesoch, prevažne jedľových. Vyvetvovanie stromov v strednej vrstve o hrúbke v prsnej výške od 12 do 20 cm do výšky 6 m. Vyvetvujú sa ručne stromy najkvalitnejšie, u ktorých je predpoklad dosiahnutia cieľovej hrúbky minimálne 70 cm. Dôvod - kvalita dreva v dĺžke 6 m so 100 % zárukou bezhrčatosti. (Problém s jedľou prečo ju nechcú piliari a stolári - vypadávajúce čierne hrče.) Vysoká kvalita = vysoká cena za sortiment.

To je len niekoľko postrehov, ktoré poslúžia na zamyslenie.

Celkom na záver by som to zhodnotil asi takto. V oblasti, ktorú sme navštívili, sme sa mohli na vlastné oči presvedčiť o výhodách a výsledkoch výberkového spôsobu, ktorý tu začali realizovať pred 100 rokmi. Sú pyšní na svoj les, svoj „Schwarzwald“.

Môžeme i my byť hrdí na svoj les, na výsledky pestovania lesa? Ak pôjdeme po ceste, na ktorú sme vykročili pod Kloptaňou, na Smolníckej osade, tak sa nemáme za čo hanbiť.

Tu riadky Ladislava Alcнауera končia. Dobré, že ich máme, pretože – napísané ostáva. Ich originál zostane natrvalo uložený v Lesníckom a drevárskom múzeu vo Zvolene. Bude však dobré, ak ich podstata ostane uložená v našich myšliach. Pomôžu nám nestrácať cestu do budúcnosti našej sedemstoročnej profesie.

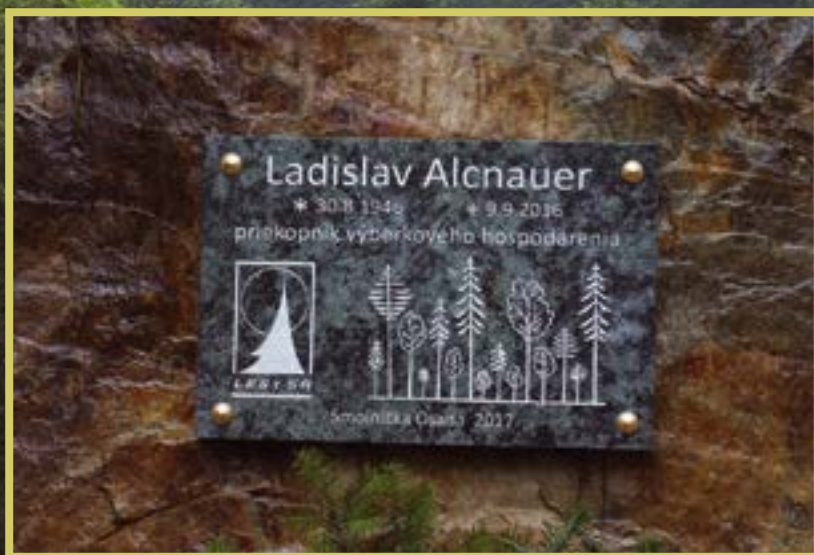

Priatelia Ladislava Alcnuera pri odhalenom pamätnom kameni.
Zľava: Peter Gogola, Jaroslav Hrubý, Ján Mičovský, Ľubica Miľanová,
Tatiana Figurová, Ján Schürger, Peter Valek, Michal Tomčík.

Dobrý boj

Ladislav Alcnauer nám zanechal silný čistý príbeh. Nachádzame v ňom všetko, čo v takomto príbehu nesmie chýbať: hľadanie i sklamanie, pochopenie i znevažovanie, prajnosť i zášť, lásku i nelásku, víťazstvá aj prehry. No predovšetkým príklad skutočnej osobnosti – lesníka, ktorý každodennou tvorivou prácou dokázal zmeniť nielen svoje lesy, ale aj myslenie nemalaj časti súčasnej lesníckej generácie. Slúži ku cti lesníckemu stavu, že veľmi krátko po Lacovom odchode do večnosti vznikla na pôde štátneho podniku Lesy SR myšlienka odhaliť mu v lesoch Smolníckej osady, ktoré počas štyridsaťročnej služby prebudoval na výberkové, pamätník. Sila tohto gesta je o to cennejšia, že nie všetci kolegovia Ladislava Alcnuera boli jeho fanúšikovia. Vystihuje to vyjadrenie jedného lesníckeho literáta, ktorý Alcnauerovi odkázal, že výberkový hospodársky spôsob „...je súci nanajvýš do rovinatých dolniackych závodov...“. O to väčší význam majú slová Jozefa Bystrianskeho, výrobnotechnického riaditeľa, ktoré vyslovil 12. septembra 2017 pri odhalení pamätníka: „Ladislav Alcnauer nám svojim príkladom ukázal cestu. Cestu, ktorá vedie k uvážlivému využívaniu všetkých funkcií lesa, a to spôsobom, ktorý je prírode skutočne najbližší!“ V tomto názorovom posune môžeme vidieť, že na palube vlajkovej lode slovenského lesníctva, ktorou štátny podnik Lesy SR nepochybne je, sa nachádza nielen veľkorysosť umožňujúca vzdať hold nevšednému kolegovi, ale aj schopnosť dovidieť do lesníckej budúcnosti. Tie slová sú zároveň chválou pokory, odvahy, trpezlivosti, odbornosti a statočnosti – cností, ktoré Ladislava Alcnuera neomylné nasmerovali do lesníckeho panteónu. A nás všetkých k poznaniu, že dobrý boj nebyva nikdy márnny.

Pamätný kameň
odhalil Jozef Bystriansky

ZOSTAVOVATELIA VYJADRUJÚ VĎAKU ŠTÁTNEMU PODNIKU
LESY SLOVENSKEJ REPUBLIKY
A ORGANIZÁCIÍ

ŠTÁTNA OCHRANA PRÍRODY SLOVENSKEJ REPUBLIKY
ZA ICH ROZHODNUTIE SPOLOČNE VYDAŤ TOTO DIELO.
V TOMTO KROKU MOŽNO NÁJŠŤ SYMBOL PODPORY
VÝBERKOVÉHO HOSPODÁRENIA, AKO ODPOVEĎ NA MNOHÉ OTÁZKY
SPOJENÉ S MÚDROU SPRÁVOU KRAJINY A ROZUMNÝM VYUŽÍVANÍM
LESNEJ PRODUKCIE V JEJ NAJŠIRŠOM PONÍMANÍ.

Lesy Slovenskej republiky, štátny podnik, Banská Bystrica

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Banská Bystrica

ZOSTAVOVATELIA ĎAKUJÚ ZA PODPORU VYDANIA
A PREZENTOVANIA TEJTO KNIHY AJ TÝMTO SUBJEKTOM:

Mestské lesy
Krompachy

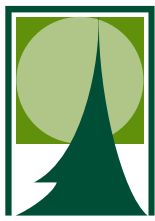
Obec
Velký Folkmar

Vojenské lesy a majetky, š. p.,
generálne riaditeľstvo,
Pliešovce

Slovenská
lesnícka komora,
Zvolen

LESY SR

Lesy
Slovenskej
republiky, štátny podnik,
Banská Bystrica

VÝZNAMNÉ LESNÍCKE MIESTA

VÝZNAMNÉ
LESNÍCKE
MIESTO

SPECIAL
FORESTRY
SITE

37

Odhalené VLM 2007 – 2017:

1. Polovnický zámček Topoľčianky
2. Park v Topoľčiankach
3. Dielo Alojza Štröbla v Topoľčiankach
4. Zubria zvernica Topoľčianky
5. Lesnícky cintorín na Čiernom Váhu
6. Lesnícka osada Čierny Váh
7. Lesnícka ulica v Liptovskom Hrádku
8. Oravská lesná železnica Zákamenné
9. Oravský komposesorát v Oravskom Podzámku
10. Šútovská skala
11. Podlavické výmole pri Banskej Bystrici
12. Pamätník a chránené stromy profesora Wilckensa na Repišti
13. Budova Generálneho riaditeľstva LSR, š.p. Banská Bystrica
14. Tajch (vodná nádrž) Hrončok Čierny Balog
15. Tunel Vojtecha Kelemen v Čelne pri Lopeji
16. Vysoká pec na Troch Vodách
17. Partizánska základňa Matúšová
18. Teplotný rekord Viglaš
19. Kaštieľ Morské Oko
20. Lesnícka škola Remetské Hámnre
21. Lesnícky skanzen Čierny Balog - Vydrovo
22. Špaňodolinský banský vodovod
23. Pomník prof. Bezačinského na Kulháni
24. Rodný dom Dr.h.c., prof. Ing. Miroslava Stolínu, DrSc. - Sobrance
25. Lesnícka osada Kyslinky
26. Rudolf Geschwind v Krupine
27. Pamätník palatína Jozefa na Čiernom Váhu
28. Norik muránskeho typu na Veľkej lúke
29. Lesnícke arborétum Liptovský Hrádok
30. Považská lesná železnica Čierny Váh
31. Zemný most Pokúty pri Žarnovici
32. Pamätníky J.D. Matejovie v oblasti Starých Hôr
33. Haluzická tiesňava
34. Plavebný kanál Zlatá Baňa - Solivar
35. Lesnícke a drevárske múzeum Zvolen
36. Štátna lesná správa Zámutov
37. Komárkova chata
38. Múzeum Anton
39. Budova Národného lesníckeho centra
40. Vodný žľab Rakytovo
41. Rowlandovské pamätníky
42. Pamätný exkurzný kameň
43. Antonstál – polovný zámček
44. Žemberovský dom
45. Okrúhly vrch
46. Greinerove pamätníky
47. Komplex Technickej univerzity vo Zvolene
48. Polovnický kaštieľ Palárikovo

28

1

LESY Slovenskej republiky, štátny podnik, prisudzuje v zozname svojich činností **dôležité miesto poznávaniu sedemstoročnej lesníckej histórie. Je presvedčený, že práve s jej pomocou sa dajú najlepšie vyhodnotiť podstatné zmeny nazerania na hodnoty lesa i na význam lesníckej práce pre ich zachovávanie.**

Fenoméni svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO bol podniku inšpiráciou pre vyhlasovanie významných lesníckych miest. V európskom kontexte jedinečná aktivita dokázala počas prvých desiatich rokov existencie svoju opodstatnenosť. Jej prostredníctvom vyhľadávajú, dokumentujú, vyhlasujú, registrujú, propagujú, ochraňujú a často s nemalými nákladmi aj revitalizujú a reštaurolujú lokality a objekty spojené s históriou lesa, lesného hospodárstva a lesníckej služby na našom území. Ide o budovy, školy, pomníky, pamätníky, múzeá, osady, technické a umelecké diela, chránené územia, prírodné pamiatky, miesta mimoriadnych zalesňovacích výkonov.... Od roku 2007 bolo oficiálne vyhlásených 48 významných lesníckych miest.

O týchto často známych, no v mnohých prípadoch pre širokú verejnosť doposiaľ nepoznaných miestach, sa možno viac dozvedieť z knih **Významné lesnícke miesta na Slovensku I. a II.**, ktoré vydal štátny podnik LESY SR. Odborným garantom označovania a vyhlasovania VLM je Lesnícke a drevárske múzeum vo Zvolene, ktoré je jeho organizačnou súčasťou.

43

Resumé

Táto kniha je napísaná ako hold lesníkovi Ladislavovi Alcnaurovi (1946 – 2016), priekopníkovi výberkového spôsobu hospodárenia v lesoch Slovenska. Počas štyridsiatich rokov svojej lesníckej práce v službách štátneho podniku Lesy Slovenskej republiky zvýšil výmeru lesov obhospodarovaných výberkovým spôsobom na zverenom území z 20 na 2200 ha. Dokázal to vďaka svojej výnimočnej pokore, odvahe, trpezlivosti, odbornosti a statočnosti. V tejto knihe sú zachytené spomienky ľudí, ktorí mali šťastie prejsť s Lacom Alcnaurem kus profesionálnej i osobnej životnej cesty. Zároveň je tu v plnom rozsahu publikovaná autobiografická kniha samotného Ladislava Alcnauera, ktorú napísal v roku 2009, no doposiaľ nebola zverejnená. Týmto editorským počínom chcú zostavovatelia postaviť svojmu kolegovi malý pomník. Ten veľký, skutočný, si Ladislav Alcnauer postavil už dávno sám – svojou tvorivou neúnavnosťou, vďaka ktorej nezmenil len zverené lesy, ale aj myslenie veľkej časti svojej lesníckej generácie.

Summary

This book was written as a tribute to the forester Ladislav Alcnauer (1946 - 2016), the pioneer of the selective method of harvesting in the forests of Slovakia. During the forty years of his forestry work in the service of the state enterprise Lesy Slovenskej republiky, he managed to increase the area of the selective forests in the assigned area from 20 to 2200 hectares. He did this thanks to his extraordinary humility, courage, patience, expertise and bravery. This book is about the memories of the people who were lucky enough to walk a piece of the professional and personal life along with Laco Alcnauer. At the same time, there is also a fully published autobiographical book by Ladislav Alcnauer, which he wrote in 2009 but has not yet been published. With this editorial act the compilers want to create a small memorial to their colleague. The big and the real one Ladislav Alcnauer built himself long ago – through his creative tirelessness, by which he has not only changed his forests but also the thinking of the most of the people of his forestry generation.

Zusammenfassung

Dieses Buch wurde zur Ehrung vom Förster Ladislav Alcnauer (1946 – 2016) geschrieben, der als Bahnbrecher des Plenterprinzips in der Slowakischen Forstwirtschaft gilt. Innerhalb von vierzig Jahren seiner Tätigkeit als Förster im Dienste des Staatforstbetriebes hat er in seinem Bezirk die Fläche des Plenterwaldes von 20 auf 2200 ha vergrößert. Erreicht hat er es Dank seiner außergewöhnlicher Demut, Wagemut, Geduld, fachmännischen Wissen und Tapferkeit. In diesem Buch wurden dessen Erinnerungen festgehalten, die das Glück hatten, Ladislav Alcnauer ein Stück auf seinen professionellen und privaten Lebensweg ihm begleiten zu dürfen. Zugleich wird hier im vollem Ausmaß die Autobiografie des Ladislav Alcnauer publiziert, die er im Jahre 2009 geschrieben hat, aber bis diesen Zeitpunkt nie veröffentlicht wurde. Mit dieser Zusammenfassung möchten die Verleger seinem Kollegen und Freund ein kleines Denkmal setzen. Das große und wirkliche Denkmal hat sich Ladislav Alcnauer selber schon längst erbaut – Dank seiner unermüdbaren Schöpfungskraft, mit der er nicht nur die anvertrauten Wälder veränderte, sondern auch das Denken eines großen Anteil der Fförschtlichen Generation.

Резюме

Эта книга была написана как выражение почтения лесничьему Ладиславу Алцнауеру (1946-2016), пионеру выборочной системы хозяйствования в лесах Словакии. За время сорока лет своей лесохозяйственной работы на службе в государственных лесах Словацкой Республики он повысил площадь выборочных лесов на ему вверенной территории из 20 га на 2200 га. Он это сумел благодаря своей исключительной покорности, отваге, терпению, профессиональности и мужеству. В этой книге захвачены воспоминания людей у которых было то счастье, что они могли пройти с Лацим Алцнауером часть проффессиональной и личной пути. Одновременно здесь в полном масштабе публикуется автобиографическая книга самого Ладислава Алцнауера которую он написал в 2009 году, которая до сих пор не была опубликована. Этим издательским шагом составители хотят построить своему коллеге маленький памятник. Тот большой, действительный, Ладислав Алцнауер построил себе уже давно – своей творческой неутомимостью, благодаря которой он не переменял только ему вверенные леса, но и мышление большей части своего лесничьего поколения.

LITERATÚRA:

ALCNAUER, Ladislav. *Cesta lesa. Moje životné skúsenosti s výberkovým spôsobom hospodárenia.* Banská Bystrica: Lesy SR, š.p., 2009, 27 s.

ALCNAUER, Ladislav. *Návrat k prameňu.* Banská Bystrica: Lesy SR, š.p., 2011, 26 s.

AMMON, Walter. *Výběrný princip v lesním hospodářství.* Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2009, 160 s.

APFEL, Eduard. *Príručka pre prírodu blízke hospodárenie lesa v územiach Natura 2000 a možnosti jeho finančnej podpory.* Banská Bystrica: Štátna ochrana prírody SR, 2016, 99 s.

BRUCHÁNIK, Rudolf - SANIGA, Milan. *Prírode blízke obhospodarovanie lesa.* Zvolen: Národné lesnícke centrum, 2009, 104 s.

ČABOUN, Vladimír – TUTKA Jozef – MORAVČÍK, Martin et al. *Uplatňovanie funkcií lesa v krajine.* Zvolen: NLC, 2010

FIGUROVÁ, Tatiana et al. *Významné lesnícke miesta na Slovensku II.* Banská Bystrica: Lesy SR, š.p., 2017, kapitola 34, str. 116 – 119.

KOŠULIČ, Milan. *Cesta k prírode blízkeho hospodárskemu lesu.* FSC, 2009,

SCHÜTZ, Jean-Philippe. *Výběrné hospodářství a jeho různé formy.* Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2011, 160 s.

TOMČÍK, Michal et al. *Prírode blízke hospodárenie na príklade lesov Smolnickej osady a Veľkého Folkmara.* Banská Bystrica: Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, 2016, 60 s.

Prednáška Ladislava Alcnuera:

<https://www.youtube.com/watch?v=LsEKGsw3uXc>

POMNÍK PLNÝ LESA

RECENZENTI: Jaroslav Kovalčík, Ladislav Maxim

ZOSTAVOVATELIA: Peter Gogola, Ján Mičovský
Michal Tomčík

MAĽBY, AKVARELY: Ladislav Alcnauer

GRAFICKÉ RIEŠENIE: Mária Gálová

SADZBA A ZALOMENIE: Miloš Sedláček

JAZYKOVÁ ÚPRAVA: Jana Bajtošová
Katarína Kovačechová

NÁKLAD: 1500 ks

POČET STRÁN: 272

VYDAVATEĽ:

LESY Slovenskej republiky, štátny podnik,
Banská Bystrica
a Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky,
Banská Bystrica

VYDANIE: Prvé

ROK VYDANIA: 2017

ISBN: 978-80-8184-051-7

AUTORI PRÍSPEVKOV:

Ladislav Alcnauer, Olga Alcnauerová, Eduard Apfel, Miroslav Bača, Jana Bajtošová, Rudolf Bruchánik, Renáta Červeňanová, Pavol Dendys, Pavol Fabian, Tatiana Figurová, Peter Gogola, Jozef Hlásny, Jaroslav Hrubý, Mikuláš Huba, Valentín Hvizdoš, Vojtech Ilčík, Pavol Konečný, Jozef Kováč, Jaroslav Kovalčík, Juraj Lukáč, Peter Marcinko, Robert Markech, Jozef Marko, Ján Mičovský, Dušan Mikuš, Ľubica Miľanová, Lucia Miňová, Michal Mišenda, Igor Morong, Mária Oberhauserová, Július Oszlányi, Martin Pavúk, Mário Perinaj, František Pisarčík, Vladimír Sajdák, Milan Saniga, Ján Schürger, Peter Šiška, Jozef Špišák, Jaroslav Šulek, Michal Tomčík, Peter Valek, Slávka Vyrosteková

AUTORI FOTOGAFIÍ:

Okrem viacerých autorov príspevkov sú autormi fotografií Karel Lang, Jozef Orlej ml., Boris Pekarovič, Mário Perinaj a Roman Uhliar. Fotografie zaradené k jednotlivým príspevkom nemusia autorsky zodpovedať autorom týchto príspevkov. Zostavovatelia sa ospravedľujú tým prípadným autorom fotografií, ktorých mená neuviedli. Fotografie získavali z mnohých zdrojov, ich autorstvo im nebolo vždy známe.

JAZYKOVÁ ÚPRAVA: Jana Bajtošová, Katarína Kovačechová

PREPISY RUKOPISOV: Peter Gogola, jr., Alžbeta Medvedová

PREKLADY:

Jaroslav Hrubý (ruština), Gabriel Mičovský (angličtina), Ján Schürger (nemčina)

POMNÍK PLNÝ LESA

RECENZENTI: Jaroslav Kovalčík, Ladislav Maxim

ZOSTAVOVATELIA: Peter Gogola, Ján Mičovský,
Michal Tomčík

MALBY, AKVARELY: Ladislav Alcnauer

GRAFICKÉ RIEŠENIE: Mária Gálová

SADZBA A ZALOMENIE: Miloš Sedláček

JAZYKOVÁ ÚPRAVA: Jana Bajtošová
Katarína Kovačechová

NÁKLAD: 1500 ks

POČET STRÁN: 272

VYDAVATEL:

LESY Slovenskej republiky, štátny podnik,
Banská Bystrica
a Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky,
Banská Bystrica

VYDANIE: Prvé

ROK VYDANIA: 2017

ISBN: 978-80-8184-051-7

Pri čítaní knižky „Pomník plný lesa“ venovanej pánovi Ladislavovi Alcnauerovi som si uvedomila, ako som stratila niečo, čo som ani nemala. Úprimne ľutujem, že som pána Alcnauera osobne nepoznala a tým som stratila osobnú skúsenosť s úžasným človekom. Preto som nesmierne vďačná autorom, že mne a čitateľom sprostredkovane obohatili život.

Knižka nie je subjektívnou prózou. Autori vhodne vybrali kompozíciu knihy, ktorá spočíva vo výpovediach, príbehoch, postrehoch konkrétnych osôb z rodinného a pracovného prostredia. Práve táto skutočnosť umocňuje výpovednú hodnotu knihy a dáva jej punc autenticity samotného životného príbehu hlavnej postavy. Naozaj v živote platí, že nie je dôležitý kto sme, ale akí sme. Hodnota človeka spočíva v tom, čím ostatných obdarí. Sú medzi nami takí, ktorí náš život obohatili ešte počas života, ale len málo je tých, ktorí to dokážu, keď už s nami nie sú. Ladislav Alcnauer nás takto obohatil múdrosťou svojho života i prístupmi k obhospodarovaniu lesa. Dokázal, že les sa dá pestovať ťažbou a že sa to dá uplatňovať v našich podmienkach. Myšlienka, že nastal vhodný čas na to, aby sa prírode blízke hospodárenie uplatňovalo v našich lesoch plošne. Učiteľ vydal reálnu učebnicu a žiaci by tento živý študijný materiál mali prijať za svoje.

K lesu mám podobný vzťah ako pán Alcnauer, tiež je to pre mňa chrám, najmä Badínsky a Dobročský prales, ktorý sa manažuje už stovky rokov sám a veľmi dobre. Z múdrosti pána Alcnauera mi v pamäti utkvela jedna zvlášť: „Stále budeš narážať na niekoho, kto ťa bude kritizovať. No nestrácaj vieru a dvojnásobnú pozornosť venuj tomu, o čoho správnosti si presvedčený“. Týmto heslom sa riadili veľikáni nášho sveta. Po prečítaní knižky si čitateľ uvedomí, aké je nesmierne dôležité zachytiť život významného človeka. Celý čas som si predstavovala pána Alcnauera v „jeho“ lese. Myslím, že každému kto si prečíta knižku, napadne prvá myšlienka: Navštíviť les v Smolníckej osade, ktorý vypestoval pán Alcnauer. Precítiť energiu a lásku, ktoré lesom venoval.

Vzdávam česť pamiatke pána Ladislava Alcnauera a veľkú vďaku autorom a všetkým, ktorí nám umožnili spoznať a zachytiť myšlienky a činy dobrého a múdreho človeka.

Vladimíra FABRICIOVÁ

*riaditeľka Chránenej krajinskej oblasti - Biosferickej rezervácie Poľana
členka Slovenského výboru programu UNESCO Človek a biosféra*

Kniha Pomník plný lesa akoby zrkadlením v spomienkach kolegov, priateľov a súputníkov sprítomňuje osobnosť Ladislava Alcnauera ako významnej postavy moderného slovenského lesníctva. Tento prístup, ktorý zostavovatelia knihy nie náhodou zvolili, je dobrou zárukou, že odkaz lesníckej práce Ladislava Alcnauera pri aplikácii výberkového hospodárskeho spôsobu nebude iba uctievaný ako niečo mimoriadne a priveľmi špecifické, o čo sa my ostatní vlastne ani nemôžeme snažiť, pretože... Nie! Živé svedectvá, z ktorých táto vzácna kniha pozostáva, nám ho dávajú pred nos duchovný zrak ako výnimočného človeka s veľkou víziou, ale zároveň potýkajúceho sa s prekážkami a výzvami podobne, ako je to v živote každého z nás. Prostredníctvom knihy Pomník plný lesa bude príbeh, ktorý Ladislav Alcnauer písal svojim životom, inšpirovať početných súčasných aj budúcich obdivovateľov a nasledovníkov, aj z radov pracovníkov a študentov Lesníckej fakulty Technickej univerzity vo Zvolene, pri rozvíjaní jeho odkazu v záujme zachovania lesov pre budúce generácie.

Viliam PICHLER

dekan Lesníckej fakulty Technickej univerzity vo Zvolene

ISBN 978-80-8184-051-7

